موسسه انتشارات و چاپ
دانشگاه تهران
۱۳۸۷/۲۸۹۲
چاپ اول

پول شویی و روش‌های مقابله با آن

دکتر فرهاد رهبر- فضل الله میرزاوند

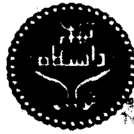
پول شویی و روش های مقابله با آن

تالیف:

دکتر فرهاد رهبر

عضو هیات علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران

فضل الله میرزاوند

انتشارات دانشگاه تهران

شماره ۲۸۹۲

شماره مسلسل ۵۷۵۸

رهبر، فرهاد، ۱۳۳۸ -
پول‌شویی و روش‌های مقابله با آن / تالیف فرهاد رهبر و فضل‌الله میرزاوند. تهران : دانشگاه تهران. مؤسسه انتشارات و چاپ، ۱۳۸۷.
ح، ٤٦٨ ص .: (انتشارات دانشگاه تهران؛ شماره ۲۸۹۲).
ISBN 978-964-03-5758-3
فهرستنویسی براساس اطلاعات فیپا.
کتابنامه : ص، ۳٦۳ – ۳٦۸.
پول‌شویی. بانک و بانکداری. قوانین و مقررات کیفری. میرزاوند، فضل‌الله، ۱۳٤۹- دانشگاه تهران مؤسسه انتشارات و چاپ
۹ ر ۹ پ / ۸۰۷۹ HV　　　۳٦٤/۱٦۸　　　۱۳۸۷
شماره کتابشناسی ملی　　　۱۱۹۱۳۷۹

عنوان : پول شویی و روش‌های مقابله با آن
تألیف : دکتر فرهاد رهبر – فضل‌الله میرزاوند
نوبت چاپ : اول
تاریخ انتشار : ۱۳۸۷
شمارگان : ۳۰۰۰ نسخه
ناشر : مؤسسهٔ انتشارات و چاپ دانشگاه تهران
چاپ و صحافی : مؤسسهٔ انتشارات و چاپ دانشگاه تهران
شابک: ۳- ۵۷۵۸ – ۰۳ – ۹٦٤ – ۹۷۸　　ISBN 978-964-03-5758-3

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مؤلفان است»

بها : ۵۵۰۰۰ ریال

خیابان کارگر شمالی – خیابان شهید فرشی مقدم – مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران
پست الکترونیک : press @ ut. ac. ir - سایت : www. press. ut. ac. ir
پخش و فروش : تلفکس ۸۸۰۱۲۰۷۸

فهرست

فصل دوم

فصل سوم

فصل چهارم

فصل پنجم

فصل ششم

پیشگفتار

مدیریت اقتصادی در دنیای پیچیدهٔ فناوری‌های نوین و در بحبوحهٔ ظهور و رشد پدیدهٔ جهانی شدن در بعد اقتصادی، اهمیتی خاص دارد؛ مدیریتی با ثبات و پایدار و برخوردار از قوانین قوام‌یافته که عمده‌ترین وظیفهٔ آن حاکمیت حکیمانه بر ساختار اقتصادی و نظام‌های مبادله‌ای و صیانت از حریم و حدود و ثغور مرزهای اقتصادی است. در این بین، آنچه بر سلامت و صلابت مدیریت اقتصادی صحه می‌گذارد و برآن تأکید می‌ورزد، راه‌ها و شیوه‌هایی است که از یک سو، سلامت و پویایی اقتصاد را تضمین کرده و از سوی دیگر، از بروز رفتارهای بیمارگونه و در نهایت شکل‌گیری و حاکمیت اقتصاد زیرزمینی[1] پیشگیری می‌کند.

اقتصاد زیرزمینی یا اقتصاد سایه‌ای[2]، یکی از مهم‌ترین چالش‌های فراروی اقتصادهای ملی تشکیل‌دهندهٔ اقتصاد جهانی است. منظور از اقتصاد زیرزمینی مجموعه‌ای از فعالیت‌های مولد ارزش افزوده است که در چارچوب اقتصاد رسمی تعریف و گنجانده نمی‌شود و بدین ترتیب از چشم حساب‌های ملی و نیز نظام مالیاتی کشور پنهان می‌ماند. مفهوم اقتصاد زیرزمینی یا سایه‌ای، دامنهٔ گسترده‌ای از فعالیت‌های مولد ارزش افزوده را از فعالیت‌های خارج بازار خانوارها و به‌ویژه خدمات خانم‌های خانه‌دار گرفته تا آن دسته از فعالیت‌های بازار که به دلایل گوناگون از چشم مقام‌های رسمی کشور دور می‌ماند، دربر می‌گیرد، اما بخش مهمی از اقتصاد زیرزمینی یا اقتصاد سایه‌ای در چارچوب فعالیت‌های نامشروع، غیرقانونی، قاچاق، عملیات بازار کبود[3] (سوءاستفاده از نام‌های تجارتی)، کارهای مجرمانه مثل دزدی، کلاهبرداری و ارتشا، فعالیت‌های مربوط به کشت، تولید، خرید و فروش و ترانزیت مواد مخدر و فعالیت‌هایی از این دست قابل شناسایی است که به آن اقتصاد سیاه[4] می‌گویند. از این دیدگاه، پاره‌ای از فعالیت‌های این بازار که در نفس خود ماهیتی غیرقانونی ندارد، اما به دلایل گوناگون در عمل به‌صورت غیرقانونی جلوه می‌کند، مانند فعالیت‌های انجام‌شده به قصد فرار از مالیات

---

1 .Underground Economy.
2. Shaddow Economy.
3. Gray Market Activities.
4. Black Economy.

یا گریز از حوزهٔ کنترل قیمت و مانند اینها، نیز در شمار فعالیت‌های اقتصاد سیاه قرار می‌گیرد.

شناسایی شیوه‌ها و ابزارهای راهیابی منابع به‌دست آمده از فعالیت‌های اقتصاد سیاه به اقتصاد رسمی، بررسی ماهیت نفوذ و حوزه‌های تأثیرگذاری و در نهایت راهبردها و راهکارهای جلوگیری از دستیابی مجرمان به عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه، در حوزهٔ مطالعاتی پول‌شویی[1] می‌گنجد.

در نگاه نخست، ممکن است پول‌شویی جرمی بدون قربانی در نظر آید و هیچ یک از حالت‌های ناخوشایند مانند احساس ناامنی یا ترس که در نتیجهٔ جرایم دیگر مانند قتل، سرقت و ... پدید می‌آید، دربارهٔ آن احساس نشود، اما با توجه کافی، مشاهده می‌شود که پول‌شویی عارضه‌ای ثانوی و متناظر با یک جرم منشأ مانند قاچاق، سرقت و دیگر فعالیت‌های تبهکاری است. بنابراین مشخص می‌شود که عاملی مانند ناآگاهی از علل و ماهیت پول‌شویی ممکن است آن را تاکنون به‌صورت معضلی نامریی در نزد برخی جوامع و به‌صورت ناشناخته و بی‌پاسخ نگاه داشته باشد[2].

پول‌شویی، فرایندی بزهکارانه است که در جریان آن عواید ناشی از فعالیت‌های مجرمانه در مسیرهای قانونی قرار می‌گیرد و به‌ظاهر تطهیر و پاک می‌شود؛ فرایندی که آثار جبران‌ناپذیری را بر پیکرهٔ سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه بر جای می‌گذارد؛ آثاری که هم نسل کنونی و هم نسل‌های آینده را متأثر می‌سازد و تمامیت و استقلال یک نظام را به چالش می‌کشاند و گاه موجبات زوال آن را مهیا می‌کند.

آنچه در کتاب فرارو به‌عنوان پدیدهٔ پول‌شویی مورد اشاره قرار گرفته ؛ شامل شش فصل به شرح زیر است:

فصل یکم، به تعاریف و مفاهیم پول‌شویی شامل مفاهیم کلی و روند تاریخی این پدیده، گونه‌ها و آثار آن، مشاغل در معرض پول‌شویی و... اختصاص دارد. فصل یادشده، پس از بررسی آثار پول‌شویی بر این موضوع تأکید می‌ورزد که پیوند نزدیک و آشکار پول‌شویی و فعالیت‌های بزهکارانه

---

1. Money Laundring.

2. به استناد گزارش مشترک سالانهٔ وزارت خزانه‌داری و وزارت دادگستری ایالات متحدهٔ آمریکا درباره راهبرد ملی پول‌شویی برای سال ۱۹۹۹، جرم پول‌شویی به خودی خود برایند و سرچشمه گرفته از ۱۷۰ جرم تعریف شده دیگر است که در صورت مبارزه با آن، زمینهٔ مناسبی برای خشکاندن ریشهٔ جرم‌های دیگر نیز پدید می‌آید. در این زمینه ر. ک. :
The National Money Laundering Strategy for 1999, The US Department of the Treasury / The US Department ofJustice, Sep. 1999, PP. 5-7.

و غیرقانونی، حیات اقتصادی، اجتماعی و سیاسی جوامع را به مخاطره می‌اندازد و از این‌رو، اهمیت شناسایی و رویارویی همه‌جانبه با این پدیدهٔ شوم و مخرب و ایجاد عزم جهانی برای مبارزهٔ گسترده با آن، ضرورتی غیرقابل انکار است.

در فصل دوم، شیوه‌های گوناگون پول‌شویی و مصادیق آن مورد بررسی قرار می‌گیرد. سیستم‌های ارسال وجه، اسناد در وجه حامل، بانکداری نوین، بانکداری اختصاصی، بانکداری کارگزاری و تراست‌ها، شرکت‌های پوششی، بازرگانی خارجی، بازار اوراق بهادار، صنعت بیمه و... از جمله روش‌ها و مصادیق مرتبط با پول‌شویی محسوب می‌شوند که مجرمان از آنها برای فعالیت‌های مجرمانه خویش استفاده می‌کنند. دراین فصل، اصلی اساسی رخ می‌نماید و آن، اصل پنهان‌سازی هویت مالک عواید ناشی از فعالیت‌های مجرمانه است. این اصل در تمام روش‌ها مورد توجه پول‌شویان قرار دارد و تلاش آنان را برای انتخاب شیوه‌هایی که خطر شناسایی و پیگرد قانونی را به حداقل می‌رساند، دوچندان می‌سازد. از این‌رو، در فصل مزبور در پایان به کارگزاران سیستم‌های مالی توصیه می‌شود که با اتخاذ سیاست‌های اجرایی خاص، ارائهٔ آموزش‌های مناسب، گزارش موارد مشکوک به پول‌شویی و تقویت ابعاد نظارتی، امکان استفاده از این فرصت‌ها را از پول‌شویان سلب و آن را به تهدید تبدیل کنند.

فصل سوم، به شناسایی و گزارش‌دهی فعالیت‌های مشکوک به پول‌شویی اختصاص دارد. در این فصل، شاخص‌های بالقوهٔ فعالیت‌های مشکوک، شناسایی مشتری، همکاری دولت و مؤسسه‌های خصوصی در شناسایی موارد مشکوک، نظارت بر عملکرد حساب‌ها و نقش مقام گزارش‌دهندهٔ پول‌شویی مورد بررسی قرار می‌گیرد. براساس مباحث فصل مزبور، طبق قوانین مبارزه با پول‌شویی، تمام مدیران و کارکنان مؤسسه‌های مالی موظف‌اند در صورت هرگونه سوءظن یا آگاهی نسبت به فعالیت‌های تجاری مشکوک، مسئولان وابسته را نسبت به موضوع آگاه سازند. در غیر این‌صورت، هرگونه کوتاهی در افشای اطلاعات، به‌ویژه هنگامی که نسبت به وقوع جرم، سوءظن یا آگاهی یا دلایل منطقی وجود دارد، جرم محسوب می‌شود و مسئولیت کیفری به همراه دارد. به‌طورکلی، در فصل سوم ضرورت همکاری دولت و مؤسسه‌های مالی در شناسایی و ارائهٔ گزارش موارد مشکوک و فعالیت‌های تجاری غیرعادی مورد تأکید قرار می‌گیرد.

در فصل چهارم، راه‌های پیشگیری و مبارزه با پول‌شویی در سه سطح مختلف شامل مؤسسه‌ها، سطح ملی (کشور) و سطح بین‌الملل مورد بررسی قرار می‌گیرد. مؤسسه‌های اقتصادی به‌عنوان نخستین

نهادهای رودررو با پدیده پول‌شویی، ملزم به مبارزهٔ قاعده‌مند با آن هستند. از سوی دیگر، در عرصهٔ ملی نیز کشورها باید با اتخاذ تدابیر ویژه به مبارزه با این معضل بپردازند. افزون‌بر این، فعالیت‌های گسترده‌ای نیز به‌منظور مبارزه با پول‌شویی در عرصهٔ بین‌المللی در حال اجراست. وضع قوانین توسط نهادهای بین‌المللی همچون کنوانسیون شورای اروپا و تشکیل گروه‌های بین‌المللی که در رأس آن نیروی ویژه اقدام مالی علیه پول‌شویی[1] قرار دارد، از جمله اقدام‌های بین‌المللی مبارزه با پول‌شویی است.

در فصل پنجم، با هدف دستیابی به ساختار قانونی مقابله با پول‌شویی، به بررسی تطبیقی ساختار ضدپول‌شویی ده کشور و نهاد بین‌المللی پرداخته می‌شود. در این بررسی، کشورهای استونی، اندونزی، تایلند، ترکیه، فیلیپین، کانادا، کرهٔ‌جنوبی و یوگسلاوی و ساختار ضدپول‌شویی پیشنهادی سازمان ملل متحد (الگوی قانون) مورد بررسی قرار می‌گیرد. در این فصل تأکید می‌شود که گام نخست، در فرایند مبارزه با پدیدهٔ پول‌شویی، داشتن ساختار مناسب و هماهنگ ضدپول‌شویی است. گام دوم، تدوین قوانین و مقررات مناسب برای پیشگیری از این جرم و در نهایت عملیات انتظامی و قضایی با پشتوانهٔ همین قوانین است.

در فصل ششم، با هدف آشنایی بیشتر با مجموعه قوانین و مستندات بین‌المللی مقابله با پول‌شویی، چند نمونه از این مستندات شامل : پیشنهادهای چهل‌گانهٔ نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی (۲۰۰٤)، پیشنهادهای نه‌گانه نیروی ویژه اقدام مالی علیه پول‌شویی (اکتبر ۲۰۰۱ و ۲۰۰٤) و الگوی قانون در زمینه مبارزه با پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم (دسامبر ۲۰۰۵)، ترجمه شده است.

چنانچه از ساختار کتاب برمی‌آید، تمام تلاش بر این بوده تا تصویر کاملی از مفهوم، ماهیت، علت‌ها و پیامدهای پول‌شویی و نیز راهکارهای مقابله، شناسایی و گزارش فعالیت‌های مشکوک و نهایت الگوهای قانونی کاربردی برای اقتصاد ایران فراهم شود. با وجود این، نویسندگان اذعان دارند کتاب حاضر به‌هیچ وجه عاری از کاستی و خطا نیست و امیدوارند با بذل توجه اندیشمندان و خوانندگان عزیز بتوانند چاپ‌های بعدی را به نحو مقبول‌تری ارائه دهند.

لازم است از زحمات سرکار خانم مهناز عابدی و خانم پوران ولویون که در نهایت حوصله و دقت، به‌ترتیب ویراستاری ادبی و حقوقی مجموعهٔ حاضر را عهده‌دار بودند، صمیمانه تشکر کنیم.

---

1. Financial Action Task Force on Money Laundering .

در فصل ششم این کتاب، از برخی متون ترجمه‌شده توسط سرکار خانم شیلا مالکی دیزجی بهره گرفته‌ایم که بدین‌وسیله از ایشان قدردانی می‌شود.

در پایان از مؤسسهٔ چاپ و انتشارات دانشگاه تهران به دلیل فراهم کردن امکان انتشار مجموعهٔ حاضر، بسیار سپاسگزاریم.

دکتر فرهاد رهبر- فضل‌الله میرزاوند

زمستان ۱۳۸۶

فصل یکم
تعاریف و مفاهیم

۱ـ ۱ مقدمه

پول‌شویی[1]، روی دیگر فعالیت‌های بزهکارانه است. پول‌شویی فرایندی است که طی آن عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه[2] و غیرقانونی در مجاری قانونی قرار می‌گیرد و طی روندی، به‌ظاهر تطهیر یا پاک می‌شود. پول‌شویی یا تطهیر پول فعالیتی مجرمانه، گروهی، مستمر، بزرگ‌مقیاس و درازمدت است که ممکن است از مرزهای جغرافیایی یک کشور مفروض فراتر رود و وجهه‌ای فراملی و بین‌المللی به خود گیرد.

پول‌شویی فرایندی سه‌مرحله‌ای است: مرحلهٔ نخست مستلزم قطع هرگونه ارتباط مستقیم بین جرم و عوایدی است که از آن حاصل شده است، مرحلهٔ دوم عبارت است از مخفی‌کردن رد مال برای فرار از پیگرد قانونی و مرحلهٔ سوم عبارت است از بازگرداندن مجدد عواید حاصل از جرم به مجرم، به گونه‌ای که منشأ، نحوهٔ کسب و محل جغرافیایی آن، قابل ردیابی نباشد.

پول‌شویی در تمام عرصه‌ها، آثار زیانباری بر پیکرهٔ جامعه وارد می‌سازد؛ آلودگی و بی‌ثباتی اقتصاد، تضعیف بخش خصوصی و برنامه‌های خصوصی‌سازی، کاهش کنترل دولت بر سیاست‌های اقتصادی، کاهش درآمدهای دولت، فساد ساختار حکومت، بی‌اعتمادی مردم، بی‌اعتباری دولت‌ها و نهادهای اقتصادی و... ، تنها بخشی از این آثار به‌شمار می‌آید.

در این فصل، ضمن آشنایی با مفاهیم کلی پول‌شویی و روند تاریخی آن، فرایند این پدیده در

---

1. Money LaunЄdering.

۲ . جامعهٔ اروپایی، جرایم مربوط به مواد مخدر، موضوع کنوانسیون وین و هرگونه فعالیت دیگری را که در قوانین کشورهای عضو، جرم شناخته می‌شود، فعالیت مجرمانه تعریف کرده است..

سه مرحلهٔ جایگذاری، لایه‌چینی و یکپارچه‌سازی، بررسی می‌شود. سپس گونه‌های پول‌شویی و فراگیری آن در مرزهای داخلی و بین‌المللی مدنظر قرار می‌گیرد. آثار پول‌شویی، بخش دیگری است که در این فصل به بحث گذاشته می‌شود. محدودهٔ جرم پول‌شویی و پول‌شویی به‌عنوان جرم مستقل، از جمله مباحثی است که فصل حاضر به آن می‌پردازد. مشاغل در معرض پول‌شویی، سابقهٔ اقدام‌های جهانی علیه پول‌شویی و ضرورت مقابله با این پدیده، از دیگر مقوله‌هایی است که خوانندگان در این فصل با آن آشنا می‌شوند. در نهایت، پس از خلاصه کردن و نتیجه‌گیری از مباحث مطرح‌شده، به‌منظور آشنایی بیشتر مخاطبان با دو موضوع ، یکی تأثیر پول‌شویی بر اقتصاد خرد و کلان و دیگری مفهوم پنهان‌سازی و تفاوت مجازات‌های عاملان اصلی جرم و شرکای آنان، این موارد در بخشی با عنوان پیوست تشریح می‌شود.

۲ـ۱ مفاهیم کلی جرم پول‌شویی

واژهٔ پول‌شویی برای توصیف فرایندی به‌کار می‌رود که در آن عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه و غیرقانونی در مجاری قانونی قرار می‌گیرد و طی روندی، تطهیر و پاک می‌شود. به عبارت دیگر، پول‌شویی، فرایندی است که در آن شکل، مبدأ، مشخصات، افراد ذی‌نفع و منشأ وجوه کثیف تغییر می‌کند و به گونه‌ای تصور می‌شود که این وجوه و عواید از منابع قانونی سرچشمه گرفته است.

پول‌شویی یا تطهیر پول، فعالیتی مجرمانه، در مقیاس بزرگ، گروهی، مستمر و درازمدت است که ممکن است از مرزهای جغرافیایی کشوری مفروض نیز فراتر رود.

پول‌شویی عبارت است از تلاش برای تغییر شکل عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه با هدف پنهان‌سازی اصل وجوه نقد یا مقدار، منشأ و مالکیت آن به‌منظور گریز از شناسایی و پیگرد فعالیت‌های مجرمانه یا شواهد فعالیت‌های غیرقانونی. به بیان ساده‌تر، پول‌شویی سبب می‌شود وجوه به‌دست آمده از منابع غیرقانونی، در مصارف قانونی به‌کار گرفته شود.

براساس تعریف سازمان بین‌المللی پلیس کیفری[1] ، پول‌شویی، عبارت است از هر نوع عمل یا اقدام برای مخفی کردن یا تغییر هویت عواید نامشروع ، به‌طوری‌که وانمود شود این عواید از منابع و

1. Icpo Interpol.

فعالیت‌های قانونی سرچشمه گرفته است[۱].

در مادهٔ یک دستورالعمل جامعهٔ اروپایی[۲] مصوب مارس ۱۹۹۰، پدیدهٔ پول‌شویی این گونه تعریف شده است: تبدیل یا انتقال[۳] هر نوع دارایی، به‌منظور پنهان کردن رد منبع غیرقانونی آن، با علم به اینکه از فعالیت‌های مجرمانه به‌دست آمده یا کمک به شخصی که مرتکب چنین جرمی شده است، برای گریز از پیامدهای قانونی رفتار وی.

در بخش دیگری از همین ماده، پول‌شویی شامل این موارد می‌شود: اختفا[۴] یا تغییر مکان، منشأ، مقصد، رفتار، حقوق مرتبط یا مالکیت واقعی دارایی با علم به اینکه از فعالیت‌های مجرمانه، به‌دست آمده باشد.

این تعریف در واقع برگرفته از تعریف ارائه شده در بند ۱ـ ب از مادهٔ سه پیمان وین[۵] به تاریخ ۱۹ دسامبر ۱۹۸۸ است[۶]، با این تفاوت که در پیمان وین، تنها عواید به‌دست آمده از جرایم سازمان‌یافته، به‌ویژه قاچاق مواد مخدر، گنجانده شده است.

تعریف پول‌شویی در نشست ماه اوت ۱۹۹۰ پیمان شورای اروپا[۷] در استراسبورگ تکمیل شد و در بند یک مادهٔ شش آن، موارد مربوط به تحصیل، تملک یا استفاده از دارایی‌های به‌دست آمده از منابع غیرقانونی و هرگونه مشارکت یا مباشرت، برنامه‌ریزی یا کوشش برای ارتکاب یا کمک، ترغیب، تسهیل و پنهان کردن هرگونه جرم مرتبط با پول‌شویی نیز به تعریف دستورالعمل جامعهٔ اروپایی افزوده

---

۱. این تعریف با اکثریت آرا در شصت و چهارمین نشست مجمع عمومی اینترپل در پکن، تصویب شد.

2. Commission of the European Communities: Proposal for a Council Directive on Prevention of Use of the Financial System for the Purpose of Money Laundering and Explanatory Memorandum, March 23, 1990.

۳. از نظر بسیاری از کارشناسان، تبدیل و انتقال دارایی با هدف پنهان‌سازی یا تغییر منشأ غیرقانونی آن یا کمک به مجرم اصلی برای فرار از پیامدهای قانونی عمل ارتکابی، پول‌شویی محسوب می‌شود. تبدیل عبارت است از تغییر ظاهر عمل خلاف قانون به عملی با ظاهر قانونی. هرگونه تغییر شکل، دستکاری یا تعویض اموال نیز نوعی تبدیل محسوب می‌شود. انتقال به‌معنای دست به دست کردن یا حوالهٔ اموال از نقطه‌ای به نقطهٔ دیگر است. معنای دیگر آن نیز انتقال دارایی از حسابی به حساب دیگر است. از جمله روش‌های کسب مالکیت اشیاء، انتقال حق مالکیت یا حق حقیقی است. هدف ازین عمل، تغییر یک دارایی به دارایی دیگر با قصد مشروع جلوه دادن آن است، به‌طوری‌که دارایی یا منشأ نامشروع آن، مشروع جلوه کند.

4. Hiding.

5. The Vienna Convention.

6. United Nation Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances.

7. The Council of Europe Convention.

شد[1].

از مهم‌ترین دلایل افزودن موارد یادشده به تعریف پول‌شویی، زدودن کاستی‌های موجود در تعریف پیمان وین، با هدف جلوگیری از استخدام وکیل یا متخصصان مالی توسط مجرمان برای مقاصد پول‌شویی بود. در مجموع، می‌توان پول‌شویی را این‌گونه تعریف کرد:

ـ تحصیل، تملک، نگهداری، تصرف یا استفاده از عواید حاصل از جرم با علم به اینکه به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجهٔ ارتکاب جرم به‌دست آمده باشد؛

ـ تبدیل، مبادله یا انتقال عواید حاصل از جرم به‌منظور پنهان کردن منشأ غیرقانونی آن با علم به اینکه به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم ناشی از ارتکاب جرم باشد یا کمک به مرتکب به نحوی که مشمول آثار و تبعات قانونی ارتکاب جرم نشود؛

ـ اختفا، پوشش یا کتمان ماهیت واقعی، منشأ، منبع، مکان، جابه‌جایی یا مالکیت عواید حاصل از جرم که به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجهٔ ارتکاب جرم به‌دست آمده باشد.

از تعاریف ارائه‌شده، چنین استنباط می‌شود که در تعریف پول‌شویی در سطح بین‌المللی سه بعد عمل، آگاهی و هدف مورد توافق است، به این معنا که پول‌شوینده با آگاهی از این مسئله که دارایی یادشده از یک یا چند نوع فعالیت مجرمانه حاصل شده است و با هدف پنهان‌سازی منابع نامشروع دارایی کسب‌شده یا کمک به شخص مجرم، در گریز از افشای فعالیت‌های وی، اقدام به تصرف، استفاده، تبدیل، انتقال یا اختفای عناصر حقیقی دارایی یا ارائهٔ مشاوره می‌کند.

با توجه به آنچه گفته شد، پدیدهٔ پول‌شویی با جرایم اساسی زیر ارتباط می‌یابد:

۱ـ تحصیل، تملک یا استفاده از هر نوع عواید یا دارایی با علم یا ظن به اینکه از انجام فعالیت‌های مجرمانه، به‌دست آمده باشد؛

۲ـ پنهان‌سازی و انتقال عواید یا منافع مستقیم یا غیرمستقیم حاصل از فعالیت‌های مجرمانه به قصد گریز یا کمک به دیگری به‌منظور فرار از پیگرد قانونی یا مصادرهٔ آنها توسط مراجع قانونی؛

۳ـ کمک مستقیم یا غیرمستقیم به مجرم برای برخوردار ساختن وی از عواید یا منافع فعالیت‌های مجرمانه، با علم یا ظن به اینکه شخص در فعالیت‌های مجرمانه دخیل بوده است؛

٤ـ کوتاهی از افشای اطلاعات مربوط به پول‌شویی(این جرم شامل تمام کسانی است که در

1.Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure, and Confiscation of Proceeds from Crime Adopted in Strasbourg on 11 Aug 1990.

دادوستد یا به اقتضای حرفه و شغل خود نسبت به وقوع فعالیت‌های مجرمانه یا عواید و منافع ناشی از آن مطلع یا مظنون می‌شوند، اما آگاهی یا ظن خود را به مقام‌های ذی‌ربط گزارش نمی‌کنند).

همان‌طور که از تعریف و مصادیق پول‌شویی برمی‌آید، ویژگی‌های عمومی و متعارف این پدیده به‌صورت زیر آشکار می‌شود:

۱ـ پول‌شویی فعالیتی مجرمانه، مستمر، بزرگ‌مقیاس و درازمدت است؛

۲ـ پول‌شویی فعالیتی گروهی و مشارکتی است؛

۳ـ پول‌شویی فعالیتی است که ممکن است از محدودهٔ جغرافیایی یک کشور فراتر رود و ابعادی فراملی به خود گیرد.

۱-۳ تاریخچهٔ پول‌شویی

دربارهٔ واژهٔ پول‌شویی سه دیدگاه و نظریهٔ متفاوت وجود دارد:

دیدگاه نخست، معتقد است که ریشهٔ این لغت به قرن بیستم و زمان ممنوعیت قمار در آمریکا بازمی‌گردد. در دهه ۱۹۳۰ میلادی سران مافیای آمریکایی بر شبکه‌ای از رختشوی‌خانه‌های سکه‌ای آن کشور مالکیت داشتند. در آن سال‌ها، گانگسترها در برخی از ایالت‌ها و شهرهای آمریکا، به ویژه در شهر نیویورک، فعالیت‌های غیرقانونی مانند قمار داشتند. با اعلام ممنوعیت قمار در این کشور، افرادی مانند آل‌کاپون[1] اقدام به خرید این دستگاه‌ها کردند تا درآمدهای غیرقانونی خود را با درآمدهای خرد این حرفه که حساسیتی روی آن نبود، ادغام کنند و وجههٔ قانونی به آن ببخشند و تلاش می‌کردند تا وجوه مزبور را که زمینهٔ نقدینگی زیادی داشت، حاصل فعالیت‌های خدمات رختشویی معرفی کنند. به همین سبب، از آن زمان به بعد تلاش برای مخفی کردن رد درآمدهای حاصل از فعالیت‌های بزهکارانه را پول‌شویی می‌نامند.

براساس دیدگاه دوم، دلیل مصطلح شدن واژهٔ پول‌شویی به فرایندی برمی‌گردد که در آن وجوه کثیف و نامشروع با عبور از مجاری و صافی‌های پولی و مالی مختلف، پاک و تطهیر می‌شود. در این حالت، وجوه با منشأ غیرقانونی وارد فرایندهای پیچیده و متعددی می‌شود، به‌طوری‌که با عبور از هر مرحله، ردیابی ریشه‌های اصلی آن به‌مراتب دشوارتر می‌شود. این اصطلاح نخستین بار در جریان

---

1. al Kapon .

رسوایی واترگیت[1] در سال ۱۹۷۳ میلادی رواج یافت و در سال ۱۹۸۲ در یکی از دادگاه‌های آمریکا به حوزه‌های حقوقی و متون قانونی وارد شد و از آن پس در سطح گسترده‌ای به‌کار رفت.

دیدگاه سوم، به استرلینگ سیگریو[2] مربوط است. وی اعتقاد دارد که تاریخچهٔ پول‌شویی به ۳۰۰۰ سال قبل برمی‌گردد. در آن روزگار بازرگانان چینی با هدف فرار از پرداخت مالیات و دیگر عوارض و برای اینکه دارایی‌های خود را از دید دولت مرکزی پنهان کنند، اموال خود را به شکل دارایی‌های منقول درمی‌آوردند. این کار آنها، هم حمل و نقل و سرعت جابه‌جایی را تسهیل می‌کرد و هم امکان سرمایه‌گذاری را در خارج از محل کسب عواید، فراهم می‌ساخت[3]. شایان ذکر است که نظریهٔ دوم، در بین کارشناسان و صاحب‌نظران مسائل پول‌شویی، به واقعیت نزدیک‌تر است و اعتبار بیشتری دارد.

پول‌شویی به‌عنوان یک جرم، در دههٔ ۱۹۸۰ به‌ویژه در مورد عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر و داروهای روان‌گردان وارد ادبیات قضایی شد و مورد توجه کشورهای غربی قرار گرفت. آگاهی کشورهای مزبور از سودهای کلان حاصل از فعالیت‌های مجرمانه و نگرانی آنها از گسترش مصرف موادمخدر، آنها را وادار کرد تا با وضع قوانینی، با ردگیری مالی به مبارزه با فروشندگان مواد مخدر بپردازند. اگرچه این کشورها ابتدا بر عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر تأکید داشتند، اما به‌زودی دریافتند که در تدوین قوانین و مقررات ضدپول‌شویی و در پیمان‌نامه‌های مربوط به همکاری‌های بین‌المللی و همچنین ردگیری، کشف عواید غیرقانونی و پیگرد مجرمان، باید عواید حاصل از جرایم مهم دیگری مانند اخاذی، رشوه‌خواری، کلاهبرداری و... را مدنظر قرار دهند.

۱-۴ فرایند پول‌شویی

از هنگامی‌که نخستین جرم با هدف کسب سود (عایدی) صورت می‌گیرد، پول‌شویی آغاز می‌شود. مجرم طی مراحل متفاوت می‌کوشد تا بدون به خطر انداختن خود و تشکیلاتش، عواید حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی را به وجوه و منابع به ظاهر قانونی تبدیل کند، ازاین‌رو، در پول‌شویی، عواید حاصل از جرم وارد نظام مالی می‌شود تا منشأ غیرقانونی آن پنهان شود و ظاهری قانونی به خود بگیرد. پول‌شویی که بیشتر اوقات با جرایم سازمان‌یافته مرتبط است، ممکن است پیامد جرمی باشد که

---

1. Watergate.
2 . Sterling Seagrave.
3. http://www.ex.ac.uk/politics/pol-data/undergrand/trub/context2.htm .

عواید غیرقانونی هنگفتی دارد، مانند اخاذی، قاچاق موادمخدر و قاچاق اسلحه و... .

اگرچه پول‌شویی اغلب شامل سلسلهٔ پیچیده‌ای از معاملات است، اما به‌طور کلی شامل سه مرحلهٔ اساسی زیر می‌شود:

۱-٤-۱ جایگذاری[1]

نخستین مرحله از فرایند پول‌شویی، جایگذاری یا تزریق عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه به شبکهٔ مالی رسمی با هدف تبدیل عواید مزبور از حالت نقدی به ابزارهای (دارایی‌های) مالی است. جایگذاری عواید حاصل از جرم، ممکن است با تقسیم وجوه کلان به وجوه خرد که واکنش و حساسیت چندانی را برنمی‌انگیزد و سپرده‌گذاری آنها در بانک‌های داخلی یا دیگر مؤسسه‌های مالی رسمی و غیررسمی انجام شود یا برای سپرده‌گذاری در مؤسسه‌های مالی خارجی ماورای مرزها، انتقال داده شود یا برای خرید کالاهای باارزشی مانند آثار هنری، هواپیما، فلزات و سنگ‌های قیمتی، به‌کار رود.

۲-٤-۱ لایه‌چینی[2]

این مرحله از راه جداسازی عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه از منشأ اصلی آن صورت می‌گیرد. مرحلهٔ لایه‌چینی به‌منظور ایجاد ابهام در فرایند حسابرسی و مجهول ماندن هویت طرف‌های اصلی معامله و ناممکن ساختن ردگیری منشأ عواید مزبور، انجام می‌شود.

این مرحله ممکن است شامل معاملاتی مانند انتقال تلگرافی سپرده، تبدیل سپرده به اسناد پولی (اوراق بهادار، سهام سرمایه‌ای، چک‌های مسافرتی)، خرید مجدد کالاهای باارزش و اسناد پولی و سرمایه‌گذاری آنها در معاملات ملکی و مؤسسه‌های قانونی به‌ویژه در صنایع تفریحی و جهانگردی باشد. شرکت‌های پوششی[3] که به‌طور معمول در کشورهایی با شرایط مالیاتی مناسب به ثبت می‌رسند،

---

1. Placement.
2. Layering.
۳. شرکت پوسته، به شرکتی گفته می‌شود که مدت زمان زیادی از تأسیس آن گذشته و در این مدت به‌صورت غیرفعال و راکد باقی مانده باشد. به‌طور معمول، افرادی که می‌خواهند به جای فعالیت با یک شرکت تازه تأسیس با یک شرکت با

ابزاری متداول در مرحلهٔ لایه‌چینی به‌شمار می‌آیند. این شرکت‌ها که مدیران آنها اغلب وکلای محلی‌اند و از جانب موکلان ایفای نقش می‌کنند، با اتکا به قوانین رازداری بانکی و امتیاز وکیل- موکل از افشای اطلاعات مالکان شرکت‌های مزبور خودداری می‌ورزند.

۳-۴-۱ یکپارچه‌سازی[1]

آخرین مرحله در فرایند پول‌شویی، یکپارچه‌سازی یا فراهم‌سازی ظاهری مشروع و توجیهی قانونی برای عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه است. چنانچه مرحلهٔ لایه‌چینی با موفقیت انجام شود، عواید شسته‌شده با استفاده از طرح‌های یکپارچه‌سازی، به نحوی وارد جریان اصلی نظام اقتصادی می‌شود که با بازگشت به نظام مالی، وجوه، شکل و ظاهری قانونی به خود می‌گیرد. در این مرحله، وجوه انباشته‌شده در لایه‌های مختلف، صرف خرید دارایی‌های قانونی می‌شود و با ورود به نظام رسمی مالی و اقتصادی با سایر دارایی‌ها در نظام اقتصادی همگون می‌شود. در پایان این مرحله، تمایز دارایی‌های قانونی از غیرقانونی بسیار دشوار خواهد بود.

مرحلهٔ یکپارچه‌سازی ممکن است راه روش‌های متعددی مانند استفاده از شرکت‌های پوششی برای اعطای وام یا سپرده‌گذاری در مؤسسه‌های مالی خارجی به‌عنوان وثیقهٔ تأمینی برای وام‌های داخلی صورت گیرد. جعل حوالهٔ کالاهای فروخته‌شده به خارج از مرزها، از دیگر روش‌های معمول در انجام این مرحله است.

باید خاطر نشان ساخت که ممکن است مراحل اساسی فرایند پول‌شویی به‌صورت جداگانه و متمایز یا به‌طور هم‌زمان، رخ دهد. چگونگی بهره‌گیری از این مراحل به سازوکارهای موجود برای پول‌شویی و شرایط سازمان‌های مجرم بستگی دارد.

۵-۱ گونه‌های پول‌شویی

پدیدهٔ پول‌شویی در یک کشور به ضرورت، تنها عواید به‌دست‌آمده از فعالیت‌های بزهکارانه یا مجرمانهٔ مالی انجام‌شده در آن کشور را دربر نمی‌گیرد. در واقع، ممکن است، عواید به‌دست‌آمده از

شمارهٔ ثبت قدیمی (به دلیل کسب اعتبار در بازار) کار کنند، اقدام به خرید این گونه شرکت‌ها می‌کنند. در برخی موارد هم افراد برای صرفه‌جویی در زمان، به جای ثبت شرکت جدید، به خرید شرکت پوسته اقدام می‌کنند.

1. Integration.

فعالیت‌های مجرمانه‌ای که در دیگر نقاط جهان به وقوع پیوسته است، به یک کشور منتقل و در آنجا شسته شود[1]. همچنین به طریق اولی، تعریف پول‌شویی باید دربر گیرندهٔ بخشی از عواید جرایم رخ‌داده در یک کشور فرضی باشد که برای شسته شدن در سایر نقاط جهان، از آن کشور خارج می‌شود[2]. بدین ترتیب، از بعد منطقه‌ای می‌توان چهار گونه پول‌شویی را به شرح زیر برشمرد:

۱-۵-۱ پول‌شویی درونی

شامل وجوه کثیف به‌دست‌آمده از فعالیت‌های مجرمانه است که در داخل یک کشور تولید و در همان کشور نیز شسته می‌شود.

۱-۵-۲ پول‌شویی صادرشونده

شامل وجوه کثیف حاصل از فعالیت‌های مجرمانه است که در داخل یک کشور به‌دست می‌آید، اما در خارج از آن کشور تطهیر می‌شود.

۱-۵-۳ پول‌شویی واردشونده

شامل وجوه کثیف حاصل از فعالیت‌های مجرمانه است که در سایر نقاط جهان به‌دست می‌آید و در داخل یک کشور مفروض شسته می‌شود.

۱-۵-٤ پول‌شویی بیرونی

شامل وجوه کثیف حاصل از فعالیت‌های مجرمانه است که در کشورهای دیگر به‌دست می‌آید و در سایر کشورها نیز شسته می‌شود.

---

۱. بر پایهٔ برآورد سازمان همکاری اقتصادی و توسعه، سالانه هزاران میلیارد دلار از راه تجارت مواد مخدر در کشورهای مختلف دنیا شسته می‌شود که ایران نیز از این نقل و انتقال‌ها مستثنا نیست. برای آگاهی بیشتر رجوع شود به:
Financial Action Task Force on Money Laundering, Annual Report ۱۹۹۸-۱۹۹۹; FATF Secretariat, OECD, July .۱۹۹۹.

۲. در این باره باید توجه داشت که فرار سرمایه (Capital Flight) با پول‌شویی متفاوت است.. به‌ویژه آنکه، برخلاف پول‌شویی، سرمایه‌های گریزان از کشور به لزوم بر اثر فعالیت‌های مجرمانه به‌دست نیامده‌اند.

بر پایهٔ تقسیم‌بندی یادشده، صرف نظر از مورد چهارم (پول‌شویی بیرونی)، باید در جریان مبارزه با پدیدهٔ پول‌شویی در سطح ملی، سه گونهٔ دیگر مورد توجه قرار گیرد، اما در این میان، آنچه باید در اولویت نخست برای مقابله با انواع پول‌شویی مدنظر سیاستگذاران اقتصادی قرار گیرد، مبارزه با گونه‌های اول و سوم پول‌شویی(درونی و واردشونده است). همچنین با توجه به اینکه پدیدهٔ پول‌شویی معضل جهانی به‌شمار می‌آید، بخشی از برنامهٔ مبارزه با پول‌شویی(به‌ویژه در دوگونهٔ وارد شونده و صادرشونده) نیازمند همکاری متقابل و تعامل سازنده با نهادهای شناخته‌شدهٔ جهانی در این زمینه است.

۱-۶ آثار پول‌شویی

در نگاه کلی می‌توان آثار زیانبار پدیدهٔ پول‌شویی را آلودگی و بی‌ثباتی بازارهای مالی و بی‌اعتباری کشورها در عرصه‌های بین‌المللی دانست که در نتیجهٔ آن، ارکان و بنیان‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی به خطر می‌افتد. به بیان دیگر، پول‌شویی به نظم اجتماعی و اقتصادی آسیب می‌رساند، زیرا این پدیده آثار منفی جبران‌ناپذیری بر رقابت آزاد، ثبات و سلامت نظام مالی دارد که این آثار، نه تنها در بازارهای مالی جهانی، بلکه در بازارهای نوخاسته و جدید نیز نمود عینی خواهد داشت. در واقع، هر کشوری که وارد شبکهٔ مالی بین‌المللی می‌شود، در معرض ریسک ناشی از پول‌شویی قرار می‌گیرد.

تحقیقات نشان می‌دهد، نقل و انتقال وجوه به بازارهایی که در آنها اقدام‌های مربوط به کشف و ضبط عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه کمتر است، افزایش می‌یابد. به بیان دیگر، افزایش تلاش‌های مقام‌های مسئول در بازارهای مالی جهانی در زمینهٔ مبارزه با پول‌شویی، فعالیت پول‌شویان را به سمت بازارهای نوخاسته و جدید، هدایت می‌کند.

اگرچه پدیدهٔ پول‌شویی در تمام عرصه‌ها صدمات زیانباری بر پیکرهٔ جامعه وارد می‌سازد، اما در این قسمت تنها آثار منفی اقتصادی، اجتماعی و سیاسی پول‌شویی مورد بحث قرار می‌گیرد[1].

---

۱. برای اطلاع بیشتر از آثار منفی پول‌شویی رجوع شود به:

I) Peter J. Quirk, Macroeconomic Implications of Money Laundering, WP/96/66 - EA, IMF, 1996.

II) Michel Camdessus, Money Laundering: The Importance of International Countermeasures, Address at the Plenary Meeting of the FATF on Money Laundering, Paris, Feb. 10, 1998.

۱-۶-۱ آثار اقتصادی پول‌شویی

پدیدهٔ پول‌شویی، آثار زیانبار اقتصادی درخور تأملی بر جوامع دارد که از آن جمله می‌توان به آلودگی و بی‌ثباتی بازارهای مالی و بی‌اعتمادی مردم به نظام مالی، تغییرات جبری و ناخواسته در تقاضای پول و تغییر شدید در نرخ بهره و در نتیجه انتقال پیش‌بینی‌نشدهٔ سرمایه بین کشورها، تضعیف بخش خصوصی، شکست برنامه‌های خصوصی‌سازی کشورها، کاهش کنترل دولت بر سیاست‌های اقتصادی، کاهش درآمد دولت‌ها، فساد ساختار و لطمهٔ شدید به اعتبار دولت‌ها و نهادهای اقتصادی کشورها و... اشاره کرد[۱].

بی‌ثباتی در اقتصاد

به‌طور معمول، پول‌شویان فعالیت‌هایی را گزینش می‌کنند که طبیعت و ماهیت آن از «روانی» خاصی برخوردار باشد تا بتوانند به سهولت وجوه و سرمایه‌های خود را از حوزه‌ای به حوزهٔ دیگر منتقل و جابه‌جا کنند. بدین‌ترتیب در هر بخشی که پول‌شویان وارد می‌شوند، سازوکار تعادلی آن بخش برهم می‌خورد و در مجموع نوعی بی‌ثباتی در عرصه‌های اقتصادی کشور ایجاد می‌شود.

اشخاصی که اقدام به پول‌شویی می‌کنند، به‌دنبال سود حاصل از سرمایه‌گذاری وجوه غیرقانونی خود در فعالیت‌های اقتصادی نیستند، بلکه هدف آنها نگهداری اصل وجوه و عواید حاصل از جرم است. بنابراین، آنها وجوه خود را در فعالیت‌هایی که برای کشور سودآور باشد، سرمایه‌گذاری نمی‌کنند. در واقع این وجوه در اموری که در درازمدت به بازدهی می‌رسد، سرمایه‌گذاری نمی‌شود، بلکه سرمایه‌گذاری‌ها تنها برای گم کردن رد وجوه غیرقانونی صورت می‌گیرد. به عبارت دیگر، پول‌شویان کشور را مأمنی برای تطهیر وجوه کثیف خود می‌دانند تا پس از تطهیر، به‌سرعت آن را از کشور خارج سازند. این جهت‌گیری وجوه، در اثر تقاضای واقعی شکل نگرفته، بلکه از منافع کوتاه‌مدت پول‌شویان ناشی شده است. ازاین‌رو، به محض اینکه بخش‌های مزبور خاصیت خود را برای پول‌شویان از دست بدهند، آنها سرمایه‌های خود را از آن بخش‌ها خارج می‌کنند و خروج سرمایهٔ

III) Vito Tanzi, Money Laundering and the International Financial System, WP/96/55 - EA, IMF,1996.

۱. در مورد تأثیر پول‌شویی بر اقتصاد خرد و کلان به پیوست شمارهٔ یک همین فصل رجوع شود.

خسارت جبران‌ناپذیری به بخش‌های یادشده و در نهایت کل اقتصاد، وارد می‌کند.

کاهش درآمد دولت

یکی دیگر از آثار زیانبار پول‌شویی، کاهش درآمدهای دولت است. پول‌شویی به‌طور غیرمستقیم به اشخاصی که مالیات خود را صادقانه پرداخت می‌کنند، لطمه می‌زند. علاوه براین، پول‌شویی گردآوری مالیات را نیز با مشکل مواجه می‌سازد.

افزایش هزینه‌های دولت

پول‌شویی، موجب افزایش هزینه‌های بخش دولتی می‌شود. هزینه‌های مربوط به ایجاد فضای امن برای مرزهای کشور (به‌ویژه کشورهایی که دارای مساحت پهناور و مرزهای طولانی با همسایگان خود هستنند)، مبارزه با قاچاق کالا، مبارزه با آثار زیانبار و تخریبی مواد مخدر، بازپروری و درمان معتادان، هزینه‌های دولتی مربوط به محاکم و دادگاه‌های رسیدگی‌کننده به این جرایم، جنبه‌های کیفری و زندان‌ها و... ، از جمله هزینه‌های دولتی در این زمینه محسوب می‌شود.

از آنجا که پول‌شویی سبب بر هم خوردن تعادل بازارها در زمینهٔ قیمت‌ها، نرخ تورم، نرخ سود بانکی و ایجاد تغییرات غیرموجه در عرضه و تقاضای پول، بازارهای مالی و... می‌شود، تصمیم‌های جبرانی دولت برای پرداخت مابه‌التفاوت نرخ سود تسهیلات بانکی، اعطای یارانه‌ها، قیمت‌های تضمینی، هزینه‌های مربوط به اشتغال[1]، افزایش بیمه‌های بیکاری و... از جمله هزینه‌های دیگر پول‌شویی محسوب می‌شود.

کاهش کنترل دولت بر سیاست‌های اقتصادی

براساس برآوردهای انجام‌شده ، حجم پول‌شویی در جهان سالانه بین ۲ تا ۵ درصد تولید ناخالص داخلی است. در بعضی از کشورهای در حال توسعه، قدرت ناشی از این عواید غیرقانونی، اقتدار دولت را تحت تأثیر قرار داده و در نتیجه کنترل دولت را بر سیاستگذاری‌های اقتصادی کاهش

---

۱. به لحاظ بر هم خوردن رقابت بین مؤسسه‌های دارای منابع مالی قانونی و مؤسسه‌های برخوردار از تأمین منابع مالی ناشی از پول‌شویی و در نتیجه، رانده شدن مؤسسه‌های اولیه از عرصهٔ تولید.

می‌دهد. در واقع، گاهی حجم زیاد دارایی‌های انباشته‌شده مبتنی بر عواید حاصل از پول‌شویی، بازارها یا حتی بنگاه‌های اقتصادی کوچک را نیز در تنگنا قرار می‌دهد.

ماهیت غیرقابل پیش‌بینی پول‌شویی همراه با کاهش کنترل دولت بر سیاست‌های اقتصادی، دستیابی به خط‌مشی‌های صحیح و کارامد اقتصادی را با مشکل مواجه می‌سازد.

از آنجا که عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه در آمار تولید ناخالص داخلی ثبت نمی‌شود، ازاین‌رو، اشتباه در تحلیل‌ها و سیاستگذاری‌های کلان اقتصادی از مهم‌ترین پیامدهای پول‌شویی به‌شمار می‌آید.

تغییر جهت سرمایه‌گذاری‌ها و خروج سرمایه از کشور

تحقیقات نشان می‌دهد که پول‌شویان وجوه خود را در فعالیت‌هایی سرمایه‌گذاری می‌کنند که برای کشور میزبان نفع اقتصادی ندارد. افزون بر این، پول‌شویی و جرایم مالی، وجوه نقد را از سرمایه‌گذاری‌های سالم به سمت سرمایه‌گذاری‌های کم کیفیت (با هدف پوشاندن منشأ عواید نامشروع) تغییر می‌دهد.

پول‌شویی، سبب تغییر جهت سرمایه‌گذاری‌های درازمدت و زیربنایی به سمت سرمایه‌گذاری‌های کوتاه‌مدت در بخش‌های خدماتی می‌شود که آثار زیانباری بر کلان اقتصاد و برنامه‌ریزی‌های درازمدت دولت دارد، زیرا در سطح کلان، سرمایه‌گذاری‌های کوتاه‌مدت به‌دلیل ناپایداری و سرعت خروج آن از کشور، صدمه‌های جبران‌ناپذیری را بر پیکرهٔ اقتصاد وارد می‌کنند. از سوی دیگر، عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر و سایر فعالیت‌های مجرمانه در جایی که تولید یا تطهیر می‌شود، سرمایه‌گذاری نمی‌شود. به‌طور عمده چنین سرمایه‌هایی به سوی کشورهای توسعه‌یافته به‌ویژه کشورهای غربی سرازیر می‌شود.

تضعیف امنیت اقتصادی

یکی از مؤلفه‌های امنیت اقتصادی برای سرمایه‌گذاران (داخلی و خارجی)، حفظ حقوق اشخاص از هرگونه تعدی است. به عبارت دیگر، به رسمیت شناختن مالکیت اشخاص و تضمین اجرای قراردادها از اصول اولیهٔ امنیت اقتصادی به‌شمار می‌آید. همچنین کاهش ریسک سرمایه‌گذاری که مؤلفهٔ دیگر امنیت اقتصادی است، جز با ایجاد شفافیت و حاکمیت قانون، میسر نخواهد شد.

پول‌شویی و فعالیت‌های مجرمانه از موانع اصلی امنیت اقتصادی، ایجاد شفافیت مالی و حاکمیت قانون است که زمینهٔ فعالیت‌های تبهکارانه را گسترش و فعالیت‌های سازندهٔ اقتصادی را کاهش می‌دهد.

قوانین مبارزه با پول‌شویی تلاش می‌کند فضای ناامنی برای مجرمان فراهم آورد تا آنها نتوانند وجوه کثیف خود را در نظام رسمی کشور تطهیر کنند و به نقاط دیگر جهان انتقال دهند.

تضعیف بخش خصوصی

یکی از آثار پول‌شویی، تأثیر سوء بر بخش خصوصی است. پول‌شویان با هدف پنهان کردن عواید حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی خود، با استفاده از برخی شرکت‌ها، عواید مزبور را با وجوه قانونی مخلوط می‌کنند. این گونه شرکت‌ها در واقع به عواید غیرقانونی هنگفتی دسترسی دارند که به آنها کمک می‌کند تا محصولات و خدمات قانونی خود را با قیمتی کم‌تر از قیمت بازار، ارائه کنند. گاهی شرکت‌های مزبور می‌توانند محصولات خود را حتی با قیمتی کمتر از هزینهٔ تولید، عرضه کنند و نسبت به شرکت‌های قانونی که سرمایهٔ خود را از بازارهای مالی تأمین می‌کنند، از قدرت رقابت بیشتری برخوردار شوند. این مسئله رقابت را برای شرکت‌های قانونی بسیار دشوار می‌کند و موجب بیرون راندن آنها از بازار توسط شرکت‌ها و سازمان‌های مجرم می‌شود که در نهایت تضعیف بخش خصوصی قانونی را در پی‌خواهد داشت.

ایجاد موانعی برای خصوصی‌سازی

پدیدهٔ پول‌شویی، سبب بر هم خوردن اصول حاکم بر بازار آزاد می‌شود و تلاش‌های کشورها را برای انجام اصلاحات اقتصادی از طریق خصوصی‌سازی با مشکل جدی مواجه می‌کند، البته چنانچه خصوصی‌سازی هدفمند و هدایت‌شده نباشد، ممکن است به منزلهٔ ابزاری برای پول‌شویی مورد استفاده قرار گیرد، زیرا سازمان‌های مجرم از توان مالی بیشتری برای خرید شرکت‌های دولتی برخوردارند. در واقع، آنها می‌توانند با خرید شرکت‌ها و مؤسسه‌های مورد نظر خود مانند بانک‌ها، از آنها برای تطهیر عواید حاصل از قاچاق و سایر فعالیت‌های مجرمانه یا گسترش فعالیت‌های غیرقانونی استفاده کنند.

تضعیف یکپارچگی و تمامیت بازارهای مالی

عملیات پول‌شویی، حرکت بازارهای مالی را از روند طبیعی و واقعی خود خارج می‌سازد. پول‌شویان با وارد کردن مبالغ هنگفت به بازارهای مالی، موجی از تقاضای کاذب برای خرید سهام برخی از بنگاه‌ها به‌وجود می‌آورند که نتیجهٔ آن، نوسان‌های شدیدی است که در تعادل بازارهای مالی رخ می‌دهد. در این نوع بازارها، برخی از سهامداران بنا به دلایل واهی (و نه ناشی از عملکرد بنگاه‌ها) با کاهش و بعضی با افزایش شدید ارزش سهام روبه‌رو می‌شوند.

طبیعی است که بعد از ایجاد این نوسان‌ها، وجوه و سرمایه‌های پول‌شویان (که از خصلت روانی و خزندگی برخوردار است)، به‌طور ناگهانی از بخش بازارهای مالی خارج می‌شود. مؤسسه‌های مالی که به عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه متکی‌اند، در مدیریت مناسب دارایی‌ها، برای انجام به‌موقع تعهدات و عملیات خود، با مشکلات و چالش‌های بیشتری مواجه می‌شوند. برای مثال، چنانچه مقدار زیادی پول با هدف پول‌شویی وارد مؤسسه‌های مالی شود، اما به‌طور ناگهانی و بدون اعلام و اخطار - در پاسخ به عوامل غیربازاری - از سیستم خارج شود، مشکلات زیادی در زمینهٔ نقدینگی، امور اجرایی و مدیریت منابع بانکی ایجاد می‌کند.

تأثیر منفی بر نرخ بهره و ارز

پول‌شویی و دیگر جرایم سازمان‌یافته، ممکن است به بروز تغییرات مبهم و غیرقابل توجیه در تقاضای پول منجر شود و نوسان‌های شدیدی در جریان‌های سرمایه، نرخ ارز، نرخ بهره و سود بانکی به‌وجود آورد. از آنجاکه جهت‌گیری وجوه و سرمایه‌های پول‌شویان، با تقاضای بازار همسو نیست، پول‌شویی، اصول و مبانی «تخصیص منابع» را در عرصه‌های مختلف اقتصادی دچار اختلال می‌سازد.

سیستم سازمان‌های مجرم با اصول بازار آزاد سنتی کسب و کار مشروع، هماهنگ نیست. این مسئله آثار زیانباری در اقتصاد به‌وجود می‌آورد و بر نرخ‌های بهره و ارزهای رایج اثر می‌گذارد و این هنگامی رخ می‌دهد که پول‌شویان وجوه نقد را بار دیگر در محلی که احتمال کشف و شناسایی آن کمتر باشد - نسبت به محلی که بازدهی بیشتری دارد - سرمایه‌گذاری می‌کنند و این تأثیر معکوسی بر نرخ ارز و بهره خواهد داشت. به عبارت دیگر، پول‌شویی خطر بی‌ثباتی ناشی از تخصیص نادرست منابع را ـ که خود حاصل فعالیت‌های مصنوعی و غیرواقعی دارایی‌هاست ـ افزایش می‌دهد. به‌طور خلاصه، پول‌شویی و جرایم مالی ممکن است به تغییرات شدید و غیرقابل‌پیش‌بینی در مقدار تقاضای

پول بینجامد و ناپایداری جریان سرمایه‌های بین‌المللی، نرخ بهره و مبادله را افزایش دهد.

افزایش ریسک اعتباری

در شرایط کنونی اقتصاد جهانی، هیچ کشوری مایل نیست اعتبار خود و نهادهای مالی‌اش را با همکاری در انجام پول‌شویی از دست بدهد. پول‌شویی و جرایم مالی دیگر مانند دستکاری در بازار، دادوستد اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات محرمانه و اختلاس، اعتماد و اطمینان را در بازار از بین می‌برد. از سوی دیگر، کاهش اعتبار، به‌دلیل انجام فعالیت‌های مجرمانه، فرصت‌های مناسب جهانی و رشد و پایداری کشورها را کاهش می‌دهد و موجب تقویت سازمان‌های مجرم با اهداف کوتاه‌مدت می‌شود. علاوه بر این، درصورتی‌که به اعتبار مالی کشوری خدشه وارد شود، کسب مجدد این اعتبار بسیار دشوار و مستلزم صرف انرژی و منابع زیادی است، درحالی‌که مقابله با پول‌شویی و مهار آن از ایجاد این گونه مشکلات و بی‌اعتباری دولت‌ها در جامعهٔ بین‌الملل جلوگیری می‌کند.

اختلال در برخی بازارها

با گسترش مراودات بین‌المللی، در واقع کشورهایی که با نظام مالی بین‌المللی تعامل دارند و در معرض خطر پول‌شویی قرار می‌گیرند، همواره شاهد بروز شوک قیمت‌ها در برخی از بازارهای خود هستند. این کشورها به‌واسطهٔ آزاد گذاشتن اقتصاد، بازارها و شبکه‌های مالی خود، طعمه و هدف مناسبی برای فعالیت‌های پول‌شویی به‌شمار می‌آیند.

هجوم پول‌شویان به یک بازار مانند بازار املاک و مسکن یا بازار سایر کالاهایی که ممکن است حتی در کوتاه‌مدت نقش ذخیرهٔ دارایی را ایفا کند، موجب بروز اختلال در آنها می‌شود. شوک قیمت‌ها ناشی از افزایش تقاضا، سبب برهم خوردن قیمت‌های نسبی می‌شود و عدم انعطاف قیمت به سمت پایین (آثار چرخ‌دنده‌ای قیمت)، موجب اصلاح تدریجی قیمت‌های نسبی به زمان قبل از شوک می‌شود و این مسئله سطح عمومی قیمت‌ها را افزایش می‌دهد.

مسئولان بازارهای مالی عمده و بسیاری از مراکز مالی خارجی تلاش‌های گسترده‌ای را برای مبارزه با این فعالیت آغاز کرده‌اند و همین مسئله انگیزهٔ بیشتری برای پول‌شویان فراهم ساخته است تا فعالیت خود را روی برخی بازارها متمرکز کنند. برای مثال، شواهدی وجود دارد که نشان از افزایش

انتقال بین‌مرزی وجوه نقدی به سمت بازارهای دارای تشکیلات ضعیف و استفاده از فرصت‌های عدم شناسایی و ثبت ورود پول نقد به نظام مالی و همچنین افزایش سرمایه‌گذاری مجرمان سازمان‌یافته در املاک و مؤسسه‌های بازارهای نوخاسته و جدید دارد.

۲-۶-۱ آثار اجتماعی پول‌شویی

فعالیت‌های پول‌شویی علاوه بر تأثیر مخربی که بر اقتصاد دارد، هنجارهای اجتماعی، حیثیت و اخلاق جمعی را تخریب و نهادهای مردم‌سالار را نیز تضعیف می‌کند.

پول‌شویی خطرها و هزینه‌های اجتماعی جبران‌ناپذیری به همراه دارد. این پدیده، حلقهٔ حیاتی در فرایند جرایم مهم و عمده است و امکان گسترش فعالیت‌های غیرقانونی را برای قاچاقچیان و سایر مجرمان فراهم می‌کند. علاوه براین، هزینه‌های عمومی و اجتماعی دولت را به دلیل نیاز به تدوین برنامه‌های مقابله، اجرای قانون و هزینه‌های مراقبت‌های بهداشتی و درمان معتادان به مواد مخدر، افزایش می‌دهد.

یکی از آثار منفی اجتماعی پول‌شویی، انتقال قدرت اقتصادی از بازار، دولت و شهروندان به مجرمان و سازمان‌های متخلف است. قدرت اقتصادی منتقل‌شده به سازمان‌ها و اشخاص مجرم، آثار مخربی بر همهٔ ارکان و اجزای جامعه دارد. در صورت گسترش پول‌شویی در جامعه و عدم مبارزهٔ جدی با آن و افزایش قدرت پول‌شویان، دولت تحت سلطه و کنترل آنها قرار می‌گیرد.

پول‌شویی، ریسک‌ها و هزینه‌های اجتماعی گزافی را در پی دارد. این عمل، یک فرایند حیاتی برای ادامهٔ جرم و منتفع ساختن مجرمان از فعالیت‌های مجرمانه است. آثار سوء ناشی از این گونه فعالیت‌ها در یک کشور موجب کاهش فرصت‌های مشروع جهانی و همچنین رشد و توسعهٔ پایدار آن کشور می‌شود و هنگامی‌که شهرت یک کشور از ابعاد مختلف آسیب می‌بیند، احیای آن بسیار دشوار و نیازمند صرف منابع هنگفتی خواهد بود. در مجموع، نظم اجتماعی و اقتصادی و سلامت مالی یک کشور، تحت تأثیر منفی فعالیت‌های پول‌شویی قرار می‌گیرد و در نتیجهٔ رقابت آزاد، ثبات و استحکام نظام مالی بر اثر آن، دچار آسیب‌های شدیدی می‌شود.

۳-۶-۱ آثار سیاسی پول‌شویی

پول‌شویی در کوتاه‌مدت مشروعیت سیاسی را از بین می‌برد و در درازمدت توسعهٔ سیاسی را به چالش می‌کشاند. یکی از هزینه‌های اولیهٔ پول‌شویی، سست شدن و در مواردی سلب کامل اعتماد سیاسی مردم نسبت به دولت است.

پول‌شویی و فضای ناسالم اقتصادی، ذهن افراد جامعه را به سمتی سوق می‌دهد که تصور کنند، حکومت خود مسبب این فضای مسموم است. این طرز تلقی موجب تغییر نگرش مردم از نظام سیاسی می‌شود و این تصور برای عامهٔ مردم شکل می‌گیرد که مقام‌های دولتی خود در عملیات پول‌شویی نقش دارند و کل نظام سیاسی، ناسالم، ناپاک و نامشروع است، در نتیجه حالت عقب‌نشینی و بی‌تفاوتی سیاسی در جامعه به‌وجود می‌آید. ازاین‌رو، طولی نخواهد کشید که شهروندان از یک سو، نسبت به مقام‌های دولتی و از سوی دیگر، نسبت به هم بی‌اعتماد می‌شوند و این احساس از لحاظ سیاسی بسیار خطرناک است.

پول‌شویی در درازمدت جامعهٔ مدنی را تضعیف می‌کند و سبب کاهش قدرت شهروندان در اثرگذاری بر دولت و متعادل کردن آن می‌شود. پول‌شویی از رقابت سیاسی منظم و هدفمند جلوگیری می‌کند، استقلال شهروندان را به مخاطره می‌افکند، نشاط سازمان‌های اجتماعی و سیاسی را تضعیف می‌سازد، حس مشارکت و منفعت عمومی را برای اجرای کارهای سیاسی به سوی نابودی سوق می‌دهد و زندگی سیاسی را به شکلی غریب و خطرناک، خصوصی می‌کند.

پول‌شویی و به تبع آن فساد مالی، سیاست را به رقابت منافع شخصی و جناحی تبدیل می‌کند و موجب می‌شود که منافع عمومی به‌دلیل بی‌توجهی جناح‌ها به مخاطره بیفتد. زمانی‌که سیاستمداران به فکر کسب منافع خصوصی باشند، فاسد می‌شوند؛ سیاستمداران فاسد برای تأمین مخارج حزب یا گروه خود، همواره در جست‌وجوی منابع مادی جدید هستند که این مسئله خود فسادزاست. ازاین‌رو، در دور باطل پول‌شویی، فسادپذیری فردی فزونی می‌یابد و به‌تدریج این روند به حمایت سیاسی از جرایم سازمان‌یافته می‌انجامد، پایه‌های واقعی مشروعیت سیاسی را اندک اندک به سستی می‌کشد و بر مافیای قدرت صحه می‌گذارد. از سوی دیگر، سیاستمداران فاسد برای تطهیر عواید نامشروع کسب‌شده به سازماندهی شبکه‌های پیچیدهٔ مزدوری و حامی‌پروری سیاسی، مبادرت می‌ورزند. حامی‌پروری و فساد مالی ، دو مقولهٔ مکمل یکدیگرند که اشاعهٔ یکی به گسترش دیگری کمک می‌کند.

۱ـ۷ محدودهٔ جرم پول‌شویی

یکی از موضوع‌های اصلی در بحث پول‌شویی، تعیین فعالیت‌های غیرقانونی اصلی و فعالیت‌های مجرمانهٔ مرتبط با آن و همچنین دامنهٔ جرایمی است که اصول پول‌شویی در مورد آنها مصداق می‌یابد. یادآور می‌شود که توافق کلی در مورد جرم شناختن پول‌شویی براساس تمام جرایم جدی[1] یا تمام جرایمی که عواید قابل توجهی ایجاد می‌کنند، وجود دارد. در بین کشورهایی که قوانین پول‌شویی دارند یا در حال تصویب این قوانین هستند، مسائل یادشده به شیوه‌هایی خاص، حل شده است. برای مثال، انگلستان قاچاق مواد مخدر و تروریسم را جرایم اصلی پول‌شویی اعلام کرده است. در ایتالیا، پول‌شویی تنها درصورتی‌که جرم اصلی آن سرقت مسلحانه یا اخاذی همراه با خشونت یا آدم‌ربایی باشد، جرم محسوب می‌شود. آمریکا علاوه بر تولید و قاچاق مواد مخدر، فعالیت‌های غیرقانونی دیگری را هم به منزلهٔ جرایم اصلی پول‌شویی اعلام کرده است. از جمله مهم‌ترین آنها می‌توان به قاچاق، ارتشا، جعل اسناد، تقلب در اوراق بهادار و امور بانکی و گمرکی، جاسوسی، آدم‌ربایی، کلاهبرداری و جرایم زیست‌محیطی اشاره کرد. با این حال، در تعیین محدودهٔ جرایم به‌عنوان جرایم اصلی پول‌شویی، موارد زیر مطرح می‌شود:

- آیا جرایم موردنظر مبالغ هنگفتی از وجوه نقد را به‌وجود می‌آورد؟
- آیا جرایم مورد بحث با قاچاق مواد مخدر و داروهای روان‌گردان ارتباط دارد؟
- آیا این جرایم موجب نقض جدی نظم عمومی یا بین‌المللی می‌شود؟
- این جرایم با سازمان‌های تبهکار یا جرایم سازمان‌یافته چه ارتباطی دارد؟
- آیا این جرایم بر اعتبار نظام بانکی ملی و دیگر مؤسسه‌های مالی لطمه‌ای جدی وارد می‌کند؟
- آیا این جرایم به اخلال در نظم اقتصادی و بروز شوک در یک یا چند بازار منجر می‌شود و در نهایت به گسترش بی‌اعتمادی مردم به توانایی حکومت در حل مشکلات اقتصادی می‌انجامد؟

۱-۸ پول‌شویی به‌عنوان یک جرم مستقل

ممکن است تصور شود که پول‌شویی عواید حاصل از یک جرم، تداوم آن جرم یا شکلی از مخفی کردن مال است، ازاین‌رو، پول‌شویی عواید حاصل از جرم مکمل و دنبالهٔ جرم منشأ است و نه مستقل از آن، برای مثال، تطهیر عواید حاصل از جرم قاچاق مواد مخدر، اسلحه یا انسان و...، ادامهٔ

1. Serious Crime.

جرم قاچاق تلقی شود. این برداشت نادرست، طرز تفکری را به ذهن متبادر می‌سازد و آن این است که جرم پول‌شویی و جرم منشأ (جرمی که درآمد و عواید غیرقانونی را ایجاد کرده است)، یک عمل محسوب می‌شود و ازاین‌رو، بنابر قانون نمی‌توان مجرمی را برای یک عمل، دو بار مجازات کرد. کسانی‌که از این تفکر پیروی می‌کنند، زیانی را که پول‌شویی به نظم اجتماعی و سلامت مالی یک کشور وارد می‌کند، نادیده می‌گیرند، به همین دلیل زیان مزبور بدون مجازات می‌ماند.

چنانچه پول‌شویی تنها به عنوان بزه در حد اختفا تعریف شود، مباشر جرم منشأ، در صورت ارتکاب به بزه پول‌شویی، از مجازات مربوط بری می‌شود و نمی‌توان برای آن مجازاتی در نظر گرفت. ازاین‌رو، همان‌گونه‌که ذکر شد، باید مصداق پول‌شویی از عمل مخفی کردن، تفکیک شود و به این ترتیب امکان مجازات عاملان جرم منشأ بدون تداخل آن با جرم تطهیر پول فراهم آید.

هدف از مستقل شناختن جرم پول‌شویی و تعیین مجازات برای آن، دفاع از اقتصاد ملی در مقابل اقدام‌های غیرقانونی سازمان‌های مجرم است که با قاچاق مواد مخدر و دیگر جرایم سازمان‌یافته، به اعتبار و حیثیت اقتصاد قانونی صدمه می‌زنند و ثبات و امنیت اقتصادی را به مخاطره می‌اندازند. ازاین‌رو، تفکیک جرایم و به تبع آن مجازات‌های ویژهٔ هر جرم در فرایند پول‌شویی ضامن بقا و حیات اقتصادی یک کشور خواهد بود.

یکی از موضوع‌های محوری که باید در قوانین جزایی کشورها برای مجازات جرم پول‌شویی مدنظر قرار گیرد، تبیین تفاوت‌های بین جرم منشأ پول‌شویی و مخفی کردن است. این مسئله باید به دقت بررسی شود که پول‌شویی جرمی مستقل و متمایز از پنهان‌کاری (مخفی کردن) و جرم منشأ، است. مهم این است که اگر پول‌شویی جرم مستقل باشد، مرتکب جرم منشأ در صورت ارتکاب به جرم پول‌شویی، مشمول مجازات پول‌شویی نیز می‌شود.

چنانچه پول‌شویی به‌عنوان یک جرم متمایز شناخته شود، آنگاه جرایم منشأ پول‌شویی هم جرایم مستقلی محسوب می‌شوند، ازاین‌رو، شرکت‌کننده در جرم منشأ، از مجازات پول‌شویی مستثنا نمی‌شود و شمول قانون بر وی نیز جاری خواهد شد. از سوی دیگر، براساس اصلی پذیرفته‌شده، نامشروع یا غیرقانونی بودن یک عمل سبب نامشروع و غیرقانونی بودن عمل بعدی هم می‌شود، در نتیجه، نمی‌توان جرم بعدی (در این بحث پول‌شویی است) را که با هدف همدستی و پنهان‌سازی سودهای نامشروع حاصل از جرم منشأ انجام می‌شود، غیرقانونی یا نامشروع ندانست.

به‌طور معمول نظام‌های ضدپول‌شویی، بر فرایندی که برای پنهان کردن یا تغییر شکل عواید

حاصل از منشأ غیرقانونی به‌کار می‌رود، تأکید دارند. این الگو ابتدا در قانون کیفری فرانسه پیش‌بینی شد و پس از انجام پاره‌ای اصلاحات به‌عنوان یک جرم مستقل، مورد تأیید قرار گرفت[1].

تجربه نشان داده است، بسیاری از سازمان‌های مجرم، علاوه بر مشارکت در جرایم منشأ، در فعالیت پول‌شویی نیز دخالت دارند. چنانچه پول‌شویی را ادامهٔ جرم منشأ قلمداد کنیم، این امر نه تنها به اجرای عدالت آسیب می‌رساند، بلکه نظم اقتصاد ملی و جامعهٔ بین‌المللی را به مخاطره می‌اندازد، بنابراین، مبارزهٔ مؤثر با پدیدهٔ پول‌شویی نیازمند آن است که این پدیده، به‌عنوان یک جرم مستقل علیه نظام اجتماعی و اقتصادی مدنظر قرار گیرد.

بدیهی است، هنگامی‌که روش‌های رایج پول‌شویی اموال حاصل از فعالیت‌های نامشروع توسعه یابد، قانونگذار نیز فهرست واژه‌های توصیفی جرم پول‌شویی را تعمیم می‌دهد تا دامنهٔ وسیع‌تری از این فعالیت‌ها را شامل شود. ازاین‌رو، در کشورهایی که قانون کیفری آنها براساس نظام حقوقی اروپاست، به‌منظور پرهیز از تداخل بین دو جرم پنهان‌سازی و پول‌شویی، عبارت ریاکاری[2] جایگزین عبارت تغییرظاهر می‌شود[3]. بنابراین، آنچه باید مورد توجه قرار گیرد، این است که وجوه اشتراک و افتراق بین جرایم پول‌شویی و پنهان‌سازی بررسی شود. ضمن اینکه باید پدیدهٔ پول‌شویی به‌عنوان یک جرم مستقل از پنهان‌سازی مورد توجه و بررسی قرار گیرد. در این صورت، مرتکب جرم اصلی را می‌توان برای بزه پول‌شویی نیز مجازات کرد.

۹ـ۱ مشاغل در معرض پول‌شویی

در خصوص مبارزه با پول‌شویی، نخستین حوزه‌ای که مورد توجه قانونگذاران قرار گرفت، مؤسسه‌های مالی – به‌ویژه بانک‌ها – بود. دلیل این مسئله هم به این موضوع برمی‌گردد که پول‌شویان، برای پنهان کردن منشأ غیرقانونی درآمدها و دارایی‌های خود، ابتدا به سراغ نظام‌های مالی می‌روند. به‌تدریج و با ضابطه‌مند شدن نظام‌های بانکی، شیوه‌های تطهیر مورد استفادهٔ پول‌شویان تنوع بیشتری پیدا کرد و اشکال پیچیده‌تری به خود گرفت، به نحوی که امروزه اغلب مشاغلی که به نوعی با نقل و

---

۱. قانون کیفری فرانسه ، شمارهٔ ۱۸۱۰.

۲. در کنوانسیون پالرمو، هنگام وضع قانون جایگزین، عبارت ریاکاری به جای تغییر ظاهر پیشنهاد شد.

۳. برای اطلاع بیشتر، به پیوست همین فصل، مراجعه شود.

انتقال وجوه نقد سر و کار دارند یا در انواع مبادلات پولی فعال‌اند، مورد سوءاستفادهٔ پول‌شویان قرار می‌گیرند. در این بخش مشاغلی که به‌طور عمده مورد توجه پول‌شویان هستند، به‌صورت خلاصه بررسی می‌شوند[1]:

۱-۹-۱ خدمات بانکی

خدمات بانکداری و عملیات پولی در بانک‌ها، از مهم‌ترین حوزه‌های مرتبط با پول‌شویی است. این خدمات در کشورهایی که نظام‌های نظارتی و کنترلی ضعیفی در حوزهٔ پولی دارند، مورد توجه پول‌شویان قرار می‌گیرد[2].

۱-۹-۲ خدمات بیمه‌ای

بیمه‌های عمر، بیمه‌های عمومی و سایر محصولات سرمایه‌گذاری شخصی، جذابیت خاصی برای پول‌شویان دارند. زیر پوشش قرار دادن یک دارایی گران‌قیمت از طریق یک حوالهٔ انتقالی بانکی با نرخ بالای بیمه و سپس لغو قرارداد بیمه و درخواست استرداد وجوه قرارداد بیمه به یک بانک در یک کشور دیگر، از جمله شگردهای پول‌شویان است.

۱-۹-۳ صرافی‌ها

یکی دیگر از مشاغلی که مورد سوء استفادهٔ پول‌شویان قرار می‌گیرد، صرافی‌هاست. صرافی‌ها، مؤسسه‌هایی هستند که براساس ضوابط خاص تأسیس می‌شوند و دو فعالیت عمده دارند: نخست، تبدیل ارزهای خارجی به یکدیگر و اخذ کارمزد در قبال آن و دوم، انتقال ارز از یک کشور به کشور دیگر.

با توجه به سرعت عمل و عدم کنترل دقیق فعالیت صرافی‌ها، پول‌شویان از خدمات آنها سوءاستفادهٔ زیادی می‌کنند. در کشورهایی که ضوابط پول‌شویی را به اجرا گذاشته‌اند، صرافی‌ها موظف‌اند، اصول شناسایی مشتریان و ثبت و نگهداری سوابق نقل و انتقالات آنان را به دقت رعایت

---

۱. این موضوع در فصل دوم به تفصیل مورد بحث قرار خواهد گرفت.

۲. در مورد شیوه‌های پول‌شویی از راه نظام بانکی، در فصل دوم به تفصیل بحث خواهد شد.

کنند.

۱-۹-۴ بازار اوراق بهادار

در مواقعی که پول‌شویان تمایل دارند رد منشأ غیرقانونی عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانهٔ خود را از راه سرمایه‌گذاری در بخش اوراق بهادار پنهان کنند، به شکل‌های مختلف از جمله از طریق کارگزاران بورس سهام، استفاده از خدمات بانک‌های سرمایه‌گذاری یا همکاری مستقیم با تالار بورس، این کار را انجام می‌دهند. در این بین، بازارهای عمده به‌دلیل سهولت و سرعت خرید، فروش، تبدیل و انتقال محصولات مالی از جذابیت بیشتری برخوردارند. همچنین امکان پرداخت اوراق مالی به حامل و معامل در مقیاس وسیع، از دیگر امتیازهای این بازارهاست که مورد توجه پول‌شویان است. آنها می‌توانند بدون جلب توجه و در یک عملیات متعارف مالی، مقادیر عظیمی پول را تطهیر کنند.

۱-۹-۵ دفاتر اسناد رسمی

بازار مستغلات و معاملات غیرمنقول در کشورهایی که ساختار و نظام ثبتی آنها شفافیت لازم را ندارد و از قوانین مبارزه با پول‌شویی تبعیت نمی‌کنند، بستر مناسبی برای عملیات پول‌شویی فراهم می‌آورد.

از آنجا که یکی از راه‌های تبدیل وجوه نقد حاصل از فعالیت‌های مجرمانه به پول تمیز، ترکیب آن با وجوه قانونی است، در این بین، دفاتر اسناد رسمی جاذبهٔ خاصی برای پول‌شویان دارند. پول‌شویان با وجوه نقد حاصل از فعالیت‌های مجرمانهٔ خود، املاک گران‌قیمت را خریداری می‌کنند و پس از فروش ملک مورد بحث، می‌توانند ادعا کنند که وجوه در دست آنها از فروش دارایی‌های غیرمنقول به‌دست آمده است[1].

۱-۹-۶ خدمات مالی اینترنتی

با گسترش اینترنت، تعداد مؤسسه‌های مالی ارائه دهندهٔ خدمات مالی از این راه ، روزبه‌روز

---

۱. چنین مسئله‌ای در ایالت فلوریدای آمریکا اتفاق افتاد. قاچاقچیان مواد مخدر آمریکای جنوبی به خرید خانه‌ها و ویلاهای گران‌قیمت در میامی اقدام کردند تا جایی که قیمت املاک در آنجا به چندین برابر قیمت واقعی افزایش یافت.

افزایش می‌یابد. در این بین، دامنهٔ خدمات بانکی مانند حساب‌های سپرده، حساب‌های جاری، انتقال الکترونیکی وجوه و... رو به فزونی است.

امروزه خدمات بانکی ارائه‌شده توسط این مؤسسه‌ها در حال پیوند خوردن با خرید و فروش اینترنتی سهام است. چالشی که در این زمینه وجود دارد، انجام معامله در شرایطی است که از برخورد چهره به چهره خودداری می‌شود و هویت طرف‌های معامله مجهول می‌ماند.

۱-۹-۷ وکلا، حسابداران و واسطه‌های مالی

وکلا، حسابداران و مستشاران مالی می‌توانند منبع مناسبی برای شست‌وشوی پول باشند و به فروش محصولات سرمایه‌گذاری فردی اقدام کنند. پول‌شویان از وکلا و حسابداران در تأسیس شرکت‌ها و بنگاه‌های هیأت امنایی و در قالب مدیران عامل یا اعضای هیأت امنا در امر پول‌شویی، استفاده می‌کنند. علاوه‌براین، استفاده از حساب مشتریان توسط پول‌شویان مسیر حساب بانکی را به‌طور کامل پنهان می‌کند. قانون، در برخی حوزه‌های قضایی، بانک‌ها را از ارائهٔ اطلاعات مربوط به هویت مشتریان و منشأ وجوه بازمی‌دارد.

۱-۹-۸ مؤسسه‌ها و بنگاه‌های خیریه

در بیشتر کشورها، مؤسسه‌های خیریه در مقیاسی گسترده، حضور دارند. این مؤسسه‌ها علاوه بر امکان جمع‌آوری اعانات در اماکن عمومی، در برخی موارد از حمایت‌های دولتی نیز برخوردارند و از پرداخت مالیات معاف‌اند. از آنجا که مقررات ناظر بر عملکرد این مؤسسه‌ها ضعیف است و نظارت چندانی نیز بر آنها صورت نمی‌گیرد، همواره مورد توجه پول‌شویان واقع می‌شوند. در گزارش‌های مختلفی که نیروی ویژه اقدام مالی علیه پول‌شویی[1] منتشر می‌کند، مصادیقی از سوءاستفاده از این مؤسسه‌ها در امر پول‌شویی مشاهده می‌شود.

۱-۹-۹ عرضه‌کنندگان کالاهای گران‌قیمت

در هر شغل و زمینه‌ای که امکان پرداخت بهای کالای گران‌قیمت با پول نقد فراهم باشد،

1. The Financial Action Task Force on Moeylaundering (FATF).

انگیزهٔ زیادی برای پول‌شویان ایجاد می‌شود. صاحبان چنین مشاغلی باید از مسئولیت خود به‌طور کامل آگاه شوند و ضوابط مربوط را رعایت کنند.

۱-۹-۱۰ آژانس‌های مسافرتی و شرکت‌های حمل و نقل

بلیت هواپیما یا سایر وسایل نقلیه هنگامی‌که بدون شناسایی مشتری فروخته و بهای آن با پول نقد پرداخت شود، ابزار مناسبی برای پنهان‌سازی منشأ وجوه غیرقانونی است. بلیت‌ها را می‌توان پس داد و پول به‌دست آمده را به‌عنوان وجه حاصل از استرداد تلقی کرد، بنابراین با ضابطه‌مند کردن این گونه آژانس‌ها می‌توان از سوءاستفادهٔ پول‌شویان جلوگیری به عمل آورد.

۱-۹-۱۱ شرکت‌های ساختمانی و سرمایه‌گذاری مسکن

این شرکت‌ها و مؤسسه‌ها با دریافت پیش‌پرداخت (به‌صورت سپرده‌گذاری) از مشتریان خود به پیش‌فروش خانه و آپارتمان مبادرت می‌ورزند و بهای آن را طی اقساط توافقی با مشتری دریافت می‌کنند. پول‌شویان از چنین تسهیلاتی در مرحلهٔ جایگذاری بهره می‌گیرند، بنابراین در فرم‌های قرارداد مؤسسه‌های یادشده ، باید مشخصات کامل مشتری و میزان درآمد او، قید شود. یکی از روش‌های پول‌شویی، دریافت وام مصنوعی و بازپرداخت قبل از موعد آن است.

۱-۹-۱۲ فعالیت‌های تجاری

فعالیت‌های تجاری نقدی برای پنهان‌سازی رد عواید غیرقانونی (واریز به حساب سپردهٔ بانکی و پرداخت به طرف حساب دیگر) در سطح محلی و بین‌المللی مورد استفاده قرار می‌گیرد و از آن به‌عنوان مجوزی برای انواع انتقال‌ها در حجم و اندازه‌های گوناگون استفاده می‌شود. در این زمینه، پول‌شویان از شرکت‌های سهامی، شرکت‌های تضامنی و حتی شرکت‌های سهامی خاص به‌عنوان پوششی برای فعالیت‌های خود استفاده می‌کنند.

۱-۹-۱۳ تجارت بین‌الملل

داد و ستد کالاها و خدمات ممکن است به‌عنوان پوششی برای تطهیر پول مورد استفادهٔ

پول‌شویان قرار گیرد. در این مورد، معاملات و فعالیت‌های صادرات و واردات به‌طور گسترده‌ای در معرض خطر قرار می‌گیرند. برای مثال، بازرگانی، مبالغ هنگفت حاصل از عولید فعالیت‌های غیرقانونی را برای خرید کالاهای بی‌ارزشی پرداخت می‌کند و سپس کالاهای مورد اشاره را با قیمت ارزانی به فروش می‌رساند و بدین‌ترتیب می‌تواند از عواید غیرقانونی برای خرید دارایی‌های باارزش استفاده کند. اولویت نخست پول‌شویان از انجام این معاملات آن است که شکل و ظاهر معاملهٔ انجام‌شده، طبیعی و عادی جلوه کند.

۱۴-۹-۱ شرکت‌های پوششی (پوسته)

این شرکت‌ها در راستای حرفه‌هایی که به اسرار مشتریان خود اهمیت می‌دهند، تأسیس می‌شوند. شرکت‌های یادشده هویت مالک اصلی وجوه را پنهان نگه‌می‌دارند، بنابراین برای ضابطان قانون، ارزیابی سابقهٔ شرکت‌های مزبور بسیار دشوار است.

به‌طور معمول اشخاص حرفه‌ای، آن هم از راه دور، این شرکت‌ها را مدیریت می‌کنند و اغلب ناشناس‌اند. از این شرکت‌ها در مرحلهٔ جایگذاری برای دریافت سپرده‌های نقدی استفاده می‌شود، سپس سپرده‌های مزبور به شکل دیگری منتقل می‌شود یا در مرحلهٔ ادغام برای خرید املاک مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۱-۱۰ سابقهٔ اقدام‌های جهانی علیه پول‌شویی

طی نیمهٔ دوم قرن بیستم رفتار مجرمان از حالت جرایم فردی به سمت جرایم سازمان‌یافته تغییر یافت. این مسئله موجب نگرانی بسیاری از کشورها در مورد نبود قوانین مؤثر ملی برای مقابله با جرایم سازمان‌یافته و عواید حاصل از آن شد و در اواخر این قرن، جرایم سازمان‌یافته، قالبی فراملی به خود گرفت.

سابقهٔ اقدام‌های بین‌المللی برای قانونگذاری، تدوین راهکارهای اجرایی و مبارزه با جرایم جدی به‌ویژه جرایم فراملی، به سال‌های میانی دههٔ ۱۹۸۰ بازمی‌گردد. در اواخر این دهه، عزم جهانی برای تدوین پیمان‌نامه‌ها، معاهدات و کنوانسیون‌های بین‌المللی، به‌منظور مقابله با پول‌شویی شکل گرفت. مهم‌ترین و اساسی‌ترین مستندات منعکس‌کنندهٔ کوشش‌های فراگیر بین‌المللی برای مقابله با

پول‌شویی را می‌توان چنین برشمرد: پیمان‌نامهٔ وین(۱۹۸۸)، اعلامیهٔ بال(۱۹۸۸)، تشکیل نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی(۱۹۸۹)، پیمان‌نامهٔ شورای اروپا (۱۹۹۰)، الگوی تنظیمی سازمان ایالت‌های آمریکا(۱۹۹۰)، دستورالعمل جامعهٔ اروپایی (۱۹۹۱)، قطعنامهٔ سازمان بین‌المللی بورس‌های اوراق بهادار (۱۹۹۲)، قانون نمونهٔ سازمان ملل متحد (۱۹۹۵) و نسخه‌های ویرایش‌شدهٔ بعدی آن (۱۹۹۹، ۲۰۰۰ و ۲۰۰۵) و در نهایت، پیمان‌نامهٔ مبارزه با جرایم سازمان‌یافتهٔ فراملی پالرمو (۲۰۰۰).

۱-۱۰-۱ پیمان‌نامهٔ وین[1]

این پیمان‌نامه که در ۱۹ دسامبر ۱۹۸۸ به امضای اعضای سازمان ملل متحد رسید، نخستین سند بین‌المللی به‌شمار می‌آید که در آن، تعریف دقیقی از پول‌شویی ارائه و راهکارهایی برای محروم کردن دست‌اندرکاران قاچاق مواد مخدر از عواید فعالیت‌های مجرمانه و در نتیجه کاهش انگیزهٔ آنها برای ادامه این فعالیت‌ها پیشنهاد شد.

پیمان‌نامهٔ وین، اهمیت بررسی موضوع پول‌شویی در سطح بین‌المللی و همکاری بین‌المللی در مبارزه با این پدیده را مورد تأکید قرار داده است. تدوین‌کنندگان پیمان‌نامه معتقد بودند، برخورد با پدیدهٔ پول‌شویی فراتر از حوزه‌های قضایی ملی است. در نتیجهٔ این پیمان‌نامه، توجه به ویژگی‌های محرمانه بودن عملیات شبکهٔ بانکداری و رازداری حرفه‌ای در بحث مقابله با پول‌شویی، در برخی کشورها تا حدود زیادی تعدیل یافت.

۱-۱۰-۲ اعلامیهٔ کمیتهٔ بال[2]

این اعلامیه که در دسامبر ۱۹۸۸ به امضا رسید، به اصول و راه‌های جلوگیری از کاربرد شبکهٔ بانکی برای فعالیت‌های مجرمانهٔ پول‌شویی می‌پردازد و در آن بر نحوهٔ مبارزه با پول‌شویی در بخش‌مالی و شبکهٔ بانکی تأکید شده است.

---

1. The Vienna Convention : The 1988 UN Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, Un Docs. E/Conf. 82/1S and E/Conf. 82/14, Dec.19, 1988.
2. The Basle Statement: The Statement of Principles Concerning Prevention of Criminal use of the banking System for the purposes of Money Laundering, adopted by the Basle Committee on Banking Regulations and Supervisory practices in Dec. 1988.

۳-۱۰-۱ نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی

نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی، در نشست هفت کشور صنعتی در شهر پاریس(۱۹۸۹)، با هدف تدوین دستورالعمل هماهنگ بین‌المللی برای مبارزه با پول‌شویی ایجاد شد. وظیفهٔ این گروه که در درون سازمان همکاری اقتصادی و توسعه شکل گرفته، شناسایی و تدوین راهکارهای مناسب برای مبارزه با پول‌شویی است که با انتشار رویکردهای سیاستی و توصیه‌هایی در این باره، کشورهای جهان را به همکاری بین‌المللی فرا می‌خواند. کشورهای آلمان، اتریش، اسپانیا، استرالیا، ایالات متحدهٔ آمریکا، ایتالیا، ایرلند، ایسلند، بریتانیا، بلژیک، پرتغال، ترکیه، دانمارک، زلاندنو، ژاپن، سنگاپور، سوئد، سوییس، فرانسه، فنلاند، کانادا، لوکزامبورگ، نروژ، هلند، هنگ‌کنگ، یونان، کمیسیون اروپایی و شورای همکاری خلیج فارس، عضو نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی هستند.

یکی از نخستین اقدام‌های FATF، تدوین پیشنهادهای چهل‌گانه به‌منظور هماهنگی فعالیت‌ها در سطح ملی برای اجرای برنامه‌های مبارزه مؤثر با پول‌شویی و ایجاد یک سیستم ارزشیابی برای سنجش کاربرد این پیشنهادها توسط اعضا بود. نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی، برای اجرای پیشنهادهای چهل‌گانه، ایجاد سازمان‌های منطقه‌ای دارای نظام ارزشیابی دوجانبه را با هدف ارزیابی کاربرد پیشنهادهای مزبور توصیه کرده است. گروه اقدام مالی کارائیب و گروه اقدام مالی آمریکای جنوبی به دنبال این توصیه تشکیل شده‌اند.

از جمله اقدام‌های دیگر FATF ، ارائهٔ پیشنهادهای نه‌گانه برای مقابله با تامین مالی تروریسم به‌عنوان متمم پیشنهادهای چهل‌گانه است.

٤-۱۰-۱ پیمان‌نامهٔ شورای اروپا[1]

در این پیمان‌نامه که در ۸ نوامبر ۱۹۹۰ به امضا رسید، بر مبارزه با پول‌شویی، تحقیق و بازرسی، ضبط و مصادرهٔ عواید حاصل از جرم، تأکید و پیشنهاد شده است که جرم پول‌شویی علاوه بر عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر، عواید حاصل از جرایم دیگر را نیز شامل شود.

---

1. The Council of Europe Convention: The Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of Proceeds from crime, 141, Nov. 8, 1990.

۵-۱۰-۱ الگوی تنظیمی سازمان ایالت‌های آمریکا[1]

سازمان ایالت‌های آمریکا با هدف مبارزه با پول‌شویی و مصادرهٔ عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر در قارهٔ آمریکا، دستورالعمل ریودوژانیرو را تصویب کرد و براساس آن کمیسیون بین آمریکایی مبارزه با اعتیاد تشکیل شد. در سال ۱۹۹۰ نمایندگان کشورهای عضو سازمان ایالت‌های آمریکا، اعلامیه و برنامهٔ ایکستاپا را تدوین و بر ضرورت تدوین قوانین جامعی که تمام جرایم مرتبط با قاچاق مواد مخدر و جرایم وابسته را معرفی کند، تأکید کردند. اعلامیهٔ مزبور که در سال ۱۹۹۲ به تصویب نهایی رسید، در سال ۱۹۹۷ اصلاح شد و در آن واحدهای اطلاعات مالی به‌عنوان ابزار مناسبی برای مبارزه با پول‌شویی معرفی شدند.

آخرین بازنگری این اعلامیه، در سال ۱۹۹۹ انجام شد که در آن دامنهٔ جرم پول‌شویی تعمیم یافت و علاوه بر قاچاق مواد مخدر (به‌عنوان جرایم منشأ پول‌شویی)، جرایم دیگری نیز به‌عنوان جرایم منشأ درنظر گرفته شدند. ازاین‌رو، اعلامیهٔ مزبور به مقررات کمیسیون بین‌آمریکایی مبارزه با اعتیاد، پول‌شویی و جرایم مرتبط با قاچاق مواد مخدر و دیگر جرایم جدی و مهم تغییر نام یافت.

۶-۱۰-۱ دستورالعمل جامعهٔ اروپایی[2]

جامعهٔ اروپا در ۱۰ ژوئن ۱۹۹۱، دستورالعملی به‌منظور منع استفاده از نظام مالی برای مقاصد پول‌شویی تصویب کرد. این دستورالعمل، حاوی راهکارهایی پیشگیرانه برای مبارزه با پول‌شویی با تأکید بر حفظ تمامیت و شفافیت نظام مالی است. براساس این دستورالعمل، پول‌شویی تنها به عواید حاصل از جرایم قاچاق مواد مخدر مربوط نمی‌شود، بلکه عواید حاصل از جرایم دیگری مانند تروریسم یا جرایم سازمان‌یافته را نیز در بر می‌گیرد.

۷-۱۰-۱ قطعنامهٔ سازمان بین‌المللی کمیسیون بورس‌های اوراق بهادار

سازمان بین‌المللی کمیسیون بورس‌های اوراق بهادار در اکتبر ۱۹۹۲ با صدور قطعنامه‌ای

---

1. The OAS Model Regulations: The Model Regulations Concerning Laundering Offenses Connectedto Illicit Drug Trafficking and Related Offenses of the Organization of American States, OEA/Ser. P,AG/doc. 2916/92 rev. I, May 23, 1992.
2 The EC Directive: The E.C. Directive on Prevention of the use of the financial system for the purpose of Money Laundering, O.J. Eur. Comm. (No.L 166) 77, 1991.

اعضای خود را تشویق کرد که اقدام‌های مؤثری برای مبارزه با پدیدهٔ پول‌شویی در بازارهای بورس اوراق بهادار و همچنین بازارهای آتی به‌عمل آورند.

۱-۱۰-۸ قانون نمونه برای مبارزه با پول‌شویی[1]

این قانون در سال ۱۹۹۵ برای تسهیل در امر تدوین یا اصلاح قوانین مبارزه با قاچاق مواد مخدر و داروهای روان‌گردان و پول‌شویی عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر در کشورهای مختلف توسط بخش مبارزه با اعتیاد سازمان ملل متحد تدوین شد. در این قانون روش‌هایی برای شناسایی، ردیابی، ضبط و سلب مالکیت اموال و عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر پیشنهاد شده است. در سال‌های ۱۹۹۹، ۲۰۰۰ و ۲۰۰۵ اصلاحاتی در این قانون صورت گرفت.

۱-۱۰-۹ پیمان‌نامهٔ مبارزه با جرایم سازمان‌یافتهٔ فراملی (پالرمو)

این پیمان‌نامه در دسامبر ۲۰۰۰ توسط سازمان ملل متحد تدوین شد. براساس مادهٔ یک این پیمان‌نامه، هدف از تدوین آن، تقویت همکاری به‌منظور پیشگیری و مبارزهٔ مؤثر با جرایم سازمان‌یافته است. مادهٔ ۵ این پیمان‌نامه، مشارکت در گروه جرایم سازمان‌یافته را جرم اعلام کرده و مادهٔ ٦ آن نیز پول‌شویی ناشی از جرایم سازمان‌یافته را جرم شناخته است. در پیمان‌نامهٔ مزبور، بر ارتباط جرایم منشأ مربوط به قاچاق مواد مخدر و نیز ارتباط جرم پول‌شویی با جرایم سازمان‌یافته در سطح بین‌المللی، تأکید شده است.

در مواد ۷ و ۸ این پیمان‌نامه تدابیری برای مبارزه با پول‌شویی و مجازات‌هایی برای فساد مالی پیشنهاد شده است.

نکتهٔ آخر در مورد این پیمان‌نامه، آن است که برخلاف پیمان‌نامه‌های قبلی که توجهی به حاکمیت کشورها و قوانین داخلی آنها نداشت، بنابر مادهٔ ٤ این معاهده حق حاکمیت کشورها در قانونگذاری محفوظ است. از سوی دیگر، کشورها مختارند معاضدت قضایی را براساس منافع ملی خود تنظیم کنند.

همان‌طورکه ملاحظه می‌شود، تأکید همهٔ این معاهدات، جرم‌انگاری عواید حاصل از

1. Model legislation on money laundering and financing .

فعالیت‌های مجرمانه و منع دسترسی مجرمان به شبکه‌های رسمی بانکی و مالی کشورهاست. از سوی دیگر، نکتهٔ مهم در این زمینه آن است که ابتدا عزم جهانی برای همکاری‌های بین‌المللی در مبارزه با جرایم سازمان‌یافته، از پیمان‌نامهٔ وین و جرم انگاشتن عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر و داروهای روان‌گردان شکل گرفت و سپس استفاده از شبکه‌های بانکی به قصد فعالیت‌های مجرمانه (اعلامیهٔ بال) جرم تلقی شد و خواهان همکاری‌های بین‌المللی بود. پس از آن، ردگیری مالی عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه در معاهدات بعدی مطرح شد و در نهایت در پیمان‌نامهٔ پالرمو، لزوم تقویت همکاری‌های بین‌المللی برای مبارزه با جرایم سازمان‌یافتهٔ فراملی، مورد تأکید قرار گرفت.

۱۱ـ۱ ضرورت مقابله با پول‌شویی

پول‌شویی، روشی است که مجرم از طریق آن سعی می‌کند ترتیبی دهد تا در نهایت بتواند عواید مناسبی از ارتکاب جرم به‌دست آورد. این شگرد به این دلیل ضرورت می‌یابد که مجرمان و قاچاقچیان مواد مخدر، مجرمان سازمان‌یافته، تروریست‌ها، قاچاقچیان اسلحه، بازیگران بازار سیاه یا جاعلان کارت‌های اعتباری، ناگزیرند منشأ وجوه مجرمانهٔ خود را مخفی نگاه‌دارند تا بتوانند از شناسایی و پیگرد آن به هنگام استفاده، برحذر بمانند.

مجرمان برای استفادهٔ مؤثر از عواید جرایم معاملاتی و سازمان‌یافتهٔ خود، به پول‌شویی نیاز دارند. تلاش‌های ضدپول‌شویی که برای پیشگیری یا محدود کردن توان مجرمان در استفاده از سودهای نامشروع طراحی شده، جزء اساسی و مؤثر طرح‌های مبارزه با این عمل غیرقانونی است.

پول‌شویی، منبع تأمین مالی قاچاقچیان مواد مخدر و اسلحه، تروریست‌ها، مقام‌های فاسد دولتی و...، برای راه‌اندازی و گسترش تشکیلات مجرمانه است. این جرم امروزه بیش از پیش، گستره‌ای بین‌المللی یافته و جنبه‌های مالی جرم در نتیجهٔ پیشرفت‌های سریع فناوری و جهانی شدن صنعت خدمات مالی، پیچیده‌تر شده است.

نظام‌های مالی مدرن علاوه بر تسهیل تجارت مشروع، به مجرمان امکان می‌دهند انتقال میلیون‌ها دلار را بی‌درنگ و با استفاده از رایانه‌های شخصی و ماهواره حواله کنند.

از آنجا که پول‌شویی تا حدودی بر نظام‌ها و عملیات مالی موجود تکیه می‌کند، انتقال اموال توسط مجرم تنها به خلاقیت او بستگی دارد.

عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه در مراکز متعددی از جمله مراکز مبادلهٔ ارز، بازار سهام، صرافی‌ها، بازار طلا، مراکز قمار، شرکت‌های بیمه، شرکت‌های تجاری، مؤسسه‌های ارائه دهندهٔ تسهیلات بانکی و نمایشگاه‌های اتومبیل، شسته می‌شود.

چنانچه پدیدهٔ پول‌شویی مهار نشود، موجودیت و تمامیت مؤسسه‌های مالی یک کشور را از هم می‌پاشد. همچنین پول‌شویی به‌دلیل یکپارچگی بازارهای سرمایه، بر قیمت ارز و نرخ بهره تأثیر منفی می‌گذارد. سرانجام اینکه، پول‌شویی به سیستم‌های مالی جهانی آسیب می‌رساند و سازوکار اقتصاد جهانی را تضعیف می‌کند. با این حال، پول‌شویی تنها دغدغهٔ نیروی انتظامی و امنیتی کشورها نیست، بلکه نگرانی جدی در سطح ملی و تهدیدی غیرقابل انکار برای امنیت بین‌المللی است و چنانچه دولت‌ها نتوانند از بروز و رشد آن جلوگیری کنند، سازمان‌های مجرم سازوکارهای قانونی مبارزه با پول‌شویی را تحت کنترل خود درمی‌آورند و در نتیجه بر مقدار تقاضا برای پول اثر می‌گذارند، نرخ بهره و مبادلهٔ ارز را دچار نوسان می‌کنند و سبب تشدید تورم می‌شوند.

تحقیقات انجام‌شده در این زمینه نشان می‌دهد که چگونه پول دارای منشأ مجرمانه با ایجاد فساد مالی در سیاست و مراکز عمومی و نفوذ خزندهٔ خویش، فعالیت‌های مشروع یک کشور را تحت تأثیر قرار می‌دهد. ضمن اینکه، نظم اجتماعی و اقتصادی و سلامت نظام مالی کشور نیز از آثار منفی پول‌شویی و جرایم مرتبط با آن بی‌نصیب نمی‌ماند و فرایند رقابت آزاد و ثبات و استحکام نظام‌های مالی بر اثر این نوع فعالیت‌ها دچار آسیب شدید می‌شود. بنابراین، هم‌پیوندی نزدیک و آشکار پدیدهٔ پول‌شویی با فعالیت‌های بزهکارانه یا غیرقانونی و نقش اساسی آن در ترغیب یا تسهیل فعالیت بزهکاران و امکان تداوم یا تقویت جرایم سازمان‌یافته، اهمیت شناسایی و رویارویی با این پدیدهٔ شوم و ایجاد عزم جدی جهانی را برای مبارزه با این معضل ـ به‌ویژه از دههٔ ۱۹۸۰ به این سو ـ دوچندان ساخته است. هر چند با آشکار شدن تهدیدهای جهانی ناشی از پدیدهٔ پول‌شویی، دلایل مبارزه با آن نیز افزایش یافته است، اما نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی، وابسته به سازمان همکاری اقتصادی و توسعه[1]، چهار تهدید اساسی ناشی از معضل جهانی پول‌شویی را به شرح زیر برشمرده است[2]:

۱ـ کوتاهی در مبارزه با پول‌شویی، سودآوری فعالیت‌های بزهکارانه یا غیرقانونی را برای مجرمان آسان‌تر می‌سازد؛

1. Organization for Economic Co-Operation and Development (OECD).
2. Money Laundering, FATF Policy Brief, July 1999.

۲ـ کوتاهی در مبارزه با پول‌شویی، سازمان‌های بزهکار را در تأمین مالی فعالیت‌های بزهکارانه و گسترش اقدام‌های خود آزادتر می‌گذارد؛

۳ـ امکان به‌کارگیری شبکهٔ مالی رسمی از سوی پول‌شویان، خطر فسادپذیری نهادهای مالی و تمام بخش‌های اقتصاد ملی را به همراه می‌آورد؛

۴ـ انباشت قدرت و ثروت توسط بزهکاران و گروه‌های تبهکار، تهدیدی جدی برای اقتصادهای ملی، به‌ویژه نظام‌های آزاد به‌شمار می‌آید.

به‌علاوه، بر پایهٔ یافته‌های پژوهش انجام‌شده در صندوق بین‌المللی پول[1] و نیز به استناد گزارش ارائه شده توسط مدیر عامل صندوق در سال ۱۹۸۸، پیامدهای پدیدهٔ پول‌شویی بر اقتصاد کلان، از جمله انحراف تحلیل‌ها و سیاستگذاری‌های کلان اقتصادی در اثر نادرستی داده‌های اقتصادی، برهم خوردن توزیع درآمد، از بین رفتن قابلیت اعتماد و روایی بازارهای مالی، کاهش رشد اقتصادی، تأثیر منفی بر رفاه اجتماعی و امنیت و کارایی کلان اقتصادی، از جمله دلایلی است که اهمیت کاهش پیامدهای منفی پول‌شویی براقتصاد کلان را از راه تقویت نظارت بر بخش مالی و به‌ویژه شبکهٔ بانکی، پیگیری جرایم فرار مالیاتی، تقویت گزارش‌دهی آماری و نیز فراهم‌سازی تمهیدات قانونی مربوط به مبارزه با پدیدهٔ پول‌شویی بیش از پیش آشکار و ناگزیر می‌سازد[2].

۱ـ۱۲ سخن آخر

پول‌شویی، فرایندی است که طی آن عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه و غیرقانونی در مجاری قانونی قرار می‌گیرد و در روندی پیچیده، تطهیر می‌شود.

پول‌شویی، جرم گروهی، مستمر، بزرگ‌مقیاس و درازمدت است و مرزهای یک کشور را درمی‌نوردد و از آن فراتر می‌رود.

اخلال و بی‌ثباتی در اقتصاد، کاهش درآمد دولت، کاهش کنترل دولت بر سیاست‌های

---

1. International Monetary Fund (IMF).

۲. برای اطلاع بیشتر رجوع شود به:

I) Peter J. Quirk, Macroeconomic Implications of Money Laundering, WP/96/66-EA/IMF/1996.
II) Michel Camdessus,Money Laundering: The Importance of International Countermeasures, Adress at the Meeting of Plenary System,WP/96/55-EA/IMF/1996.
III) Vito Tanzi, MoneyLaundering and the International Financial the FATF on Money Laundering, Feb.10.1998.

اقتصادی، تغییر جهت سرمایه‌گذاری و خروج سرمایه از کشور، تضعیف امنیت فعالان اقتصادی، تضعیف بخش خصوصی و ممانعت از تسریع در روند خصوصی‌سازی، از هم گسیختگی بازارهای مالی، تأثیر سوء بر نرخ بهره و ارز، افزایش ریسک اعتباری، اختلال در بازارهای مختلف مانند بازار املاک و مسکن، عدم پایبندی به هنجارهای اجتماعی، تضعیف نهادهای مردم‌سالار، کاهش فرصت‌های مشروع جهانی، تخریب مشروعیت سیاسی، سستی و سلب اعتماد مردم نسبت به دولت، تضعیف جامعه و نهادهای مدنی، گسترش مافیای قدرت و ایجاد شبکه‌های مزدوری و حامی‌پروری و... از جمله آثار زیانبار اقتصادی، اجتماعی و سیاسی پول‌شویی به‌شمار می‌آید. در واقع می‌توان گفت که پول‌شویی هوشیاری فرهنگی را تخریب می‌کند، نظم عمومی را از تعادل خارج می‌سازد، هرج و مرج سیاسی را رواج می‌دهد و اعتقادات مربوط به قدرت و جوهرهٔ عدالت را که اساس دولت و سیاست مشروع به‌شمار می‌آید، تهدید می‌کند. در این شرایط، سیاست به آشوب تبدیل می‌شود و افراد و گروه‌هایی که خود را در اشتراک با دیگران ناتوان و ناچیز می‌بینند، دست به شورش می‌زنند. در این وضعیت، تدوین و اجرای سیاست‌های سازگار و منسجم دولت در خصوص توسعهٔ اقتصادی، اجتماعی و سیاسی، ناممکن می‌شود.

براساس آنچه در سطرهای پیشین آمد، هم‌پیوندی قریب و آشکار پول‌شویی و فعالیت‌های بزهکارانه و غیرقانونی، حیات اقتصادی، اجتماعی و سیاسی جوامع را به مخاطره می‌اندازد، ازاین‌رو، اهمیت شناسایی و رویارویی همه‌جانبه با این پدیدهٔ شوم و مخرب و ایجاد عزم جهانی برای مبارزهٔ گسترده با آن، ضرورتی غیرقابل انکار است.

۱۳-۱ پیوست‌ها

پیوست ۱
تأثیر پول‌شویی بر اقتصاد خرد و کلان

الف- تأثیر پول‌شویی بر اقتصاد خرد

یکی از جدی‌ترین آثار عملیات پول‌شویی در اقتصاد خرد، در بخش خصوصی مشاهده می‌شود. پول‌شویان اغلب با استفاده از شرکت‌های مجازی برای پنهان‌سازی سودهای نامشروع خویش عواید فعالیت غیرقانونی را با وجوه قانونی درهم می‌آمیزند و مورد استفاده قرار می‌دهند. این شرکت‌های صوری به وجوه غیرقانونی هنگفتی دسترسی دارند و می‌توانند فراورده‌ها و خدمات این نوع شرکت‌ها را کمتر از نرخ‌های بازار عرضه کنند. در برخی موارد، شرکت‌های صوری می‌توانند محصولات خود را حتی با قیمتی کمتری از هزینهٔ تولید ارائه دهند. به این ترتیب، این گونه شرکت‌ها نسبت به شرکت‌های قانونی که سرمایهٔ خود را از فعالیت در بازارهای مالی به‌دست می‌آورند، مزیت رقابتی دارند. اگرچه رقابت شرکت‌های قانونی با شرکت‌های صوری ممکن است، اما بسیار دشوار به‌نظر می‌رسد؛ وضعیتی که ممکن است به خروج شرکت‌های بخش خصوصی از عرصهٔ فعالیت (توسط سازمان‌های مجرم) منجر شود.

ب- تأثیر پول‌شویی بر اقتصاد کلان

اعتبار خدمات بانکی و مالی در عرصهٔ فعالیت‌های اقتصادی و تجاری به‌طور عمده مبتنی بر این برداشت است که خدمات مزبور در چارچوبی از استانداردهای عالی حقوقی، حرفه‌ای و اخلاقی، ارائه می‌شود. این اعتبار و خوشنامی از ارزشمندترین دارایی‌های یک مؤسسه یا مرکز مالی است، اما چنانچه بتوان وجوه حاصل از فعالیت مجرمانه را به‌آسانی وارد یک نظام بانکی یا مالی کرد، در آن صورت این نظام‌ها به مشارکت فعال با مجرمان متهم شده و خود بخشی از شبکهٔ جرم خواهند شد.

این عمل، نقش مخربی بر نگرش مشتریان عادی و مؤسسه‌های مالی داخلی و خارجی از فعالیت‌های اقتصادی این نظام‌ها (مالی و بانکی) خواهد داشت.

دربارهٔ پیامدهای منفی پول‌شویی بر سطح اقتصاد کلان، می‌توان به تغییرات پیش‌بینی‌نشده در تقاضای پول، ریسک حیثیتی که بر پیکر نظام بانکی وارد می‌شود، آلودگی مؤسسه‌های مالی قانونی، افزایش بی‌ثباتی، اخلال در جریان‌های بین‌المللی سرمایه و...، اشاره کرد.

از آنجا که فعالیت پول‌شویی در مقیاس وسیع رخ می‌دهد، ازاین‌رو، سیاستگذاران اقتصاد کلان باید همواره آن را مدنظر قرار دهند، اما به‌واسطهٔ آنکه اندازه‌گیری و سنجش این فعالیت زیرزمینی دشوار است، به همین سبب داده‌های اقتصادی در کشورهایی که پول‌شویی در آن انجام می‌شود، مخدوش است. ازاین‌رو، تلاش دولتمردان برای اداره و هدایت سیاست‌های اقتصادی با پیچیدگی و دشواری روبه‌رو می‌شود.

نظر به اینکه تقاضای پول، در نتیجهٔ فعالیت پول‌شویی از یک کشور به کشور دیگر جابه‌جا و به داده‌های پولی گمراه‌کننده، منجر می‌شود، ثبات نرخ بهره و ارز - به‌ویژه در اقتصادهای متکی به دلار- به مخاطره می‌افتد. باید توجه داشت که فعالیت مجرمانهٔ اصلی پول‌شویی، مسیر درآمد را از کسانی‌که پس‌انداز زیادی دارند، به کسانی‌که پس‌انداز اندکی دارند، تغییر می‌دهد و پس‌اندازها را از سرمایه‌گذاری‌های سالم به سرمایه‌گذاری‌های ناسالم و با کیفیت نازل سوق می‌دهد، در نهایت به‌طور غیرمستقیم بر رشد اقتصادی کشور آسیب جدی وارد می‌سازد.

آثار مورد اشاره تنها بخشی از مشکلات است. در تحقیقی که کرک(۱۹۹۶) نخستین بار دربارهٔ آزمون‌های تجربی روابط بین رشد تولید ناخالص داخلی و پول‌شویی برای دورهٔ ۱۹۹۰-۱۹۸۳ در ۱۸ کشور صنعتی انجام داد، مشخص شد که کاهش چشمگیر نرخ رشد سالیانهٔ تولید ناخالص داخلی با افزایش پول‌شویی عواید حاصل از جرم همبستگی دارد.

همان‌گونه‌که در سطرهای پیشین گفته شد، پول‌شویی تأثیری منفی بر سیاست‌ها و تصمیم‌گیری‌های کلان دارد. ازاین‌رو، سیاستگذاران باید در سیاستگذاری‌های اقتصادی خود مبارزه با پول‌شویی را سرلوحهٔ برنامه‌ها قرار دهند؛ برخی از این برنامه‌ها عبارتند از:

کنترل معاملات مبادلهٔ ارز، کنترل مبادلهٔ ارز به تشکیل بازارهای موازی و دارای ارتباطات نزدیک با اقتصاد زیرزمینی، منتهی می‌شود. سیاستگذاران باید تدابیری بیندیشند تا بتوانند جلوتر از تحولات بازار مالی حرکت کنند. یکی از این تدابیر، تعمیم ضوابط گزارش‌دهی به نهادهای غیررسمی

مثل صرافی‌ها با هدف کنترل فعالیت‌های پول‌شویی است.

تدبیر دیگر، آن است که ترتیبی اتخاذ شود تا امکان آموزش برای واسطه‌های ارز از طریق اتحادیه‌ها، واسطه‌های ارزی یا مؤسسه‌های مالی ملی و بین‌المللی فراهم شود.

نظارت پیشگیرانه ، در کشورهایی که قوانین و مقررات منسجم و هماهنگی برای مقابله با پول‌شویی وجود ندارد، دستورالعمل‌های ضدپول‌شویی تأثیر چندانی در مقابله با این پدیده نخواهد داشت. در این راستا، نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی و کمیتهٔ نظارت بانکی بال[1]، بیانیه‌ها و توصیه‌هایی در مورد پیشگیری از سوءاستفادهٔ مجرمان از نظام بانکی کشورهای عضو منتشر کرده‌اند. در این بیانیه‌ها بر مسائلی مانند همکاری با مراکز انتظامی در شناسایی مشتریان و رفتار آنان، نگهداری سوابق کافی و گزارش‌دهی معاملات مشکوک و... تأکید شده است.

فعالیت‌های پول‌شویی موجب فساد بخش‌هایی از نظام مالی و پولی کشورها می‌شود و اعتبار و ثبات بانک‌ها و مؤسسه‌های اعتباری آنها را خدشه‌دار می‌سازد.

چنانچه مدیران بانک‌ها به‌واسطهٔ وجوه مرتبط با فعالیت‌های پول‌شویی به فساد آلوده شوند، رفتار غیربازاری و غیرحرفه‌ای آنها به بخش‌های سالم جامعه هم تسری می‌یابد و آنها را آلوده می‌کند. این مسئله خطرهایی را برای امنیت سپرده‌گذاران و سلامت بانک‌ها ایجاد خواهد کرد. چنانچه ناظران بانک‌ها هم از طریق تهدید، تحمیل یا به هرشکل دیگری به فساد آلوده شوند، خطر مزبور دوچندان می‌شود.

در بسیاری از کشورهای رو به توسعه، بانک‌های مرکزی از جمله سازمان‌یافته‌ترین و کاراترین مؤسسه‌هایی هستند که در مبارزه با پول‌شویی نقش دارند، بنابراین دولت‌ها باید بانک مرکزی خود را تشویق کنند تا با آموزش و نظارت مستمر، مؤسسه‌های دیگر را در مقابله با پول‌شویی یاری دهند.

وصول مالیات، پول‌شویی درآمد مالیاتی دولت‌ها را کاهش می‌دهد، بنابراین به‌طور غیرمستقیم لطمهٔ جدی بر مالیات‌دهندگان واقعی وارد کرده و نظام مالیاتی را با مانع مواجه می‌کند.

فرار مالیاتی، از نمونه‌های بارز فعالیت‌های غیرقانونی محسوب می‌شود که بر اقتصاد کشورها، تأثیر مخربی بر جای می‌گذارد. در بسیاری موارد کسری بودجه که از مشکلات اصلی برخی دولت‌هاست، ریشه در فرار مالیاتی و عدم تحقق درآمدهای پیش‌بینی‌شده دارد.

---

1. Basle Committe on Banking Regulations and Supervisory Paractices, "prevention of Criminal Use of the Banking System for the purpose of Money Laundering", December 1988.

باید اذعان داشت، کشورهایی که در مراحل اولیهٔ توسعهٔ اقتصادی قرار دارند، بیشتر در معرض فرار مالیاتی و پول‌شویی مرتبط با آن قرار می‌گیرند و کشورهایی که خواهان ثبات نسبی اقتصادی هستند، در برنامه‌ریزی‌های اقتصادی کلان و خرد خود، توجهی خاص به فرار مالیاتی و راه‌های پیشگیری از آن دارند.

پیوست ۲

توضیحات بیشتر در مورد جرم مخفی کردن و پنهان‌سازی

در بررسی تطبیقی قوانین بین‌المللی، دو جرم پنهان‌سازی و پول‌شویی با یکدیگر شباهت زیادی دارند. واژه‌های مورد استفاده برای تعریف پول‌شویی در قوانین بین‌المللی و نظام‌های حقوقی، عبارتند از: تبدیل، انتقال، پنهان کردن ماهیت، منشأ، محل استقرار، مشخصات مالک اموال غیرقانونی و چگونگی تصرف، تملک، نگهداری، استفاده یا ادارهٔ این گونه اموال. هرچند ممکن است پنهان‌سازی در رابطه با عمل مجرمانهٔ قبلی و وجود جرم دیگری قبل از انجام آن محرز باشد، اما یک جرم مستقل به‌شمار می‌آید.

اختفا و معاونت در جرم اصلی، دو شکل متفاوت از عمل پنهان‌سازی هستند که مجرم بدون همکاری قبلی در جرم اصلی مشارکت دارد و انگیزهٔ او به‌دست آوردن سود است، هر چند مورد دوم همیشه یکی از شکل‌های جرم محسوب نمی‌شود.

این بحث که پول‌شویی جرم مستقل و متفاوت با پنهان‌سازی است، با این نکته که آیا عامل جرم اصلی می‌تواند عامل پول‌شویی هم باشد، ارتباط نزدیکی دارد. امکان تداخل پول‌شویی با پنهان‌سازی، نتیجهٔ شباهت ماهیت قضایی و قانونی آنهاست. در این زمینه می‌توان گفت پول‌شویی عبارت است از فرایندی که از طریق آن اموال با منشأ غیرقانونی وارد نظام مالی قانونی می‌شود و ظاهر آن طوری تغییر می‌کند که تصور شود منشأ آن قانونی است. بنابراین، در جرم پول‌شویی، هدف مجرم، پنهان کردن منشأ نامشروع اموال است. به این ترتیب، می‌توانیم آن را با پنهان‌سازی مقایسه کنیم یا آن را یکی از اشکال پنهان‌سازی بدانیم.

عده‌ای بر این باورند که پول‌شویی یکی از شیوه‌های پنهان‌سازی است، زیرا عامل جرم اصلی نمی‌تواند مرتکب آن شود. چنانچه شخصی در جرم اصلی، مانند فروش مواد مخدر شرکت کرده باشد، عمل بعدی او نیز در قالب جرم اصلی مشمول مجازات می‌شود.

در ارزیابی جرایمی که موجب افزایش دارایی مجرم می‌شود، قانون متوجه این حقیقت است

که عامل جرم از این دارایی منتفع می‌شود یا دارایی خود را وارد بازار می‌کند، پس نیازی به در نظر گرفتن مجازات جداگانه برای پول‌شویی عواید حاصل از جرم نیست، زیرا این موضوع در مجازات جرم اصلی پیش‌بینی شده است. به این ترتیب، مرتکب جرم اصلی (منشأ) را نمی‌توان عامل پول‌شویی دانست. براساس این استدلال، پنهان‌سازی و پول‌شویی، تعدد جرم محسوب نمی‌شود.

معیار یادشده بر این اساس استوار است که مجازات پول‌شویی برای عامل جرم اصلی، عادلانه نیست، زیرا قانونگذار به هنگام رسیدگی به جرم منشأ، به این نکته واقف است که اموال و عواید به‌دست‌آمده در امور مختلفی به‌کار گرفته می‌شود. همچنین هدف اصلی این بوده است که اموال یادشده قسمتی از دارایی مجرم به‌شمار می‌آید. این حالت زمانی اتفاق می‌افتد که اموال به‌دست‌آمده، پول‌شویی شده باشد. بر این اساس، دلیلی برای مجازات قاچاقچیان مواد مخدر به اتهام پول‌شویی وجود ندارد، زیرا تبدیل یا انتقال پول یا اموال به‌دست‌آمده، مکمل همان جرم انجام‌شدهٔ قبلی است.

براساس دیدگاهی دیگر، مرتکب جرم اصلی، نمی‌تواند عامل پنهان‌سازی نیز باشد، زیرا عمل پنهان‌سازی، جرم مستقلی ست. بنابر این نظریه، معاون جرم که عمل پنهان‌سازی را انجام می‌دهد، ممکن است از مشارکت در جرم اصلی کنار گذاشته شود. عمل پنهان‌سازی زمانی محقق می‌شود که عمل اصلی توسط همدست مجرم انجام شده باشد. در این طبقه‌بندی، شرکای جرم افرادی هستند که به‌ظاهر بدون تخطی از قانون سعی در عدم افشا و کشف جرم می‌کنند. با این معیار، جرم پول‌شویی یکی از شیوه‌های پنهان‌سازی است و عامل جرم اصلی نمی‌تواند عامل پول‌شویی باشد. این شرط زمانی فراهم است که عملیاتی واحد با هدفی واحد انجام شده باشد و تقارن قوانین نیز در آن دیده شود. به همین ترتیب، می‌توان فرض کرد که ارتباط تناوبی بین جرم پنهان‌سازی و جرم اصلی وجود دارد. عامل‌جرم، مرتکب هر دو جرم اصلی و پنهان‌سازی آن شده است و نمی‌توان او را برای پیامدهای جرم اصلی مجازات کرد. پس جرم پنهان‌سازی مجازات نمی‌شود، زیرا در واقع مکمل جرم اصلی است. استدلال دیگر آنکه در این شکل، همزمانی قوانین نیز مشاهده می‌شود، زیرا جرم پول‌شویی با جرم اصلی در هم آمیخته است.

همزمانی ظاهری قوانین هنگامی است که عمل انجام‌شده واجد شرایط دو یا چند جرم مختلف باشد، اما در نهایت به‌وسیلهٔ یکی از آنها کامل شود، درحالی‌که بقیه بنا به دلایلی به‌طور ضمنی وجود

دارند[۱]، بنابراین، نمی‌توان یک عمل واحد را به دو بخش تفکیک کرد. اگر شخصی که جرم اصلی را مرتکب می‌شود محکوم شود، دیگر نمی‌توان او را به‌سبب ادامهٔ این عمل و پنهان‌سازی جرم، تحت پیگرد قرار داد (درصورتی‌که پول‌شویی، شکلی از پنهان‌سازی محسوب شود). جرم اول که جدی‌تر است، غیرقانونی بودن یا نامشروع بودن کل عمل را شامل می‌شود، در نتیجه، ارتکاب جرایم دیگری که به آن وابسته است، اهمیت کمتری می‌یابد. چنانچه گوناگونی چارچوب قانونی و جرم مضاعف پذیرفته شود، در آن صورت، شخص دو بار تعقیب کیفری می‌شود و این ناقض این اصل است که هیچ‌کس نباید برای یک جرم، دو بار مجازات شود[۲].

---

۱. مرکز کیفری و تأدیبی فدرال شهر بوینس آیرس ـ آرژانتین.

۲. احکام دادگستری ایالات متحدهٔ آمریکا و حکم مجلس فدرال.

فصل دوم
روش‌های پول‌شویی

۱ـ۲مقدمه

هرگونه فعالیت مجرمانهٔ درآمدزا، به پول‌شویی نیاز دارد. قاچاقچیان مواد مخدر، متخلفان مالی، گروه‌های جرایم سازمان‌یافته و دیگر مجرمان برای پول‌شویی عواید نامشروع، همیشه شگردهای خود را تغییر می‌دهند.

با توجه به اینکه ابزارها و روش‌های تطهیر عواید غیرقانونی و نامشروع، گذشته از قانونی بوده، در زمرهٔ فعالیت‌های عادی و قانونی مانند گشایش حساب‌های بانکی، خرید اسناد پولی، ارسال الکترونیکی وجوه نقد و مبادلهٔ ارز در تجارت بین‌المللی قرار دارد، شناسایی این پدیده پیچیده‌تر می‌شود. انواع مؤسسه‌های مالی و غیرمالی از جمله بانک‌ها، مؤسسه‌های مبادلهٔ ارز و دیگر مؤسسه‌های غیربانکی و شرکت‌های معاملات ملکی، توسط مجرمان برای پول‌شویی عواید حاصل از جرم مورد استفاده قرار می‌گیرند.

بانک‌ها با افزایش تدابیر ضدپول‌شویی، سبب می‌شوند پول‌شویان شیوه‌های پول‌شویی سنتی[1] خود را متحول سازند. تقاضای روزافزون استفاده از مؤسسه‌های مالی غیربانکی و دیگر مؤسسه‌های غیرمالی نسبت به مؤسسه‌های بانکی، شاهدی بر این مدعاست.

متداول‌ترین روش‌های پول‌شویی، مواردی است که در آنها افراد حساب‌هایی نزد مؤسسه‌های مالی افتتاح و مقادیر هنگفتی پول نقد سپرده‌گذاری می‌کنند و سپس آنها را به خارج از کشور انتقال می‌دهند.

---

۱. استفاده از شرکت‌های پوششی، بنگاه‌های مالی برون‌مرزی و مؤسسه‌های مالی نقدی و سوءاستفاده از برخی خدمات مالی که توسط بانک‌ها و دیگر مؤسسه‌های سپرده‌پذیر ارائه می‌شود، از جمله روش‌های سنتی پول‌شویی به‌شمار می‌آید.

دیگر روش‌های رایج در پول‌شویی عبارتند از: حواله‌نویسی دروغین، نگهداری مجموعهٔ گسترده‌ای از دفاتر و انعقاد قراردادهای صوری یا ساختگی.

در این فصل روش‌های مختلف و مصادیق پول‌شویی به تفصیل مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد. سیستم‌های ارسال وجه (سیستم بازار سیاه مبادلهٔ پزو، حواله/ هوندی، سیستم‌های چینی/ آسیای شرقی و...)، اسناد در وجه حامل (سهام بی‌نام، اوراق قرضه، چک‌های در وجه حامل، چک‌های مسافرتی، چک‌ها و برات‌های بانکی)، بانکداری نوین (بانکداری اینترنتی، کارت‌های هوشمند و فناوری WAP و پول الکترونیک)، بانکداری اختصاصی، بانکداری کارگزاری (مکاتبه‌ای)، تراست‌ها و دیگر واسطه‌های غیرنهادی، شرکت‌های پوششی، بازرگانی خارجی، بازار اوراق بهادار، صنعت بیمه (شامل معاملات نقد، انعقاد قراردادهای جدید، انجام معاملات پس از انعقاد قرارداد و...)، کارشناسان مالی و حقوقی (خدماتی مانند ایجاد واسطه‌های سازمانی یا دیگر تشکیلات پیچیدهٔ حقوقی، خرید و فروش دارایی‌ها، انجام معاملات مالی، مشاورهٔ مالی و مالیاتی و معرفی به مؤسسه‌های مالی)، مراکز قمار، خرید و فروش املاک، حساب‌های قابل انتقال و بازارهای طلا، از جمله روش‌ها و مصادیقی است که پول‌شویان از آنها برای تطهیر عواید حاصل از جرم، استفاده می‌کنند که در این فصل به تفصیل مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌اند.

اصل پنهان‌سازی هویت مالک عواید ناشی از فعالیت‌های مجرمانه، مهم‌ترین اصلی است که در این فصل به آن پرداخته می‌شود که ضرورت هوشیاری سیستم‌های مالی قانونی را برای مقابله با جرم دوچندان می‌سازد.

بخش پایانی فصل (پیوست)، به پیشینهٔ تاریخی و ریشهٔ واژه‌های حواله و هوندی اختصاص دارد.

۲ـ۲ شیوه‌ها و مصادیق پول‌شویی

در موارد معدودی، پول‌شویان از شبکه‌های مالی رسمی و سیستم‌های ارسال وجه رسمی بهره می‌گیرند، اما به‌طور کلی برای انتقال مبالغ هنگفت وجوه، از شیوه‌هایی کم و بیش غیررسمی و غیرقانونی، استفاده می‌شود. با اینکه بیشتر این سیستم‌ها خارج از نظام‌های مالی رسمی کاربرد دارند، در برخی موارد از خدمات مالی رسمی نیز استفاده می‌شود.

از آنجا که ردیابی جریان‌های پولی و تشخیص جریان‌های قانونی از غیرقانونی به دلیل ویژگی‌های قضایی خاص سیستم‌های ارسال وجه، وجود مرزهای فرهنگی و زبانی و همچنین روابط نزدیک شرکت‌کنندگان در این شبکه‌ها، بسیار دشوار است، سبب این سیستم‌ها برای پول‌شویان همواره جذابیت دارد. همچنین بی‌نام بودن برخی ابزارهای خدمات مالی باعث ایجاد انگیزه در مجرمان برای استفاده از آنها شده است.

۱ـ۲ـ۲ سیستم‌های ارسال وجه[۱]

سیستم‌های ارسال وجه برای مقاصد پول‌شویی با توجه به مناطق جغرافیایی مورد استفاده، به سه سیستم بازار سیاه مبادلهٔ پزو[۲]، حواله/ هوندی[۳] و سیستم‌های چینی/ آسیای شرقی، تقسیم می‌شود.

الف- سیستم بازار سیاه مبادلهٔ پزو

این سیستم که در نیمکرهٔ غربی رایج است، ابتدا در آمریکای لاتین، به‌عنوان یک سیستم مالی موازی برای حمایت از تجارت قانونی و همچنین قاچاق بین آمریکای شمالی و جنوبی مورد استفاده قرار گرفت و به‌دلیل محدودیت‌های داد و ستد ارز و ضعف سیستم‌های مالی در نقل و انتقال مطمئن و به‌موقع وجوه، به شدت گسترش یافت. استفاده از این سیستم، به‌همراه مهاجرت‌های گروهی از این مناطق به مناطق دیگر قارهٔ آمریکا تسری یافت و شکلی فرامرزی به خود گرفت.

با اینکه سیستم یادشده، در ارتباط با تجارت مواد مخدر کاربرد بیشتری دارد، هنوز توسط کارگران مهاجر برای ارسال وجه به کشورهای مبدأ، استفاده می‌شود و برخی از مؤسسه‌هایی که می‌خواهند بهای کالاهایشان، اعم از قانونی و قاچاق، سریع‌تر پرداخت شود، از این سیستم بهره می‌گیرند.

هم‌اکنون متداول‌ترین شکل استفاده از سیستم‌های حواله، تبدیل دلارهای حاصل از فروش مواد

---

۱. Alternative Remittance System(ARS) . پیشینهٔ استفاده از این سیستم‌ها بیشتر به عوامل خاص قومی، فرهنگی یا تاریخی بازمی‌گردد و در برخی موارد روشی سنتی برای انتقال پول است که به پیش از پیدایش بانکداری نوین در سده‌های نوزدهم و بیستم می‌رسد. از ویژگی‌های کلیدی این سیستم‌ها که با بانکداری کارگزاری و رسمی نیز مشترک است، انتقال وجه از مکانی به مکان دیگر بدون جابه‌جایی فیزیکی است.

2. Black Market Peso Exchange (BMPE).
3. Hundi.

مخدر در آمریکا به ارزهای محلی و انتقال آنها به کشورهای مبدأ (آمریکای لاتین) است. برای این کار، قاچاقچیان مواد مخدر از یک واسطه (که به‌طور معمول به‌شکل صرافی، مؤسسهٔ مالی غیربانکی یا مؤسسه‌های کوچک هستند)، استفاده می‌کنند. دلارهای حاصل از فروش مواد مخدر به واسطه سپرده می‌شود و وی ترتیبی می‌دهد که مؤسسه‌ای دیگر در آمریکای لاتین، وجوه سپرده شده را به‌شکل ارز داخلی به فروشندگان مواد مخدر، تحویل دهد. واسطه‌ها، اغلب برای انجام چنین خدمتی، کارمزدی بیشتر از نرخ برابری رسمی دلار/ پزو دریافت می‌کنند و در نهایت وجوه نقد بدون انتقال فیزیکی به خارج از کشور، منتقل می‌شود. از این سازوکار در جهت مخالف، یعنی انتقال وجوه از آمریکای لاتین به آمریکا نیز استفاده می‌شود. به این ترتیب که واردکنندگان آمریکای لاتین برای فرار از پرداخت عوارض و تعرفه‌ها، هزینه‌های خرید کالا را به‌صورت پزو در کشور خود به واسطه‌ها می‌پردازند و در مقابل، از آنان، معادل دلاری وجوه را در ایالات متحدهٔ آمریکا یا کشوری ثالث، دریافت می‌کنند.

واسطه‌ها، برای پوشش فعالیت‌های خود از چند روش متفاوت برای پرداخت بهره می‌گیرند. برای نمونه، واسطه‌ها وجوه را در قالب معاملات ساختگی یا تحت پوشش در یک مؤسسهٔ مالی آمریکایی سپرده‌گذاری کرده یا اینکه ارز را به‌صورت یکجا در کشوری ثالث سپرده‌گذاری می‌کنند. در هر دو صورت، وجوه سپرده‌گذاری شده برای پرداخت به صادرکنندگان، مورد استفاده قرار می‌گیرد و گاه نیز ارز مورد توافق بدون دخالت مؤسسه‌های مالی به عرضه‌کننده، تحویل داده می‌شود.

ب- حواله/ هوندی

واژهٔ حواله به‌معنای امانت یا مبادله و هوندی به‌معنای سند مبادله است. هوندی سیستم حواله‌ای جایگزینی که انتقال وجوه را به هر دلیل بدون جابه‌جایی فیزیکی آن، فراهم می‌کند[1]. استفاده از حواله اغلب به‌صرفه‌تر است و نسبت به انتقال وجوه توسط نظام‌های بانکی رسمی مراحل اداری کمتری دارد.

هوندی در مقایسه با وسایل سنتی ارسال پول مانند گرفتن چک یا نقل و انتقال الکترونیک، پرزحمت‌تر و پرخطرتر است، اما اثربخشی هزینه و به عبارتی، اندک بودن هزینهٔ سربار، نرخ مبادله و

---

۱. در بسیاری از کشورهای جنوب آسیا مانند هند و پاکستان، قوانینی وجود دارد که براساس آن بورس‌بازی با پول داخلی و داد و ستد هر نرخ غیررسمی ممنوع بوده و شرایط بسیار سختی برای اعطای مجوز به ارسال‌کنندگان پول و دلالان ارز وضع شده است. همچنین، مقرراتی هم برای ارسال وجه نقد داخلی و خارجی، وجود دارد.

قرار گرفتن در فعالیت‌های تجاری موجود، اصلی‌ترین دلیل استفاده از حواله به‌شمار می‌آید. دلیل دوم استفاده از این سیستم، کارایی آن است. ارسال وجه حواله‌ای، حداکثر در مدت یک یا دو روز انجام می‌شود. دلیل سوم، قابل اطمینان بودن این سیستم است. معاملات پیچیدهٔ بین‌المللی که بانک محلی مراجعه‌کننده، بانک کارگزار آن، دفتر مرکزی بانک خارجی و دفتر شعبهٔ بانک خارجی گیرنده را دربر می‌گیرد، ممکن است بسیار مشکل‌آفرین و همراه با دشواری‌های پیش‌بینی‌نشده، باشد.

از آنجا که هوندی نوعی سیستم ارسال وجه است، توجه به مقررات حاکم بر خدمات ارسال وجه و شرایط ارسال وجه را ضروری می‌سازد. هوندی از نظر مقررات در بعضی از حوزه‌های قضایی، غیرقانونی به‌شمار می‌آید، اما حواله‌داران، خدمات خود را در سطح گسترده‌ای انجام می‌دهند. البته فرض بر این بوده که ارسال وجه حواله، مشروع است؛ در این صورت در اصطلاح به آن حوالهٔ سفید اطلاق می‌شود، اما اصطلاح حوالهٔ سیاه برای معاملات نامشروع به‌ویژه پول‌شویی حواله‌ای، مورد استفاده قرار می‌گیرد.

در پول‌شویی مرتبط با این سیستم، اغلب طلا، نقش اصلی مبادله را در برخی از حوزه‌های قضایی ایفا می‌کند. اگرچه ممکن است معاملات حواله‌ای بدون طلا نیز انجام شود، بسیاری از معاملات، متضمن جابه‌جایی پول در ازای دریافت فلزات گرانبها مانند طلاست که البته دو دلیل نیز برای این کار وجود دارد : ۱- اهمیت تاریخی، اقتصادی و فرهنگی طلا ؛ ۲- بی‌اعتمادی نسبت به ارزش پول‌های داخلی.

در این سیستم، حواله، وجوه نامشروع را به ابزاری بالقوه برای لایه‌چینی و یکپارچه‌سازی پول مبدل می‌سازد. این هنگامی است که پول به‌ظاهر مشروع می‌شود، به‌طوری‌که می‌توان با استفاده از تکنیک‌های حواله، پول را به هر شکل دیگری تبدیل کرد و امکانات و زمینه‌های متعددی را برای ایجاد ظاهری مشروع، فراهم ساخت. بخش اعظم پیچیدگی مربوط به پول‌شویی حواله‌ای ناشی از تعداد نامحدود و متنوع معاملات حواله‌ای است. این پیچیدگی و تنوع، شناسایی پول‌شویی حواله‌ای را به‌عنوان بخشی از فعالیتی مجرمانه، تا حد زیادی غیرممکن می‌سازد.

یکی از مدون‌ترین و معتبرترین شاخص‌های استفاده از هوندی در پول‌شویی، حساب‌های بانکی است. حساب بانکی حواله‌ای، فعالیت سپرده‌گذاری وسیعی را به‌شکل‌های نقد و چک که اغلب متعلق به خویشاوندان حواله‌دار است، نشان می‌دهد. ممکن است چک‌ها برای صاحب حساب اصلی یا یک نهاد ثانویهٔ مرتبط با حساب مورد نظر، صادر شود. همچنین این امکان وجود دارد که نام شخص

گیرندهٔ چک یا کالای خریداری شده، روی چک نوشته شده باشد.

این حساب‌ها اغلب نشان‌دهندهٔ نقل و انتقال‌ها به مرکز مالی عمده و شناخته‌شده‌ای برای حوالهٔ مورد نظر است. سه مورد از معروف‌ترین این مکان‌ها انگلستان، سوییس و دبی است. یادآور مـی‌شـود که با توجه به ماهیت انعطاف‌پذیر و نامنظم فعالیت تجاری حوالـه‌ای، حـسـاب‌هـای حوالـه‌ای همیـشه دارای توازن و تعادل نیستند. بنابراین حواله/ هوندی که به بانکداری زیرزمینی مصطلح شـده، بـه‌طـور معمول متضمن انتقال وجوه بین کشورهاست که خارج از نظام بانکی قانونی عمل می‌کند.

طلا در سراسر دنیا به‌عنوان وسیلهٔ حفظ ارزش پول در برابر تورم به‌کار می‌رود. همچنین ممکن است پول از طریق سیستم حواله از کشوری به کشور دیگر، منتقل شود. یک حواله‌دار (واسطهٔ حوالـه) این جابه‌جایی را با دریافت کارمزد به پول داخلی، تسهیل می‌کند. واسطه که ممکـن اسـت مؤسـسه‌ای مالی مانند یک شرکت ارسال وجه یا یک مغازهٔ فروش کالا باشد، با یک مؤسسهٔ کارگزار روابط برقرار می‌کند. در واقع این دو مؤسسه مشتریانی دارند که می‌خواهند وجوهی را به کشوری دیگر منتقل کنند. مؤسسه‌های یادشده که حکم واسطه را دارند، پس از گرفتن کارمزد، مبالغ درخواستی مشتریان خـود را با یکدیگر مبادله می‌کنند و ماندهٔ دفترها با نقل و انتقال مبلغی بین آنها بـرای یـک دورهٔ زمـانی (بـرای مثال هر ماه یک بار) تسویه می‌شود.

یادآور می‌شود که این سیستم براساس ارتباط صمیمانه و حسن اعتماد انجام می‌گیـرد. عـاملان حواله به‌طور معمول مستقل از یکدیگرند و در کنار فعالیت‌های اصلی خود به انجام خدمات مربوط به حواله مبادرت می‌ورزند.

سازوکار سیستم حواله ، مشابه بازار سیاه پزو است. برای نمونـه، وجـوهی کـه قـرار اسـت از انگلستان به هند انتقال یابد، به حواله‌داری در انگلستان تحویل داده مـی‌شـود پـس در مقـصد مـشتری معرفی‌شده پس از کسر کارمزد، وجوه سپرده را به‌صورت ارز محلـی (روپیـهٔ هنـد) یـا طـلا دریافـت می‌کند. از این فرایند می‌توان برای انتقال وجوه در جهت عکس نیز استفاده کرد. به‌هنگام عـدم تعـادل حساب‌ها بین واسطه‌های حواله، مابه‌التفاوت از طریق ارسال وجوه متقابل، حواله‌نویسی تجاری، قاچاق طلا و جواهرهای قیمتی، سیستم بانکداری متعارف و در نهایت از راه جابه‌جـایی فیزیکـی ارز، تـسویه می‌شود.

ردیابی و نظارت بر عملیات حواله، به‌دلیل ثبت نشدن سوابق معاملات، وجود روابط قـومی در

سیستم و تکیهٔ انحصاری آن بر اعتماد متقابل، بسیار دشوار خواهد بود[1].

ج- سیستم‌های چینی/ آسیای شرقی

استفاده از سیستم ارسال وجه چینی یا آسیای شرقی (همچنان‌که از نام آن پیداست)، نخست از شرق دور آغاز شد و مانند سیستم حواله ، به دنبال مهاجرت انبوه کارگران به نقاط مختلف، در همهٔ مناطق جهان، رواج یافت. این سیستم مانند سیستم حواله، روشی سنتی است و پیشینهٔ استفاده از آن به پیش از پیدایش روش‌های متعارف بانکداری باز می‌گردد. اساس کار این سیستم، یادداشت یا دست‌نوشته بود که از طرف عامل ارسال وجه به مشتری ارائه می‌شد که به‌همین دلیل به سیستم یادداشت هم مشهور است.

امروزه استفاده از یادداشت در بین ارسال‌کنندگان وجوه چندان مرسوم نیست. گفتنی است این سیستم در هر دو شکل فعالیت‌های قانونی مانند تجارت و ارسال دستمزد کارگران مهاجر و فعالیت‌های غیرقانونی، به‌ویژه در جرایم سازمان‌یافته و قاچاق مواد مخدر و داروهای روان‌گردان، به‌کار می‌رود.

نهادها یا سازمان‌های ارائه‌کنندهٔ خدمات ارسال وجه، فعالیت‌های خود را به‌شکلی جداگانه یا همراه با دیگر خدمات مانند مبادلهٔ ارز و ارتباطات بین‌المللی انجام می‌دهند. ازاین‌رو، فعالیت‌های مربوط به ارسال وجه در بسیاری از شرکت‌های تجاری و هتل‌ها، ارائه می‌شود. به‌عنوان نمونه، برای ارسال وجه از هنگ‌کنگ به خارج، فرد باید ابتدا وجوه را نزد حساب بانکی متعلق به مؤسسهٔ ارسال‌کنندهٔ وجه در یک بانک هنگ‌کنگی سپرده‌گذاری کند و مشخصات حساب بانکی شخص دریافت‌کنندهٔ پول را به مؤسسه، ارائه دهد. درگام بعد، مؤسسهٔ ارسال‌کنندهٔ وجه با شرکت همتای خود در مقصد تماس می‌گیرد و دستور پرداخت وجه را به شخص یا حساب تعیین‌شده توسط مشتری، اعلام می‌کند.

خدمات مؤسسه‌های ارسال‌کنندهٔ وجه به‌دلیل سرعت بیشتر و هزینهٔ کمتر (نسبت به انتقال‌دهندگان بین‌المللی)، در بین مشتریان قانونی طرفداران بیشتری دارد. همچنین به‌دلیل آنکه این‌گونه آژانس‌ها سوابق کاملی را از معاملات نگهداری نمی‌کنند، مقررات شناسایی مشتری در آنها

---

۱. برای آگاهی بیشتر به پیوست همین فصل رجوع شود.

الزامی نیست، یعنی سابقهٔ مشتری را بازبینی نمی‌کنند یا معاملات مشکوک را به مراجع انتظامی گزارش نمی‌دهند. ازاین‌رو، این روش برای افرادی که خواهان انتقال پنهان وجوه به مناطق دیگر جهان هستند، بسیار جذاب است.

مجرمان بین‌المللی، به‌ویژه قاچاقچیان مواد مخدر و افراد گریزان از مقررات مالیاتی و ارزی، عمده‌ترین استفاده‌کنندگان غیرقانونی از مؤسسه‌های ارسال‌کنندهٔ وجه هستند.

د- سیستم‌های دیگر

در سطح جهان علاوه بر سه سیستم عمدهٔ ارسال وجه، سیستم‌های دیگری در مقیاس کوچک‌تر و بدون ارتباط با سیستم‌های عمده، فعال‌اند. برای نمونه، می‌توان به شبکه‌های ارسال وجه بین فرانسه و آفریقای شمالی، ایتالیا و آسیای جنوب شرقی، آلمان و ترکیه و ایران و امارات متحدهٔ عربی، اشاره کرد. این شبکه‌ها نمی‌توان را از نظر وسعت با سیستم‌های عمدهٔ پیش‌گفته، مقایسه کرد، اما دارای ویژگی‌های مشترکی مانند عدم ثبت سوابق شناسایی مشتریان و برخورداری از ظرفیت مناسب برای سوءاستفاده مجرمان هستند.

برای جلوگیری از توسعهٔ فعالیت‌های غیرقانونی سیستم‌های ارسال وجه آنها را باید به منظور آگاه شدن از نقشی که در مناطق خاص جغرافیایی دارند و همچنین اقدام‌های مشترکی که انجام می‌دهند، از دو منظر فردی و جهانی مورد بررسی قرار داد.

تخلفات سیستم‌های ارسال وجه را می‌توان با انتقال این گونه فعالیت‌ها به مؤسسه‌های مالی رسمی، الزام شرط کسب پروانه برای آژانس‌های ارسال‌کنندهٔ وجه یا به‌طورکلی مؤسسه‌های شاغل در این فعالیت‌ها، پیگیری کرد. اما توجه به این نکته ضروری است که بسیاری از سیستم‌های مورد بحث به‌عنوان جایگزین سیستم رسمی شکل گرفته‌اند و از آن نظر که در برابر مقررات مربوط به حفظ سوابق و گزارش‌دهی مقاومت می‌کنند، مورد استقبال قرار می‌گیرند.

انجام اصلاحات در نظام بانکی و کاهش هزینهٔ معاملات نظام رسمی برای جذب مشتریان عادی، از دیگر اقدام‌های کاهندهٔ جرم پول‌شویی است. بدون تردید با کاهش حجم پول‌های غیرقانونی، جذابیت استفاده از خدمات سیستم‌های حواله به‌عنوان پوششی برای جابه‌جایی وجوه غیرقانونی، کاهش خواهد یافت.

۲ـ۲ـ۲ اسناد در وجه حامل

بررسی‌ها نشان می‌دهد اوراق بهادار در وجه حامل در برخی از کشورها برای استفاده در برنامه‌های پول‌شویی بین‌المللی، ابزار بسیار سودمندی محسوب می‌شود. از مهم‌ترین اسناد در وجه حامل می‌توان به گواهی‌های سهام بی‌نام[1]، اوراق قرضه و انواع چک اشاره کرد.

الف- سهام بی‌نام

در اوراق بهادار بی‌نام، نام صاحب برگه ثبت نمی‌شود و جابه‌جایی تنها از طریق نقل و انتقال فیزیکی سند یا گواهی سهم، انجام می‌گیرد. به‌دلیل ناشناس بودن دارنده، تعیین مالکیت سهام بی‌نام، دشوار است که همین عامل سبب پوشش یا تغییر ظاهری مالکیت حقیقی نهادهای مورد استفاده در برخی از طرح‌های پول‌شویی می‌شود.

ب- اوراق قرضه

بررسی‌ها نشان می‌دهد اوراق قرضه در عملیات پول‌شویی کاربرد زیادی نداشته است، اما از آن نظر که این گونه اسناد نیز مانند سهام بی‌نام، بدون نام مالک هستند، می‌توان در جریان پول‌شویی از آنها استفاده کرد.

ج- چک‌های در وجه حامل

چک‌های در وجه حامل، حواله‌های بی‌قید و شرطی هستند که وجوه آنها هنگام ارائه به مؤسسه‌های مالی طرف قرارداد به حامل و نه صاحب چک، پرداخت می‌شود. بر پایهٔ اصول کنوانسیون بین‌المللی قانون متحدالشکل امور چک[2]، مؤسسه‌های مالی موظف به شناسایی هویت ارائه‌دهندهٔ چک در وجه حامل نیستند، مگر آنکه مبلغ معامله از حد خاصی بیشتر باشد.

د- چک‌های مسافرتی

چک‌های مسافرتی، اسناد مالی سهل‌الوصولی هستند که بدون جابه‌جایی فیزیکی پول، به

---

1. Bearer Securities.

۲. مادهٔ ۵، کنوانسیون مربوط به قانون متحدالشکل امور چک، ژنو، ۱۹ مارس ۱۹۳۱.

دیگری منتقل می‌شوند. به طور معمول از این اسناد برای تسهیل جابه‌جایی وجوه هنگفت پول، خرید کالاهای گرانبها و پرداخت‌های مستقیم در ازای خرید کالاهای قاچاق و مواد مخدر، استفاده می‌شود.

هـ- چک‌ها و برات‌های بانکی

چک بانکی را می‌توان با هر نامی صادر کرد. در بسیاری از کشورهای عضو نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی، رعایت مقررات مربوط به شناسایی ذی‌نفع چک‌های بانکی الزامی نیست. بنابراین نمی‌توان وجوه جابه‌جا شده از طریق آن را بین اشخاص یا حوزه‌های مختلف قضایی پیگیری کرد.

برات نوعی عمل حقوقی تشریفاتی است. برات نمونهٔ ساده‌ای از چک است که در پرداخت‌های فراملی به‌کار می‌رود. این اسناد، حواله‌های کتبی بی‌قید و شرطی هستند که از طرف ناشر صادر می‌شود و در قبال تحویل آنها، طرف دیگر که به‌طور معمول بانک کارگزار است، مبلغ معینی را به دارندهٔ برات می‌پردازد.

چک‌ها و برات‌های بانکی اسناد در وجه حامل محسوب نمی‌شوند، اما همراه با دیگر اسناد حامل برای پول‌شویی مورد استفاده قرار می‌گیرند.

۳ـ۲ـ۲ بانکداری نوین

سیستم‌های جدید بانکداری سبب شده‌اند که بسیاری از مؤسسه‌های مالی، خدمات خود را از طریق اینترنت در اختیار مشتریان قرار دهند که از آن جمله می‌توان به پرداخت‌های الکترونیکی مستقیم، صدور چک، خرید اوراق بیمه و بهادار و گشایش و بستن حساب‌ها، اشاره کرد.

سه ویژگی اینترنت یعنی دسترسی آسان، نامشخص بودن تماس بین مشتری و مؤسسه و سرعت انجام معاملات، سبب ایجاد برخی شیوه‌های متعارف پول‌شویی شده است. اگرچه این عوامل، افزایش سطح کارایی و کاهش هزینهٔ خدمات مالی را درپی دارند، شناسایی مشتری و نظارت پیگیر بر حساب‌ها و معاملات مؤسسه‌های مالی را دشوارتر می‌سازند.

در این قسمت سعی شده است برخی از روش‌های مورد استفاده در بانکداری نوین که توجه پول‌شویان را نیز به خود جلب کرده است، بررسی شود.

الف- بانکداری اینترنتی[۱]

در این روش ارائه خدمت، تماس مستقیم مشتری با مؤسسه‌های مالی، تا حد زیادی کاهش می‌یابد که موجب می‌شود در بسیاری موارد، مؤسسهٔ مالی وسیله‌ای را برای کنترل هویت شخص دارندهٔ حساب در اختیار نداشته باشد. افزون برآن، به‌دلیل سرعت زیاد این روش، دسترسی از هر نقطهٔ جهان امکان‌پذیر است، در نتیجه امکان ردیابی جغرافیایی استفاده‌کننده از حساب، ممکن نیست. این ویژگی‌ها، قابلیت بالقوه‌ای برای پول‌شویی در اختیار مجرمان قرار می‌دهد. به این معنا که اگر مؤسسهٔ مالی در منطقه‌ای واقع شده باشد که سطوح بالای رازداری بانکی در آن معمول است و نیازی به مدرک شناسایی برای گشایش حساب وجود نداشته باشد، متخلف می‌تواند وجوه را به‌راحتی از طریق رایانهٔ خود منتقل کند. ضمن اینکه در حوزه‌های گوناگون نیز مشتریان می‌توانند به گشایش حساب‌های اینترنتی از سوی مؤسسه‌هایی که فراتر از مرزها خدمات خود را ارائه می‌دهند، مبادرت ورزند، بدون آنکه امکان منع آنها از گشایش این نوع حساب‌ها، وجود داشته باشد. بنابراین، مؤسسه مالی باید صرف‌نظر از نوع حساب‌ها، تدابیر لازم را برای شناسایی مشتری بیندیشد و هویت اشخاص حقیقی را مورد بررسی قرار دهد تا مدارک ارائه شده توسط آنها، جعلی نباشد. همچنین در مورد اشخاص حقوقی، تعیین هویت قانونی یا ماهیت نهاد مورد نظر ضروری است.

برای مقابله با آسیب‌پذیری بالقوهٔ بانکداری اینترنتی در برابر جریان‌های پول‌شویی، FATF پیشنهادهای زیر را ارائه کرده است:

۱ـ تقویت مقررات مربوط به شناسایی مشتری برای اطمینان از عدم گشایش حساب‌های ناشناس؛

۲ـ وضع مقررات جدیدی که امکان شناسایی مشتریان را در ادامهٔ ارتباط تجاری برای مؤسسه‌های مالی، تسهیل کند؛

۳ـ تلاش برای هماهنگ‌سازی استانداردهای حوزه‌های قضایی مختلف؛

۴ـ ابداع فناوری‌های جدید که امکان شناسایی معاملات مشکوک اینترنتی و هویت مشتری را فراهم سازد؛

---

۱. بانکداری اینترنتی(OnLine Banking)، روشی است که برخی معاملات مالی خاص از طریق وب‌سایت بانک‌هایی که این خدمات را ارائه می‌دهند، انجام می‌شود. این خدمت به شکل اعلام مانده‌ها و انتقال‌های حساب جاری بین حساب‌ها، واریز و برداشت وجه و ... نمود پیدا می‌کند.

۵ـ محدود کردن معاملات اینترنتی کلان یا کاهش مبلغ مجاز معاملات؛

۶ـ مرتبط کردن معاملات اینترنتی به حساب‌هایی که به روش سنتی (با ارتباط مستقیم بین مشتری و مؤسسهٔ مالی)، افتتاح شده‌اند؛

۷ـ محدود کردن مؤسسه‌های مالی بدون مجوز، در یک حوزهٔ قضایی خاص برای ارائهٔ خدمات اینترنتی؛

۸ـ نظارت بر مراکز مجوزدهنده به مؤسسه‌های مالی و بانک‌های اینترنتی و حوزه‌های قضایی که بانک‌های اینترنتی در آنها مشتری دارند.

ب- کارت‌های هوشمند[1] و فناوری WAP

استفاده از کارت‌های هوشمند به‌طور معمول با محدودیت‌هایی از طرف صادرکنندگان آن همراه است. درصورتی‌که مبلغ درنظر گرفته‌شده به‌عنوان سقف اعتبار این کارت‌ها زیاد یا بدون محدودیت باشد، ممکن است مورد استفادهٔ پول‌شویان، قرار گیرد. همچنین بهره‌گیری از این گونه سیستم‌ها برای انجام معاملات برون‌مرزی، احتمال سوءاستفاده را برای مقاصد پول‌شویی افزایش خواهد داد.

خطر عمدهٔ دیگر، مربوط به انتقال مستقیم وجوه الکترونیک از کارتی به کارت دیگر است که از لحاظ حسابرسی هیچ ردپایی را از خود بر جای نمی‌گذارد. محدود کردن هر یک از دو طرف معامله، توزیع کارت‌ها از طریق ناشران مرتبط با مؤسسه‌های مالی و تحدید عملیات پرداخت از طریق کارت به مرزهای ملی، از جمله تدابیری است که آسیب‌پذیری کیف‌های الکترونیکی را کاهش می‌دهد.

ج- پول الکترونیکی

پول الکترونیکی نیز روشی اینترنتی برای پرداخت بهای کالاها و خدمات ارائه شده است. پول الکترونیکی در معاملات اینترنتی جایگزین اسکناس و مسکوک می‌شود و در ضمن خطرها و هزینه‌های مربوط به مبادله، کنترل و نگهداری از پول سنتی را هم ندارد. سازوکار استفاده از سیستم پول الکترونیکی به این صورت است که مشتری اعتبار لازم را از مؤسسه‌ای رسمی اخذ و آن را در

---

۱. کارت‌های هوشمند یا کیف‌های الکترونیکی، جایگزین ارز به‌شکل اسکناس و سکه هستند. تراشه‌های الکترونیکی موجود در کارت، ارزش پول را به شکل الکترونیکی ذخیره می‌کنند و می‌توان آن را به عنوان ارز خرج کرد.

رایانهٔ شخصی یا صندوق اینترنتی ذخیره می‌کند. این وجوه پس از خرج شدن به ستون بستانکار حساب الکترونیکی خرده‌فروش و در نهایت به حساب بانکی او واریز می‌شود. همچنین پول الکترونیکی به‌شکلی طراحی شده است که به‌طور دقیق شبیه به پول نقد فیزیکی است و این به آن معناست که از نظر راهبردی نیز بخش بزرگی از بازار معاملات خرد را شامل می‌شود. ازاین‌رو، به‌دلیل اینکه بر زندگی مردم عادی هم اثر می‌گذارد، بیش از پیشرفت‌های تجارت الکترونیکی در گذشته اثرهای خود را بر جامعه نمایان خواهد ساخت.

اعتبار سیستم‌های پول الکترونیکی را مؤسسه‌های رسمی تعیین می‌کنند و نمی‌توان آن را بیش از یک بار هزینه کرد. به‌این‌ترتیب، پول الکترونیکی از امنیت زیادی برخوردار است.

این اعتقاد وجود دارد که مشکلات مربوط به پول الکترونیکی اغلب همان مشکلات مربوط به کارت‌های هوشمند است و از آنجا که تنها خرید اولیه و مراحل تسویهٔ آن توسط بانک‌ها صورت می‌گیرد، ممکن است راهی برای ردیابی پول الکترونیکی پس از خرید اولیه و پیش از واریز شدن نهایی، به حساب خرده‌فروش، وجود نداشته باشد. پول الکترونیکی را می‌توان از هر نقطهٔ جهان وارد و به هر نقطهٔ دیگر جهان ارسال کرد. بنابراین، ممکن است نظام‌های پول الکترونیکی انتقال همزمان وجوه را روی شبکه‌ای که به محدودیت‌های قضایی و قانونی پایبند نیست، به‌وجود آورند.

بی‌نامی پول الکترونیکی نیز مانند سکه و طلا ممکن است مؤسسه‌های مالی را از تعهدهای مربوط به گزارش‌دهی در زمینهٔ منبع نهایی معامله، معاف کند. نگرانی دیگر، وجود سیستم‌های رمزگذاری رایانه‌ای است که ممکن است پول الکترونیکی را بیش از پیش از دسترس مراجع قضایی دور سازد.

برای مقابله با آسیب‌های موجود در فناوری‌های جدید پرداخت، می‌توان به تدابیر زیر اشاره کرد:

۱- محدود کردن کارکردها و ظرفیت‌های کارت‌های هوشمند از جمله سقف اعتبار و تعداد کارت‌های هوشمند هر مشتری؛

۲- ایجاد ارتباط بین فناوری‌های جدید پرداخت و حساب‌های بانکی و مؤسسه‌های مالی؛

۳- الزامی کردن حفظ سوابق؛

٤- تدوین استانداردهای بین‌المللی برای حفظ سوابق.

نمونه‌ای از روش‌های پول‌شویی اینترنتی، تأسیس یک شرکت ارائه دهندهٔ خدمات قابل خرید

از طریق اینترنت است. در گام بعدی، پول‌شوینده هزینهٔ استفاده از خدمات شرکت را با استفاده از کارت‌های اعتباری حساب‌های خود ـ که به‌طورعمده در خارج از کشور افتتاح شده‌اند و دربر دارندهٔ عواید حاصل از جرم هستند ـ پرداخت می‌کند. در مرحلهٔ نهایی نیز شرکت صادرکنندهٔ کارت اعتباری بهای خدمت ارائه‌شده را به شرکت پول‌شوینده می‌پردازد. شرکت ارائه‌کنندهٔ کارت اعتباری، تأمین‌کنندهٔ خدمت اینترنتی، ارائه‌کننده صورتحساب اینترنتی و حتی بانکی که عواید نامشروع این فرایند از آن سرچشمه می‌گیرد، دلیلی برای شک به این گونه فعالیت‌ها ندارند. علت هم آن است که هر کدام قادر به درک تنها بخشی از جریان هستند.

مسئلهٔ مهم برای بازرسی این گونه طرح‌ها، ردیابی ارتباط بین طرف‌های درگیر است. پول‌شوینده می‌تواند به‌آسانی از شناسه‌های جعلی[1] در اینترنت استفاده کند. همچنین اگر وی بتواند با استفاده از خدمات اینترنت در مکان‌های جغرافیایی دیگر، بین خود و فعالیت‌هایش فاصلهٔ بیشتری ایجاد کند، عدم هماهنگی در نگهداری سوابق ارتباطات اینترنتی توسط شرکت تأمین‌کنندهٔ خدمت، بی‌نامی او را تضمین خواهد کرد. این واقعیت که هر یک از مؤلفه‌های مختلف طرح تنها بخشی از تصویر را می‌بینند به این معناست که بدون دستیابی به نقشهٔ کامل عملیات، شناسایی فعالیت غیرقانونی، بسیار دشوار خواهد بود.

۴ـ۲ـ۲ بانکداری اختصاصی[2]

در کشورهایی که با مشکلات ناشی از فساد مالی رو به رو هستند، اشخاص دارای وجهه

---

1 . Fake User ID.

۲. بانکداری اختصاصی به خدمات بانکی ترجیحی به افراد ثروتمند و بانفوذ سیاسی اطلاق می‌شود. بر پایهٔ تعریف کمیتهٔ بال در امور نظارت بانکی، *ذی‌نفوذ سیاسی* به افرادی گفته می‌شود که دارای جایگاه‌های ممتاز دولتی هستند یا در گذشته در چنین سمت‌هایی بوده‌اند. از آن جمله می‌توان به سران حکومت، سیاستمداران ارشد، مقام‌های ارشد دولتی، قضایی یا نظامی و مقام‌های مهم احزاب سیاسی اشاره کرد. این خدمات به‌طور معمول متضمن درجهٔ بالاتری از انتخاب و رازداری برای مشتری خود در مقایسه با مشتریان عادی است. مؤسسه‌های مالی، اغلب بانکداری اختصاصی را از دیگر عملیات بانکی خود به‌عنوان بخشی از راهبرد تقسیم‌بندی مشتری متمایز می‌سازند. در این شرایط حساب‌های بانکی ممکن است به نام فرد، مؤسسه، تراست، واسطه یا شرکت سرمایه‌گذاری، افتتاح شود. این خدمات توسط مدیر و گروه پشتیبانی او برای برقراری ارتباط قوی با مشتری و اطلاع کامل از امور وی، صورت می‌گیرد. خدماتی که توسط بانکداران اختصاصی ارائه می‌شود به‌طور معمول از مرز وظایف بانکدار عادی فراتر می‌رود.

سیاسی، به‌منظور کسب منافع مالی از راه اختلاس، ارتشا و دیگر فعالیت‌های مجرمانه، می‌توانند از سمت‌های رسمی خود، استفاده کنند. به‌طور معمول، عواید غیرقانونی کسب‌شده توسط آنان یا وابستگانشان برای اجرای عملیات پول‌شویی به خارج از کشور ارسال می‌شود.

بانکداری اختصاصی به‌شکل بالقوه دارای دو زمینهٔ اصلی برای آسیب‌پذیری است که ممکن است توسط اشخاص بانفوذ یا وابستگان آنان مورد سوءاستفاده قرار گیرد.

خطر نخست هنگامی است که بانکداری اختصاصی اصل حفظ هوشیاری نسبت به مشتری و فعالیت‌های او را به‌طور شایسته و بایسته رعایت نمی‌کند. به‌طور معمول، این افراد برای انجام معاملات مهم یا پیچیده و پنهان‌سازی و حفظ دارایی‌های غیرقانونی خود به‌دنبال خدمات بانکی اختصاصی هستند. بانکدار اختصاصی، ناخودآگاه سیاستمدار فاسد را در تأسیس شرکت‌های امانی و پوششی یاری می‌دهد و به‌این ترتیب زمینه‌ای را فراهم می‌کند که مالک دارایی‌ها ناشناخته بماند.

خطر دوم، استفاده از واسطه‌های حرفه‌ای برای افتتاح حساب از سوی مشتری است که می‌تواند مقام‌های دولتی فاسد را برای گشایش و ادارهٔ یک حساب بی‌نام، مورد حمایت قرار دهد.

رعایت نکردن هوشیاری در بانکداری اختصاصی ممکن است در نتیجهٔ فقدان شناخت نسبت به خانواده، مؤسسه یا روابط تجاری افراد صاحب نفوذ باشد، زیرا مقام‌های فاسد اغلب از نزدیکان و دیگر وابستگان خود برای پول‌شویی وجوه غیرقانونی، استفاده می‌کنند.

برای مقابله با سوءاستفاده از این شیوهٔ بانکداری، یازده بانک اختصاصی بین‌المللی رهنمودهای ضدپول‌شویی ویژه‌ای موسوم به اصل ولفسبرگ[1] را تدوین کرده‌اند. عنصر اصلی این رهنمودها، به‌کارگیری کامل اصل شناسایی مشتری است. همچنین موضوع‌هایی مانند پذیرش و شناسایی مشتری، شناسایی مالکان ذی‌نفع برای تمام حساب‌ها، رعایت هوشیاری نسبت به مشتریان عادی و مشتریان با ریسک زیاد (به‌ویژه مقام‌های دولتی، خانواده‌ها و وابستگان آنها)، شناسایی معاملات غیرعادی یا مشکوک و نظارت بر فعالیت حساب‌ها از دیگر مفاد این رهنمودها، به‌شمار می‌آید. در عین حال، این اصول، مفاهیم جدیدی را در بر نمی‌گیرد و وسیله‌ای برای تقویت برخی عناصر اساسی مربوط به

---

۱. اصل ولفسبرگ، مجموعه‌ای از رهنمودهای ضدپول‌شویی است که در اکتبر سال ۲۰۰۰ از سوی یازده بانک بین‌المللی برای عملیات بانک اختصاصی تدوین شده است. این بانک‌ها شامل ABN آمرو بانک، NV بانکو، سانتاندر سنترال هیسپانو SA، بارکلیز بانک، سیتی بانک NA، کرویت، سوس گروپ، دوچه بانک AG، گلدمان ساکس HSBC، بانک خصوصی JP مورگان و سوسیته جنرال UBSA می‌شود.

برنامهٔ حفظ هوشیاری نسبت به مشتری به شمار می‌رود.

۵ـ۲ـ۲ بانکداری کارگزاری (مکاتبه‌ای)[1]

در بانکداری کارگزاری، وجود ارتباط غیرمستقیم بین افراد و بانک کارگزار سبب می‌شود که بانک کارگزار، خدماتی را به افراد یا نهاد مالی ارائه دهد که نه خود هویت آنها را شناسایی کرده است و نه اطلاعات خاصی از مشتریان بانک مسئول در اختیار دارد. بنابراین، کارگزار باید با فرض اینکه تمام بررسی‌های لازم و نظارت پیگیر بر تغییرات حساب‌های مشتریان از سوی بانک مسئول انجام شده، به اطلاعات ارائه‌شده از سوی بانک، اعتماد کند. به‌علاوه، ممکن است استانداردهای ضدپول‌شویی بانک‌های کارگزار و مسئول، یکسان نباشد.

وجود شاخه‌های فرعی یک بانک مسئول برای ارائهٔ تسهیلات بانکی، یکی از موارد قابل توجه پول‌شویان است، به این ترتیب که امکان دارد بانک‌های ارائه‌کنندهٔ تسهیلات کارگزاری از بانک مسئول، تسهیلات ارائه شده را به بانک اصلی ارسال نکنند. این گونه چشم‌پوشی‌ها در برخی موارد سبب می‌شود که بانک کارگزار از فعالیت تجاری یا هویت شاخه‌های فرعی و حتی انواع خدمات مالی ارائه شده، بی‌اطلاع بماند.

از آنجا که نظارت بر تک‌تک نقل و انتقالات یک معاملهٔ کلان بین حساب‌های کارگزاری، کاری دشوار است و با توجه به آنکه بانک‌های کارگزاری به تصور اینکه بانک مسئول کنترل‌های لازم را برای نظارت بر موارد پول‌شویی انجام داده است، اقدام‌های پیشگیرانهٔ دیگری را انجام نمی‌دهند، امکان تشدید خطرهای یادشده افزایش می‌یابد. از دیگر موارد مشکوک در مورد حساب‌ها، می‌توان به نقل و انتقال‌های تلگرافی پرحجم و متعدد، معاملات مکرر براساس الگوهای تکراری و غیرعادی و

---

۱. بانکداری کارگزاری(Correspondent Bank)، به ارائهٔ خدمات بانکی از یک بانک (بانک کارگزار) به بانک دیگر (بانک پاسخگو) اطلاق می‌شود. بانک‌ها می‌توانند با تشکیل روابط چندگانهٔ کارگزاری در سطح جهان برای خود و مشتریانشان در حوزه‌های قضایی‌ای که در آنها حضور فیزیکی ندارند، خدمات ارائه کنند. بانک‌های بزرگ بین‌المللی برای هزاران بانک دیگر در گوشه و کنار جهان به عنوان بانک کارگزار، عمل می‌کنند و از طریق ارتباط با بانک‌های مسئول دامنهٔ وسیعی از خدمات را از جمله مدیریت وجوه نقد، نقل و انتقال‌های بین‌المللی وجوه، پاياپای چک، حساب‌های قابل انتقال و خدمات ارزی ارائه می‌دهند. در حالی که خدمات ارائه شده یک بانک مسئول به بانک‌های کوچک‌تر، تنها به خدمات غیراعتباری و مدیریت وجوه نقد محدود می‌شود.

ناهماهنگی در انتقال وجوه با فعالیت‌های تجاری عادی یا مورد انتظار، اشاره کرد.

بیشتر توصیه‌های ارائه شده برای پیشگیری از سوءاستفاده از سیستم بانکداری کارگزاری در پول‌شویی عواید حاصل از جرم، به شناسایی مشتری مربوط می‌شود که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱- تدوین مقررات جامع در زمینهٔ شناسایی مشتری، با هدف دستیابی به شناخت کاملی از فعالیت‌های قانونی هر مؤسسهٔ مسئول؛ در این زمینه موارد زیر باید مدنظر قرار گیرد:

الف ـ کسب اطلاعات لازم در مورد مدیریت، نوع پروانهٔ بانکی و فعالیت‌های عمده بانک مسئول؛

ب ـ کسب اطلاعات لازم دربارهٔ محل استقرار بانک مسئول و الزام به حضور فیزیکی در حوزهٔ قضایی اعطاکنندهٔ پروانه؛

ج ـ تعیین حجم و نوع معاملاتی که باید از طریق حساب کارگزاری انجام شود؛

د ـ هویت طرف‌های ثالثی که اجازهٔ دسترسی مستقیم به حساب کارگزاری را دارند؛

هـ ـ نظارت دقیق بانکی در کشور مؤسسهٔ مسئول؛

و ـ بهبود کیفیت تدابیر مربوط به پیشگیری از عملیات پول‌شویی و مقررات شناسایی مورد اجرا در دو مؤسسهٔ مسئول.

۲- نظارت بر روابط کارگزاری و در صورت عدم امکان، بستن حساب‌های بانک‌های مسئولی که فاقد مقررات مناسب برای شناسایی مشتری هستند، مقررات ضعیفی در این زمینه دارند یا در صورت برخورداری از مقررات یادشده، نظارت و کنترل دقیقی بر آنها اعمال نمی‌شود؛

۳- خودداری از برقراری ارتباط بانکی کارگزاری یا ادامه آن با بانک مسئولی که در حوزهٔ قضایی صادرکنندهٔ پروانه، حضور فیزیکی ندارد. همچنین بانک‌ها باید نسبت به برقراری روابط با بانک‌های مسئول خارجی که اجازهٔ استفاده از حساب‌های خود را به شرکت‌های پوششی می‌دهند، احتیاط لازم را به‌کار گیرند؛

٤- آموزش کارکنان مرتبط با حساب‌های کارگزاری برای ایجاد شناخت و درک لازم نسبت به فعالیت‌های پرخطر یا نامنظم و همچنین کسب آگاهی کافی به‌منظور ارائهٔ اطلاعات مربوط به معاملات مشکوک و غیرعادی در مواقع ضروری؛

۵- بازنگری‌های ادواری از تمام روابط حساب کارگزاری با بانک‌های خارجی به‌منظور

شناسایی موارد مشکوک و مسدود کردن حساب‌های بانک‌های متخلف؛

۶- گزارش مشکلات مربوط به بانک‌های مسئول خارجی به مراجع نظارتی به‌ویژه هنگامی که این موضوع سبب قطع رابطه با بانک مسئول می‌شود. در این زمینه باید سازوکار هماهنگ مبادلهٔ اطلاعات بین مراجع نظارتی حوزه‌های مختلف ایجاد شود تا بانک‌های مسئول خارجی متخلف، پس از شناسایی به دیگر بانک‌های کارگزار معرفی می‌شوند و امکان ادامهٔ تخلف از آنها سلب شود. مبادلهٔ اطلاعات بین مراجع ذی‌ربط اثربخشی این اقدام‌ها را در سطح بین‌المللی، تقویت خواهد کرد.

۶-۲-۲ تراست‌ها[1] و دیگر واسطه‌های غیرنهادی

یکی از سازوکارهای مورد علاقهٔ پول‌شویان برای پنهان‌سازی ماهیت صاحب اصلی عواید، استفاده از تراست‌ها و برخی واسطه‌ها (مانند بنیادها و برخی انواع شرکت‌های تضامنی و شرکت‌های با مسئولیت محدود) که حتی ممکن است در مقولهٔ شخصیت حقوقی قرار نگیرند، است.

سهولت تشکیل تراست و عدم امکان دسترسی به اطلاعات آن، از ویژگی‌های مهم تراست‌ها به‌شمار می‌رود. تشکیل تراست‌ها و دیگر اشخاص حقوقی مشابه، سازوکار دیگری برای پنهان کردن هویت ذی‌نفع یا مالک حقیقی دارایی‌های ناشی از فعالیت‌های مجرمانه است.

با وجود تدابیر اندیشیده‌شده، برای تسهیل یا پنهان ساختن فعالیت‌های نامشروع، اختفای دارایی‌ها از دید طلبکاران قانونی، حراست اموال در برابر تصرف‌های قانونی و پوشش روابط مختلف در جریان‌های مرتبط با پول‌شویی یا فرار مالیاتی، از تراست استفاده می‌شود.

---

۱. تراست ابزار قانونی بسیار انعطاف‌پذیری است که اغلب برای همکاری در مدیریت مالی شرکت‌ها، تأسیس صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشترک، ادارهٔ اموال موقوفه و خیریه یا مؤسسه‌های فرهنگی به‌کار گرفته می‌شود. تراست، ارتباطی حقوقی بین مؤسس و امین است که در آن مؤسس دارایی‌های خود را در زمان حیات یا پس از مرگ برای استفاده به نفع شخص یا اشخاص دیگر (ذی‌نفعان) یا برای منظوری خاص در اختیار امین قرار می‌دهد. تراست دارای چند ویژگی است که آن را از دیگر شخصیت‌های حقوقی، متمایز می‌سازد:

۱ـ امین، مالک قانونی اموال امانی است؛

۲ـ دارایی‌های امانی از اموال امین جدا هستند؛

۳ـ امین اختیار تام دارد تا دارایی‌های تراست را مطابق توافق‌های انجام گرفته یا هر حقوق ویژه‌ای که توسط قانون، مشخص شده است، اداره کند، به کار گیرد یا در آن دخل و تصرف کند.

از آنجا که لازم است وجوه حاصل از جرم، پیش از قرار گرفتن در تراست، وارد نظام مالی شود، قابلیت کاربرد تراست در مراحل اولیه یا جایگذاری فرایند پول‌شویی، بسیار محدود است، اما در مرحلهٔ لایه‌چینی و یکپارچه‌سازی، ظرفیت‌های بیشتری برای سوءاستفاده از آن وجود دارد. پس از ورود عواید نامشروع به سیستم بانکی، تراست‌ها برای اختفای بیشتر رابطهٔ موجود بین عواید و فعالیت‌های نامشروع مولد آن، به کار گرفته می‌شود. در صورتی که این فرایند در چند کشور مختلف و توسط اشخاص حقوقی برخوردار از توانایی رازداری حرفه‌ای، استفاده شود، تأثیر بیشتری خواهد داشت.

سوءاستفادهٔ رایج دیگر از تراست در فرایند پول‌شویی، پرداخت پول به فرد یا افراد ذی‌نفع در تراست است. طی سال‌های اخیر در برخی کشورها تغییراتی در قوانین مربوط به تراست‌ها برای مقابله با پول‌شویی انجام شده است، اما هنوز هم جذابیت و استقبال از تراست‌ها به‌منظور پوشاندن هویت اشخاص بهره‌مند در این گونه نهادهای حقوقی، برای پول‌شویان و دیگر مرتکبان فعالیت‌های مجرمانه، چشمگیر است. بنابراین، به منظور پیشگیری از جرم پول‌شویی در حوزه فعالیت تراست‌ها، تدوین قوانین و مقررات و دریافت پروانه برای بخش‌های مربوط به تأسیس، تنظیم شکل و ثبت تراست، ضروری است. به این معنا که تراست‌ها نیز باید مشمول مقررات پیشگیری از پول‌شویی ویژهٔ مؤسسه‌های مالی شوند. به‌این‌ترتیب، اصول مربوط به شناسایی مشتری، حفظ سوابق، گزارش معاملات مشکوک و انجام بازرسی‌های مناسب، رعایت خواهد شد. همچنین از تشکیل برخی از انواع تراست که کارکردهای خاص دارند و امکان سوءاستفاده از آنها بیشتر است، جلوگیری می‌شود. در نهایت ثبت تراست‌ها در دفاتری انجام می‌گیرد که تنها مؤسسه‌های مالی و مراجع بازرسی و نظارتی دولت می‌توانند به آنها دسترسی داشته باشند.

۷ـ۲ـ۲ شرکت‌های پوششی[1]

روش دیگری که برای پنهان‌سازی زد صاحب مال به‌کار می‌رود، استفاده از شرکت‌های پوششی است که در حوزهٔ قضایی دیگری به ثبت رسیده باشد. این شیوه، اغلب با لایه‌های متعدد معاملات و استفاده از حساب‌های چندگانه به‌منظور دشوارتر ساختن ردیابی حسابرسان همراه است. از طریق این شرکت‌ها، هویت مالک وجوه پوشیده می‌ماند و دسترسی نیروهای انتظامی نیز به سوابق شرکت مشکل می‌شود، زیرا آنان در آن سوی مرزها، توسط صاحبان حرفه‌های حقوقی که دارای امتیاز رازداری هستند، کنترل می‌شوند و صاحبان حرفه‌ها، شرکت‌ها را اداره می‌کنند. این شرکت‌ها برای جایگذاری و دریافت سپرده‌های نقدی که به کشورهای دیگر ارسال می‌شوند، مورد استفاده قرار می‌گیرند یا در مرحلهٔ یکپارچه‌سازی برای خرید املاک، به کار گرفته می‌شوند.

دفاتر تأسیس شرکت، نقش ویژه‌ای را در هدایت مشتریان برای یافتن بهترین مکان به‌منظور تأسیس نهادی قانونی براساس تطبیق نیازهای داخلی با مقررات حوزهٔ قضایی موردنظر، بر عهده دارند. ممکن است دفاتر تأسیس شرکت، حوزهٔ قضایی خاصی را به‌دلیل امتیازاتی مانند سرعت تأسیس و کم بودن هزینهٔ آن، انتخاب کنند. همچنین امکان دارد محلی به این دلیل انتخاب شود که سوابق و دفاتر عمومی آن فاقد اطلاعات لازم از مالک یک شرکت باشد. به‌علاوه، دفاتر تأسیس شرکت، خدمات دیگری مانند ارسال و دریافت نامه، دورنگار، پاسخگویی به تلفن، خدمات اداری، تشکیل و اجرای حساب‌های بانکی یا خدمات مقدماتی و... را ارائه می‌کنند. تشکیلاتی که توسط دفاتر شرکت و با

---

۱. شرکت پوششی نهادی حقوقی است که هیچ‌گونه دارایی یا فعالیتی را در محلی که در آن ثبت شده است، ندارد. شرکت پوششی اغلب از وکلا، حسابداران یا شرکت‌های اداری خریداری می‌شود و واسطه‌ای مطمئن برای پول‌شویی به‌شمار می‌آید. صاحبان حرفه‌های مختلف که دارای امتیاز رازداری نیز هستند، شرکت‌ها را اداره می‌کنند و براساس دستوراتی که از راه دور و بدون نام صادر می‌شود، به هدایت امور می‌پردازند. شرکت‌های پوششی در کشورهای محل فعالیت خود ابزاری با کاربرد وسیع، به‌منظور دریافت پول‌های نامشروع محسوب می‌شوند.

یک شرکت یا نهاد حقوقی با ثبت در دفتر ملی ثبت شرکت‌ها، تشکیل می‌شود. این فرایند در حوزه‌های قضایی مختلف، متفاوت است. شرکت به‌طور معمول دارای یک مدیر و تعدادی کارمند ارشد، یک دفتر ثبت‌شده، تعدادی سهام برای فروش به حساب شرکت و مدارک مربوط به دفتر ثبت شرکت‌هاست.

برای پول‌شویان تأسیس شرکت در زمینهٔ برخی فعالیت‌ها، جذابیت بیشتری دارد. برخی از این حوزه‌ها عبارت است از شرکت‌های تجاری واردات/ صادرات، مؤسسه‌های سرمایه‌گذاری، شرکت‌های صاحب سهم، دفاتر مشاوره‌ای، دفاتر باربری، مؤسسه‌های تجاری اینترنتی و ... .

هدف ظاهری تسهیل فعالیت‌های تجاری قانونی ایجاد می‌شوند، به‌عنوان پوششی برای پول‌شویی - به‌ویژه در مرحلهٔ لایه‌چینی - به‌کار می‌روند.

ممکن است پول‌شوینده مانند مشتری قانونی درصدد تأسیس دفتر شرکت در حوزه‌های قضایی‌ای که در آنها شرط شناسایی مالک حقیقی الزامی نیست یا از افشای این گونه اطلاعات خودداری می‌کنند، باشد. امکان دارد این دفتر با تشکیل شرکت‌ها یا تراست‌ها در حوزه‌های قضایی دیگر به‌عنوان مالکان شرکت، اوضاع را پیچیده‌تر کند. پول‌شوینده با انتقال وجوه از طریق حساب‌های مختلف شرکت، از این شرکت یا زنجیره‌ای از شرکت‌ها در عملیات پول‌شویی استفاده می‌کند.

در شرایطی که امکان تعیین مالک حقیقی شرکت‌ها وجود ندارد، مراجع ذی‌ربط که مشغول تحقیق دربارهٔ طرح‌های پول‌شویی هستند، نمی‌توانند مهره‌های اصلی مرتبط با وجوه و جرم را پیدا کنند.

همچنین متفاوت بودن و شفاف نبودن مقررات تأسیس شرکت در برخی از حوزه‌های قضایی، عواملی است که متخلف می‌تواند از آنها بهره ببرد. بنابراین، افزایش نظارت بر دفاتر تأسیس شرکت و اصرار بر وجود حداقل استانداردها برای ثبت و ادارهٔ شرکت‌ها و وجود شفافیت برای این فرایند، از جمله راه‌حل‌های پیشنهادی در این زمینه به‌شمار می‌آید.

دفاتر تأسیس شرکت در این فرایند نقشی کلیدی به عهده دارند. این دفاتر برای شناسایی هویت مشتری، ماهیت فعالیت تجاری و اهداف تأسیس شرکت، بهترین موقعیت را دارند. همچنین به‌منظور کاهش جذابیت این گونه نهادها برای متخلفان، تدابیر متفاوتی در مورد اجرای شدیدتر مقررات تأسیس شرکت اندیشیده شده است که از آن جمله می‌توان به محدود کردن تعداد مدیریت‌های اسمی که توسط یک شخص کنترل می‌شود، الزامی کردن ارائهٔ گزارش‌های سالیانه و بازرسی ادواری از شرکت و تدوین مقرراتی برای ابطال پروانهٔ ثبت شرکت‌هایی که این مقررات را رعایت نمی‌کنند، اشاره کرد.

یادآوری می‌شود با وضع مقررات ضدپول‌شویی دفاتر تأسیس شرکت و اصلاح آنها تنها بخشی از مسئله حل می‌شود و باید اقدام‌های دیگری از جمله افزایش شفافیت در فعالیت ثبت و تأسیس شرکت‌ها نیز صورت گیرد.

۸ـ۲ـ۲ بازرگانی خارجی

از تجارت جهانی کالاها و خدمات می‌توان به‌عنوان پوششی مناسب برای پول‌شویی استفاده کرد.

فعالیت‌های تجاری گاه در پوشش بخش‌های خاصی از عملیات ارسال وجه جایگزین، عمل می‌کنند، اما موارد دیگری وجود دارد که در آنها فعالیت تجاری، بخشی از عملیات بزرگ‌تر نیست، بلکه به‌عنوان سازوکاری واقعی برای عملیات پول‌شویی، استفاده می‌شود. در موارد دیگر، وجوه نقد برای خرید کالاهای لوکس و پرارزشی مانند هواپیما و اتومبیل هزینه می‌شود تا در قبال خرید مواد مخدر، به کشورهای تولیدکنندهٔ این مواد، صادر شوند.

یکی از مشکلات موجود در شناسایی فعالیت‌های تجاری پوششی، نبود نیروهای آموزش‌دیده در دفترهای گمرک است. مقام‌های گمرک در بیشتر حوزه‌های قضایی برای پیشگیری از قاچاق کالا، مواد مخدر و داروهای روان‌گردان یا مقابله با قصور بازرگانان در پرداخت عوارض گمرکی، آموزش دیده‌اند، اما نمی‌توانند بر فعالیت‌های تجاری پوششی، نظارت دقیقی داشته باشند. تدوین نظام هماهنگ گزارش‌دهی فعالیت‌های تجاری مشکوک، مانند گزارش‌دهی معاملات مالی مشکوک و همچنین مبادلهٔ گسترده اطلاعات بین مراکز گمرک و مقام‌های ضدپول‌شویی در این زمینه، مفید خواهد بود.

۹ـ۲ـ۲ بازار اوراق بهادار

بازار اوراق بهادار یکی از بخش‌های آسیب‌پذیر در مقابل پول‌شویی، به‌ویژه در مرحلهٔ لایه‌چینی است. بازار اوراق بهادار به‌دلیل ویژگی‌های خاص خود طی سال‌های اخیر به هدف جذابی برای پول‌شویان، تبدیل شده است. نخستین ویژگی این بخش، ماهیت فراملی و ویژگی دوم آن، نقدینگی زیاد بازارهای اوراق بهادار است. معاملات در این بازارها به‌سرعت انجام و وجوه نقد پس از مدت کوتاهی به حساب مشتریان واریز می‌شود. ویژگی سوم این بازارها، به کارمزد کارگزاران برای انجام خدمات مرتبط با دادوستد اوراق بهادار مربوط می‌شود. در این صورت، واسطه‌ها انگیزه‌ای برای توجه و دقت نظر در منبع و منشأ وجوه مشتری ندارند. البته در برخی کشورها، حساب‌های اوراق بهادار نزد مؤسسه‌های امین نگهداری می‌شود که این امر شناسایی هویت حقیقی دارندگان اوراق بهادار

را امکان‌پذیر می‌سازد.

در بین ابزارهای مالی موجود در بازار اوراق بهادار، ابزارهای مشتق[1] از ظرفیت بیشتری برای پول‌شویی برخوردارند. برگه‌های اختیار معامله[2] و قراردادهای آتی[3] عمده‌ترین انواع ابزارهای مشتق به‌شمار می‌روند و به‌عنوان راهکاری احتیاطی در برابر ریسک ناشی از نوسان آتی قیمت کالا، نرخ بهره، نرخ مالیات و نرخ ارز به‌کار برده می‌شوند.

نحوهٔ دادوستد ابزارهای مشتق و تنوع واسطه‌ها در این بازار به گونه‌ای است که ارتباط بین شرکت‌کنندگان جدید و دارندگان اصلی این اوراق به‌راحتی قابل تشخیص نیست. از سوی دیگر، بازارهای ابزار مشتق به‌دلیل ماهیت ویژه‌ای که دارند، مشمول مقررات تنظیمی و نظارتی شدید نیستند، زیرا اعمال کنترل‌های سختگیرانه در این بازارها به رانده شدن سرمایه‌گذاران به سمت بازارهای دیگر، می‌انجامد.

شناسایی فعالیت‌های پول‌شویی در بازار اوراق بهادار بسیار دشوار است و موفقیت در این راه، نیازمند همکاری نزدیک مقام‌های ناظر و واسطه‌های عمده در این بخش است، هر چند تشخیص اینکه وجوه مورد استفاده در معاملات، حاصل عواید نامشروع است یا خیر، خود چالش بسیار بزرگی محسوب می‌شود.

۱۰ـ۲ـ۲ صنعت بیمه

بخش بیمه از دیگر بخش‌های جذاب برای پول‌شویی عواید حاصل از جرم است. از مهم‌ترین موارد در این زمینه، خرید انواع اوراق بیمه تک‌قسطی و فروش آن با تنزیل است. ماندهٔ اوراق به شکل چک تطهیر شده از شرکت بیمه، در اختیار پول‌شوینده، قرار می‌گیرد. اوراق تک‌قسطی بیمه را می‌توان به‌عنوان ضمانت برای اخذ وام از مؤسسه‌های مالی به‌کار برد.

یکی دیگر از جنبه‌های مشکل‌آفرین صنعت بیمه، فروش بخش عمدهٔ اسناد از طریق

---

۱. ابزارهای مشتق(Derivative) اوراقی هستند که قیمت آنها از قیمت دارایی‌های دیگر مانند نرخ ارز، سهام، قیمت کالا یا نرخ بهره، مشتق می‌شود. استفاده از این ابزارها به مدیران مالی و سرمایه‌گذاران کمک می‌کند که خود را در برابر نوسان‌های قیمت کالا، نرخ ارز و نرخ بهره پوشش دهند. به‌عبارتِ دیگر، این ابزارها ممکن است به‌عنوان ابزارهای مدیریت ریسک، به کار گرفته شوند.

2. Option.
3. Futures.

واسطه‌هاست. شرکت‌های بیمه از راه این واسطه‌ها با مشتریان یا موکلان آنان در تماس هستند و هیچ‌گونه ارتباط مستقیمی بین شرکت‌های بیمه و مشتریان وجود ندارد، در حالی که گزارش فعالیت‌های مشکوک به‌عهدهٔ شرکت‌های بیمه است نه واسطه‌ها. بنابراین سازمان‌های مجرم می‌کوشند از وضعیت تثبیت شده یا فقدان مقررات کافی در بخش بیمه، برای دستیابی به اهداف مجرمانهٔ خود استفاده کنند.

زمینهٔ دیگر، خرید بیمه‌نامهٔ عمر در بازار دست دوم است. گروه‌های تبهکار و مجرم، بیمه‌نامه‌های افراد نیازمند به پول را با نرخ تنزیل خریداری می‌کنند و از مزایای بیمه‌نامه که پس از مرگ به بیمه‌گزار تعلق می‌گیرد، بهره‌مند می‌شوند. از آنجا که این پول در قالب چک‌های شرکت‌های بیمه پرداخت می‌شود، هیچ سوءظنی را ایجاد نمی‌کند. ازاین‌رو، شرکت‌های بیمه باید هوشیاری خود را نسبت به معاملات حفظ کنند و در صورت لزوم آنها را گزارش دهند.

برای هماهنگی بیشتر بین شرکت‌های بیمه در مقابل تخلفات احتمالی پول‌شویان، باید فهرستی از انواع معاملات مشکوک (که در زیر به برخی از مهم‌ترین آنها اشاره می‌شود) تهیه و تناسب این معاملات با شغل و فعالیت تجاری بیمه‌گزار از سوی شرکت بیمه، بررسی و تأیید شود:

الف- معاملات نقد

۱ـ معاملاتی که در آنها سهم بیمه‌های هنگفت به‌صورت نقد یا به‌وسیلهٔ چک پرداخت می‌شود؛

۲ـ معاملات بیمه‌گزارانی که اقساط درازمدت قراردادهای آتی آنان به‌صورت نقد و یکجا پرداخت می‌شود؛

۳ـ معاملاتی که در آنها از مبالغ زیادی سکه یا وجوه نقد برای پرداخت اقساط بیمه استفاده می‌شود.

ب- انعقاد قراردادهای جدید

۱ـ مشتریانی که مظنون به تلاش برای انعقاد قراردادهای جدید بیمه با اسامی جعلی یا نام‌های دیگر هستند:

ـ مشتری از ارائهٔ مدارک شناسایی معتبر خودداری می‌کند؛

ـ تصویر مدارک (نه اصل آنها) از سوی مشتری ارائه می‌شود؛

- اطلاعات مشکوک و مبهم از سوی مشتری ارائه می‌شود؛

- مشتری قرارداد را به نام اشخاص دیگری منعقد می‌کند.

۲- قراردادهای بیمه‌ای مشکوک که با نام‌های جعلی یا به نام اشخاص دیگر منعقد می‌شوند، به‌ویژه در مواردی که پس از انعقاد قرارداد و با تماس شرکت‌های بیمه با بیمه‌گزاران نسبت به صحت اطلاعات ارائه شده از سوی مشتری، تردید ایجاد می‌شود؛

۳- قراردادهای منعقدشده با شرکت‌های پوششی و شرکت‌هایی که وجود خارجی ندارند، به‌ویژه مواردی که نادرست بودن اطلاعات ارائه شده پس از انعقاد قرارداد، مشخص می‌شود؛

٤- بیمه‌گزارانی که خواهان ارسال اسناد بیمه به نشانی‌هایی غیر از نشانی خود هستند (به‌جز مواردی که به تشخیص شرکت‌های بیمه باشد)؛

۵- بیمه‌گزارانی که سعی در انعقاد قراردادهای متعدد دارند یا پس از تحقیقات مشخص می‌شود، دارای قراردادهای چندگانه بیمه هستند؛

٦- بیمه‌گزارانی که بدون دلایل معتبر به شعبه‌هایی غیر از شعبهٔ نزدیک به خود مراجعه می‌کنند؛

۷- معاملاتی که از نظر توجیه اقتصادی غیرعادی هستند. برای نمونه، می‌توان به لغو سریع بیمه‌نامه‌ها قبل از سررسید اشاره کرد.

ج- انجام معاملات پس از انعقاد قرارداد

۱- بیمه‌گزارانی که به‌طور ناگهانی از اقساط اندک ماهانه به اقساط سالانه یا یکجا روی می‌آورند؛

۲- بیمه‌گزارانی که به‌طور ناگهانی بیمه‌نامه‌های خود را به قراردادهای هنگفت که نیازمند اقساط بسیار بیشتری است، تبدیل می‌کنند.

د- سایر معاملات

۱- معاملاتی که توسط کارکنان شرکت‌های بیمه یا نزدیکان آنها به‌نفع افراد ناشناس، انجام می‌شود؛

۲- معاملاتی که به‌وسیلهٔ پول یا اوراق بهادار جعلی یا مسروقه انجام می‌گیرد و مشتری از ماهیت پول یا اوراق بهادار ارائه شده آگاهی دارد؛

۳ـ معاملات مشتریانی که به‌طور غیرعادی بر پنهانی بودن معامله تأکید دارند یا تلاش می‌کنند مسئولان شرکت از ارائهٔ جزییات معامله به مقام‌های بالاتر، خودداری کنند؛

٤ـ معاملاتی که براساس آگاهی و تجربهٔ مسئولان شرکت بیمه، غیرعادی تشخیص داده می‌شوند.

۱۱ـ۲ـ۲ کارشناسان مالی و حقوقی

ابداع روش‌های پیچیده برای پنهان‌سازی عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه سبب می‌شود افراد متخلف، چنانچه خود متخصصی حرفه‌ای نباشند، از خدمات کارشناسی حقوقدانان، حسابداران و مشاوران عالی برای جابه‌جایی عواید غیرقانونی در سطح گسترده‌ای استفاده کنند.

کارشناسان مالی و حقوقی با توجه به تنوع خدماتی که ارائه می‌دهند، دروازه‌ای برای رسیدن به اهداف فعالان پول‌شویی محسوب می‌شوند. آنان می‌توانند آگاهانه یا ناآگاهانه در انتقال یا پنهان‌سازی عواید حاصل از جرم به مجرمان کمک کنند. البته تمام خدمات معرفی‌شده برای استفاده در جرم پول‌شویی مطلوب نیست و تنها برخی از آنها قابلیت استفاده در این زمینه را دارد که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

الف- ایجاد واسطه‌های نهادی یا دیگر تشکیلات پیچیدهٔ حقوقی (تراست)

این تشکیلات قادرند روابط بین عواید حاصل از جرم و مجرم را به شکلی مبهم یا غیرقابل تشخیص درآورند.

ب- خرید و فروش دارایی‌ها

انتقال‌دهندگان دارایی، می‌توانند به‌عنوان پوششی برای انتقال وجوه نامشروع (مرحلهٔ لایه‌چینی) یا سرمایه‌گذاری نهایی این عواید پس از فعالیت پول‌شویی (مرحله یکپارچه‌سازی) به‌کار می‌روند.

ج- انجام معاملات مالی

کارشناسان مالی و حقوقی قادرند فعالیت‌های مالی مختلفی همچون سپرده‌گذاری یا برداشت از حساب، مبادلهٔ ارز، صدور و نقد کردن چک، خرید و فروش اوراق بهادار و انتقال وجوه فراملی را از

طرف موکل خود انجام دهند که هر کدام از موارد یادشده ممکن است به‌طور بالقوه برای مقاصد پول‌شویی، مورد استفاده قرار گیرد.

د- مشاورهٔ مالی و مالیاتی

ممکن است مجرمانی که مقادیر هنگفتی پول برای سرمایه‌گذاری در اختیار دارند، خود را به‌عنوان افرادی که در پی کاهش تعهدات مالیاتی هستند یا تصمیم به خارج کردن بخشی از دارایی‌های خود از شمول تعهدات آتی مالیاتی دارند، به کارشناسان مالی و حقوقی معرفی کرده و از این طریق از خدمات آنها، سوءاستفاده کنند.

هـ- معرفی به مؤسسه‌های مالی

در برخی از موارد، متخلفان تنها به‌دنبال خدمات تخصصی کارشناسان مالی یا حقوقی نیستند، بلکه از آنان و موقعیت حرفه‌ای آنان برای به حداقل رساندن سوءظن نسبت به فعالیت‌های مجرمانهٔ خود استفاده می‌کنند. مشاور مالی که به نمایندگی از موکل خود با مؤسسه‌ای مالی همکاری یا وی را به مؤسسه‌ای مالی معرفی می‌کند، سطح خاصی از اعتبار را به‌دلیل وجود معیارهای اخلاقی مرتبط با حرفهٔ خود، برای موکلش ایجاد می‌کند.

دفترخانه‌ها نیز به‌دلیل موقعیت خود در نظام قانونی و حقوقی مربوط به انتقال املاک و معاملات مهم دیگر - حتی در برخی از کشورها به‌واسطهٔ نقشی که در تأسیس شرکت‌ها دارند- در معرض سوءاستفاده هستند.

در این زمینه، تعدادی از کشورهای عضو FATF تلاش می‌کنند بعضی از حرفه‌های غیرمالی را تحت قوانین و مقررات ضدپول‌شویی درآورند. کشورهای یادشده، بر شناسایی مشتری و مالک ذی‌نفع، نگهداری سوابق و ارائهٔ گزارش مربوط به معاملات مشکوک، تأکید دارند. البته باید یادآور شد دامنهٔ حرفه‌های زیر پوشش، متفاوت است. برخی از کشورها توانسته‌اند تمام حرفه‌های در معرض خطر، شامل مشاوران مالی و مالیاتی، سردفتران، حسابداران، بنگاه‌های املاک و مانند آن را زیر پوشش بگیرند، درحالی‌که در کشورهای دیگر این مقررات برای حرفه‌هایی خاص، وضع شده است.

یکی از موانع موجود در این زمینه، به‌ویژه در حرفه‌های حقوقی، آن است که در واقع، کارشناسان عنصر اصلی عملیات پول‌شویی نیستند و نمی‌دانند سازوکارهای حقوقی یا رهنمودهای آنان

چگونه مورد سوءاستفاده قرار می‌گیرد. در پاره‌ای موارد هم، کارشناسان حقوقی رعایت شروط ضدپول‌شویی را با حق رازداری در مورد وکیل/ موکل مغایر می‌دانند. حتی در برخی از حوزه‌های قضایی، افشای اطلاعات یادشده، با ممنوعیت‌های قانونی همراه است. بر این اساس، تلاش برای گنجاندن حرفه‌های حقوقی در مقررات ضدپول‌شویی در حوزه‌های یادشده با مقاومت زیادی مواجه خواهد شد.

حسابداران نیز منبع اطلاعاتی مفیدی در عملیات پول‌شویی محسوب می‌شوند. از نظر فنی، آنان برای شناسایی سازوکارهای تقلبی و معامله‌های غیرعادی، موقعیت ممتازی دارند. البته به‌شمار آوردن حسابداران و حسابرسان در حوزهٔ قوانین ضدپول‌شویی، تنها در صورت آموزش آنان نسبت به شکل‌های مختلف بازیافت مجرمانهٔ عواید، مؤثر خواهد بود.

آموزش کافی و مناسب حسابداران و همچنین وکلا و سردفتران، حتی در کشورهایی که نظام ضدپول‌شویی را به اجرا گذاشته‌اند، ضرورتی تام دارد. برای نمونه، کانون سردفتران هلند فهرستی از شاخص‌های مناسب را منتشر کرده که دفترداران باید از آن برای تأیید قانونی بودن معاملات خود استفاده کرده و در صورت عدم تأیید از ارائهٔ خدمات خودداری کنند.

۱۲ـ۲ـ۲ مراکز قمار

مراکز قمار، کانون نخستین مرحلهٔ پول‌شویی یعنی تبدیل وجوه از اسکناس (پول در گردش) به چک (پول بانکی) هستند. طرز عمل این روش عبارت است از خرید ژتون با پول نقد و سپس درخواست بازپرداخت بهای آنها از طریق چکی که به عهدهٔ حساب مرکز قمار، صادر شده است.

قمارباز به‌جای درخواست بازپرداخت به‌صورت چک در مرکز قماری که ژتون‌ها با پول نقد از آن خریداری شده است، به کشور دیگری که قمارخانه در آنجا دارای شعبه است، مسافرت می‌کند و طلب خود را در آنجا درخواست و در قالب یک چک، برداشت می‌کند.

بهره‌گیری پول‌شویان از مراکز و مؤسسه‌های قمار و بخت‌آزمایی روز به روز افزون‌تر می‌شود. این مراکز جایگاه مناسبی برای ثروت‌هایی هستند که هیچ منبع به‌ظاهر مشروعی برای آنها وجود ندارد. خدمات ارائه شده توسط مراکز قمار بسته به حوزهٔ قضایی جایی که در آن استقرار یافته‌اند، متفاوت است.

شیوهٔ دیگری از پول‌شویی در مسابقه‌های ورزشی و شرط‌بندی ظهور پیدا می‌کند. پول‌شوینده

در عمل به قمار، پولی که قرار است تطهیر شود، می‌پردازد، اما در نهایت پول خود را در قالب چک‌هایی که توسط آژانس قمار یا مرکز شرط‌بندی صادر و به‌طور دقیق معادل بردهای پیش‌بینی شده است، دریافت می‌کند. این روش، نسبت به روش قبل مطمئن‌تر است، زیرا در تحقیقات پلیس، هنگامی که عملیات بازی و برد و باخت‌های شخص مورد بررسی قرار می‌گیرد، ردیابی مسیر و شناسایی منبع پول با مشکل‌های بسیاری روبه‌رو می‌شود.

قمار اینترنتی نیز پوششی برای عملیات پول‌شویی از طریق اینترنت باشد. شواهدی در برخی حوزه‌های قضایی وجود دارد که نشان می‌دهد مجرمان از قماربازی اینترنتی برای ارتکاب جرم و پول‌شویی عواید حاصل از آن استفاده می‌کنند.

۱۳ـ۲ـ۲ خرید و فروش املاک

معاملات املاک از دیگر بخش‌هایی است که به‌طور کامل در حوزهٔ فعالیت‌های پول‌شویی، قرار می‌گیرد.

مبالغ زیادی از عواید نامشروع در معاملات املاک سرمایه‌گذاری می‌شود. سرمایه‌گذاری در معاملات املاک، به‌ویژه در کشورهایی که از ثبات سیاسی و اقتصادی لازم برخوردار نیستند، روشی قدیمی و آزمایش‌شده برای پول‌شویی است. در این حوزه، پول‌شویی از طریق زنجیره‌ای از معاملات در اموال غیرمنقول برای پوشش منشأ نامشروع وجوه یا با سرمایه‌گذاری در املاک تفریحی که ظاهری قانونی به آن داده شده است، انجام می‌گیرد. در این زمینه، یکی از روش‌های موجود، استفاده از خرید و فروش املاک و اموال با نام‌های واهی و ساختگی است.

۱٤ـ۲ـ۲ حساب‌های قابل انتقال

حساب قابل انتقال نوعی حساب جاری است که توسط بانک یا شرکتی خارجی در مؤسسه‌های مالی، گشوده می‌شود. بانک خارجی تمام سپرده‌ها و چک‌های مشتریان خود را ـ که اغلب افراد یا مؤسسه‌های خارجی هستند ـ به حسابی که در بانکی داخلی گشوده شده است، واریز می‌کند. مشتریان خارجی به‌عنوان صاحبان فرعی حساب، حق امضا دارند و می‌توانند فعالیت‌های بانکی بین‌المللی عادی را انجام دهند. به‌نظر می‌رسد، بسیاری از بانک‌هایی که خدمات این نوع حساب‌ها را ارائه می‌کنند، نتوانسته‌اند اطلاعاتی دربارهٔ خیل انبوهی از مشتریان خود به‌دست آورند که این امر

تهدیدی جدی به‌شمار می‌آید.

دریافت وام نیز یکی از شیوه‌های مورد استفاده پول‌شویان در برخی از کشورهاست. این شیوه اغلب با قاچاق ارز همراه است. پول‌شوینده با استفاده از این روش، عواید نامشروع را به کشور دیگری انتقال می‌دهد و از آن به‌عنوان وثیقه یا تضمین دریافت وام بانکی، استفاده می‌کند و بار دیگر آن را به کشور مبدأ بازمی‌گرداند.

۱۵ـ۲ـ۲ بازار طلا

احتمال پول‌شویی در بازار طلا برای نخستین بار مورد توجهِ گروه ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی قرار گرفت. پول‌شویی در این بازار پدیدهٔ جدیدی نیست، بلکه تهدیدی واقعی محسوب می‌شود. طلا از جمله منابع بسیار رایج برای پول‌شویی بوده و به‌دلیل برخورداری از ویژگی‌های زیر مورد توجه پول‌شویان است:

۱ـ واسطهٔ پذیرفته شدهٔ جهانی برای انجام معامله؛

۲ـ وسیله‌ای احتیاطی در مواقع عدم اطمینان؛

۳ـ برخورداری از ارزش قابل پیش‌بینی به سبب تعیین قیمت آن به‌صورت روزانه؛

٤ـ کالای قابل معامله در بازارهای جهانی؛

۵ـ سرمایهٔ بدون نام ؛

٦ـ تبدیل آسان به شکل‌های مختلف؛

۷ـ فراهم‌سازی این امکان برای سوداگران که بتوانند در مرحلهٔ لایه‌چینی، آثار حسابرسی را پنهان سازند؛

۸ـ فراهم بودن امکان حواله‌نویسی مجدد، ارسال کاذب و دیگر روش‌های تقلب.

طلا تنها مادهٔ خام قابل مقایسه با پول است. هر چند فلزات دیگر مانند الماس نیز به‌کار می‌روند، پول‌شویان طلا را ترجیح می‌دهند. مسیرهای قاچاق مواد مخدر به‌ویژه هرویین با مسیرهای طلا، موازی و منطبق است.

پول‌شویان با عواید و وجوه نامشروع خود، طلا را می‌خرند و به مناطق دیگر صادر می‌کنند تا در آنجا به فروش برسانند. در واقع با این عمل، وجوه حاصل از فروش طلا تطهیر می‌شود. خرید طلا در بیشتر مناطق به‌صورت نقدی و با ارزهای غیرداخلی انجام می‌گیرد. طلا در دو شکل کالا و وسیلهٔ

مبادله در فعالیت‌های پول‌شویی آمریکای لاتین، آمریکا و اروپا به‌کار می‌رود. در این چرخه، شمش طلا از مرزهای سوییس وارد ایتالیا شده و در آنجا به جواهرات تبدیل و سپس بخش اعظم آن به آمریکای لاتین صادر می‌شود. در آمریکای لاتین، این جواهرات از مهم‌ترین کالاها در عملیات پول‌شویی در بازار سیاه مبادلهٔ پزو به‌شمار می‌آیند.

۲-۳ سخن آخر

فعالیت‌های مجرمانهٔ درآمدزا، همواره نیازمند پول‌شویی است. شناسایی فرایند پول‌شویی به‌واسطهٔ ابزارهایی قانونی که به‌طور عمده برای تطهیر عواید غیرقانونی و نامشروع مورد استفاده قرار می‌گیرند، پیچیده‌تر است. افزایش تمهیدات و تدابیر ضدپول‌شویی توسط بانک‌ها، شیوه‌های سنتی پول‌شویی را متحول و روش‌های نوینی را جایگزین آنها کرده است.

یکی از روش‌ها و مصادیق پول‌شویی، سیستم‌های ارسال وجه است. استفاده از این سیستم‌ها، برای مقاصد پول‌شویی، بسته به مناطق جغرافیایی، به سه سیستم بازار سیاه مبادلهٔ پزو، حواله/ هوندی و سیستم‌های چینی/ آسیای شرقی تقسیم می‌شود. علاوه بر این سه سیستم، سیستم‌های دیگری نیز در مقیاس‌های کوچک‌تری وجود دارد که برای نمونه می‌توان به شبکه‌های ارسال وجه بین فرانسه و آفریقای شمالی، ایتالیا و آسیای جنوب شرقی، آلمان و ترکیه و ایران و امارات متحده عربی اشاره کرد.

اسناد در وجه حامل در برخی از کشورها ابزار سودمندی برای استفاده در برنامه‌های پول‌شویی بین‌المللی محسوب می‌شوند. سهام بی‌نام، اوراق قرضه، چک‌های در وجه حامل، چک‌های مسافرتی، چک‌ها و برات‌های بانکی از جملهٔ این اسناد به‌شمار می‌آیند.

امروزه بانکداری نوین نیز توجه پول‌شویان را به خود جلب کرده است. بانکداری اینترنتی، کارت‌های هوشمند و فناوری WAP و پول الکترونیکی، از روش‌های مورد استفاده در بانکداری نوین هستند که با وجود افزایش سطح کارایی و کاهش هزینه‌های خدمات مالی، امکان شناسایی مشتریان و نظارت پیگیر حساب‌ها و معاملات مؤسسه‌های مالی را دشوار می‌سازد.

بانکداری اختصاصی، نیز از شیوه‌هایی است که افراد دارای وجههٔ سیاسی از آن برای اجرای عملیات پول‌شویی استفاده می‌کنند. این نوع بانکداری به‌شکل بالقوه دارای دو زمینهٔ اصلی برای آسیب‌پذیری است؛ نخست آنکه، اصل حفظ هوشیاری در برابر مشتری و فعالیت‌های وی را رعایت

نمی‌کند و دوم آنکه، از واسطه‌های حرفه‌ای برای افتتاح حساب‌های بدون نام بهره می‌گیرد.

در بانکداری کارگزاری که به ارائهٔ خدمات بانکی از بانکی به بانک دیگر اطلاق می‌شود، امکان کنترل کامل بر تمام نقل و انتقال‌ها، دشوار است. از این‌رو، پول‌شویان برای ناشناس ماندن و بهره‌گیری از عواید حاصل از جرم خویش، به این نوع بانکداری نیز روی آورده‌اند.

سهولت ایجاد تراست و عدم امکان دسترسی به اطلاعات آن، از ویژگی‌هایی است که این ابزار قانونی را برای پول‌شویان به‌منظور پنهان‌سازی هویت مالک حقیقی دارایی‌ها و عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه، بسیار جذاب ساخته است. قابلیت کاربرد تراست در نخستین مرحلهٔ پول‌شویی (جایگذاری) بسیار محدود بوده، اما در مراحل بعدی (لایه‌چینی و یکپارچه‌سازی)، از ظرفیت و کارایی مضاعفی برخوردار است.

شرکت‌های پوششی برای پنهان‌سازی و عدم پیگرد قانونی صاحبان عواید ناشی از فعالیت‌های مجرمانه، نقش ویژه‌ای در فعالیت‌های پول‌شویی دارند. از طریق این شرکت‌ها، هویت مالکان وجوه غیرقانونی پوشیده می‌ماند و دسترسی نیروهای انتظامی به سوابق شرکت‌ها (به‌دلیل استقرار آنها در حوزهٔ قضایی دیگر)، دشوار می‌شود. پول‌شویان از شرکت‌های پوششی در مراحل جایگذاری و یکپارچه‌سازی به‌منظور دریافت سپرده‌های نقدی برای ارسال به دیگر کشورها و خرید املاک استفاده می‌کنند.

تجارت جهانی کالاها و خدمات، از دیگر مواردی است که برای پوشاندن پول‌شویی از آن استفاده می‌شود. مهم‌ترین معضل در این تجارت، نبود نیروهای آموزش‌دیده مجرب در دفترهای گمرکی است که به عدم کنترل کافی و نظارت دقیق بر فعالیت‌های تجاری منجر می‌شود.

بازار اوراق بهادار، یکی از آسیب‌پذیرترین بخش‌های سیستم مالی در مقابل پول‌شویی، به‌ویژه در مرحلهٔ لایه‌چینی محسوب می‌شود. این بازار طی سال‌های اخیر به‌دلیل ویژگی‌های خاصی مانند ماهیت فراملی، نقدینگی زیاد و نبود انگیزه در واسطه‌های مالی برای توجه به منبع وجوه مشتری، به هدف جذابی برای پول‌شویان، تبدیل شده است. ابزارهای مشتق، مهم‌ترین ابزار بازار اوراق بهادار هستند که از ظرفیت زیادی برای پول‌شویی برخوردارند.

یکی از ابزارهای قانونی مورد توجه پول‌شویان برای انجام فعالیت‌های مجرمانه، صنعت بیمه است. از مهم‌ترین موارد و جنبه‌های مشکل آفرین در این صنعت می‌توان به خرید انواع اوراق بیمهٔ تک‌قسطی و فروش آن با تنزیل، فروش بخش عمدهٔ اسناد از طریق واسطه‌ها و خرید بیمه‌نامهٔ عمر در

بازار دست دوم اشاره کرد.

کارشناسان مالی و حقوقی با توجه به خدمات متنوعی که ارائه می‌دهند، می‌توانند آگاهانه یا ناآگاهانه پول‌شویان را در انتقال یا پنهان‌سازی عواید حاصل از جرم یاری دهند. بر این اساس، اگر مجرمان خود در ابداع روش‌های پیچیده از تخصص کافی برای پنهان‌سازی برخوردار نباشند، می‌توانند در سطح گسترده‌ای از خدمات کارشناسان مالی برای فعالیت‌های غیرقانونی خود بهره گیرند.

مراکز قمار و بخت‌آزمایی، کانون نخستین مرحلهٔ فرایند پول‌شویی یعنی تبدیل وجوه از اسکناس (پول در گردش) به چک (پول بانکی) به‌شمار می‌آیند و به‌طور روزافزونی از سوی پول‌شویان مورد استفاده قرار می‌گیرند، زیرا این مراکز جایگاهی مناسب برای ثروت‌هایی است که هیچ منبع به‌ظاهر مشروعی برای آنها وجود ندارد.

حساب‌های قابل انتقال، ابزار دیگری است که در سیستم‌های مالی، توسط پول‌شویان بین‌المللی مورد استفاده قرار می‌گیرد. این حساب‌ها، نوعی حساب جاری است که توسط بانک‌ها یا شرکت‌های خارجی در مؤسسه‌های مالی گشوده می‌شود. بانک خارجی تمام سپرده‌ها و چک‌های مشتریان خود را به حسابی که در بانک داخلی گشوده شده است، واریز می‌کند. مشتریان خارجی به‌عنوان صاحبان فرعی حساب، حق امضا دارند و قادرند فعالیت‌های بانکی بین‌المللی عادی را انجام دهند.

بازار طلا، آخرین ابزار مورد استفادهٔ پول‌شویان است. ویژگی‌های متعدد طلا و نقش آن در مبادلات پذیرفته شدهٔ جهانی، آن را در بین پول‌شویان از اقبال خاصی برخوردار ساخته است. پول‌شویان با عواید و وجوه نامشروع خود، طلا را می‌خرند و به مناطق دیگر صادر می‌کنند تا در آنجا به فروش برسانند. در واقع، با این عمل وجوه حاصل از فروش طلا وجههٔ قانونی به خود می‌گیرد.

در بررسی شیوه‌های پول‌شویی، اصلی اساسی رخ می‌نماید و آن، اصل پنهان‌سازی هویت مالک عواید ناشی از فعالیت‌های مجرمانه است. این اصل در تمام روش‌ها، مورد توجه پول‌شویان قرار دارد و تلاش آنان را برای انتخاب شیوه‌هایی که ریسک شناسایی و پیگرد قانونی را به حداقل می‌رساند، دو چندان می‌سازد. ازاین‌رو، شایسته است کارگزاران سیستم‌های مالی، با اتخاذ سیاست‌های اجرایی خاص، ارائهٔ آموزش‌های مناسب، گزارش موارد مشکوک، تقویت بعد نظارت و کنترل به شیوه‌های گوناگون و... ، امکان استفاده از این فرصت‌ها را از پول‌شویان سلب و آن را به تهدید تبدیل کنند.

٤-۲ پیوست

توضیحات بیشتر در مورد حواله و هوندی

واژه‌های مترادف حواله و هوندی برای توصیف سیستم جایگزین ارسال وجه نقد، به‌کار برده می‌شود.

واژهٔ حواله از ریشه عربی حول است که معنای اصلی آن تعویض و تغییر شکل است. این واژه در دو عبارت حوالهٔ سفر یا چک مسافرتی نیز به‌کار می‌رود.

هنگامی‌که این واژه وارد زبان هندی و اردو شد، معانی یادشده را با خود حفظ کرد، اما معانی دیگری را نیز مانند اعتماد که منعکس‌کنندهٔ نحوهٔ عملکرد این سیستم است، پیدا کرد[1].

واژهٔ هوندی ریشهٔ سانسکریت دارد و به معنای گردآوری است. یکی از معمول‌ترین معانی آن، صندوق جمع‌آوری بوده که در معابد هندو، تعبیه شده است. علاوه بر این، واژهٔ هوندی همان معانی مربوط به حواله را دارد. یک کاربر هوندی را هوندیواله می‌نامند که به معنای بانکدار یا دلال ارز خارجی است.

به‌نظر می‌رسد در شمال پاکستان به‌ویژه اطراف لاهور، بیشتر از اصطلاح هوندی استفاده می‌شود. از سوی دیگر، اغلب در محافل مطبوعاتی و رسانه‌ای هند، حواله به‌طور انحصاری به‌کار می‌رود. در ایران هم از اصطلاح حواله استفاده می‌شود.

تاریخچهٔ حواله به قبل از بانکداری سنتی یا غربی باز می‌گردد[2]. قبل از این، فعالیت صراف‌ها و پوتدارها[3]، جزء اساسی زیرساخت بازرگانی و مالی دنیا محسوب می‌شد.

برخلاف برخی اسناد و گزارش‌ها، جنگ ویتنام، آغاز استفاده از حواله نبود، اما در این جنگ،

---

۱. مؤلفهٔ مهم سیستم حواله، اعتماد است. دلالان حواله همواره در معاملات خود با مشتریان و حواله‌داران همکار، بدون تزویر عمل می‌کنند. در این سیستم نقض اعتماد و امانت، بسیار نادر است. یادآوری می‌شود یکی از معنی‌هایی که به واژهٔ حواله نسبت می‌دهند، اعتماد است.

۲. اولین بانک غربی در هند، بانک هندوستان بود که حدود سال ۱۷۷۰ در کلکته تأسیس شد.

۳. کار این افراد که اسلاف حواله‌داران مورد بحث در این فصل محسوب می‌شوند، تعویض پول بود.

بسیاری از آمریکایی‌ها از راه عملیات تاجران هندی در سایگون با حواله آشنا شدند. آمریکایی‌ها اغلب از خدمات حواله‌ای برای ارسال پول استفاده می‌کردند.

امروزه حواله و بانکداری سنتی به‌صورت سیستم‌های اقتصادی موازی اما درهم تنیده در هند و پاکستان وجود دارد.

به‌منظور ملموس‌تر شدن کارکرد هوندی یا حواله به مثال‌های زیر توجه کنید:

مثال ۱: فرض کنید، علی یک پاکستانی است که در نیویورک زندگی می‌کند. او از شغل خود ۵ هزار دلار پس‌انداز کرده است و می‌خواهد آن را برای برادرش محمد که در کراچی زندگی می‌کند، بفرستد. اگرچه علی با سیستم حواله آشناست، اما ابتدا به یک بانک رسمی مراجعه می‌کند. در بانک او متوجه چند موضوع می‌شود:

۱- بانک، ترجیح می‌دهد که علی با گشودن یک حساب، ارتباط تجاری خود را با آن آغاز کند؛

۲- بانک، روپیه‌های پاکستانی را با نرخ رسمی ۳۱ روپیه در ازای هر دلار به او می‌فروشد؛

۳- بانک، برای صدور یک حوالهٔ بانکی ۲۵ دلار دریافت می‌کند.

با این حساب، علی می‌تواند ۱۵٤۲۲۵ روپیه پاکستانی برای محمد بفرستد. هزینهٔ تحویل هم جداگانه محاسبه خواهد شد. یک سرویس کاریر شبانه ممکن است تا پاکستان ٤۰ دلار هزینه دربرداشته باشد و حدود یک هفته طول می‌کشد تا پول موردنظر به مقصد نهایی برسد. علی به فکر ارسال وجه از طریق غیررسمی می‌افتد و با احمد که در این کار تخصص دارد، صحبت می‌کند. احمد شرایط زیر را به علی پیشنهاد می‌دهد:

۱- دریافت ۵ درصد کمیسیون برای انجام معامله؛

۲- روپیه‌های پاکستانی را با نرخ رسمی ۳۵ روپیه در ازای هر دلار به او می‌فروشد؛

۳- ارسال وجه مورد نظر بدون هزینهٔ اضافی.

این سازوکار به علی امکان می‌دهد ۱٦٦۲۵۰ روپیه برای محمد بفرستد. چنانکه مشاهده می‌شود، تحویل وجه از راه حواله سریع‌تر و قابل اطمینان‌تر از معاملات بانکی است. از سوی دیگر، علی با فرد دیگری به نام زهره که در امر انتقال وجه به پاکستان دست دارد، آشنا می‌شود و با او در این باره صحبت می‌کند. زهره معاملهٔ زیر را به او پیشنهاد می‌دهد:

۱- یک روپیه کارمزد برای انتقال هر دلار؛

۲- ۳۷ روپیه در ازای هر دلار؛

۳- هزینه ارسال و تحویل به‌صورت رایگان.

براساس این سه شرط علی می‌تواند ۱۸۰ هزار روپیه برای محمد بفرستد. او تصمیم می‌گیرد که با زهره وارد معامله شود. در نهایت معاملهٔ حواله‌ای به‌صورت زیر به جریان می‌افتد:

۱- علی ۵ هزار دلار به زهره می‌دهد؛

۲- زهره با عباس در کراچی تماس می‌گیرد و جزییات را برای او شرح می‌دهد؛

۳- عباس ترتیبی می‌دهد که ۱۸۰ هزار روپیه به محمد تحویل داده شود[1].

اگرچه این یک مثال ساده است، اما عناصر یک معاملهٔ حواله‌ای را دربردارد. اول، مسئلهٔ وجود اعتماد بین علی و زهره است (علی به زهره اطمینان دارد که معادل ۵ هزار دلار یا ۱۸۰ هزار روپیه را به وی پرداخت خواهد کرد). زهره رسیدی ندارد و به این ترتیب سازوکار ثبت سوابق زهره هم طوری طراحی شده است که فقط برخی سوابق را نگهداری می‌کند. زهره به عباس اعتماد دارد و مطمئن است عباس پول را در کراچی به محمد پرداخت خواهد کرد. این تحویل به‌طور معمول ظرف یک روز پس از پرداخت اولیه انجام می‌گیرد (آن هم به دلیل اختلاف افق زمانی). همان‌طورکه ملاحظه می‌شود، در این معامله، روابط اهمیت ویژه‌ای دارد.

ارتباطات در شبکه‌های حواله به‌طور معمول به وسیله تلفن یا پست تصویری صورت می‌گیرد.

برای تکمیل بحث، دو موضوع دیگر هم در همین زمینه وجود دارد که باید به آنها بپردازیم. نخست، ارتباط بین زهره و عباس است و دوم، این است که عباس چگونه می‌تواند پولی را که به محمد (از جانب علی) پرداخت کرده است، پس بگیرد.

چنانکه در بالا گفتیم، حواله از طریق روابط عمل می‌کند. این روابط امکان ایجاد شبکه‌ای را برای انجام معاملات حواله‌ای فراهم می‌کند. در این معامله، زهره و عباس بخشی از یک شبکه محسوب می‌شوند، ولی ممکن است این شبکه از چندین راه تشکیل شده باشد:

نخستین امکان آن است که زهره و عباس شرکای تجاری باشند (یا فقط به‌صورت منظم با

---

۱. نرخ‌های برابر ذکرشده در مثال، ۳۵ روپیه در برابر هر دلار برای احمد، ۳۷ روپیه در برابر هر دلار برای زهره و نرخ رسمی ۳۱ روپیه در ازای هر دلار، فرضی بوده و منعکس‌کنندهٔ تفاوت ۱۲ تا ۱۹ درصدی نسبت به نرخ رسمی است، البته ممکن است نرخ‌های واقعی اندکی بیشتر یا کمتر باشد.

یکدیگر فعالیت تجاری انجام دهند). برای آنها انتقال پول تنها فعالیت تجاری دیگری نیست که به آن می‌پردازند، بلکه بخشی از معاملات تجاری عادی بین آنهاست. امکان دیگر آن است که عباس به هر دلیلی به زهره بدهکار باشد. به‌دلیل آنکه تعدد کشورها، جابه‌جایی پول را به خارج کشور دشوار کرده است، ازاین‌رو، عباس قرض خود را با پرداخت به مشتریان حواله‌ای زهره به وی بازپرداخت می‌کند، اگرچه این یک ارتباط غیررسمی است اما برای حواله بسیار معمول است. امکان سوم آن است که زهره مازاد روپیه داشته باشد و عباس او را در سپرده‌گذاری مازاد یادشده یاری دهد.

در دو مورد آخر، لازم نیست عباس هیچ پولی را بازپس بگیرد، او یا یک بدهی را به زهره بازپرداخت می‌کند یا پولی را پس می‌دهد که زهره نزد او به امانت گذاشته است، اما نمی‌تواند آن را به خارج از کشور انتقال دهد. در مورد اول، آنجا که زهره و عباس شریک‌اند، وسیلهٔ رسمی‌تری برای موازنهٔ حساب‌ها مورد احتیاج است.

امکان دیگری که وجود دارد، آن است که آنها ارتباط تجاری واردات/صادرات داشته باشند. ممکن است زهره لوح‌های فشرده و کاست‌های موسیقی هندی و پاکستانی و ۲۲ قیرات جواهرات طلا از عباس خریداری کند و وسایل مخابراتی به عباس بفروشد. در این فعالیت تجاری، می‌توان بارنامه‌ها را دستکاری کرد تا جابه‌جایی پول پنهان بماند.

اگر زهره بخواهد ۱۸۰ هزار روپیه‌ای را که عباس به محمد داده است، به وی بپردازد، در آن صورت می‌تواند ارزش بارنامه یک محموله را کمتر از ارزش واقعی آن ثبت کند و مبلغ مزبور را به عباس بپردازد. برای مثال، زهره می‌تواند مقداری وسایل مخابراتی به ارزش ۲۰ هزار دلار برای عباس ارسال کند، اما بارنامه‌ای ۱۵هزار دلاری برایش بفرستد. عباس در ازای این بارنامه، ۱۵ هزار دلار به زهره پرداخت خواهد کرد. ارزش اضافی کالاها که در این مورد ۵ هزار دلار (معادل ۱۸۰ هزارروپیه) بوده، پولی است که زهره به عباس بدهکار است.

در جابه‌جایی پول در جهت مخالف (در این مورد از پاکستان به نیویورک)، می‌توان از حالت عکس استفاده کرد، یعنی ارزش یک محموله را بیشتر از ارزش واقعی آن ثبت کرد. برای مثال، فرض کنید عباس ۵ هزار دلار به زهره بدهکار باشد. زهره می‌تواند ۱۰ هزار دلار وسایل مخابراتی بخرد و آن را با یک بارنامه به ارزش ۱۵ هزار دلار برای عباس بفرستد. عباس ۱۵ هزار دلار به زهره پرداخت خواهد کرد. این شامل ۱۰ هزار دلار برای وسایل مخابراتی و ۵ هزار دلار بقیه است.

به‌دلیل آنکه بسیاری از معاملات حواله (قانونی یا غیرقانونی) در محیط فعالیت‌های تجاری

واردات/ صادرات انجام می‌گیرد، ازاین‌رو، دستکاری بارنامه‌ها چنانکه اشاره شد، روش بسیار معمول برای تسویهٔ حساب‌ها بعد از انجام معاملات است.

فصل سوم

شناسایی و گزارش‌دهی فعالیت‌های مشکوک

۱-۳ مقدمه

همهٔ مدیران، کارکنان و فعالان بخش مالی، درصورتی‌که دلایل منطقی برای اطلاع یا گمان خود، به فعالیت‌های تجاری مشکوک داشته باشند، موظف‌اند این اطلاع یا سوءظن را به مسئولان ذی‌ربطی که قانون تعیین می‌کند، اطلاع دهند. در عین حال، کوتاهی در افشای اطلاعات نیز جرم محسوب می‌شود و مسئولیت کیفری دارد.

در این فصل، شاخص‌های بالقوهٔ فعالیت‌های مشکوک در دو مرحلهٔ گشایش حساب و عملکرد حساب، مورد بررسی قرار می‌گیرد. پس از آن، با توجه به اهمیت مباحث مربوط به شناخت مشتریان، به‌منظور کاهش ریسک‌های احتمالی، شناخت مشتری به‌عنوان مبنایی برای شناسایی موارد مشکوک، به بحث گذاشته می‌شود. ازاین‌رو، برای شناسایی بیشتر و دقیق‌تر مشتریان، بررسی حساب‌های شخصی آنان، حساب‌های خارجیان غیرمقیم، تراست‌های داخلی، نهادهای داخلی و خارجی، شرکت‌های سرمایه‌گذاری خاص یا شرکت‌های سهامی خاص، تراست‌های برون مرزی، حساب‌های نهادی و رابط‌های آنها، حساب‌های اینترنتی، حساب‌های محرمانه، حوزه‌های قضایی دارای ریسک زیاد، مقام‌های ارشد دولت‌های خارجی به‌عنوان زیرمجموعهٔ این بخش مطرح می‌شود.

همکاری دولت و مؤسسه‌های خصوصی در شناسایی موارد مشکوک، شامل: نگهداری سوابق، ارائهٔ گزارش معاملات (شامل گزارش معاملات مشکوک، زمان ارائهٔ گزارش‌دهی، گزارش‌دهی داوطلبانه و گزارش‌دهی الزامی، مصونیت بانک از مسئولیت نسبت به مشتریان و اقدام‌های پس از گزارش‌دادن معاملات مشکوک)، گزارش‌دهی الزامی معاملات ارزی و مؤسسه‌های مالی غیربانکی، از جمله مواردی است که در این فصل به آنها پرداخته می‌شود.

نظارت بر عملکرد حساب، با طرح مطالبی مانند نظارت عمومی، روش‌های نظارت، روش‌های

آموزش، حسابرسی و مسئولیت‌پذیری، واحد مبارزه با پول‌شویی و روش‌های نظارتی برای کمک به شناسایی مشتری، در رویکردهای نظارتی این فصل، مورد تأکید قرار می‌گیرد.

نقش مقام گزارش‌دهندهٔ پول‌شویی، با مباحثی همچون گزارش‌دهی داخلی معاملات مشکوک شامل روش‌های گزارش‌دهی داخلی و دسترسی مسئول گزارش‌دهی به اطلاعات مربوط به فعالیت‌های تجاری و گزارش‌دهی خارجی، بخش پایانی فصل حاضر را تشکیل می‌دهد.

۲-۳ شاخص‌های بالقوهٔ فعالیت‌های مشکوک [۱]

تاکنون از سوی مراجع ذی‌ربط هیچ رهنمود نظارتی یا دستورالعمل شفافی در مورد اینکه چه نوع فعالیتی مشکوک محسوب می‌شود، ارائه نشده است. ممکن است فعالیت مشکوک در آغاز برقراری ارتباط با مشتری یا حتی مدت‌ها پس از آن اتفاق بیفتد. ازاین‌رو، گفته می‌شود برای بررسی مشکوک بودن هر فعالیت، باید آن فعالیت را با توجه به عملکرد سایر موارد ارزیابی کرد تا مشکوک بودن آن مشخص شود. بنابراین فعالیت مشکوک به‌طور مستقیم به مشتری و معاملهٔ مورد نظر و مقایسهٔ آن فعالیت با عملکرد سایر فعالیت‌ها بستگی دارد.

معاملهٔ غیرعادی یا مشکوک فعالیتی است که مبنای اقتصادی معقولی ندارد یا با راهبرد و فعالیت اعلام‌شدهٔ مشتری در تناقض است.

مؤسسه‌ها یا مراجع ذی‌صلاح باید مصادیقی از فعالیت‌های غیرعادی یا مشکوک را برای تمام کارکنان خود فهرست و تشریح کنند. این مهم باید در سیاست‌ها و مقررات ضدپول‌شویی مؤسسه هم گنجانده شود.

علائم و نشانه‌هایی برای شناسایی فعالیت‌های غیرعادی یا مشکوک وجود دارد که آگاهی از آنها می‌تواند برای مؤسسه‌های مالی راهگشا باشد. این علائم در دو مرحلهٔ گشایش حساب و عملکرد حساب مشتری ظاهر می‌شود:

۳-۲-۱ تشخیص فعالیت مشکوک در مرحلهٔ گشایش حساب

علائم و نشانه‌هایی که در این مرحله نشان‌دهندهٔ مشکوک بودن فعالیت است، عبارتند از:

۱.) فعالیت مشکوک شامل معاملاتی است که نمی‌توان هیچ راهکار مشروعی برایشان مشخص کرد.

- مشتری نسبت به رعایت شرایط گزارش‌دهی، به‌ویژه در مورد هویت، نوع فعالیت و دارایی‌های خود، نگرانی غیرعادی نشان می‌دهد؛

- مشتری از افشای هرگونه اطلاعات در مورد فعالیت‌های تجاری خود اکراه دارد یا از اعلام آن خودداری می‌ورزد یا اطلاعات و مدارک تجاری غیرعادی و مشکوک، ارائه می‌کند؛

- مشتری قصد دارد معاملاتی را انجام دهد که توجیه اقتصادی ندارد یا با راهبرد و فعالیت اعلام‌شده مشتری در تناقض است؛

- مشتری یا شخصی که به‌ظاهر با مشتری در ارتباط است، سابقه‌ای مشکوک دارد یا گزارش‌های خبری حاکی از سابقهٔ سوء کیفری - مدنی یا موارد نقض مقررات، از وی مشاهده شده است؛

- مشتری به‌عنوان عاملی برای نهاد دیگر عمل می‌کند، اما بدون داشتن توجیه قانونی، از افشای اطلاعات در پاسخ به پرسش‌های مربوط به نهاد مورد نظر طفره می‌رود یا از ارائهٔ پاسخ مناسب اکراه دارد؛

- مشتری در تشریح نوع فعالیت تجاری خود مشکل دارد یا فاقد آگاهی عمومی در مورد فعالیت یاد شده است.

۳-۲-۲ تشخیص فعالیت مشکوک از نوع عملکرد حساب

علائم و نشانه‌هایی که در این مرحله بیان‌کنندهٔ مشکوک بودن فعالیت مشتری است، به شرح زیر است:

- مشتری بر انجام معاملات نقدی یا معادل‌های پول نقد اصرار دارد یا از مؤسسه می‌خواهد سیاست‌های خود را در مورد وی اعمال نکند؛

- مشتری معاملات نقدی بیش از مبلغ تعیین‌شده - که توسط نهاد مقابله‌کننده با پول‌شویی مشخص می‌شود - انجام می‌دهد یا در مورد فعالیت‌هایی که مبلغ آنها به گونه‌ای است که به حد نصاب تعیین‌شده برای گزارش‌دهی می‌رسند، از مقررات گزارش‌دهی، سرپیچی می‌کند؛

- مشتری به نقل و انتقال‌های چندگانهٔ وجوه یا نقل و انتقال‌های الکترونیک به کشورهایی مبادرت می‌ورزد که بهشت مالیاتی یا محل رازداری بانکی محسوب می‌شوند؛

- حساب مشتری عملکرد مالی هنگفت، ناگهانی و بدون توجیه دارد، درصورتی‌که پیش از

این، فعالیت چندانی در آن صورت نمی‌گرفته و هدف تجاری مشخصی هم برای این‌کار، وجود نداشته است؛

- مشتری بدون داشتن هدف تجاری مشخص، وجوه را به‌صورت الکترونیکی به طرف ثالث یا مؤسسه‌ای دیگر انتقال می‌دهد؛

- مشتری وجوه نقد خود را به‌صورت درازمدت سرمایه‌گذاری می‌کند، اما پس از مدت کوتاهی، خواهان برداشت از آن و انتقال عواید به خارج از حساب مزبور است؛

- مشتری بدون دلیل مشخصی، حساب‌های متعددی را با یک نام (نام‌های مختلف) افتتاح می‌کند و نقل و انتقال‌های متعددی بین حساب‌ها یا به حساب شخص ثالثی انجام می‌دهد؛

- مشتری به سپرده‌گذاری مبالغ هنگفت اقدام می‌کند یا با حساب‌های نامرتبط و بدون هدف تجاری مشخص به فعالیت می‌پردازد؛

- مشتری متقاضی انجام معامله به شکلی است که از وی مدرک یا سندی در مؤسسه برجای نماند؛

- مشتری تنها به معاملات خاصی از اوراق بهادار مانند اوراق قرضهٔ بی‌نام، اقدام می‌کند. این اقدام مشروع و قانونی است، اما ممکن است انجام صرف آن با هدف کلاهبرداری یا پول‌شویی، باشد؛

- مشتری اوراق قرضهٔ بی‌نام سپرده‌گذاری می‌کند و بی‌درنگ خواهان برداشت مجدد از حساب خود می‌شود؛

- ریسک‌ها، کارمزدها و سایر هزینه‌های انجام معامله، برای مشتری اهمیتی ندارد.

۳-۳ شناخت مشتری، مبنایی برای شناسایی موارد مشکوک

برقراری ارتباط رودررو بین مشتری و مؤسسه، اغلب بهترین فرصت را برای مؤسسه فراهم می‌آورد تا شناخت خود را نسبت به مشتری و معاملات او بیشتر کند و بتواند ارزیابی دقیق‌تری از منابع درآمدی و ریسک‌های احتمالی مربوط به فعالیت‌های وی داشته باشد.

برای ارزیابی ریسک‌های مربوط به مشتریان یا معاملات خاص، در مرحلهٔ نخست، مؤسسه باید فعالیت آنان را ارزیابی کند تا بخش‌هایی که در آنها احتمال فعالیت غیرقانونی وجود دارد، بررسی و مشخص شود. این نوع ارزیابی‌ها باید مبنای تعیین اطلاعات و مدارک لازم برای شناسایی مشتریان و حساب‌های موردنظر قرار گیرد و مدارک ضروری را برای تعیین حد نظارت بر آنها، فراهم کند.

مؤسسه‌ها باید مسائل زیر را در ارزیابی ریسک‌های احتمالی مشتریان یا معاملات خاص، مدنظر قرار دهند:

- آیا بر فعالیت مشتری به‌صورت فرد، شخص، نهاد، واسطه، شرکت دولتی یا خصوصی، شرکت داخلی یا خارجی و مؤسسهٔ مالی یا غیرمالی نظارت شده است ؟

- آیا مشتری به‌صورت ثابت و در دوره‌ای طولانی، فعالیت داشته است؟

- مراجعه‌کننده چگونه مشتری مؤسسه شده است؟

- آیا فعالیت یا حساب مشتری از نوعی است که احتمال می‌رود، دربرگیرندهٔ فعالیتی غیرقانونی باشد؟

- آیا فعالیت مشتری در حوزه‌ای که دارای قوانین رازداری بانکی بوده، به ثبت رسیده است یا وضعیتی دارد که باید احتیاط بیشتری را در مورد وی به کار گرفت؟

ممکن است با توجه به ارزیابی مسئولان، علاوه بر رعایت اصول معمول برای انواع حساب‌ها، احتیاط بیشتری برای ارزیابی ریسک ضرورت یابد.

روش‌های منطقی شناخت مشتری مبنای محکمی را برای شناسایی معاملات غیرعادی یا مشکوک، فراهم می‌سازد. یک رابطهٔ تجاری، معامله یا سفارش مشکوک، اغلب به گونه‌ای است که با معاملات مشروع و شناخته‌شدهٔ مشتری یا فعالیت‌های تجاری وی، هماهنگ نیست. بنابراین، رمز شناسایی موارد مشکوک، داشتن اطلاعات کافی دربارهٔ مشتری و فعالیت‌های عادی اوست.

موقعیت‌هایی که ممکن است موجب برانگیخته شدن شک نسبت به مشتری یا فعالیت تجاری خاصی شود، به شرح زیر است:

- معاملاتی که هدف و توجیه اقتصادی مشخصی برای آنها متصور نیست؛

- هنگامی که مشتری بدون ارائهٔ توضیحی معقول و خارج از محدودهٔ عادی خدماتی که به‌طور معمول توسط مؤسسه انجام می‌شود، خواستار انجام معامله‌ای ویژه باشد یا درخواست وی از حیطهٔ تجارب مؤسسهٔ مزبور خارج باشد؛

- هنگامی که بدون توجیهی معقول، میزان و الگوی معاملات کنونی مشتری با الگوهای قبلی، ناهماهنگ باشد؛

- هنگامی‌که مشتری بدون عذر موجه، از ارائهٔ اطلاعات خواسته شده خودداری کند؛

- هنگامی که مشتری از رابطهٔ تجاری ایجاد شده، برای انجام یک معامله یا تنها برای دوره‌ای

بسیار کوتاه استفاده کند؛

- هنگامی که مشتری از حساب‌ها، شرکت‌ها یا سازمان‌های برون‌مرزی بیش از اندازه استفاده کند، در صورتی که نیازهای مشتری چنین شرایطی را ایجاب نکند؛

- نقل و انتقال غیرضروری وجوه، به حساب اشخاص ثالث، توسط مشتری؛

- سرمایه‌گذاری بدون انگیزهٔ سودآوری مشخص توسط مشتری.

مهارت کارکنان مؤسسه در تشخیص ماهیت معاملات از جمله موضوع‌های مهمی است که باید مورد توجه قرار گیرد. این امر جز با آموزش کارکنان که سبب افزایش آگاهی و قضاوت صحیح، کارامد و مسئولانه‌تر آنها دربارهٔ معاملات می‌شود، میسر نخواهد بود.

در بیانیهٔ کمیتهٔ بال[1] از بانک‌ها خواسته شده است که «تلاش لازم را برای تعیین هویت حقیقی همهٔ مشتریان به‌کار گیرند و سیاست روشنی را انتخاب کنند تا با کمک آن، معاملات تجاری بزرگ با مشتریانی که از ارائهٔ مدارک مستند شناسایی خودداری می‌کنند، انجام نگیرد و بدانند که کوتاهی در کسب این‌گونه اطلاعات، کوشش‌های مؤسسه را برای منع سوءاستفاده از تسهیلات ارائه شده، خنثی می‌کند و از اثربخشی همکاری مؤسسه با مقام‌های پلیس می‌کاهد[2]».

همچنین در رهنمودهای شورای اروپا، شیوهٔ به‌نسبت دقیق‌تری انتخاب شده است که با ماهیت الزامی آن، تناسب بیشتری دارد. این رهنمودها شناسایی مشتریانی را که مؤسسه با آنها وارد روابط تجاری می‌شود یا مشتریان غیرثابت یک معامله (یا سلسله معاملات به‌ظاهر مرتبط با هم) را که مبلغ آن حداقل به ۱۵ هزار یورو می‌رسد یا نسبت به آن سوءظن پول‌شویی وجود دارد، الزامی کرده است[3]. این موضوع در مواردی که این شک وجود دارد که مشتری از جانب خود عمل نمی‌کند نیز تعمیم می‌یابد[4].

---

1. Basle Committe on Banking Regulations and Supervisory Paractices, "prevention of Criminal Use of the Banking System for the purpose of Money Laundering", December 1988.

۲. FATF این موضوع اساسی را در پیشنهادهای شماره ۱۲ و ۱۳ خود انتخاب کرده است، براساس‌این گزارش :

۱- گشایش «حساب‌های بی‌نام یا حساب‌هایی که آشکارند اما با نام‌های واهی مفتوح شده‌اند»، ممنوع است

۲- شناسایی هویت شخص و مشتریان ثابت و غیر ثابت براساس مدارک شناسایی قابل اطمینان، الزامی است.

۳- از مؤسسه‌های مالی خواسته شده است «تدابیر معقولی» برای کسب اطلاعات مربوط به هویت حقیقی شخصی که مشتری از جانب او عمل می‌کند، بیندیشید.

۳. ن. ک. : رهنمودهای شورای اروپا، ماده ۳ بخش‌های ۱، ۲ و ۵.

٤. ن. ک. آیین‌نامه‌های نمونهٔ سازمان ایالات‌های آمریکا، مادهٔ ۱۰، شناسایی مراجعان و نگهداری سوابق.

اقدام‌های مربوط به شناسایی، در مواردی که مشتریان از طریق وکیل عمل می‌کنند یا در مورد معامله‌ای که برای افراد ذی‌نفع گمنام انجام می‌شود، بسیار دشوارتر و پیچیده‌تر است. بنابراین، به‌منظور شناسایی بیشتر و دقیق‌تر مشتریان، باید حساب‌های شخصی آنان، حساب‌های خارجیان غیرمقیم، نهادهای داخلی، نهادهای خارجی، تراست‌های داخلی، تراست‌های برون‌مرزی، شرکت‌های سرمایه‌گذاری خاص یا شرکت‌های سهامی خاص، حساب‌های نهادی، وجوه سرمایه‌گذاری و سایر روابط واسطه‌ای، حساب‌های گشایش یافته از طریق اینترنت و انواع دیگر حساب‌ها، مورد بررسی قرار گیرد:

الف- حساب‌های شخصی

مؤسسه در آغاز ارتباط تجاری خود، باید تلاش‌های معقولی را به‌منظور اخذ اطلاعات برای حساب‌هایی که توسط یک فرد گشوده می‌شود، به‌کار بندد:

- نام و نشانی مشتری (مشتریان)؛
- تاریخ و محل تولد مشتری؛
- سابقه و اهداف سرمایه‌گذاری مشتری(در صورت امکان)؛
- شماره دفترچهٔ تأمین اجتماعی مشتری، شمارهٔ کارت ملی یا شمارهٔ کارت شناسایی پرداخت مالیات؛
- درآمد خالص و سالیانهٔ مشتری؛
- شغل و اطلاعات شغلی مشتری مانند نشانی کارمندی (شغلی که منبع درآمد مشتری محسوب می‌شود)؛
- اسامی تمام اشخاص وکالت داده شده.

ب- حساب‌های خارجیان غیرمقیم

مؤسسه‌های مالی برای حساب‌های خارجیان غیرمقیم، علاوه بر اطلاعات یادشده، باید شمارهٔ گذرنامهٔ معتبر یا مدرک شناسایی معتبر دیگری را دریافت و ثبت کنند.

ج- تراست‌های داخلی

مؤسسه‌های مالی باید مالک اصلی تراست و هویت او را شناسایی کنند. همچنین، مؤسسه باید،

اطلاعاتی دربارهٔ فعالیت مجاز تراست و اشخاصی که از جانب آن مجاز به فعالیت هستند، کسب کند.

د- نهادهای داخلی

مؤسسه‌های مالی باید برای تشخیص هویت شخصیت حقوقی یا تجاری که با آن ارتباط تجاری برقرار می‌کنند، اطلاعات کافی را به‌دست آورند و نزد خود نگه‌دارند. ممکن است نوع مدرکی که مؤسسه دریافت می‌کند، برحسب نوع نهاد یا مؤسسه تجاری، متفاوت باشد.

هـ- نهادهای خارجی

مؤسسه‌ها باید، با در نظر گرفتن عوامل مختلف از جمله کشور محل ثبت نهاد مورد نظر و حوزهٔ قضایی خارجی یا برون‌مرزی که بنگاه در آن استقرار دارد، اقدام‌های داخلی مناسبی را برای شرکت‌ها یا نهادهای مستقر یا ثبت‌شده در حوزه‌های قضایی خارج از کشور خود انجام دهند. ممکن است یک مؤسسه، براساس ارزیابی ریسک خود، کسب اطلاعات هویتی بیشتری را در مورد مشتری، ضروری بداند.

براساس قوانین مبارزه با پول‌شویی، مؤسسه‌های مالی ملزم شده‌اند تدابیر احتیاطی بیشتری را به‌کار گیرند تا مطمئن شوند حساب‌های کارگزاری حتی به‌طور غیرمستقیم نیز برای ارائهٔ خدمات بانکی به بانک‌های پوششی خارجی، به‌کار گرفته نخواهند شد.

و- شرکت‌های سرمایه‌گذاری یا سهامی خاص

مؤسسه‌ها باید هویت مالک (مالکان) اصلی حساب‌های سازمانی برون‌مرزی را که مربوط به شرکت‌های سرمایه‌گذاری خاص یا شرکت‌های سهامی خاص هستند، به‌دقت شناسایی کنند. دریافت مدارک در موارد مختلف ممکن است متفاوت باشد، اما یک مؤسسه باید بکوشد مدارک کافی را در مورد مالک یا مالکان ذی‌نفع اصلی حساب موردنظر، به‌دست آورد. همچنین عواملی از جمله مکان نهاد برون‌مرزی و مکان مالک ذی‌نفع اصلی، تدابیر احتیاطی گسترده‌تر را ضروری می‌سازد.

ز- تراست‌های برون مرزی

مؤسسه‌های مالی و پولی باید مالک اصلی تراستی را که در یک حوزهٔ قضایی خارجی ایجاد

شده است، شناسایی کنند. این مؤسسه‌ها موظف‌اند به‌هنگام ارتباط مالی با تراست‌هایی که در حوزه‌های قضایی فاقد مقررات دقیق نظارت بر اطلاعات تأسیس شده‌اند، دقت خویش را بیش‌تر کنند. در این زمینه نیز ممکن است، شیوهٔ دریافت مدارک و سوابق متفاوت باشد، اما مؤسسه باید بکوشد مدارک کافی را در مورد مالک (مالکان) اصلی حساب مورد نظر، به‌دست آورد. در این مورد هم عوامل گوناگونی مانند مکان استقرار نهاد برون‌مرزی و مالک، اهمیت اتخاذ تدابیر احتیاطی بیشتر را دوچندان می‌سازد.

ح- حساب‌های نهادی یا واسطه‌ای[1]

حساب‌های نهادی یا واسطه‌ای حساب‌هایی هستند که برای مشتریان قدرتمند، افتتاح می‌شود؛ مشتریانی که معاملات زیادی در سطح بازار دارند و حجم معاملات آنان نیز اغلب، هنگفت است. مشتریان نهادی شناخته‌شده، ثبت‌شده یا دارای مالکیت عمومی هستند. به‌علاوه، براساس شیوه‌های عادی تجاری و رقابتی مشروع، ممکن است مؤسسه‌ها تماس محدودی با مالکان ذی‌نفع اصلی مشتریان نهادی داشته باشند و تنها از طریق واسطه با آنان مرتبط شوند.

مقررات مبارزه با پول‌شویی مؤسسه‌ها، باید دربرگیرندهٔ فعالیت مشتریان نهادی نیز باشد. مؤسسه‌های مالی باید به کارکنان خود یادآوری کنند که احتیاط لازم را در مورد حساب‌های نهادی به‌کار گیرند، حتی اگر این‌گونه حساب‌ها خطری برای اعتبار مؤسسه دربر نداشته باشد.

مؤسسه‌های مالی باید، از طریق نمایندگی یا مؤسسهٔ مرجع و در صورت امکان، واسطه‌ای که از جانب مشتری اصلی عمل می‌کند، مشخص کنند آیا مشتری نهادی یا واسطه‌ای موردنظر دارای سیاست‌ها و روش‌های لازم برای شناسایی مشتریان خود هست یا خیر؟

هنگام انجام فعالیت تجاری با یک حساب نهادی یا رابط آن، موارد زیر قابل تأمل است:

- آیا مؤسسهٔ مالی یا رابط آن، سیاست‌ها و روش‌های تثبیت‌شده‌ای برای مبارزه با پول‌شویی دارد؟
- آیا مؤسسه، سابقهٔ کار با نهاد واسطه‌ای یا رابط آن را دارد؟
- آیا مؤسسه یا واسطهٔ آن، در یکی از مراکز مالی معتبر در حوزه‌های قضایی که از مقررات

---

۱. صندوق‌های سرمایه‌گذاری، نمونه‌هایی از انواع حساب‌های واسطه‌ای هستند.

مقابله با پول‌شویی پیروی می‌کنند، ثبت شده است؟

- آیا حساب نهادی یا واسطه‌ای در فعالیت‌های سرمایه‌گذاری از حسن شهرت برخوردار است؟

- آیا مؤسسه یا رابط آن از حوزهٔ قضایی مشخصی است که دارای نظام رازداری بانکی است یا به‌عنوان یک کشور غیرهمکار از سوی سازمان‌های بین‌المللی معتبر، معرفی شده است؟

ط- حساب‌های اینترنتی

مؤسسه‌های مالی باید، مقررات مبارزه با پول‌شویی خود را به حساب‌هایی که از طریق اینترنت یا هرگونه فناوری مشابه، گشوده می‌شود، تسری دهند. سیاست‌های مؤسسه باید تا حد ممکن برای شناسایی مشتری و دریافت مدارک مربوط به حساب‌هایی که به‌صورت برخط (آن‌لاین) یا از طریق فناوری مشابه گشوده می‌شوند، با شرایط الزامی مورد بحث، هماهنگ باشد.

سیاست‌های مؤسسه باید ارزیابی معقولی را از ریسک موجود منعکس کند و معیار و مبنایی برای دریافت اطلاعات مربوط به شناسایی هویت مشتری داشته باشد.

مؤسسه‌های مالی می‌توانند روش‌های مختلفی را برای تعیین و شناسایی هویت مشتری براساس اطلاعاتی که توسط وی ارائه می‌شود یا با استفاده از منابع اطلاعاتی عمومی، به‌کار گیرند. افزون بر این، درصورتی‌که مدارک ارائه شده برای شناسایی هویت مشتری کافی نباشد یا اطلاعات موجود مخدوش باشد، مؤسسه باید برای تماس با مشتری و کسب اطلاعات خاص یا دریافت اطلاعات بیشتر، مقررات ویژه‌ای را اجرا کند.

ی- حساب‌های محرمانه

در شرایطی که مؤسسه بنا به دلایلی خاص، از جمله مقام و موقعیت مشتری یا مسائل امنیتی، حساب‌های محرمانه را می‌پذیرد، باید مدارک کافی را برای شناسایی مالکان اصلی، دریافت و نزد خود نگهداری کند و در صورت لزوم آنها را به کارکنان ناظر بر رعایت مقررات ارجاع دهد. در موارد خاص، پس از رعایت مقررات گشایش حساب و در صورتی که حساب، مشکوک به نظر برسد، مؤسسه می‌تواند برای دریافت اطلاعات بیشتر دربارهٔ مشتری یا اثبات هویت او، تلاش‌های ویژه‌ای انجام دهد. برای مثال، مؤسسه می‌تواند اطلاعات مربوط به مشتریان (نام، کد ملی، تاریخ تولد، نشانی

محل سکونت و...) را از طریق مراجع ذی‌ربط، استعلام کند.

در مورد حساب‌های تجاری نیز مؤسسه می‌تواند از برنامهٔ رایانه‌ای خاصی، برای بررسی ناهماهنگی بین مدارک تجاری یا سازمانی و شمارهٔ کارت شناسایی پرداخت مالیات یا نشانی فعالیت ارائه شده، بهره بگیرد. مؤسسه می‌تواند در طرح مبارزه با پول‌شویی از سیاست‌ها و روش‌های کشف تقلب نیز استفاده کند.

ک- حوزه‌های قضایی دارای ریسک زیاد

سازمان‌های بین‌المللی، برخی از کشورها یا مناطق خاصی را به‌عنوان کشورهای غیرهمکار با اصول و مقررات مبارزه با پول‌شویی بین‌المللی معرفی کرده‌اند. ازاین‌رو، مؤسسه‌ها باید نسبت به حساب‌های واقع در این کشورها یا مناطق، نهایت دقت خویش را به‌کار گیرند. مواردی که مؤسسه می‌تواند در تصمیم‌گیری دربارهٔ این‌گونه حساب‌ها مدنظر قرار دهد، شامل شناسایی کشورهای دارای ریسک زیاد یا حوزه‌های غیرهمکار در مبارزه با پول‌شویی است که فهرست آنها توسط نیروی ویژه اقدام مالی علیه پول‌شویی، سازمان همکاری اقتصادی و توسعه و گزارش سالیانهٔ راهبرد کنترل مواد مخدر وزارت امور خارجه آمریکا، انتشار یافته است.

یادآوری مفاد این منابع نیز در عمل سودمند خواهد بود. همچنین ممکن است مؤسسه‌ها مایل باشند گزارش سالیانهٔ ملی راهبرد پول‌شویی را برای حوزه‌های قضایی یا کشورهای دیگری که نیروهای انتظامی از آنها به‌عنوان مکان‌های دارای احتمال ریسک پول‌شویی یاد کرده‌اند، مورد بازنگری قرار دهند.

ل- مقام‌های ارشد دولت‌های خارجی

مؤسسه‌های مالی باید، تدابیر معقولی را به‌منظور شناسایی حساب‌هایی که برای مقام‌های ارشد دولتی خارجی یا اعضای درجه یک خانوادهٔ آنان یا وابستگان نزدیکشان گشوده و نگهداری می‌شود، اتخاذ کنند. مؤسسه‌ها باید مقررات و موارد احتیاط را به‌نحوی رعایت کنند که از طریق آن، معاملات دربرگیرندهٔ عواید فساد مالی خارجی، شناسایی و گزارش شود. در گشایش حساب‌های مربوط به شرکت‌های سرمایه‌گذاری شخصی یا شرکت‌های سهامی خاص نیز باید نهایت دقت به‌کار رود تا معلوم شود آیا حساب موردنظر توسط یک مقام ارشد دولتی خارجی یا ازجانب نزدیکان او گشوده می‌شود؟

۴-۳ همکاری دولت و مؤسسه‌های خصوصی در شناسایی موارد مشکوک

حد ارتباط دولت و مؤسسه‌های خصوصی در پیشگیری از وقوع جرم پول‌شویی و مجازات مجرمان، بسیار اهمیت دارد. به هر اندازه که دولت‌ها، انواع شیوه‌های بایگانی سوابق و گزارش‌دهی فعالیت‌های مشکوک یا هر دو را برای مؤسسه‌های مالی الزامی کنند، مؤسسه‌ها نیز باید با دولت همکاری و مقررات را رعایت کنند. بنابراین، حد همکاری و رابطهٔ دولت با بخش خصوصی نشان‌دهندهٔ حد توانایی دولت برای مقابله با پول‌شویی و تعقیب و نحوهٔ کنترل معاملات غیرقانونی است. این روابط به‌طور معمول دارای مؤلفه‌های زیر است:

۱- نگهداری سوابق (بایگانی الزامی سوابق بانکی)؛

۲- گزارش‌دهی معاملات مشکوک؛

۳- گزاش‌دهی معاملات ارزی؛

۴- گزارش‌دهی همهٔ معاملات فراتر از سقفی معین(به لحاظ مبلغ)؛

۵- جلب همکاری مؤسسه‌های غیربانکی.

پیش از توضیح هر یک از مؤلفه‌های یادشده، باید موارد زیر روشن شود:

- فرض این است که سوابق خصوصی محرمانه محسوب می‌شود، مگر آنکه بنابر قانون، برخی معاملات، مشکوک و مشمول گزارش‌دهی الزامی اعلام شده باشند؛

- دسترسی کامل‌تر به سوابق، نیازمند طی مراحل قضایی است، اما باید منافع و آزادی مشروع شهروندان در آن ملحوظ شود؛

- سوابق را می‌توان پس از دریافت، تنها برای مقاصد خاص انتظامی به‌کار برد و نباید آشکارا برای مقاصد دیگری در اختیار دولت قرار گیرد؛

- سوابق باید در مؤسسه‌ها نگهداری شوند، به‌طوری‌که چنانچه برای طی مراحل قضایی نیازی به آنها بود، به مسئولان مربوط ارائه شود؛

- مفهوم رازداری در مورد تعهد به گزارش‌دهی فعالیت مجرمانه یا بالقوه مشکوک، قابل تعمیم نیست و مؤسسه‌های مالی نباید از سوی مشتریان خود به‌سبب ارسال این گونه گزارش‌ها مجازات شوند.

یادآوری می‌شود، هر کشوری به یک رابطهٔ منطقی بین آزادی‌های شخصی و تدابیر انتظامی نیاز دارد، بدون شک این تعادل یکباره و برای همیشه برقرار نمی‌شود، بلکه به بررسی مستمر روش‌های انجام فعالیت تجاری و نظام‌های نگهداری و بازیابی سوابق نیاز است.

۱-٤-۳ نگهداری سوابق

یکی از ارکان اساسی نظام‌های ضدپول‌شویی و مدیریت مالیاتی، الزام مؤسسه‌های مالی به نگهداری سوابق و گزارش‌دهی اطلاعات مشکوک مشتری است. این مهم از آنجا ناشی می‌شود که اثربخشی تحقیقات و پیگرد موارد پول‌شویی به توانایی مراجع انتظامی برای بازسازی معاملات مالی بستگی دارد و آن هم به وجود بایگانی سوابق بانکی و سایر سوابقی که بتوان معاملات را از روی آنها بازسازی کرد، وابسته است.

نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی، اهداف عمومی الزام مؤسسه‌های مالی را برای حفظ سوابق، بیان کرده و خواستار نگهداری سوابق به شرح زیر است:

مؤسسه‌های مالی باید به گونه‌ای سوابق مربوط به معاملات داخلی و بین‌المللی خود را نگهداری کنند که بتوانند در کوتاه‌ترین زمان ممکن، نسبت به درخواست اطلاعات از سوی مراجع صلاحیت‌دار پاسخ دهند. این سوابق باید به گونه‌ای باشد که شواهد کافی را برای بازسازی معاملات (از جمله مقادیر و نوع ارز به‌کار رفته) و تعقیب رفتار مجرمانه ارائه دهد.

این پیشنهاد به سوابق حساب، مکاتبات تجاری و سوابق شناسایی مشتری نیز تعمیم می‌یابد و دورهٔ نگهداری سوابق « دست‌کم پنج سال» پس از بسته شدن حساب است.

چگونگی و اطلاعاتی که باید از سوابق در اختیار بازرسان، ناظران و مراجع ذی‌صلاح قرار گیرد، به قوانین و مقررات هر کشور بستگی دارد، اما شرط نگهداری سوابق، علاوه بر نقشی که در انجام تحقیقات قضایی دارد، به خودی خود مؤثر و دارای اهمیت است.

از آنچه گفته شد، به‌نظر می‌رسد در راستای این اصل مهم که مؤسسه‌های مالی و بانک‌ها باید مشتریان خود را بشناسند و از انجام معاملات مشکوک، خودداری کنند، نظام بایگانی سوابق، این تعهد را تقویت و الزامی می‌کند و بانک‌ها را به همکاری با مراجع ذی‌صلاح برای مقابله با پول‌شویی ترغیب می‌کند.

سخن آخر اینکه، در مواردی که سوءظنی نسبت به فعالیت‌های بانکی و امنیت و سلامت آن

پیش آید، الزامی بودن بایگانی سوابق معاملات، به مراجع ذی‌صلاح در رفع ابهام و شک کمک شایانی می‌کند.

۲-٤-۳ گزارش‌دهی معاملات

در بحث مقابله با پول‌شویی، یکی از حساس‌ترین جنبه‌های ارتباطی بانک‌ها یا دیگر مؤسسه‌های مالی با دولت، نحوه و الزام مؤسسه‌های مالی در گزارش‌دهی معاملات به مسئولان دولتی است. توافق کلی در این زمینه آن است که گزارش‌دهی در نظام‌های ضدپول‌شویی نقشی کلیدی دارد، اما ممکن است شروط و پیامدهای آن در کشورهای مختلف، متفاوت و نیازمند دقت و ملاحظات خاص باشد. آنچه باید مورد توجه قرار گیرد، این است که آیا گزارش‌دهی بانک‌ها الزامی است یا داوطلبانه؟ آیا گزارش‌دهی فقط شامل معاملات مشکوک است یا به معاملات انجام‌شده، به‌ویژه معاملات نقدی بالاتر از سقفی معین هم تعمیم می‌یابد؟ و پرسش‌های دیگری از این دست که در ادامه به پاسخ آنها می‌پردازیم.

الف- گزارش‌دهی معاملات مشکوک

مرحلهٔ نخست گزارش‌دهی به بررسی معاملات مشکوکی می‌پردازد که احتمال می‌رود برای جابه‌جایی وجوه حاصل از فعالیت مجرمانه توسط مؤسسه‌های مالی انجام شده باشد.

نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی در زمینهٔ گزارش‌دهی معاملات مشکوک، موارد زیر را پیشنهاد کرده است:

چنانچه سوءظنی برای مؤسسهٔ مالی پیش آید که احتمال مجرمانه بودن منشأ وجوه مورد نظر را بدهد، باید به لحاظ قانونی برای گزارش‌دهی سریع موضوع به مراجع صلاحیت‌دار، از اختیار کافی برخوردار باشد.

در رهنمود شورای اروپا نیز از همهٔ کشورهای عضو خواسته شده است، ترتیبی اتخاذ کنند تا مؤسسه‌های اعتباری و مالی و مدیران و کارکنان آنها از راه ارتباط داوطلبانه با مقام‌های مسئول مبارزه با پول‌شویی، هرگونه واقعیتی را که ممکن است ردی از پول‌شویی در آن موجود باشد، به مراجع ذی‌صلاح گزارش دهند و همکاری فعالی با آنها داشته باشند[1].

---

۱. رهنمود EC مادهٔ ٦.

آیین‌نامه‌های نمونهٔ سازمان ایالت‌های آمریکا[1]، خواستار گزارش‌دهی معاملات مرتبط با فعالیت‌های غیرقانونی به مراجع صلاحیت‌دار شده است[2].

ب- زمان و نحوهٔ گزارش‌دهی

مسائل متعدی در مورد گزارش‌دهی معاملات مشکوک وجود دارد که واضح‌ترین آنها این است که چه چیز، چه موقع و چگونه گزارش شود؟

برای اینکه بانک‌ها و مؤسسه‌های مالی بتوانند برای شناسایی معاملات مشکوک، به درخواست مراجع ذی‌صلاح پاسخ دهند، نیازمند آموزش و اطلاع‌رسانی کامل به کارکنان خود، در زمینهٔ تشخیص و شناسایی معاملات یا روابط مشکوک هستند.

نکتهٔ دیگر اینکه، الزام به گزارش‌دهی، مسئولیت‌هایی را بر دوش مراجع انتظامی می‌گذارد که اهمیت آن از سایر مسئولیت‌های محول‌شده به مسئولان بانکی و مؤسسه‌های مالی کمتر نیست. از این رو، باید، به نحوهٔ توزیع اطلاعات گزارش‌شده بین مراجع دولتی دارای مسئولیت‌های انتظامی به دقت توجه شود.

ج- گزارش‌دهی داوطلبانه و گزارش‌دهی الزامی

تصمیم در مورد گزارش‌دهی معاملات مشکوک به‌صورت داوطلبانه یا الزامی، تصمیم‌گیری پیچیده‌ای است. در گزارش FATF فقط به وجود اختلاف نظر بین کشورهای عضو نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی دربارهٔ این مسئله اشاره و گفته شده «تعدادی از کشورها معتقدند گزارش‌دهی باید الزامی باشد و باید مجازات‌های اداری خاصی برای کوتاهی و قصور در این مورد، تعیین شود». البته در کشورهایی که پول‌شویی را جرم می‌دانند و برای آن الزام‌ها و مقرراتی را تبیین کرده‌اند، نظام داوطلبانهٔ گزارش‌دهی معاملات مشکوک به معنای واقعی آن، دیگر داوطلبانه نیست، بلکه الزام کارکنان مؤسسه‌های مالی به رعایت مقررات داخلی مؤسسه و ممنوع بودن استفادهٔ سازمان‌های مجرم از تسهیلات بانکی، تا حدودی مفهوم نظام داوطلبانهٔ گزارش‌دهی را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

---

1. The Organization of American States (OAS)

۲. آیین‌نامه‌های نمونهٔ OAS مادهٔ ۱۳ بخش ۲.

گزارش‌دهی الزامی، سطحی از مصونیت در برابر قصور ناخواسته یا عمدی مؤسسه‌ها در گزارش‌دهی معاملات بالقوه مشکوک ایجاد می‌کند. از سوی دیگر، نظام گزارش‌دهی الزامی که امروزه به عنصر اصلی در بررسی‌ها و تحقیقات تبدیل شده است، به مسئولان نظارتی کمک می‌کند تا بتوانند با مسئلهٔ پول‌شویی بهتر مقابله کنند. گزارش‌دهی الزامی، مؤثرترین منبع تحقیق و تفحص در مورد برخی از انواع فعالیت‌های مجرمانهٔ سازمان‌یافته است.

د- مصونیت بانک از مسئولیت در برابر مشتریان

مادهٔ ۹ رهنمود شورای اروپا، بر حمایت از کارکنان بانک‌ها و مؤسسه‌های مالی در برابر ادعای مشتریان مبنی بر افشای اطلاعات معاملات (بالقوه مشکوک) آنها تأکید دارد. در زمینهٔ اتهام نقض رازداری مالی یا دیگر اصول حاکم بر روابط بین بانک و مشتری، رهنمود شورای اروپا تأکید می‌کند:

«گزارش‌دهی معاملات مشکوک به مقام‌های مسئول مبارزه با پول‌شویی توسط یک کارمند یا مدیر مؤسسهٔ اعتباری یا مالی، ناقض محدودیت‌های عدم افشای اطلاعات که طی هرگونه قرارداد، قانون، بخشنامه یا مقررات اجرایی دیگر وضع شده است، نیست و مؤسسه، مدیران یا کارکنان آن نباید برای انجام این کار، مشمول مسئولیت کیفری شوند.»

لحن و بیان آیین‌نامه‌های نمونهٔ OAS در برخی موارد صریح‌تر است. هر دو شرط مربوط به پیشنهاد ۱۶ از پیشنهادهای چهل‌گانهٔ نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی نشان می‌دهد، تا زمانی‌که افشای اطلاعات مربوط به یک معاملهٔ بالقوه مشکوک با حسن‌نیت انجام می‌گیرد، حمایت از کارکنان مؤسسهٔ مالی گزارش‌دهنده در برابر مسئولیت‌های کیفری، ضروری خواهد بود. حتی درصورتی‌که مؤسسه به‌درستی نداند چه نوع فعالیت مجرمانه‌ای در جریان است یا در عمل فعالیتی غیرقانونی رخ داده یا خیر، این مصونیت به قوت خود باقی است.

در بخش بانکداری آمریکا این اعتقاد وجود دارد که مصونیت بانک‌ها از مسئولیت نسبت به افشای اطلاعات معاملات بالقوه مشکوک مشتری، تمایل و توانایی آنها را در همکاری با مراجع انتظامی افزایش خواهد داد و دغدغه و سردرگمی آنها را درباره پیامدهای احتمالی همکاری، تا حد قابل توجهی کاهش می‌دهد.

هـ- وظیفهٔ مؤسسه‌های مالی پس از گزارش‌دهی معاملات مشکوک

در پیشنهادهای چهل‌گانهٔ FATF ، رهنمودهای شورای اروپا و همچنین آیین‌نامه‌های نمونهٔ OAS، به مراحلی که یک مؤسسه مالی باید پس از شناسایی معامله‌ای بالقوه مشکوک انجام دهد، اشاره شده است:

«هنگامی‌که یک مؤسسهٔ مالی از طریق مراجع انتظامی یا از راه‌های غیررسمی از موضوع آگاه می‌شود، ابتدا باید موضوع را به صورتی محرمانه حفظ کند و اقدامی برای اطلاع مشتریان بانک در مورد سوءظن یا گزارش ارائه‌شده در ارتباط با فعالیت مشتریان، انجام ندهد.»

«پاسخ به این پرسش که آیا مؤسسه باید معاملهٔ مشکوک را تا آخر ادامه دهد یا خیر، بسیار دشوار است. مؤسسه‌ها در این زمینه، باید از دستورهای مراجع ذی‌ربط پیروی کنند. ممکن است این دستورها شامل دستور توقف انجام معامله یا در برخی موارد، بنا به دلایلی انجام معامله تا پایان کار باشد[1].»

بیانیهٔ بال تصریح دارد، در کشورهایی که گزارش‌دهی در آنها الزامی نیست، مؤسسه‌ها باید از هرگونه همکاری با مشتری پس از اطلاع از مشکوک بودن معامله، خودداری کنند و رابطهٔ تجاری با او قطع و حساب‌های وی مسدود شود.

تصمیم در مورد اینکه آیا ادامهٔ همکاری مؤسسهٔ مالی با مشتری مشکوک به عملیات پول‌شویی، به منزلهٔ قصور در ارائهٔ گزارش داوطلبانه محسوب می‌شود یا خیر؟ مجموعه مسائل پیچیده حقوقی و اجرایی خاص خود را دارد که از حوصلهٔ این بحث خارج است.

۳- ٤-۳ گزارش‌دهی الزامی معاملات ارزی

نظام گزارش‌دهی معاملات ارزی، تا حد زیادی نسبت به دیگر نظام‌های پیچیدهٔ گزارش‌دهی معاملات مشکوک، ساده‌تر است. اثبات این موضوع که مؤسسه‌ای به‌طور عمد از گزارش‌دهی معاملات نقدی خودداری کرده، بسیار آسان‌تر از اثبات این ادعاست که مؤسسهٔ مزبور از عواید غیرقانونی مطلع بوده یا با مجرم همکاری داشته است.

از لحاظ نظری، اجرای اصول گزارش‌دهی تا اندازه‌ای ساده‌تر از اجرای قوانین پول‌شویی است،

---

۱. ماده ۷، رهنمود شورای اروپا .

اما اجرای اصول گزارش‌دهی، مسائل پیچیدهٔ قانونی و عملیاتی ویژهٔ خود را برای تعقیب‌کنندگان و بانکداران به‌وجود می‌آورد و این هنگامی است که اشخاص برای فرار از شروط گزارش‌دهی، تلاش می‌کنند وجوه نقد را به‌صورت زنجیره‌ای از معاملات مرتبط به هم - که هر یک به تنهایی اندکی کمتر از حدنصاب تعیین‌شده برای گزارش‌دهی است - وارد مؤسسه‌های مالی کنند. به‌علاوه، الزامی بودن نظام گزارش‌دهی معاملات مشکوک، پول‌شویان را به سوی ابزارهای کم‌اثرتر پول‌شویی، سوق می‌دهد. با این حال، نظام گزارش‌دهی الزامی معاملات ارزی، مسائل خاص خود را دارد که به برخی از آنها اشاره می‌شود:

نخست اینکه، کارایی نظام یادشده، به توانایی جامعه در تشخیص سطحی از معاملات نقدی بستگی دارد که گزارش‌دهی را توجیه می‌کند.

دوم اینکه، طرح‌های گزارش‌دهی حجم فراوانی از اطلاعات را تولید می‌کنند که برخی از آنها مهم و نشان‌دهندهٔ موارد پول‌شویی، فرار مالیاتی یا هر دو است. این اطلاعات باید در برابر هرگونه سوءاستفاده محافظت شود.

سوم اینکه، گزارش‌دهی الزامی هزینه‌های سنگینی بر مؤسسه‌هایی که ملزم به گزارش‌دهی هستند، تحمیل می‌کند و بحثی جدی در این زمینه به‌وجود می‌آید که آیا منافع دریافت اطلاعات توسط مراجع انتظامی، این هزینه‌ها را توجیه می‌کند.

در گزارش‌های سالیانهٔ FATF، بر مراقبت بیشتر در خصوص نقل و انتقال‌های بین‌المللی ارزی بین‌بانکی مؤسسه‌های مختلف تأکید شده است. ضمن اینکه در مورد خطر افزایش روزافزون نقل و انتقال ارزهای دارای منشأ غیرقانونی به سوی مؤسسه‌های مالی کشورهای مختلف، هشدار داده شده است[1]. از سوی دیگر، برخی از کشورهای عضو FATF مثل آمریکا و استرالیا، بر این باورند که برنامهٔ جامع مبارزه با پول‌شویی باید شامل سیستم گزارش‌دهی ارزی همراه با گزارش‌دهی نقل و انتقال‌های بین‌المللی ارز و همچنین اسناد معادل ارزی باشد. وزارت دارایی آمریکا به‌شدت از توسعهٔ سیستم گزارش‌دهی ارزی به‌عنوان بخشی از نظام بین‌المللی مبارزه با پول‌شویی حمایت می‌کند.

---

۱. بند ۵۹، گزارش سالیانه ۱۹۹۲-۱۹۹۱ FATF .

۴- ۴-۳ گزارش‌دهی معاملات بالاتر از سقف معین

در بسیاری از کشورهایی که مبارزهٔ جدی‌تری با پول‌شویی دارند، بانک‌ها موظف‌اند، تمام معاملات نقدی بالاتر از سقف معین (یا دیگر اسناد در وجه حامل، مانند چک‌های مسافرتی که استفاده یا تبدیل آنها، هیچ ردپای کاغذی در نظام مالی برجای نمی‌گذارد) را گزارش کنند. به عبارت دیگر، تمام معاملات نقد بالاتر از سقف معین نه تنها باید به مرجع ذی‌صلاح گزارش شود، بلکه نام مؤسسه‌ای که معامله در آن انجام شده است، هویت طرف معامله و اطلاعات مربوط نیز باید در گزارش قید شود.

نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی در راستای استفادهٔ صحیح و دسترسی سریع مراجع ذی‌صلاح به اطلاعات مورد نیاز، توصیه می‌کند که دولت‌ها این امکان را فراهم سازند تا بانک‌ها و دیگر مؤسسه‌ها و واسطه‌های مالی موظف شوند، تمام معاملات نقدی داخلی و بین‌المللی بالاتر از سقف مجاز را به یک پایگاه مرکزی ملی یا پایگاه داده‌های رایانه‌ای، گزارش دهند و نهایت دقت را به‌عمل آورند که این اطلاعات تنها در موارد درست و تعیین‌شده، به‌کار رود.

اهمیت گزارش‌دهی معاملات مزبور، به تمایل و توان مراجع انتظامی و نهاد مقابله‌کننده با پول‌شویی برای استفاده از اطلاعات گزارش‌شده بستگی دارد. برای مثال، در آمریکا، دو ادارهٔ درآمد داخلی و خدمات گمرکی، اطلاعات تولیدشده در این گزارش‌ها را از طریق سیستم‌های اطلاعاتی الکترونیکی ضبط و نگهداری می‌کنند، به شکلی که برای نیروهای بازرسی و تجسس پلیس، قابل دسترسی باشند. وزارت دارایی، آژانس ویژه‌ای به نام شبکه انتظامی‌جرایم مالی[1] تأسیس کرده که وظیفهٔ اصلی آن، توسعهٔ سیستم‌های رایانه‌ای پیشرفته برای ارزشیابی، ترکیب و تحلیل اطلاعات مربوط به معاملات نقدی است. همچنین نظام گزارش‌دهی معاملات نقدی داخلی باید، با گزارش‌دهی نقل و انتقال‌های وجوه نقد در مرزهای کشور همسو باشد تا بیشترین اثربخشی را داشته باشد.

استرالیا از جمله کشورهایی است که نظام گزارش‌دهی وجوه نقد را تصویب و یک سازمان انتظامی به نام مرکز گزارش و تحلیل استرالیا[2] تأسیس کرده است.

در ایالات متحد آمریکا، گزارش‌دهی معاملات نقدی بیش از ۱۰هزار دلار، توسط مؤسسه‌های مالی، و نیز هر شخص دیگری که چنین وجوهی را در جریان یک دادوستد یا فعالیت تجاری دریافت

---

1. Financial Center (Fin Cen) .
2. AUSTRAC.

می‌کند - از جمله تاجران، ارائه‌دهندگان خدمات و صاحبان حرفه‌های حقوقی - الزامی است.

۵-٤-۳ جلب همکاری مؤسسه‌های مالی غیربانکی

مؤسسه‌های مالی غیربانکی می‌توانند به‌عنوان فرصتی مغتنم در اختیار پول‌شویان قرار گیرند. این فرصت ممکن است به‌واسطهٔ ارتباط آنها با بانک‌ها یا روابط مستقل آنها با مؤسسه‌های مالی کشورهای دیگر ایجاد شده باشد. دلالان اوراق بهادار، شرکت‌های بیمه، مراکز قمار، صرافی‌ها و مراکز مبادلهٔ ارز و انتقال‌دهندگان پول و دیگر مراکزی که به‌طور سنتی، دامنه‌ای از خدمات مالی را به مشتریان ارائه می‌کنند، ازجمله مؤسسه‌های مالی غیربانکی محسوب می‌شوند.

شناسایی مؤسسه‌های مالی غیربانکی کار دشواری نیست. بنابر تعریف رهنمود شورای اروپا، مؤسسه‌های اعتباری غیربانکی، در برگیرندهٔ بانک‌های سرمایه‌گذاری، کارگزاران اوراق بهادار، واسطه‌های مبادلهٔ ارز، انتشاردهندگان کارت‌های اعتباری و چک مسافرتی، مراکز قمار، مراکز مزایده و برخی ارائه‌دهندگان خدمات حرفه‌ای هستند.

تحقیقات نشان می‌دهد که هرگونه تلاش برای وضع مقررات تنظیمی و نظارتی هماهنگ برای مؤسسه‌های مالی غیربانکی در عمل با دشواری فراوانی روبه‌روست. برای مثال، اگرچه دلالان اوراق بهادار، شرکت‌های بیمه و... به ظاهر مشمول نظارت قرار می‌گیرند، اما اغلب این نظارت‌ها، به اندازهٔ نظارت بر بانک‌ها، کافی و مؤثر نیست، درحالی‌که ممکن است دیگر واسطه‌های مالی مانند مراکز مبادلهٔ ارز یا ارسال‌کنندگان پول، مشمول مقررات تنظیمی یا نظارتی نشوند. در این راستا، می‌توان مؤسسه‌های مالی غیربانکی را به «به‌طور کامل تنظیم‌شده»، «کمتر تنظیم‌شده» و «تنظیم‌نشده» دسته‌بندی کرد.

نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی در زمینهٔ تشخیص انواع مؤسسه‌های غیربانکی، گونه‌شناسی زیر را ارائه کرده است:

۱- سازمان‌هایی که نقش اصلی آنها، ارائهٔ شکلی از خدمات مالی است، اما دست‌کم در برخی از کشورهای عضو FATF، خارج از حوزهٔ نظارت بر بخش مالی قرار می‌گیرند. برای مثال، صرافی‌ها، نقدکنندگان چک و ارسال‌کنندگان پول از جمله افرادی هستند که از طریق روابط مکاتبه‌ای خارج از سیستم رسمی بانکی، خدمات خود را ارائه می‌کنند؛

۲- سازمان‌هایی که نقش اصلی آنها ارائهٔ شکلی از قمار است، مانند مراکز قمار، بخت‌آزمایی‌ها

و انواع بازی‌های شانسی؛

۳- سازمان‌هایی که نقش اصلی آنها خرید و فروش اقلام و کالاهای باارزش است، مانند دلالان فلزهای قیمتی و جواهرات، مراکز حراج، آژانس‌های معاملات ملکی، دلالان اتومبیل، هواپیما و...؛

٤- صاحبان حرفه‌های حقوقی که در جریان ارائهٔ خدمات حرفه‌ای خود در برخی کشورها، تسهیلات حساب وکالتی ارائه می‌کنند، مانند وکلا، حسابداران، سردفتران و برخی آژانس‌های مسافرتی.

این نوع مؤسسه‌ها مانند بانک‌ها، نقش‌های قانونی مختلفی ایفا می‌کنند و رشد و توسعهٔ آنها نشان‌دهندهٔ نیاز بازار به وجود آنهاست، اما این امکان وجود دارد که بخشی از این بازار به‌آسانی برای مقاصد غیرقانونی مانند پول‌شویی به‌کار رود؛ احتمال این مسئله در کشورهای توسعه‌یافته، نزدیک به یقین است.

۳-۵ نظارت بر عملکرد حساب

مؤسسه‌های مالی باید مقررات مناسبی را برای تعیین عوامل و روش‌های نظارت بر عملکرد حساب‌ها تصویب کنند تا به کمک آن بتوانند معاملات غیرعادی یا مشکوک را شناسایی کنند.

۳-۵-۱ نظارت عمومی

یکی از اهداف فعالیت‌های مبارزه با پول‌شویی در هر مؤسسه، شناسایی فعالیت بالقوه مشکوک یا غیرعادی حساب‌های مشتریان است. نظارت بر حساب‌ها، برای تشخیص این نکته که معاملهٔ موردنظر، غیرعادی است یا ارتباطی با فعالیت پول‌شویی دارد، ضروری است. ممکن است، جریان نظارت بر معاملات فرایندی پیچیده و پرهزینه باشد. این جریان در بین مؤسسه‌های مختلف، بسته به نوع مؤسسه، اندازهٔ آن، مشتریان مؤسسه، منابع و فعالیت تجاری آن، متفاوت است. با توجه به این عوامل، نظارت بر موارد مشکوک ممکن است به چند روش، از جمله استفاده از طریق سیستم‌های نظارت خودکار داخلی و بیرونی مشخص‌شده برای مؤسسه، نظارت دستی بر عملکرد حساب‌ها توسط کارکنان مختلف شعبه، نظارت بر رعایت مقررات یا در مورد شرکتی وابسته به شرکت سهامدار بزرگ بانکی، از طریق استناد به سیستم مورد استفاده توسط نهاد مادر انجام شود.

مؤسسه‌ها در طراحی فعالیت‌های نظارتی خود باید بکوشند فعالیت‌های مشکوک یا غیرعادی را

مشخص کنند و اقدام‌های مناسبی برای مقابله با آن انجام دهند. ازاین‌رو، هر مؤسسه باید موارد زیر را مورد توجه قرار دهد:

- واحد نقل و انتقال‌های دیجیتالی مؤسسه باید نوعی سازوکار نظارتی را برای نقل و انتقال‌های الکترونیکی، به اجرا بگذارد. این نظارت ممکن است شامل سقف دلاری، سقف حجمی یا سرعت نقل و انتقال باشد و مقصدهای خاص جغرافیایی را به‌عنوان ریسک بالا، هدف‌گیری کند.

- چنانچه مؤسسه‌ای وجه نقد (مانند ارز) می‌پذیرد، باید شکلی از نظارت متناسب با وجه نقد را مورد توجه قرار دهد. اگر در مورد مبالغ و وجوهی که ممکن است دریافت شود، محدودیت‌هایی وجود دارد، حفظ و رعایت این سیاست در هنگام نظارت، الزامی است. اگر در این زمینه محدودیت خاصی تعیین نشده باشد، مؤسسهٔ مالی دست‌کم در مورد سپرده‌هایی که مبلغ آن بیش از ۱۰ هزار دلار آمریکاست، باید دقت لازم را به‌کار گیرد.

- چنانچه مؤسسه‌ای، پول نقد یا معادل‌های آن (حواله‌های پولی و چک‌های مسافرتی) را می‌پذیرد، باید روش‌های مؤثری برای نظارت بر ساختار این نوع سپرده‌ها به مورد اجرا بگذارد.

همکاری و تلاش جدی مؤسسه‌های مالی و بانک‌ها در رعایت قوانین و مقررات مربوط، امکان مقابله با پول‌شویی را افزایش و احتمال سوءاستفاده از این مؤسسه‌ها را برای فعالیت‌های پول‌شویی، کلاهبرداری یا دیگر فعالیت‌های غیرقانونی کاهش می‌دهد. همچنین با این روش بدون اینکه آسیبی به روابط مؤسسه با مشتریان خوب و قانونی‌اش وارد آید، حسن شهرت مؤسسه حفظ می‌شود.

در این مسیر، برخی مؤلفه‌های تشکیل‌دهندهٔ یک طرح موفق مبارزه با پول‌شویی، عبارتند از:

- بانک باید روش‌های جامعی را برای گشایش حساب، برقراری نظام وام‌دهی و دیگر فعالیت‌های تجاری و انجام دادوستد با اشخاص، تدوین و اجرا کند؛

- بانک باید هویت حقیقی مشتری خود را به خوبی بشناسد. این شناسایی و تعیین هویت باید با دقت بررسی و اثبات شود تا از گشایش حساب به نام افراد گمنام، ممانعت به‌عمل آید؛

- بانک باید از فعالیت‌های تجاری یا حرفه‌ای، منابع درآمد، ثروت یا دارایی‌های مشتری مطلع باشد. همچنین باید، منبع پولی که از سوی مشتری در جریان معامله با بانک مورد استفاده قرار می‌گیرد، مشخص باشد و هدف از گشایش حساب نیز به روشنی معلوم شود؛

- بانک باید، با نوع معاملاتی که به‌طور معمول توسط مشتری انجام می‌گیرد، آشنایی داشته باشد. کارکنان بانک هنگام گشایش حساب برای مشتری، باید بدانند که اگر مشتری مورد نظر به لحاظ

رده‌بندی ریسک، در حوزهٔ ریسک بالا قرار می‌گیرد، باید نظارت بیشتری بر فعالیت او اعمال کنند.

۲-۵-۳ روش‌های نظارت عمومی

با توجه به تعدد معاملاتی که به‌طور روزانه توسط بانک‌ها پردازش می‌شود، امکان نظارت بر تمام آنها وجود ندارد، بنابراین، بانک‌ها باید ریسک نهفته در یک نوع حساب یا منطقهٔ جغرافیایی ویژه یا نوع خاصی از معاملات را ارزیابی کنند.

در راستای مقابله با پول‌شویی، بانک‌ها موظف‌اند نسبت به هر نوع معامله یا معاملاتی که از سقف تعیین‌شده برای خدمات معمول تجاوز می‌کند، حساس باشند. گشایش حساب سپرده، نقل و انتقال‌های الکترونیکی ماهانه، معاملات نقدی، چک‌های مسافرتی، حواله‌های پولی، چک‌های بانکی، چک‌های شخص ثالث، چک‌های در وجه حامل، نقل و انتقال‌های داخلی، تسهیلات اعتباری و تجاری - شامل خرید و فروش ارز و فلزات قیمتی - از جملهٔ این معاملات است.

افزایش‌های چشمگیر عملکرد حساب‌ها نیز باید مورد توجه قرار گیرد. حساب‌هایی که در زمینهٔ معاملات مشکوک ریسک زیادی دارند، مانند حساب‌های مؤسسه‌های مالی غیربانکی، حساب‌های برون‌مرزی، حساب‌های شرکت‌های سرمایه‌گذاری شخصی، حساب‌های مکاتبه‌ای، حساب‌های شخصیت‌های سیاسی و حساب‌های متعلق به حوزه‌های قضایی فاقد مقررات مؤثر مبارزه با پول‌شویی با دقت و احتیاط بیشتری پذیرفته شوند.

بانک‌ها باید حد نصاب‌هایی را تعیین کنند و این حد نصاب‌ها را در فواصل زمانی معین، تغییر دهند تا تأثیر و کارایی آنها حفظ شود. پس از اینکه بانکی، فعالیت مشکوکی را شناسایی کرد، باید معاملات موردنظر از حیث فعالیت‌های تجاری مشروع یا نامشروع توسط کارشناسان خبره، بررسی شود. چنانچه دسترسی به اطلاعات چنین فعالیت‌هایی ممکن نباشد، بانک وظیفه دارد گزارشی از فعالیت مشکوک تهیه کند.

۳-۵-۳ روش‌های آموزش

بانک‌ها باید برنامه‌های آموزشی مستمری را برای بررسی شناسایی شیوه‌های پول‌شویی، روش‌های پیشگیری و مبارزه با پول‌شویی، تغییر در قوانین و مقررات و نوع معاملاتی که ممکن است مستلزم انجام تحقیقات باشد، ارائه کنند. آموزش منظم باید شامل نحوهٔ شناسایی و پیگیری فعالیت‌های

غیرعادی یا مشکوک باشد. مؤسسهٔ مالی موظف است، علاوه بر همهٔ کارکنانی که با حساب‌ها سروکار دارند، کارکنان سطوح پایین‌تر خود را نیز آموزش دهد. تمام کارکنان جدید باید رهنمودهای مربوط به روش‌های مبارزه با پول‌شویی را بیاموزند.

۳-۵-٤ حسابرسی و مسئولیت‌پذیری

بانک‌ها باید حسابرسی‌های سالیانه‌ای را از وضعیت رعایت مقررات در هر بخش از بانک، در زمینهٔ رعایت سیاست‌ها و روش‌های احتیاط‌آمیز مقابله با پول‌شویی، انجام و جدیدترین نسخه از روش‌های مبارزه با پول‌شویی را به‌صورت مکتوب در اختیار کارمندان خود قرار دهند. حتی بخشی از شاخص‌های ارزشیابی کارکنان نیز باید شامل وضعیت تعهد هر کارمند در برابر سیاست مبارزه با پول‌شویی بانک باشد.

۳-۵-۵ واحد ضدپول‌شویی

بانک‌ها مکلف‌اند، برای توسعه و اجرای سیاست‌ها و روش‌های مبارزه با پول‌شویی، بخش‌های مستقلی را با کارکنان کافی و مجرب در اختیار داشته باشند. این واحدها باید مستقل از واحدهای تجاری باشند و زیرنظر واحد نظارت یا حقوقی فعالیت کنند. علاوه بر تدوین و اجرای مقررات بانکی، این واحدها موظف‌اند، معاملات ارجاع‌شده را با دقت، مورد تحقیق و بررسی قرار دهند. شایسته است، نمونه فعالیت‌های مشکوک به اطلاع واحد مبارزه با پول‌شویی برسد تا گزارش فعالیت مشکوک، براساس قانون تهیه و ارسال شود.

مهم‌ترین عنصر در مبارزه با پول‌شویی، تعهد مدیران ارشد، به موضوع اجرا و توسعهٔ اهداف مبارزه با پول‌شویی است. مدیران ارشد باید این پیام را به کارکنان خود ابلاغ کنند که حیثیت و اعتبار مؤسسهٔ مالی و بانک بیشتر از سود، بازاریابی و حتی ارائهٔ خدمت مناسب به مشتری، اهمیت دارد. باید دانست که هیچ طرح مبارزه با پول‌شویی نمی‌تواند صددرصد موفق باشد، زیرا پول‌شویان هر روز از روش‌های پیچیده‌تر و پیشرفته‌تری برای ناشناس ماندن خود استفاده می‌کنند. با این حال، یک طرح موفق، توانایی بانک را برای شناسایی فعالیت‌های مجرمانه، اجرای مقررات دولتی و پیشگیری از پول‌شویی، به‌نحو چشمگیری افزایش می‌دهد. خلاصه اینکه، چگونگی اجرای یک طرح، توانایی بانک

را برای حفظ اعتبار و جایگاه خود تقویت می‌کند.

۳-۵-٦ روش‌های نظارتی برای کمک به شناسایی مشتری

نظارت مستمر بر فعالیت مشتری از طریق روش‌های دستی یا سیستم‌های رایانه‌ای، از مهم‌ترین جنبه‌های روش‌های مؤثر مشتری خود را بشناس[1] است.

نوع روش‌های نظارتی معرفی‌شده به چند عامل، از جمله اندازه و ماهیت فعالیت تجاری و پیچیدگی و حجم معاملات یا فعالیت موردنظر بستگی دارد. مؤسسه‌های بخش مالی تنها زمانی می‌توانند اطمینان یابند دلایل معقولی برای شک به وقوع جرم پول‌شویی وجود دارد که برای ارزیابی، از وسایل مناسبی بهره بگیرند. تا هنگامی‌که معامله یا سفارشی خارج از انتظار آنها انجام می‌شود برآن اشراف کامل داشته باشند یا در شرایط خاصی که به تحقیقات گسترده‌تری نیاز است، به‌راحتی از آن مطلع شوند و تحقیقات بیشتری را انجام دهند.

محدودهٔ اطلاعات KYC هم در آغاز و هم در ادامهٔ نظارت بز معامله، باید با استفاده از روش مبتنی بر ریسک ارزیابی شود. همان‌طورکه در بخش پیشین بیان شد، باید به ویژگی منطقی بودن اطلاعات درخواستی و به‌روز بودن آن در شرایط موردنظر دقت شود. حفظ حریم شخصی مشتری نیز باید مورد توجه قرار گیرد.

حساب‌ها و روابط مشتریان با ریسک زیاد، نیازمند نظارت مکرر یا فشرده‌تر است. برای شرایط با ریسک زیاد، مانند حساب‌های بانکی شخصی و مدیریت دارایی، باید موارد زیر را مورد توجه قرار داد:

- مؤسسه‌ها باید توانایی روش‌ها یا سیستم‌های اطلاع‌رسانی را، برای به‌موقع در اختیار قرار دادن اطلاعات به مدیران روابط عمومی و واحدهای اطلاع‌رسانی، بررسی کنند. اطلاعات مورد لزوم ممکن است شامل معاملات انجام‌شده از طریق حساب مشتری غیرعادی، ماهیت روابط مشتری با مؤسسه و... باشد؛
- شرایط اختصاصی و منابع ثروت و درآمد مشتریان با ریسک زیاد، باید ثبت و دست‌کم سالی یک بار بازنگری شود و در صورت نیاز، قانونی بودن آن مورد بازبینی قرار گیرد؛

---
1. Know Your Customer (KYC).

– مؤسسه‌های مالی باید، در روابط تجاری با مشتریان دارای وجههٔ سیاسی یا وابستگان به آنها، از روش‌ها و سیاست‌های کنترلی مشخصی استفاده کنند. از آنجا که در ابتدا ممکن است، تمام افراد دارای وجههٔ سیاسی شناسایی نشوند و حتی مشتریان عادی پس از مدتی به موقعیت سیاسی برسند، ازاین‌رو، باید برای شناسایی این‌گونه مشتریان بازنگری‌های منظمی صورت گیرد.

یادآوری می‌شود، همهٔ مؤسسه‌ها باید اطلاعات KYC نگهداری‌شده در پرونده و فعالیت مشتریان دارای ریسک زیاد را دست‌کم سالی یک بار مورد بازنگری قرار دهند.

۶-۳ نقش مقام گزارش‌دهنده پول‌شویی[۱]

مؤسسه‌های مالی موظف‌اند، شخصی را به‌عنوان مسئول گزارش‌دهی پول‌شویی تعیین کنند. برای اینکه مسئول گزارش‌دهی پول‌شویی بتواند وظایف محول را به صورتی مؤثر انجام دهد، مؤسسهٔ مربوط باید ترتیبی دهد که وی[۲]:

۱– از مقام ارشدیت در مؤسسه برخوردار باشد؛

۲– منابع لازم، از جمله وقت و نیروی کار کافی در اختیار داشته باشد. همچنین در صورت غیبت موقت مسئول، باید مشخص شود چه کسی وظایف وی را انجام می‌دهد[۳].

مؤسسهٔ مالی باید ترتیبی اتخاذ کند که مسئول گزارش‌دهی پول‌شویی قادر باشد[۴]:

۱– عملیات روزانهٔ سیاست‌های مبارزه با پول‌شویی مؤسسه را نظارت و کنترل کند.

۲– به هرگونه درخواست معقول توسط مراجع ذی‌صلاح بی‌درنگ پاسخ دهد و اطلاعات مورد نیاز آنان را تأمین کند.

مؤسسه باید وظایف زیر را به مسئول گزارش‌دهی پول‌شویی واگذار کند[۵]:

۱– دریافت گزارش‌های داخلی؛

---

۱. در این باره مؤسسهٔ خدمات مالی انگلستان Financial Services Authority (FSA) توصیه‌های مهمی دارد که در قسمت‌های بعد به آن استناد می‌شود(توضیحات کامل‌تر در مورد FSA را در پیوست ۳ همین فصل مطالعه فرمایید).

۲. شمارهٔ ۷-۱-۷ اصل FSA.

۳. شمارهٔ ۸-۱-۷ اصل FSA.

۴. شمارهٔ ۹-۱-۷ اصل FSA.

۵. شمارهٔ ۱۱-۱-۷ اصل FSA.

۲- انجام اقدام‌های لازم برای دستیابی به هرگونه اطلاعات مربوط به شناسایی مشتری؛

۳- ارائهٔ گزارش‌های خارجی به واحد مربوط؛

٤- دریافت و استفاده از یافته‌های ملی و بین‌المللی مربوط به کشورهایی که سیاست‌های آنها برای پیشگیری از عملیات پول‌شویی، نارسا و ناکافی است؛

۵ - تدوین و اجرای برنامه‌های اطلاع‌رسانی و آموزش؛

٦- ارائهٔ گزارش‌های سالیانه به مدیران مؤسسه مالی.

به‌منظور ارزیابی و هماهنگی کارکرد مسئول گزارش‌دهی با کارکرد مورد انتظار، باید معیارهایی را برای وظایف وی تعیین کرد.

گزارش‌دهی باید پاسخگوی اقدام‌های مؤسسه مالی باشد، اما بسته به اندازه و نوع مؤسسهٔ مالی، می‌توان برخی از این وظایف را به جانشینان یا کارکنان او محول کرد. مسئول گزارش‌دهی می‌تواند برخی یا تمام جنبه‌های مقررات گزارش‌دهی داخلی و خارجی را به یکی از کارکنان خود واگذار کند.

۱-٦-۳ گزارش‌دهی داخلی معاملات مشکوک

کارکنان یک مؤسسهٔ مالی در قبال هرگونه آگاهی یا سوءظن نسبت به وقوع جرم پول‌شویی، تعهد قانونی دارند تا مراتب را به مسئولی که توسط کارفرما برای دریافت و پردازش گزارش‌ها، مشخص شده است، اعلام کنند. در صورت امکان، مؤسسه مالی می‌تواند شخص دیگری را برای انجام مسئولیت‌های محول تعیین کند[1]. **همچنین تصریح شده است[2]:**

۱- چنانچه هر یک از افرادی که در یک مؤسسهٔ مالی، مسئولیت عادی یا مدیریتی انجام معاملات را بر عهده دارند، به وقوع جرم پول‌شویی در فرایند یک معامله شک کنند یا از آن آگاه باشند یا دلایل معقولی برای آگاهی یا شک خود نسبت به وقوع جرم توسط مراجعان در اختیار داشته باشند، باید مراتب را بی‌درنگ به مسئول گزارش‌دهی، منعکس کنند و مؤسسه نیز باید به‌منظور حصول اطمینان از این مسئله، اقدام‌های لازم را انجام دهد؛

---

۱. شمارهٔ ۷-۱-٤ اصل FSA.

۲. **شمارهٔ** ۱-۲-٤ اصل FSA.

۲- اقدام‌هایی که باید براساس بند پیشین صورت پذیرد، شامل توبیخ کارکنانی می‌شود که بدون عذر موجه در ارائهٔ گزارش، کوتاهی کرده‌اند.

مؤسسه می‌تواند پیش از ارسال گزارش فعالیت مشکوک، نسبت به ایجاد سیستم داخلی ارتباط مسئول گزارش‌دهی با مقام بالاتر اقدام کند. در صورت ایجاد چنین سیستمی، مؤسسه باید ترتیبی اتخاذ کند که این سیستم مانع از رسیدن به‌موقع گزارش‌ها به مسئول پول‌شویی نشود.

تمام مؤسسه‌های مالی موظف‌اند، شرایط زیر را رعایت و آماده کنند:

- کارکنان مؤسسه باید بدانند که موارد مشکوک به جرم پول‌شویی را به چه شخصی گزارش کنند؛

- مؤسسه باید فرایند مشخصی را برای گزارش‌دهی تعیین کند تا براساس آن، موارد مشکوک بی‌درنگ و بدون تأخیر زمانی به مسئول گزارش‌دهی یا جانشین وی ارجاع شود. در چنین مواردی، می‌توان گزارش‌ها را با مشورت ناظر یا مدیر مربوط، بررسی کرد، اما باید به خاطر داشت که گزارش‌ها نباید پیش از آنکه به دست مسئول گزارش‌دهی برسد، به خارج از مؤسسه راه یابد.

جزوه‌های راهنمای شرایط استخدامی و اشتغال مؤسسه‌های مالی باید حاوی شرح مجازات‌هایی باشد که در قوانین مؤسسه برای عدم گزارش‌دهی موارد مشکوک (بدون داشتن عذر موجه)، در نظر گرفته شده است. باید توجه داشت، هر گاه کارمندی موردی مشکوک را به مسئول گزارش‌دهی منتقل کند، در واقع به تعهد قانونی خویش عمل کرده است.

روش‌های گزارش‌دهی داخلی

گزارش داخلی باید با توجه به تمام اطلاعات موجود و تشخیص این مسئله که آیا مطالب گزارش‌شده، ناشی از آگاهی یا سوءظن در مورد وقوع جرم است، تهیه شود.

حلقه‌های واسط گزارش‌دهی باید تا حد که امکان کم باشد، یعنی تعداد افراد واسطه بین شخص مطلع و مسئول گزارش‌دهی یا جانشین او، بسیار کم باشند. این مسئله، سرعت مطلوب، ویژگی محرمانه بودن اطلاعات و قابلیت دسترسی آسان به مسئول گزارش‌دهی را تضمین می‌کند. گروه‌های بزرگ‌تر با وجود یک مسئول اصلی در رأس امور می‌توانند با صلاحدید خویش، جانشینی را برای مسئول اصلی در بخش‌ها یا شعبه‌های وابسته تعیین کنند. در این‌گونه موارد، باید مشخصات جانشین، شفاف و مشخص باشد و به‌طور کتبی ثبت شود. همچنین باید تمام مقررات و شرح وظایف به شکل کتبی مدون شود.

ثبت و ضبط کتبی موارد مشکوک گزارش‌شده به مسئول گزارش‌دهی یا جانشین وی، از ضرورت‌های گزارش‌دهی به‌شمار می‌آید. چنانچه در شرایط اضطرار، گزارش‌ها؛ تلفن ارائه شود، مسئول گزارش‌دهی یا کارکنان زیر نظر وی موظف‌اند، گزارش مورد نظر را با نام و نشانی کامل شخص مربوط، به‌صورت کتبی تهیه و ثبت کنند.

شکل گزارش‌دهی در سازمان‌های مختلف، متفاوت است. در برخی سازمان‌ها، این امکان برای شخص وجود دارد که موارد مشکوک به وقوع جرم پول‌شویی را با مسئول گزارش‌دهی یا جانشین وی در میان بگذارد یا گزارشی مشترک در این زمینه تهیه شود. در برخی دیگر از سازمان‌ها، ابتدا باید گزارش اولیه تهیه و به مسئول یا جانشین وی ارائه شود. گزارش باید حاوی مشخصات کامل مشتری و شرح دقیق اطلاعاتی باشد که به سوءظن منجر شده است.

مسئول گزارش‌دهی یا جانشین وی موظف است، ضمن اعلام وصول گزارش، متعهد شود که انجام و پیگیری تحقیقات به‌هیچ‌وجه منتفی نشود و به اطلاع شخص مظنون هم نرسد. تمام تحقیقات داخلی مرتبط با گزارش و دلایل ارائه یا عدم ارائهٔ آن به مراجع ذی‌ربط، باید به شکل کتبی باشد.

اگر اطلاعات مورد نظر برای تکمیل گزارش‌های اولیه یا به‌عنوان مدارک حسن انجام کار، ضروری باشد، باید ترتیبی اتخاذ شود که امکان انجام تحقیقات و اثبات موارد سوءظن در آینده، وجود داشته باشد. از سوی دیگر، باید آگاه بود که گزارش‌دهی در مورد یک معامله، مشتری یا یک حساب خاص، گزارش‌دهی در خصوص موارد مشکوک بعدی را منتفی نمی‌سازد و چنانچه معاملات یا حوادث مشکوک دیگری از همان نوع یا متفاوت با سوءظن گذشته رخ دهد، موارد مشکوک جدید نیز باید به مسئول گزارش‌دهی یا جانشین وی گزارش شود.

دسترسی مسئول گزارش‌دهی به اطلاعات مربوط به فعالیت تجاری

در بیشتر موارد، مسئول گزارش‌دهی باید به اطلاعات فعالیت‌های تجاری مؤسسه دسترسی داشته باشد[1]. مؤسسه موظف است اطلاعات و شرایط مالی مشتری (مراجعه‌کننده) یا شخصی را که از جانب او فعالیت می‌کند و همچنین ابعاد مهم معاملهٔ انجام‌شده را، در اختیار داشته باشد.

مؤسسه باید اقدام‌های لازم را برای دسترسی مسئول گزارش‌دهی یا جانشین وی به اطلاعات، فراهم سازد. اطلاعات مربوط به فعالیت تجاری در این بند شامل موارد زیر است:

---

۱. شماره ۲-۲-٤ اصل FSA.

الف - شرایط مالی مشتری یا شخصی که از جانب او عمل می‌کند؛

ب - مشخصات معاملاتی که مؤسسه برای مشتری انجام داده یا در حال انجام آن است.

در چنین شرایطی، لازم نیست مؤسسهٔ مالی منتظر بماند تا اطلاعات فعالیت‌های تجاری عادی مشتری را گردآوری و ارسال کند، بلکه باید اطلاعات موجود را در اختیار مسئول گزارش‌دهی قرار دهد تا به شکلی مؤثر از این اطلاعات استفاده شود.

هنگام بررسی داخلی گزارش فعالیت مشکوک، مسئول گزارش‌دهی می‌تواند حسب شرایط موجود، بین افشای به‌موقع یا تأخیر در افشا (به دلیل جست‌وجوی در سیستم‌های گسسته اسناد دربردارندهٔ اطلاعات مربوط به شناسایی فعالیت تجاری)، تصمیم بگیرد.

۲-۶-۳ گزارش‌دهی خارجی معاملات مشکوک

تمام گزارش‌های داخلی را باید شخصی ذی‌صلاح با توجه به اطلاعات مربوط، بررسی کند تا به‌طور دقیق مشخص شود آیا اطلاع یا سوءظنی نسبت به وقوع جرم پول‌شویی وجود دارد یا خیر؟ اگر سوءظن موجود همچنان به قوت خود باقی باشد، باید گزارش موردنظر به واحد ملی اطلاعات مالی خارجی[1]، ارائه شود. ازاین‌رو، مؤسسه موظف است، اقدام‌های لازم را به‌منظور ایجاد اطمینان از بررسی گزارش داخلی سوءظن نسبت به پول‌شویی، توسط مسئول گزارش‌دهی یا جانشین وی انجام دهد. چنانچه مسئول گزارش‌دهی یا جانشین وی، به هنگام بررسی گزارش یادشده یا هرگونه اطلاعات مربوط به روابط تجاری موجود، متوجه شود یا گمان برد که دلایل منطقی و معقولی برای شک یا آگاهی نسبت به دخیل بودن شخص مورد نظر در عملیات پول‌شویی وجود دارد، بدون درنگ باید آن را به واحد ملی اطلاعات مالی خارجی گزارش دهد.

برخی مؤسسه‌های بزرگ‌تر، می‌توانند وظیفه ارائهٔ گزارش‌های خارجی را به کارکنان واجد شرایط تفویض کنند. همچنین مؤسسه‌های مالی برای انجام اقدام‌های مورد نظر، باید این موارد را مدنظر قرار دهند:

الف - مسئول گزارش‌دهی، باید گزارش را با توجه به تمام اطلاعات موجود و اطلاعات دیگری که از راه‌های معقول و منطقی گردآوری شده است، تهیه کند؛

ب - به‌منظور دسترسی به هرگونه اطلاعات از جمله اطلاعات مربوط به روابط تجاری مؤسسه، باید مجوز لازم به مسئول گزارش‌دهی داده شود؛

---

۱. Faring Financial Intelligent National Unit (FFINU) این واحد باید مانند واحد اطلاعات مالی، زیر نظر سازمان یا نهاد مقابله‌کننده با پول‌شویی اداره شود.

ج - مؤسسه‌های مالی باید ترتیبی اتخاذ کنند که مسئول گزارش‌دهی یا جانشین وی در صورت یقین یا شک نسبت به پول‌شویی،بتواند بدون نیاز به رضایت یا اخذ تأیید شخص دیگر، گزارش را تهیه و ارائه کند[1].

در زمان تصمیم‌گیری دربارهٔ یک گزارش مشکوک، مسئول گزارش‌دهی یا جانشین او باید اقدام‌های لازم را به‌منظور بررسی تمام اطلاعات مربوط به روابط تجاری مؤسسه در مورد شخص یا فعالیت تجاری که گزارش اولیه مربوط به آن است، انجام دهد. ممکن است، این کار بخشی از بازنگری اطلاعات مربوط به رابطهٔ تجاری، بازبینی تمام الگوها و حجم سایر معاملات از طریق حساب یا حساب‌های گشوده‌شده به یک نام، طول مدت رابطهٔ تجاری و مراجعه به سوابق ثبت‌شده باشد.

یادآوری می‌شود که امکان دارد در بخشی از این بازنگری، به بررسی دیگر حساب‌ها یا روابط تجاری نیز نیاز باشد. ممکن است، وجود ارتباط، توسط روابط بازرگانی مانند حساب‌های مرتبط یا از طریق افرادی مانند طرف‌های ثالث، کنترل‌کننده‌ها، امضاکنندگان و... آشکار شود. در هر حال، نیاز به جست‌وجوی اطلاعات مربوط به حساب‌ها یا روابط دوجانبه، نباید در ارائهٔ گزارش به FFINU، تأخیری به‌وجود آورد.

چنانچه پس از بازنگری، این نتیجه حاصل شود که همچنان دلایل لازم و معقول برای آگاهی یا سوءظن نسبت به ارتکاب جرم پول‌شویی وجود دارد، در آن صورت باید اطلاعات، بی‌درنگ پس از دریافت گزارش، به FFINU ارجاع شود تا از ارتکاب جرم قصور در افشا، ممانعت به‌عمل آید. مؤسسه باید دقت کند تا از ارائهٔ گزارش بدون انجام بررسی‌های داخلی به FFINU جلوگیری کند تا مطمئن شود تمام اطلاعات موجود، مورد توجه قرار گرفته است.

مسئول گزارش‌دهی یا جانشین وی موظف است، وظایف خود را صادقانه، منطقی و معقول انجام دهد و تصمیم‌های لازم را از روی حسن نیت و در کمال بی‌طرفی اتخاذ کند در غیر این صورت، گزارش سوءظن نباید به واحد مزبور ارائه شود.

در صورت نبود آگاهی، سوءظن یا دلایل معقول و منطقی در مورد شک به ارتکاب جرم پول‌شویی و درصورتی‌که معلوم شود قضاوت در مورد شخص یا رابطهٔ تجاری، اشتباه بوده است، هیچ مسئولیت کیفری برای قصور در ارائهٔ گزارش، وجود نخواهد داشت. با این حال، دلایل عدم ارائهٔ

---

۱. شماره ۳-۳-٤ اصل FSA

گزارش به FFINU باید به‌طور شفاف ثبت و در بخش گزارش سوءظن داخلی، نگهداری شود[1].

۳-۷ سخن آخر

قوانین پول‌شویی، تمام مدیران و کارکنان مؤسسه‌های مالی را موظف می‌سازد که در صورت هرگونه سوءظن یا آگاهی نسبت به فعالیت‌های تجاری مشکوک، مسئولان ذی‌ربط را از موضوع آگاه سازند، در غیر این صورت، هرگونه کوتاهی در افشای اطلاعات به‌ویژه هنگامی‌که نسبت به وقوع جرم، سوءظن یا آگاهی یا دلایل منطقی وجود دارد، جرم محسوب می‌شود و مسئولیت کیفری به همراه دارد. وجود برخی علائم یا نشانه‌های خاص مؤسسه‌های مالی را به شناسایی فعالیت‌های غیرعادی یا مشکوک، رهنمون می‌سازد. این علائم در دو مرحلهٔ گشایش حساب و عملکرد حساب مشتری ظاهر می‌شود.

روش‌های منطقی شناخت مشتری، مبنای محکمی برای شناسایی معاملات غیرعادی یا مشکوک به‌شمار می‌آیند. یک رابطهٔ تجاری، معامله یا سفارش مشکوک، اغلب به صورتی است که با معاملات مشروع و شناخته‌شدهٔ مشتری یا فعالیت‌های تجاری مناسب برای یک نوع حساب یا مشتری هماهنگ نیست. براین‌اساس، رمز شناسایی مورد مشکوک، داشتن اطلاعات کافی در مورد مشتری و فعالیت‌های عادی اوست تا معلوم شود معامله یا سفارش، غیرعادی و مشکوک است. بنابراین به‌منظور شناسایی بیشتر و دقیق‌تر مشتریان، باید حساب‌های شخصی آنان، حساب‌های خارجیان غیرمقیم، نهادهای داخلی، نهادهای خارجی، تراست‌های داخلی، تراست‌های برون‌مرزی، شرکت‌های سرمایه‌گذاری خاص یا شرکت‌های سهامی خاص، حساب‌های نهادی وجوه سرمایه‌گذاری و سایر روابط واسطه‌ای، حساب‌های گشایش‌یافته از طریق اینترنت و انواع دیگر حساب‌ها، بررسی شود.

شناسایی موارد مشکوک و فعالیت‌های تجاری غیرعادی نیازمند همکاری آحاد جامعه از جمله دولت و مؤسسه‌های خصوصی است، این ارتباط و همکاری در پیشگیری از وقوع جرم پول‌شویی و مجازات مجرمان، اهمیت زیادی دارد. در واقع، به اندازه‌ای که دولت‌ها، انواع شیوه‌های بایگانی سوابق و گزارش‌دهی فعالیت‌های مشکوک یا هر دو را برای مؤسسه‌های مالی الزام می‌کنند، به همان مقدار نیز مؤسسه‌ها باید با دولت همکاری و مقررات مربوط را رعایت کنند. رابطهٔ مزبور به‌طور معمول از

---

۱. برای اطلاع بیشتر به توضیحات ارائه‌شده در پیوست ۲ این فصل رجوع شود.

مؤلفه‌هایی مانند نگهداری سوابق، گزارش‌دهی معاملات مشکوک، گزارش‌دهی معاملات ارزی و گزارش‌دهی معاملات بیش از یک حد و اندازهٔ معین، تشکیل می‌شود.

نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی، شورای اروپا و آیین‌نامه‌های نمونهٔ سازمان ایالت‌های آمریکا به مراحلی که مؤسسه‌ها باید پس از شناسایی اولیه و در صورت لزوم گزارش‌دهی معاملهٔ مشکوک انجام دهند، اشاره کرده‌اند.

همان‌طورکه در سطرهای نخستین اشاره شد، تعهدی قانونی برای تمام کارکنان مؤسسه‌های مالی وجود دارد تا هرگونه آگاهی یا سوءظن خویش را نسبت به معاملات مشکوک به مسئولان ذی‌ربط منعکس کنند، مؤسسهٔ موردنظر می‌تواند شخصی را برای این منظور تعیین کند.

مسئول گزارش‌دهی باید پاسخگوی اقدام‌های مؤسسه مالی باشد، اما بسته به اندازه و نوع مؤسسهٔ مالی، می‌تواند برخی از وظایف خود را به جانشینانی محول کند.

گزارش‌دهی در خصوص معاملات مشکوک شامل گزارش‌دهی داخلی و خارجی است. در گزارش‌دهی داخلی، چنانچه افرادی که در یک مؤسسهٔ مالی مسئولیت عادی یا مدیریتی دارند، به وقوع جرم پول‌شویی در فرایند یک معامله شک کنند یا از آن آگاهی داشته باشند یا دلایل منطقی برای آگاهی یا شک خود نسبت به وقوع جرم در اختیار داشته باشند، باید مراتب را بی‌درنگ به مسئول گزارش‌دهی، منعکس کنند و مؤسسه نیز باید به‌منظور حصول اطمینان از این مسئله، اقدام‌های لازم را انجام دهد.

تمام مؤسسه‌های مالی باید دو شرط اساسی را رعایت کنند؛ نخست، کارکنان مؤسسه باید بدانند موارد مشکوک را به چه کسی گزارش کنند و دوم، مؤسسه باید زنجیرهٔ مشخصی را برای گزارش‌دهی، تعیین کند تا براساس آن، موارد مشکوک بدون تأخیر زمانی به مسئول گزارش‌دهی یا جانشین وی، ارجاع شود. باید به خاطر داشت که گزارش نباید پیش از آنکه به دست مسئول مورد نظر برسد، به خارج از مؤسسه راه یابد.

در گزارش‌دهی خارجی، باید تمام گزارش‌های داخلی را شخصی واجد شرایط، با توجه به دیگر اطلاعات مربوط و موجود بررسی کند تا به‌طور دقیق مشخص شود که آیا اطلاع یا سوءظنی نسبت به وقوع جرم پول‌شویی وجود دارد یا خیر؟ اگر سوءظن موجود همچنان به قوت خود باقی باشد، باید گزارش مورد نظر به مرجع ذی‌ربط ارائه شود. نهاد مقابله‌کننده با پول‌شویی پس از دریافت گزارش سوءظن نسبت به معاملهٔ انجام‌شده، وصول آن را اعلام و دستور لازم را صادر می‌کند. پس از

گزارش‌دهی مورد مشکوک، مؤسسه‌ها باید همچنان هوشیاری و احتیاط لازم را در مورد معامله‌ها یا سفارش‌های دیگر مشتری یا حساب مشکوک، به‌کار گیرند و در صورت نیاز، گزارش‌های دیگری را به مرجع مربوط ارائه کنند.

در خصوص جرایم برون‌مرزی، باید توجه داشت که قوانین ضدپول‌شویی بسیاری از کشورها در خارج از مرزهای ملی، لازم‌الاجرا نیست و جرم اصلی پول‌شویی باید در داخل یک کشور رخ داده باشد تا بتوان آن را پیگیری کرد. با این‌حال، قوانین مربوط به قصور در گزارش وقوع جرم، برای تمام موارد پول‌شویی، از جمله پول‌شویی در خارج از مرزها لازم‌الاجراست.

۸-۳ پیوست‌ها

پیوست ۱

مطالعهٔ موردی: سرویس ملی اطلاعات کیفری[1] انگلستان

سرویس ملی اطلاعات کیفری انگلستان، یک مرکز ملی دریافت اطلاعات موارد مشکوک دارد که شعبهٔ جرایم اقتصادی آن محسوب می‌شود. مسئولان گزارش‌دهی یا جانشینان آنها به منظور پرهیز از کوتاهی در ارائهٔ گزارش ارتکاب جرم، باید موارد را به NCIS ارجاع دهند. شعبهٔ جرایم اقتصادی متشکل از پلیس و مسئولان گمرکی بوده و در ساعات غیراداری نیز سیستم پیام‌گیر روی تلفن‌ها نصب شده است.

۱- روش افشا

در مقررات افشا و قانون عواید جرم انگلستان، از اشخاصی که سوءظن خود را گزارش می‌دهند، حمایت می‌شود. این مقررات که در مورد افراد خارج و داخل بخش مالی تنظیم شده است، علاوه بر گزارش‌های مربوط به تعهدات موجود، شامل گزارش‌هایی می‌شود که به‌صورت داوطلبانه ارائه شده است.

شکل و روش ارائهٔ گزارش‌ها در آیین‌نامه‌های مربوط تعیین می‌شود. در حال حاضر، روش گزارش‌دهی واحد، الزام قانونی ندارد و مقررات خاصی در این زمینه وضع نشده است.

۲- اعلام وصول گزارش‌ها

NCIS پس از دریافت گزارش سوءظن نسبت به معاملهٔ انجام‌شده، وصول آن را اعلام و دستور لازم را صادر می‌کند. درصورتی‌که دستور دیگری غیر از این صادر نشده باشد، مؤسسهٔ آزاد است حساب مشتری موردنظر را براساس ملاحظه‌های تجاری عادی کنترل و اداره کند، البته باید توجه

1. National Criminal Intelligence Service (NCIS).

داشت که دریافت نامهٔ اعلام وصول حاکی از بررسی مورد مشکوک یا بی‌اساس بودن سوءظن نیست.

پس از گزارش‌دهی مورد مشکوک، مؤسسه‌ها باید همچنان احتیاط و هوشیاری لازم را در مورد معامله‌ها یا سفارش‌های دیگر مشتری یا حساب مشکوک به‌کار گیرند و در صورت نیاز، گزارش‌های تکمیلی را به NCIS ارائه کنند.

۳- صدور دستور پیش از انجام معامله

اگر پیش از انجام معامله‌ای، دستوری در خصوص آن صادر شود و این سوءظن مطرح باشد که معامله یا وجوه مورد استفاده در آن، با عملیات پول‌شویی مرتبط است، در این صورت باید گزارشی به NCIS ارائه و برای ادامه یا عدم ادامه معامله، از آن کسب تکلیف شود. چنانچه مسئول تعیین‌شده به ادامهٔ معامله‌ای مشکوک رأی دهد، عمل وی جرم خواهد بود.

اگر در آینده به تأیید انجام معامله‌ای نیاز باشد، باید گزارش موردنظر به شعبهٔ جرایم اقتصادی NCIS به‌صورت پست تصویری، ارسال شود. مسئول شعبه، گزارش را به‌سرعت پیگیری می‌کند و تحقیقات داخلی را انجام می‌دهد. سپس برای تصمیم‌گیری در مورد تأیید انجام معامله با مرکز نیروی انتظامی، تماس می‌گیرد و پس از اتخاذ تصمیم، نسخه‌ای از تأییدیه به مؤسسهٔ افشاکننده ارسال می‌شود. درصورتی‌که NCIS ظرف هفت روز پس از دریافت گزارش، رضایت و تأیید خود را اعلام کند، مؤسسه می‌تواند انجام معامله را ادامه دهد، در غیر این صورت، نیروی انتظامی باید ظرف ۳۱ روز کاری (دورهٔ مهلت قانونی) از زمانی‌که NCIS از صدور تأییدیه خودداری کرده است، حکم توقف محدود صادر کند. در مواردی که از صدور تأییدیه خودداری می‌شود، NCIS موظف است توصیه‌های لازم را در مورد اینکه چه اطلاعاتی باید به مشتری داده شود، ارائه کند.

NCIS نمی‌تواند پس از انجام معامله، برای آن تأییدیه صادر کند. برای مثال، وقتی وجوه نقد برای انجام یک معاملهٔ مالی، دریافت می‌شود و این سوءظن وجود دارد که وجوه مزبور، عواید حاصل از جرم است یا زمانی وجوهی مشکوک وارد حسابی خاص می‌شود و این آگاهی از قبل وجود دارد که قرار است این وجوه به‌صورت کامل یا جزیی در زمانی معین برداشت شود، NCIS نمی‌تواند تأییدیهٔ موردنظر را صادر کند.

چنانچه مؤسسه‌ای احتمال دهد به تأخیر انداختن انجام معامله موجب اطلاع مشتری می‌شود،

مسئول تعیین‌شده می‌تواند اجازه دهد معامله مسیر خود را طی کند و سپس آن را گزارش دهد. ممکن است، شرایط یادشده هنگامی پیش آید که معامله (یا معاملات مربوط به هم) در یک سیستم پایاپای یا واریز خودکار جریان داشته باشد؛ در این سیستم تأخیر در انجام معامله به‌منزلهٔ نقض تعهد یا نقض اصول پایاپای بازار محسوب می‌شود. در هر حال، این عمل نباید به شکل خودکار انجام گیرد و باید برای عدم نیاز به تأییدیه قبلی، عذر موجهی ارائه شود.

٤- گزارش‌دهی موارد تقلب

در قانون عواید جرم انگلستان، مقرر شده است، چنانچه آگاهی، سوءظن یا دلایل معقول و منطقی در این زمینه وجود داشته باشد که شخص در حال پول‌شویی عواید حاصل از فعالیت مجرمانهٔ خود است، باید مورد مشکوک گزارش شود. اگر پیش از کسب عواید حاصل از جرم، از انجام آن جلوگیری شود، قصد اقدام به تقلب محسوب نمی‌شود و در نتیجه خارج از چارچوب شرایط و الزام‌های گزارش‌دهی الزامی قرار می‌گیرد. با این حال، به محض آگاهی از وقوع چنین فرایندی و کسب سود حاصل از آن، مسئول گزارش‌دهی یا جانشین وی موظف است، گزارش لازم را به NCIS ارائه دهد، البته اینکه چه کسی مرتکب عمل مجرمانه شده و چه فردی از آن سود برده است، اهمیتی ندارد.

۵- گزارش‌دهی موارد تقلب در چک و کارت اعتباری

سرقت دسته چک و کارت‌های اعتباری ممکن است به معاملات تقلبی متعددی منجر شود. در هر حال، هویت شخص متقلب اغلب نامشخص است و احتمال کشف آن هم بعید به‌نظر می‌رسد. برای مثال، اگر کارت یا چک به‌صورت تقلبی و برای دریافت وجوه یا کالا به‌کار رفته باشد:

۱- هویت فردی که دست‌اندرکار پول‌شویی است، مشخص نیست؛

۲- هویت شخصی که مرتکب جرم شده است، مشخص نیست؛

۳- منشأ اموال مجرمانه‌ای که به دست آمده است، مشخص نیست.

بر این اساس، مؤسسه‌ها موظف‌اند، برای اجرای روش‌های گزارش‌دهی جداگانه، از NCIS کسب تکلیف کنند.

در صورت امکان، می‌توان گزارش موارد سوءظن را به شخص یا واحدی که NCIS برای این منظور تعیین می‌کند، ارائه کرد. شخص تعیین‌شده از سوی NCIS باید ترتیبی دهد تا اطلاعات مربوط به معاملات تقلبی گزارش‌شده، تا پنج سال پس از دریافت نگهداری شود و برای کارکنان NCIS، پلیس یا ادارهٔ گمرک، قابل دسترسی باشد و بتوانند اطلاعات مورد نیاز خویش را از بایگانی دریافت کنند.

اطلاعاتی که باید نگهداری و به‌هنگام ضرورت در اختیار NCIS، پلیس یا ادارهٔ گمرک قرار داده شوند، عبارت است از:

۱- هویت فرد یا شمارهٔ کارت یا حساب؛

۲- مکان وقوع جرم در صورت معلوم بودن (فروشگاه/ دستگاه خودپرداز/ شعبهٔ بانک و...)؛

۳- تاریخ ارتکاب جرم؛

٤- مبلغ معاملهٔ تقلبی یا عواید مجرمانه.

مؤسسه باید هرگونه تغییری را که ممکن است در صدور تأییدیه مؤثر باشد، به اطلاع رییس کل NCIS برساند. به‌طور مثال، چنانچه شخص تأییدشده به پست دیگری منصوب یا از استخدام مؤسسه خارج شود، باید در نخستین فرصت پس از مشخص شدن تغییرات، مسئله به اطلاع رییس کل NCIS برسد. وی می‌تواند با اطلاع قبلی و دست‌کم ۲۸ روز پس از صدور تأییدیه، حکم تأییدیهٔ پیشین را با درخواست کتبی پس بگیرد.

بهره‌گیری از یک نظام گزارش‌دهی مورد توافق برای موارد تقلب در چک یا کارت اعتباری برای تمام مؤسسه‌ها، الزامی نیست. امکان دارد مؤسسه‌های کوچک که تعداد معاملات تقلبی آنها کم است، قادر نباشند علاوه بر مسئول گزارش‌دهی، شخص یا واحد دیگری در این زمینه داشته باشند. این مؤسسه‌ها موظف‌اند، تمام معاملات تقلبی یا مشکوک خود را از هر نوع، درصورتی‌که سودی از آنها حاصل شده باشد، به مسئول گزارش‌دهی یا جانشین وی برای ارجاع عادی به NCIS گزارش دهند.

٦- گزارش‌دهی جرایم برون‌مرزی

قوانین ضدپول‌شویی بسیاری از کشورها در خارج از مرزهای ملی، لازم‌الاجرا نیست و جرم اصلی پول‌شویی باید در داخل یک کشور رخ داده باشد تا بتوان آن را پیگیری کرد. با این حال، قوانین

مربوط به جرم قصور در گزارش وقوع جرم، برای تمام موارد پول‌شویی، از جمله پول‌شویی در خارج از مرزها، لازم‌الاجراست. با وجود این، این مسئله که مسئول تعیین‌شده برای گزارش‌دهی باید تمام مواردی را که در خارج از کشور اتفاق افتاده و به اطلاع او رسیده است، گزارش‌کند، تصوری خطاست. تعهد گزارش‌دهی به NCIS زمانی لازم‌الاجرا خواهد بود که مسئول یادشده گزارش را از فردی دریافت کرده باشد که در بخش مالی کشور موردنظر فعالیت می‌کند. در نتیجه، اگر جرم پول‌شویی در خارج اتفاق افتاده باشد و شخصی شاغل در بخش مالی یک کشور از آن مطلع شود، نیازی به گزارش‌دهی نیست، اما اگر این عمل در همان کشور رخ داده باشد، جرم محسوب می‌شود و شخص مورد بحث باید آن را به NCIS گزارش دهد، مانند هنگامی‌که حسابدار یا مالک ذی‌نفع وجوه در یک کشور ساکن است، فعالیت تجاری موردنظر در همان کشور انجام و حساب مرتبط با آن نیز در کشور مزبور، گشوده می‌شود. بر این اساس، در مورد جرایم اتفاق‌افتاده در آن سوی مرزها (اغلب) یک مسئولیت دوگانه وجود خواهد داشت.

پیوست ۲

توضیحات بیشتر دربارهٔ روش‌های گزارش‌دهی فعالیت‌های مشکوک

اگرچه ساختار داخلی مؤسسه برای گزارش‌دهی فعالیت‌های مشکوک به چند عامل، از جمله اندازه، ساختار، منابع و نوع فعالیت آن بستگی دارد، اما مؤسسه باید روش‌های گزارش‌دهی خود را به شکلی متمرکز کند تا هماهنگی و همسویی لازم را داشته باشند.

مؤسسهٔ مالی باید در تدوین روش‌های خود به شخص یا اشخاصی مسئولیت دهد تا تصمیم نهایی را در مورد تهیهٔ گزارش مربوط به معامله مشکوک اتخاذ کنند. شخص یادشده، به لزوم نباید همان کسی باشد که تحقیقات مربوط را انجام می‌دهد، بلکه مؤسسه می‌تواند این مسئولیت را به مقام‌های بالاتری مانند مسئول مقررات ضدپول‌شویی، فرد یا کمیته‌ای از بخش‌های دیگر مؤسسه مانند دفتر مشاورهٔ عمومی، دایرهٔ حقوقی یا حراست محول کند. در موارد خاص، می‌توان از مشاورهٔ خارجی نیز استفاده کرد.

مؤسسهٔ مالی موظف است، شخص یا اشخاصی را به‌عنوان مسئول نگهداری نسخه‌هایی از تمام اسناد و مدارک، سوابق و مکاتبات مربوط به معاملهٔ گزارش‌شده، تعیین کند. روش‌های یک مؤسسه باید به گونه‌ای باشد که گزارش‌های فعالیت‌های مشکوک، محرمانه تلقی شود و برای فرد یا افرادی که در معامله شرکت دارند، افشا نشود.

۱- بررسی فعالیت مشکوک

مؤسسه باید در بررسی موارد پول‌شویی یا فعالیت‌های مشکوک، بسته به منابع، ساختار سازمانی و فعالیت تجاری خود، از روش‌های تحلیلی متفاوتی بهره گیرد. دامنهٔ هر تحلیل نیز به نوع و منبع تحقیق بستگی دارد، البته با توجه به اندازهٔ مؤسسه، منابع آن و واحدهای ضدپول‌شویی، می‌توان برخی از امور مربوط به تحلیل موضوع را به سایر مؤسسه‌ها واگذار کرد.

۲- شرایط عمومی ثبت سوابق

مؤسسهٔ مالی موظف است، سیاست‌های خاص بایگانی سوابق را مطابق با شرایط و مقررات مختلف بایگانی، گزارش‌دهی و دیگر اصول تدوین‌شده، توسط ناظران مؤسسه (از جمله وزارت دارایی)، اتخاذ کند. همچنین باید سیاست‌های بایگانی سوابق در مؤسسه در فواصل زمانی معین، بازنگری شود.

۳- تماس‌ها و ارتباطات در مبارزه با پول‌شویی

مؤسسه‌ها مکلف‌اند، اطلاعات مربوط به مبارزه با پول‌شویی - از جمله معرفی افراد خاص برای برقراری تماس تلفنی- را منتشر کنند. در بخشی از این اطلاع‌رسانی، باید شماره تلفن‌هایی از کارکنان مؤسسه در اختیار عموم قرار گیرد. مؤسسه‌هایی که یک خط تلفن اختصاصی برای این مهم در نظر گرفته‌اند، می‌توانند به کارکنان خود توصیه کنند برای محرمانه ماندن مذاکرات، از همان خط برای مقاصد مبارزه با پول‌شویی استفاده کنند.

٤- سرعت در ارائهٔ گزارش

در شرایطی که هویت مجرم یا مکان اموال مجرمانه معلوم و قابل تشخیص باشد یا دلایل معقولی برای این مسئله وجود داشته باشد، باید از شکل گزارش‌دهی استاندارد استفاده شود. درصورتی‌که نیاز به پاسخ سریع نیروی انتظامی باشد، افشای اطلاعات باید از طریق تلفن و با استفاده از مقررات گزارش‌دهی سریع به اطلاع نهاد مقابله‌کننده با پول‌شویی رسانده شود. برای مثال، وقتی فعالیتی مورد سوءظن قرار می‌گیرد یا هنگامی‌که قرار است وجوه مشکوک به خارج از حوزهٔ قضایی مربوط منتقل شود، افشای اطلاعات به طریق پیش‌گفته صورت می‌پذیرد.

پیوست ۳

توضیحاتی دربارهٔ «مؤسسهٔ خدمات مالی» انگلستان

«مؤسسهٔ خدمات مالی» انگلیس، یک مؤسسهٔ مستقل غیردولتی و شبه‌قضایی است که هدفش نظام‌مند کردن و ساماندهی خدماتی است که مؤسسه‌های مالی ارائه می‌دهند. دفتر مرکزی این مؤسسه در لندن و دفتر دیگر آن در «ادینبرگ» مستقر است.

این مؤسسه، با حمایت و تشویق وزیر وقت دارایی انگلستان در ۷ ژوئن ۱۹۸۵ با نام «ستاد امنیت و سرمایه‌گذاری» به‌وجود آمد. در سال ۱۹۹۷ نام این مؤسسه به « مؤسسهٔ خدمات مالی» تغییر یافت. در حال حاضر، در چارچوب اختیارات ناشی از قانون خدمات مالی و بازار[1] مصوب ۲۰۰۰، فعالیت می‌کند. «قانون خدمات مالی و بازار» چهار وظیفهٔ قانونی بر دوش FSA گذاشته است:

۱- اعتماد بازار: حفظ اعتماد به نظام‌های مالی؛

۲- آگاهی عمومی: ارتقای شناخت عمومی از سیستم‌های مالی؛

۳- حمایت از مصرف‌کنندگان: حفظ سطح مناسب رضایتمندی مصرف‌کنندگان؛

٤- کاهش جرایم مالی: تا حد امکان کاهش جرایم مرتبط با امور مالی.

این مؤسسه علاوه بر تلاش‌هایی که برای قانونمند کردن بانک‌ها، شرکت‌های بیمه و مؤسسه‌های مالی انجام می‌دهد، از اکتبر ۲۰۰٤ نیز اقدام‌هایی را برای قاعده‌مند کردن امور مربوط به خدمات رهنی نیز انجام داده است.

مؤسسهٔ خدمات مالی در مقابل وزرای خزانه‌داری و از طریق آنان در برابر پارلمان مسئول و پاسخگوست و در عمل از دولت مستقل است و بودجه‌اش از راه جریمه، حق‌الزحمه و مالیات اجباری مؤسسه‌هایی که نظارت می‌کند، تأمین می‌شود. هیأت رییسه آن شامل یک رییس، یک مدیر اجرایی، سه مدیرعامل و یازده مدیر غیراجرایی است. هیأت رییسه سیاست‌های کلی را مشخص می‌کند و به سه بخش که هر کدام توسط یک مدیرعامل اداره می‌شود، تقسیم می‌شود:

---

1. Financial Services and Markets Act 2000.

۱- بازار خرده‌فروشی[1]؛

۲- بازار عمده‌فروشی و سازمانی[2]؛

۳- خدمات سامانگر[3].

به‌طورکلی مؤسسه‌هایی که در هر یک از زمینه‌های زیر فعالیت می‌کنند، توسط FSA نظارت و کنترل می‌شوند:

۱- پذیرش سپرده؛

۲- انتشار پول الکترونیکی؛

۳- فعالیت‌های سرمایه‌گذاری (انجام امور مربوط به معاملات سرمایه‌گذاری، مشاوره در سرمایه‌گذاری و اجرای طرح‌های سرمایه‌گذاری)؛

٤- فعالیت‌های بیمه‌ای (انجام قراردادهای مربوط به بیمه، مشارکت در امر قراردادهای بیمه‌ای و مشاوره در قراردادهای بیمه‌ای)؛

۵- انجام امور مربوط به قراردادهای رهنی؛

٦- خرید و فروش مسکن، املاک و....

اصولی که «مؤسسهٔ خدمات مالی» در هنگام انجام وظایف قانونی خود باید به آن پایبند باشد، عبارت است از:

۱- کارایی و اقتصاد: یعنی باید از منابع خود به بهترین نحو ممکن و اقتصادی‌ترین روش استفاده کند؛

۲- نقش مدیریت: مدیریت ارشد هر مؤسسه مسئول فعالیت‌ها و رعایت مقررات مربوط است. این اصل برای حمایت از مؤسسه‌ها در برابر مداخلات غیرضروری FSA در کار آنها تدوین شده است و مدیریت ارشد مؤسسه‌ها را مسئول مدیریت ریسک و کنترل داخل آنها می‌داند. بنابراین مؤسسه‌های مالی باید اقدام‌های معقولی را به‌عمل آورند و مسئولیت هر شخص را مشخص و اطمینان حاصل کنند که مؤسسه به اندازه کافی نظارت و کنترل می‌شود؛

۳- تناسب: محدودیت‌هایی که FSA برای صنایع اعمال می‌کند، باید با منافعی که از این

---

1. Retail Markets.
2. Wholesale and Institutional Markets.
3. Regulatory Services.

محدویت‌ها مورد انتظار است، تناسب داشته باشد. FSA در این خصوص هزینه‌های مؤسسه‌ها و مصرف‌کنندگان را لحاظ می‌کند؛

٤- نوآوری: تسهیل نوآوری در زمینهٔ فعالیت‌های مقرر مؤسسه، برای مثال، ایجاد فضای مناسب برای قبول طرح‌های مختلف به‌طوری‌که محدودیت‌های غیرضروری مانع خدمات و محصولات جدید مالی نشود؛

٥- منش بین‌المللی: شامل حفظ جایگاه مناسب رقابتی انگلستان، FSAجنبه‌های بین‌المللی بیشتر امور مالی و جایگاه رقابتی انگلستان را در نظر می‌گیرد. این امر شامل همکاری با قانونگذاران دیگر کشورها هم در خصوص موافقت با معیارهای بین‌المللی و هم نظارت مطلوب مؤسسه‌ها و بازارهای جهانی است؛

٦- رقابت: ضرورت به حداقل رساندن تأثیر نامطلوب رقابتی که ممکن است در اثر فعالیت‌های FSA و شرایط رقابتی بین مؤسسه‌هایی که نظارت می‌کند، پیش آید. ملاحظات رقابت و نوآوری نقش کلیدی در کار تحلیل هزینه و فایدهٔ FSA دارد. براساس قانون خدمات مالی و بازار، خزانه‌داری، ادارهٔ تجارت عادلانه و کمیسیون رقابت در بازنگری تأثیر قوانین FSA بر رقابت نقش دارند.

همان‌طور که گفته شد، قانون خدمات مالی و بازار برای FSA چهار هدف ترسیم کرده که یکی از آنها تلاش برای کاهش جرایم مالی است. در این زمینه، بخش‌هایی که FSA در آنها نقش کلیدی دارد، عبارت است از: سوءاستفاده‌های مالی، تقلب و کلاهبرداری و پول‌شویی.

اهداف اصلی FSA حفظ بازار مالی قاعده‌مند و شفاف و تلاش برای نیل به دادوستد عادلانه برای مشتریان خرده‌فروش است.

نقش اصلی FSA ، نظارت بردستگاه‌های ضدپول‌شویی و نظام‌های نظارتی و کنترلی مؤسسه‌های مالی و بانک‌هاست. بانک‌ها موظف‌اند، به محض مشاهدهٔ موارد مشکوک به پول‌شویی، آن را به بخش مربوط به جرایم ملی سرویس اطلاعاتی انگلیس[1] اعلام کنند.

به‌موجب قانون مورد اشاره، در زمینهٔ مقابله با پول‌شویی، FSA قدرت تنظیم آیین‌نامه‌های اجرایی را دارد. تدوین مقررات و آیین‌نامه برای دستگاه‌های ضدپول‌شویی، نظارتی و کنترلی از جمله مواردی است که «مؤسسهٔ خدمات مالی» انگلستان انجام می‌دهد. مهم‌ترین وظایفی را که این مؤسسه

---

1. National Criminal Intelligence Service.

برای این‌گونه دستگاه‌ها تعیین کرده، عبارت است از شناسایی مشتری و مراقبت لازم هنگام دادوستد با او، هوشیاری در مقابل معاملات مشکوک به پول‌شویی، گزارش‌دهی معاملات مشکوک به مقام‌های ذی‌صلاح و ثبت و نگهداری اسناد برای بررسی‌ها و پیگیری‌های بعدی. «مؤسسهٔ خدمات مالی» انگلستان قدرت مصادرهٔ اموالی را که ممکن است حاصل از جرایم مالی باشند، ندارد.

فصل چهارم
راه‌های پیشگیری و مقابله

۱-٤ مقدمه

مبارزه با پدیدهٔ پول‌شویی گذشته از اینکه از جرایم مالی می‌کاهد، هزینهٔ ارتکاب به جرایم منشأ را نیز افزایش می‌دهد و مجرمان را از دستیابی به منابع مالی مورد نیازشان، محروم می‌سازد. ازاین‌روست که مبارزه با پول‌شویی اهمیتی دوچندان می‌یابد، به عزمی جهانی تبدیل می‌شود و همکاری کشورها را در سطح بین‌المللی برمی‌انگیزد.

توفیق کشورها در مبارزه پول‌شویی منوط به شروط زیر است:

- مسئولان باید ساختار قانونی، مالی و انتظامی مناسب و شایسته‌ای برای مبارزه با پول‌شویی فراهم سازند؛
- نظام‌های نظارتی، قضایی و مراکز انتظامی هر کشور باید به‌طور هماهنگ عمل کنند، همکاری‌های لازم را با یکدیگر به‌عمل آورند و فرایند گردش اطلاعات مورد نیاز بین آنها شفاف باشد؛[1]
- مدیران مؤسسه‌های تجاری خصوصی، به‌ویژه در بخش خدمات مالی باید دولت‌ها را در مبارزه با پول‌شویی یاری کنند؛
- آگاهی از آخرین اخبار و تحولات مربوط به مسئله پول‌شویی و همچنین همکاری و هماهنگی بیشتر بین کشورها، حضور فعالانهٔ جامعهٔ جهانی را در کنفرانس‌های بین‌المللی و منطقه‌ای اجتناب‌ناپذیر می‌سازد؛

---

۱. پیشنهادهای چهل‌گانهٔ نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی معیار مناسبی در این زمینه به‌شمار می‌آید که در سطح بین‌المللی مورد پذیرش قرار گرفته است و در فصل ششم به آن اشاره خواهد شد.

– کشورها باید با عقد موافقتنامه‌های همکاری و تبادل اطلاعات توانایی خود را برای مقابله با این جرم مالی افزایش دهند.

پول‌شویی اغلب در مؤسسه‌های مالی رخ می‌دهد، اما شدت و مقدار آن به ضعف نظام‌های نظارتی، قضایی و انتظامی هر کشور بستگی کامل دارد.

با توجه به آنکه ارتکاب به جرم منشأ و پول‌شویی عواید حاصل از آن ممکن است از مرزهای جغرافیایی یک کشور فراتر رود، برای مبارزه با این جرم مالی باید در سه سطح مؤسسه‌ای، کشوری (ملی) و بین‌المللی اقدام‌های لازم به‌عمل آید.

مبارزه با پول‌شویی در سطح مؤسسه‌ها، شامل تدابیر کلی مؤسسه‌ها در مبارزه با پول‌شویی، آموزش کارکنان مؤسسه در شناسایی و مبارزه با پول‌شویی، الزام‌ها و سازوکارهای شناسایی مشتری، سیستم نگهداری و ارائهٔ گزارش و اطلاعات، هزینه‌های مؤسسه‌ها در مبارزه با پول‌شویی و مبارزه با پول‌شویی در بخش بانکی، بیمه‌ای و بازار سرمایه می‌شود.

مبحث مبارزه با پول‌شویی در سطح ملی، به نقش سیستم‌های دولتی در مبارزه با پول‌شویی، مبادلهٔ اطلاعات داخلی بین سازمان مبارزه‌کننده و دستگاه‌های اجرایی، اعمال مجازات برای مرتکبان جرم پول‌شویی و بررسی مقایسه‌ای قوانین کشورهای مختلف اختصاص دارد.

حقوق بین‌الملل در بخش پول‌شویی، همکاری کشورها در مبارزه با پول‌شویی و نهادهای ارائه دهندهٔ آموزش در سطح بین‌المللی، از مواردی است که در بخش مبارزه با پدیدهٔ پول‌شویی در سطح بین‌الملل، به آن پرداخته می‌شود. در پایان، به‌منظور آشنایی بیشتر خوانندگان با مباحث مطرح‌شده در این فصل، توضیحاتی دربارهٔ همکاری‌های بین‌المللی مرکز بین‌المللی امور انتظامی و مواد مخدر وزارت خارجهٔ آمریکا، ارائه می‌شود (پیوست).

۲-٤ مبارزه با پول‌شویی در سطح مؤسسه‌ها

مؤسسه‌های مالی به‌عنوان نخستین نهادهایی که به‌طور ملموس و عینی در معرض خطر پول‌شویی قرار دارند، نقش مهمی در مبارزه با این جرم ایفا می‌کنند. اغلب کشورهایی که به تدوین قوانین و مقررات مرتبط با پول‌شویی پرداخته‌اند، مؤسسه‌های مالی را به داشتن رویه‌ای مکتوب در امر مبارزه با این جرم ملزم کرده‌اند.

تدابیر پیشگیرانهٔ مؤسسه‌های مالی تأثیر به‌سزایی در پیشگیری از وقوع جرم پول‌شویی دارد و آموزش کارکنان مؤسسه‌ها از عوامل مؤثر در مبارزه با این جرم است.

۱-۲-٤ تدابیر کلی مؤسسه‌ها در مبارزه با پول‌شویی

مؤسسه‌ها باید در مبارزه با پول‌شویی از روش‌های مدون پیروی کنند. این مسئله در بسیاری از کشورهای پیشرفته وجاهت قانونی یافته است و به همین سبب همهٔ مؤسسه‌ها براساس قانون، موظف‌اند از وقوع جرم پول‌شویی و شناسایی موارد مشکوک با بهره‌گیری از روش‌های قاعده‌مند جلوگیری کنند.

الف- الزام‌های قانونی مؤسسه‌ها در مقابله با پول‌شویی

همهٔ مؤسسه‌های مالی موظف‌اند، با تهیه و ابلاغ آیین‌نامه‌های مشخص، سیاست‌های خود را در قبال مسئلهٔ پول‌شویی به وضوح تشریح کنند. این آیین‌نامه‌ها باید بر پایبندی مؤسسه و مدیریت آن به رعایت قوانین و مقررات موضوعه، صحه بگذارد و بر مسئولیت کارکنان برای دفاع از مؤسسه در برابر هرگونه عملیات پول‌شویی تأکید ورزد.

بیشتر کشورهایی که مقابله با پول‌شویی را سرلوحهٔ امور خویش قرار داده‌اند، مؤسسه‌های مالی و اقتصادی خود را ملزم به مبارزهٔ قانونی با این پدیده کرده‌اند. در این زمینه، می‌توان به قانون پاتریوت[1] در ایالات متحدهٔ آمریکا اشاره کرد. این قانون تمام مؤسسه‌های اوراق بهادار[2] را ملزم کرده بود تا ماه آوریل ۲۰۰۲ طرح مشخصی برای مبارزه با پول‌شویی تهیه کنند. حداقل معیارهای موردنظر در این قانون، به شرح زیر است:

۱- تدوین سیاست‌ها، روش‌ها و نظارت‌های داخلی در مؤسسه؛

۲- تعیین مسئول قانونی برای نظارت بر رعایت مقررات و شناسایی موارد مشکوک؛

۳- تهیه و تدوین طرح آموزش مستمر کارکنان؛

٤- تعیین سازوکار حسابرسی که به‌طور مستقل به تحقیق و بررسی طرح‌های مؤسسهٔ مالی بپردازد.

---

1 . Patriot.

2 . Securities Firm.

ب- تعیین روش‌های هدفمند مبارزه با پول‌شویی

مؤسسه‌ها باید در برنامه‌ریزی‌های ضدپول‌شویی خود، روش‌هایی به‌کار گیرند که به‌صورت هدفمند و نظام‌مند، به شناسایی و پیشگیری از وقوع جرایم مالی بینجامد. این روش‌ها باید مطابق با قوانین و مقررات جاری و همچنین قانون رازداری بانکی باشد. مؤسسه باید روش مشخصی برای شناسایی مشتریانش داشته باشد و کارکنان خود را برای اجرای برنامه‌های پیشگیری و مقابله با پول‌شویی آموزش دهد. دستورالعمل‌های مکتوب مؤسسه باید شامل همکاری‌های لازم برای شناسایی، نظارت و گزارش‌دهی معاملات غیرعادی و مشکوک باشد. به‌علاوه، دستورالعمل‌ها باید انواع معاملات و حساب‌هایی را که به‌طور بالقوه، امکان بیشتری برای فعالیت‌های پول‌شویی فراهم می‌کنند، مورد توجه قرار دهد.

هرگونه فعالیت تجاری مؤسسه باید بر مبنای سازوکار پیشگیری از پول‌شویی طراحی شود و رعایت مقررات مبارزه با پول‌شویی به تمام فعالیت‌های مؤسسه تسری یابد. از سوی دیگر، برنامه‌های مؤسسه در امر مبارزه با پول‌شویی باید متناسب با تغییر قوانین و مقررات تغییر یابد.

ج- تعیین مسئول قانونی مبارزه با پول‌شویی

هر مؤسسه باید فردی را به‌طور قانونی به‌عنوان مسئول نظارت بر رعایت مقررات مربوط به مبارزه با پول‌شویی، انتخاب کند. مسئول یادشده می‌تواند وظایف خویش را از طریق یک بخش، گروه یا کمیته‌ای خاص انجام دهد. بسته به نوع ساختار، کیفیت و کمیت فعالیت‌ها و منابع مالی مؤسسه، بخش یا گروه مزبور می‌تواند فعالیت‌های خود را به‌طور کامل به مبارزه با پدیدهٔ پول‌شویی، اختصاص دهد یا فعالیت‌های دیگری را نیز متقبل شود. در هر شکل، مسئول قانونی به‌طور مستقیم یا از طریق بخش یا گروه مربوط، نظارت بر اجرای طرح مبارزه با پول‌شویی مؤسسه را در دستور کار خود قرار می‌دهد و وظیفهٔ ارتباط با نهادهای مؤثر در مبارزه با پول‌شویی را در خارج از مؤسسه، به‌عهده دارد.

د- دقت در پذیرش انواع سپرده‌ها

هر مؤسسه باید تدابیر ویژه‌ای را برای آن دسته از سپرده‌هایی که امکان بیشتری برای سوءاستفاده از آنها در جریان پول‌شویی وجود دارد، اتخاذ کند. کاربرد روش‌هایی مانند دریافت نقدی وجوه یا معادل آن مانند چک‌های مسافرتی، حواله‌ها و اوراق قرضهٔ بدون نام، هر چند مشروع و

قانونی است، اما همواره در جریان پول‌شویی مورد استفاده قرار می‌گیرند و باید راهکارهای مدونی برای مواجهه با آنها در نظر گرفته شود.

مؤسسه‌های مالی باید کارکنان خود را در این زمینه آموزش دهند تا امکان سوءاستفادهٔ مجرمان از این‌گونه سپرده‌ها به حداقل برسد.

هـ - الزام‌های مؤسسه‌ها در شناخت مشتری

برای اجرای برنامه‌های ضدپول‌شویی، مؤسسه‌ها باید نسبت به شناخت مشتریان خود متعهد باشند. باید اصل شناسایی مشخصات واقعی مشتریان و حساب آنها در برنامهٔ مؤسسه‌ها برای مقابله با پدیدهٔ پول‌شویی مورد تأکید قرار گیرد. به‌دلیل آنکه هر مؤسسه‌ای مشتریان متعددی دارد، باید از روش‌های مدونی برای شناسایی و ثبت هویت واقعی مشتریان خود در حساب‌های مختلف بهره گیرد. برای مثال، در قوانین و مقررات بورس اوراق بهادار نیویورک[1] و انجمن ملی معامله‌گران اوراق بهادار آمریکا[2]، مؤسسه‌های مرتبط ملزم به دریافت و نگهداری اطلاعات مربوط به مشتریان شده‌اند که این الگو مبنای مناسبی برای سایر مؤسسه‌های مالی خواهد بود.

و- الزام‌های مؤسسه‌ها در نظارت بر معاملات خاص

هر مؤسسه باید طرح مشخصی برای نظارت و بازنگری فعالیت‌های غیرعادی و مشکوک داشته باشد. این طرح با توجه به کمیت و کیفیت فعالیت تجاری مؤسسه، ممکن است شیوه‌های نظارتی مشخصی را از کنترل دستی معاملات تا سازوکارهای نظارتی رایانه‌ای شامل شود. پس از تدوین این طرح نظارتی، مؤسسه موظف است راهکار مناسبی برای اجرای آن در نظر گیرد.

ارائهٔ گزارش فعالیت‌های غیرعادی نیز ممکن است با معیارهای تعریف‌شده، مانند حجم زیاد معاملات صورت پذیرد. در مجموع، همهٔ مؤسسه‌ها باید با ایجاد سازوکاری مناسب، کارکنان خود را در شناسایی و ارائهٔ گزارش معاملات مشکوک یاری دهند. بدیهی است که مؤسسه با شناسایی موارد مشکوک، موظف است موارد را به مراکز ضدپول‌شویی دولتی یا مسئولان ذی‌ربط گزارش دهد.

---

1. New York Stock Exchange (NYSE).
2. National Association of Securities Dealers (NASD).

ز- تدابیر احتیاطی مؤسسه‌ها

مؤسسه‌های مالی علاوه بر تدوین سازوکارهایی برای شناسایی موارد پول‌شویی که در عمل به لحاظ پیشگیری از جرم نیز مؤثر است، موظف‌اند تدابیر احتیاطی ویژه‌ای را رعایت کنند. برای مثال، در این زمینه می‌توان به توصیه‌های مسئولان امر در ایالات متحدهٔ آمریکا به همهٔ مؤسسه‌ها اشاره کرد که از آنها خواسته‌اند در صورت وقوع موارد زیر، تدابیر احتیاطی شدیدی را در نظر گیرند[1]:

۱- درخواست یک خارجی با هویت نامشخص[2]، برای برقراری ارتباط تجاری یا انجام معامله از طریق مؤسسه‌ای مالی که تاکنون با اشخاص خارجی روابط اقتصادی نداشته است و اکنون هم قصد چنین کاری را ندارد،

۲- تقاضای شخصی با هویت نامشخص، به‌منظور پنهان‌سازی اطلاعات مربوط به معامله یا ثبت آن به نام شخص یا مؤسسه تجاری دیگری که مالک آن به‌آسانی قابل شناسایی نیست؛

۳- معامله با اشخاص با هویت نامشخص، در یک حوزهٔ قضایی ناشناس یا در حوزه‌های قضایی و مؤسسه‌هایی که ضوابط کافی برای شناخت مشتری در اختیار ندارند یا اجازه می‌دهند معاملات از جانب اشخاص ثالثی که به‌طور کامل شناسایی نشده‌اند، انجام گیرد؛

٤- انجام معامله با اشخاص با هویت نامشخص، در چند حوزهٔ قضایی یا مؤسسهٔ مالی، قبل یا بعد از وارد شدن به شرکتی در ایالات متحدهٔ آمریکا، بدون هدفی مشخص و به قصد پنهان کردن منشأ مالکیت و کنترل وجوه؛

۵- افزایش یا کاهش سریع ارزش وجوه یا دارایی‌ها در حساب‌های شخصی با هویت نامشخص، به شکلی که حاصل نوسان‌های معمول بازار سرمایه نباشد؛

٦- واریز یا برداشت مکرر از حسابی با هویت نامشخص؛

۷- معاملات بزرگ ارزی یا اوراق بهادار از طریق حساب فردی با هویت نامشخص؛

۸- واریز یا برداشت مکرر از حساب شخصی با هویت نامشخص به مقداری کمتر از حد نصاب گزارش‌دهی در یک یا چند روز پیاپی؛

۹- واریز یا برداشت‌هایی بسیار زیاد که با ثروت یا فعالیت تجاری صاحب حساب، متناسب

---

1. American Bar Association Central and East European Law Initiative (CEELI), Money laundering Concept Paper", May 1993.
2. Covered Person

نباشد؛

۱۰- واریز و برداشت‌های غیرطبیعی اشخاص با هویت نامشخص، از حساب خود به نحوی که پس از واریز وجوه به حساب، پس از مدتی کوتاه مبلغی به همان مقدار از حساب برداشت و به حساب مؤسسهٔ مالی دیگری (به‌ویژه اگر مؤسسهٔ مالی یادشده خارجی باشد) واریز شود و این کار به‌طور مستمر تکرار شود؛

۱۱- وجود حسابی با ماندهٔ کم که متعلق به شخص با هویت نامشخص باشد و برای مقاصدی غیر از پس‌انداز به‌کار رود.

۲-۲-٤ آموزش کارکنان مؤسسه برای شناسایی و مقابله با پول‌شویی

آموزش کارکنان و آشنایی آنها با روش‌های پول‌شویی و شیوه‌های شناسایی آن و همچنین سیاست مؤسسه در برخورد با این جرم مالی، در مبارزهٔ مؤثر با پدیدهٔ یادشده، تأثیر به‌سزایی دارد.

ارائهٔ آموزش‌های ویژه به آن دسته از کارکنان مؤسسه که در معرض رویارویی بیشتری با فعالیت‌های مجرمانه پول‌شویی هستند، ضروری است. این افراد باید با قوانین و مقررات مربوط آشنا باشند و از توان لازم برای شناسایی و تشخیص معاملات و فعالیت‌های مشکوک برخوردار باشند.

الف- نحوهٔ آموزش کارکنان

مسئولان یک مؤسسه باید روش‌های مقابله با پول‌شویی را به‌کارکنان بخش‌هایی از مؤسسه که در معرض این پدیده قرار دارند، آموزش دهند. این آموزش‌ها باید روش‌های شناسایی معاملات مشکوک، قوانین و مقررات مربوط و شرایط ارائهٔ گزارش را در برگیرد. سیاست مؤسسه در مبارزه با پول‌شویی و مسائل دیگری مانند اصول اخلاق حرفه‌ای، باید در قالب جزوه در اختیار کارکنان قرار گیرد. در مجموع، مؤسسه‌های مالی باید از آگاهی کارکنان خود نسبت به نقش آنها در مبارزه با پول‌شویی اطمینان یابند. به‌علاوه، مؤسسه باید آن دسته از کارکنانی را که به آموزش‌های ادواری بیشتری نیاز دارند، مشخص کند. به‌جز آن گروه از کارکنان که به‌طور ویژه سرگرم مبارزه با پول‌شویی هستند، واحدهای دیگر مؤسسه که به آموزش نیاز دارند، عبارتند از: واحدهای اداری و مالی، ذیحسابی و حسابرسی، بخش اعتبارات، حراست، بازرسی و رسیدگی به شکایات و بخش حقوقی.

آموزش کارکنان ممکن است با عملیات اجرایی گوناگونی از جمله سخنرانی، فیلم‌های

آموزشی، آموزش از طریق شبکه و رایانه یا شیوه‌های دیگر صورت پذیرد. به‌علاوه، توزیع گزارش‌ها و جزوه‌های آموزشی در امر آموزش تمام کارکنان یا گروه خاصی از آنان بسیار مؤثر است. تدوین برنامهٔ آموزشی مؤسسه را می‌توان به اداره‌های حقوقی، حسابرسی و منابع انسانی واگذار کرد و مؤسسه‌ها موظف‌اند، اسناد و مدارک مربوط به اقدام‌های آموزشی خود را نگهداری کنند.

ب- موضوع‌هایی که باید آموزش داده شود

مؤسسه‌های مالی باید سرفصل‌ها و مواد آموزشی مبارزه با پول‌شویی را متناسب با فعالیت‌های خود هماهنگ کنند. به این منظور باید موضوع‌هایی مانند روش‌های شناسایی مشتری، معیارهای فعالیت‌های مشکوک، اصول و مقررات گزارش‌دهی به‌ویژه در مورد معاملات ارزی، نحوهٔ جابه‌جایی اسناد مالی و مجازات‌های کیفری و مدنی پول‌شویی، در سرفصل‌ها و مواد آموزشی گنجانده شود. همچنین مؤسسه‌های مالی باید با آگاهی از آخرین شگردهای شناسایی‌شدهٔ پول‌شویی، مفاد آموزشی خود را بهنگام کنند. اگرچه مؤسسه‌های مالی با توجه به شرایط و نحوهٔ فعالیت تجاری خود در مورد کفایت آموزش کارکنان ارشد تصمیم می‌گیرند، اما برنامه‌های آموزشی برای کارکنان جدید، ردهٔ میانی و پایینی باید به‌صورت مستمر و ادواری ادامه یابد. کارکنان جدید باید آموزش لازم را در خصوص موضوع‌های زیر فرا گیرند:

۱- ماهیت و جریان‌های پول‌شویی؛

۲- تعهدات قانونی مورد توجه در قوانین مربوط؛

۳- ضوابط و اصول پیشگیری و نظارت (شامل بررسی هویت مشتری و شناسایی معاملات مشکوک و اصول گزارش‌دهی موارد مشکوک به مسئولان امر).

۳-۲-٤ الزام‌ها و سازوکارهای شناسایی مشتری

در نظام حقوقی کشورها باید شفافیت معاملات اقتصادی تضمین شود. این کار باید با تدوین قانون و مقررات مربوط به شرکت‌ها صورت پذیرد و به نحوی انجام گیرد که حق مالکیت فردی در آن تضمین شود و از تأسیس شرکت‌های پوششی (صوری) ممانعت به‌عمل آورد. بنابراین، مؤسسه‌های مالی باید برای کسب اطلاعات دربارهٔ هویت واقعی اشخاصی که از جانب آنها حسابی افتتاح یا معامله‌ای انجام می‌شود، معیارها و اقدام‌های معقولی را مدنظر قرار دهند.

الف- اصول اساسی شناسایی مشتری

مؤسسه‌های مالی باید قادر به شناسایی هویت واقعی مشتریان خود باشند و بتوانند تشخیص دهند که چه زمانی فعالیت مالی عادی و چه زمانی فعالیت‌ها غیرعادی و بالقوه مشکوک یا حاصل از فعالیت‌های مجرمانه بوده یا برای استفاده در این‌گونه مقاصد به‌کار رفته است. همچنین مؤسسه‌های مالی باید سوابقی دقیق و کافی برای همکاری با مراجع ذی‌صلاح در امر تحقیقات در اختیار داشته باشند.

به‌طور کلی، مؤسسه‌های مالی در جریان شناسایی مشتری، ملزم به رعایت موارد زیرند:

۱- مشتری مستقیم را شناسایی کنند، یعنی بدانند که مشتری چه شخص یا نهاد قانونی است؛

۲- هویت واقعی مشتری را با استفاده از مدارک، داده‌ها یا اطلاعات قابل اطمینان و دارای منبع مستقل و مستند بررسی کنند؛

۳- مالک اصلی اموال شناسایی شود. یعنی تعیین کنند که کدام شخص(اشخاص) حقیقی یا حقوقی مالکیت یا کنترل مستقیم اموال مشتری را بر عهده دارد یا معامله‌ای از جانب وی انجام می‌دهد؛

٤- هویت مالک اصلی، مشتری یا شخصی را که معامله از جانب وی صورت می‌گیرد، شناسایی کنند و اطلاعات ارائه شده در بند ۳ را مورد بازبینی قرار دهند؛

۵- در طول دورهٔ ارتباط تجاری، برای اطمینان یافتن از این موضوع که معاملات با آگاهی مؤسسه از هویت واقعی مشتری صورت می‌گیرد، حساب‌ها و در صورت امکان، منابع تأمین وجوه، مورد بررسی مداوم قرار گیرد.

مؤسسه‌های مالی می‌توانند شناسایی مشتری را به مواقعی موکول کنند که معامله‌ای بالاتر از حد نصاب تعیین‌شده، انجام گرفته یا زمانی‌که مؤسسه‌های مالی به ارتکاب جرم پول‌شویی در یک معامله مظنون شده باشند. در ضمن، مؤسسه‌ها ملزم به شناسایی مکرر مشتری نیستند و می‌توانند بر شناسایی‌ها و بررسی‌های هویتی که پیشتر انجام شده است، تکیه کنند، مگر اینکه در اعتبار اطلاعات و یافته‌های خود تردید داشته باشند.

درصورتی که مؤسسه‌ها قادر به شناسایی مشتری نباشند، باید توسط مراجع ذی‌صلاح با محدودیت‌های زیر روبه‌رو شوند:

۱- منع مؤسسه از برقراری ارتباط تجاری با مشتریان ناشناخته و انجام هرگونه معامله با آنان؛

۲- محدود کردن فعالیت‌ها یا معاملاتی که ممکن است از طریق حساب موردنظر انجام شود، مانند ممنوعیت برداشت از وجوه حساب؛

۳- الزام مؤسسه‌ها برای گزارش‌دهی در خصوص معاملات مشکوک به واحدهای اطلاعات مالی.

در مجموع، مؤسسه‌های مالی و اعتباری باید، هویت مشتریان و نشانی آنها را پیش از گشایش هرگونه حساب عادی یا دفترچهٔ پس‌انداز، خرید سهام و اوراق قرضه یا دیگر اوراق بهادار، استفاده از صندوق امانات بانک، اعطای تسهیلات خاص یا مشارکت در هرگونه معاملات تجاری دیگر، بررسی کنند.

هویت شخص حقیقی باید با ارائهٔ سند رسمی عکس‌دار و معتبر شناسایی و نسخه‌ای از اصل سند نیز دریافت و بایگانی شود. نشانی فرد هم باید با ارائهٔ سندی که بتوان صحت آن را ثابت کرد، بررسی و مشخص‌شود.

هویت شخص حقوقی باید با بررسی اساسنامه و هرگونه سندی که به‌صورت قانونی ثبت شده باشد، شناسایی و بررسی شود و در زمان شناسایی، موجودیت داشته باشد. در این مورد باید نسخه‌ای از اساسنامه دریافت و نگهداری شود.

مدیران، کارکنان یا کارگزارانی که به نمایندگی از طرف‌های ثالث وارد معاملات می‌شوند، باید مدارک یادشده و مدارک مستندی را که نشان‌دهندهٔ صحت مشخصات و نشانی مالکان ذی‌نفع باشد، ارائه کنند. در حال حاضر، در قوانین و مقررات بورس نیویورک و اصول اجرایی اتحادیهٔ ملی معامله‌گران اوراق بهادار آمده است که مؤسسه باید برای هرحسابی که گشوده می‌شود، کوشش خود را به‌منظور دریافت و نگهداری اطلاعات مربوط به مشتری به‌کار گیرد.

روش‌های مبارزه با پول‌شویی در یک مؤسسه باید به گونه‌ای تهیه شود که بر تعهد مؤسسه برای درخواست مشخصات اصلی مشتریان و حساب‌ها تأکید ورزد. به‌دلیل آنکه بازار اوراق بهادار با مشتریان گوناگون روبه‌روست، ازاین‌رو، هر مؤسسه باید شرایط الزامی خاصی را برای شناسایی و ثبت هویت مشتریان و حساب‌های مختلف در اختیار داشته باشد. این شرایط باید در سیاست‌ها و خط‌مشی‌های مؤسسه برای شناسایی مشتری لحاظ شود.

مشتریان غیرثابت یک مؤسسه نیز باید با روش‌های یادشده به‌ویژه در مورد معاملاتی که با مبلغی بیش از حد نصاب تعیین‌شده، انجام گرفته است، شناسایی و بررسی شوند. تعیین حد نصاب مبلغ معاملات بر عهدهٔ قانونگذار است.

چنانچه حجم معامله در زمان انجام عملیات نامشخص باشد، به محض اینکه ارزش معامله

مشخص شد و مقدار آن بیش از حد نصاب بود، باید مشتری شناسایی و هویت او تعیین شود. این شناسایی حتی زمانی‌که مبلغ معامله کمتر از سقف تعیین شده است، اما قانونی بودن منشأ وجه مزبور مورد تردید باشد، ضرورت می‌یابد.

اگر مشتری در دورهٔ معینی چند عملیات جداگانه انجام دهد که مبلغ هر یک از آنها به تنهایی کم‌تر از حد نصاب اما در مجموع زیاد باشد، شناسایی و بررسی آن نیز ضروری خواهد بود. از سوی دیگر، درصورتی‌که معلوم نباشد یک مشتری برای خود فعالیت می‌کند یا از طرف شخص دیگری وکیل است، مؤسسه‌های یادشده باید با به‌کارگیری روش‌های مناسب سعی کنند هویت حقیقی طرف اصلی یا شخصی را که مشتری از جانب او عمل می‌کند، تعیین و شناسایی کنند. اگر بعد از تعیین هویت شخص، تردیدی در هویت حقیقی مالک باقی بماند، باید مراودات بانکی بدون تأخیر قطع و شرط گزارش‌دهی معاملات مشکوک رعایت شود. در صورت مراجعهٔ مشتری به وکیل، رعایت شرط رازداری حرفه‌ای برای خودداری از افشای هویت واقعی طرف معامله، توجیه مناسب و قابل قبولی برای مؤسسه‌های مالی و اعتباری نخواهد بود.

ب- مشتریان دارای ریسک زیاد

مؤسسه‌ها موظف به شناسایی همهٔ مشتریان و به‌کارگیری رویه‌ای مشخص در این زمینه هستند. در این بین، برخی مشتریان شرایط ویژه‌ای دارند که شناسایی آنها را با پیچیدگی‌های خاصی مواجه می‌سازد:

۱- مشتریان دارای وجههٔ سیاسی

فساد مالی و سوءاستفاده از وجوه عمومی از سوی برخی کارگزاران دولتی و مسئولان بخش عمومی - که اغلب با عنوان اشخاص دارای وجههٔ سیاسی از آنها یاد می‌شود- نگرانی‌های گسترده‌ای را در سطح کشورها و همچنین ابعاد بین‌المللی به‌وجود آورده است. تحقیقات نشان می‌دهد، گذشته از اینکه حجم ثروت‌های غیرقانونی و نامشروعی که برخی مقام‌های فاسد دولتی کسب می‌کنند، بسیار زیاد است، عواید حاصل از فساد مالی به برخی از حوزه‌های قضایی خارجی نیز منتقل و از طریق شرکت‌های خصوصی، تراست‌ها یا بنیادها، پنهان می‌شود یا با نام خویشاوندان و وابستگان نزدیک مقام‌های سیاسی به ثبت می‌رسد. در این مورد، نگرانی‌های زیادی وجود دارد. کسب نامشروع دارایی‌ها

یا اموال دولتی به مؤسسه‌های اجتماعی و مالی در کشورهایی که بسیاری از آنها به نسبت فقیرند، خسارت وارد می‌سازد.

بررسی‌ها نشان می‌دهد خطرهای زیادی برای بانک‌ها و نظام‌های مالی که با عواید حاصل از فساد مالی یا سوءاستفاده از وجوه عمومی سروکار دارند، وجود دارد. مؤسسه‌های مالی باید در پذیرش و مبادله وجوه این‌گونه منابع، به عواقب کار از جمله خسارت حیثیتی، ادعای خسارت از دولت یا اشخاص حقیقی، هزینه‌های قانونی، اقدام‌های انتظامی توسط مراجع نظارتی و اتهام‌های کیفری پول‌شویی علیه کارکنان مؤسسه‌های مالی یا خود مؤسسه توجه کنند. به‌علاوه، زمانی‌که عواید حاصل از فساد مالی چند مؤسسه در یک مرکز مالی راه یابد، ضمن وارد آمدن خسارت حیثیتی، اعتماد عمومی جامعه از مرکز یادشده سلب می‌شود.

دو استدلال در مورد فساد مالی مقام‌های سیاسی وجود دارد، از یک سو، استدلال می‌شود که رهنمود ویژه‌ای برای مؤسسه‌های مالی در خصوص حساب‌های مربوط به مقام‌های فاسد وجود ندارد و چنانچه دقت لازم در شناسایی کامل مشتری در مرحلهٔ گشایش حساب، به‌عمل آید و معاملاتی که از طریق‌حساب‌های مقام‌های سیاسی صورت می‌گیرد، به دقت با آنچه از فعالیت‌های شخصی یا تجاری مشروع مشتری موردنظر معلوم است، مقایسه شود، در آن صورت فساد مالی یا سوءاستفادهٔ احتمالی آنها از اموال عمومی به‌آسانی کشف و به مراجع کیفری گزارش داده خواهد شد. از سوی دیگر، برخی استدلال می‌کنند که وجههٔ سیاسی مقام‌های عالی‌رتبه موجب می‌شود بحث مقام‌های عالی‌رتبه با مسائل مربوط به سایر مشتریان، به‌طور کامل متفاوت باشد. ازاین‌رو، باید دستورالعمل گسترده‌تری در این مورد رعایت شود. برخی کشورها در این زمینه کارهایی را به‌صورت غیررسمی انجام داده‌اند که مبنای مناسبی برای تدوین معیارها یا رهنمودهای بین‌المللی است. این مسئله به‌طور عمده در عنوان‌های فرعی زیر گنجانده شده است:

- تعریف مقام‌های سیاسی؛
- شناسایی مقام‌های سیاسی در مرحلهٔ گشایش حساب؛
- تصمیم در مورد گشایش حساب برای مقام‌های سیاسی؛
- حفظ هوشیاری بیشتر در نظارت بر حساب‌های مقام‌های سیاسی؛
- بازنگری حساب‌های عادی به‌منظور شناسایی مقام‌های سیاسی.

۲- مشتریانی که از طریق اینترنت جذب می‌شوند

هرگونه روابط تجاری برای ارائهٔ خدمات مالی که بدون تماس رودررو بین کارکنان ستادی یک مؤسسهٔ مالی و مشتری موردنظر برقرار شود، ریسک زیادی دربر خواهد داشت. این حالت هنگام افتتاح حساب از طریق اینترنت یا زمانی‌که فرم درخواست از طریق پست دریافت می‌شود، صادق است. اگرچه مشکلات مربوط به بررسی هویت مشتری از نظر نوع، همان مشکلات مربوط به مؤسسه‌های مالی سنتی است، اما غیرفیزیکی شدن روش‌ها برای برقراری ارتباط تجاری، دشواری‌های موجود را تشدید می‌کند. بدین ترتیب، ممکن است مؤسسه‌های اینترنتی مشتریان غیرمستقیمی را جذب کنند که می‌خواهند از مزیت عدم شفافیت در پردازش خودکار معاملات و دیگر جنبه‌های خدمات مالی و غیرفیزیکی(رودررو) استفاده کنند.

نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی، بر ضرورت انجام اقدام‌های خاص و تدابیر ویژه برای مقابله با ریسک بیشتر پول‌شویی در موارد یادشده، تأکید می‌کند. این‌گونه تدابیر بدین منظور طراحی شده‌اند که برای مثال، هویت مشتری موردنظر با لزوم ارائهٔ مدارک شناسایی اضافی یا به وسیلهٔ تدابیر تکمیلی دیگر مشخص شود.

در مورد سوءاستفادهٔ پول‌شویان از خدمات مالی برخط (آن لاین)، چنانچه نظارت‌های کامل اعمال شود و هوشیاری لازم به‌عمل آید، ریسک جدیدی غیر از ریسک‌های موجود در روابط رودررو، وجود نخواهد داشت. با این حال، سه عامل اصلی وجود دارد که ممکن است ریسک‌های خاصی را برای حساب‌های برخط تشدید کند:

۱- دسترسی آسان به شبکه، صرف نظر از موقعیت جغرافیایی، وسیلهٔ مورد استفاده یا زمان خاص؛

۲ - غیرفیزیکی بودن؛

۳ - سرعت انجام معاملات الکترونیک.

وجود این سه عامل همراه با مکانیزه شدن عملیات مالی رعایت شروط حفظ هوشیاری را دشوارتر می‌سازد.

خدمات مالی که از طریق اینترنت ارائه می‌شود، به‌واسطهٔ مکانیزه و غیرفیزیکی بودن، ممکن است به ایجاد ارتباط خاصی بین یک مؤسسهٔ مالی و مشتری آن منجر شود که در این زمینه رعایت اصل هوشیاری نسبت به هویت مشتری به فراموشی سپرده می‌شود. در صورت بروز چنین معضلی،

باید ضمن استفاده از روش‌های شناسایی مؤثر، با تخلفات در این حوزه مقابله شود.

با توجه به اینکه مؤسسه‌های مالی متکی به اینترنت مشتریان بسیاری دارند و به نسبت مؤسسه‌های معمولی دارای کارکنان بسیار کمتری هستند، ازاین‌رو، با ریسک‌های پول‌شویی بسیار متنوعی مواجه‌اند، زیرا رابطهٔ مستقیمی بین مشتری و کارکنان مؤسسه مالی وجود ندارد. برای مثال، به نمونه‌هایی از معاملات غیررودررو که ریسک‌های زیادی دارند، اشاره می‌شود:

- برداشت‌ها و پرداخت‌های نقدی دستگاه‌های خودپرداز و پرداخت نقدی الکترونیکی مستقر در مراکز فروش که بدون تماس رودررو با مشتریان مؤسسه انجام می‌شود، رعایت شروط حفظ هوشیاری را برای مؤسسه بسیار دشوار می‌سازد؛

- مشتریان می‌توانند وجوه موردنظر را بین حساب‌ها مبادله کنند یا پرداخت‌های خود را انجام دهند، بدون اینکه برخورد رودررو یا چهره به چهره‌ای با کارکنان مؤسسه؛ داشته باشند. این کار، شناسایی معاملات مشکوک را برای مؤسسه‌ها دشوارتر می‌کند؛

- پردازش خودکار نقل و انتقال وجوه، کارکنان مؤسسه را از بازرسی اولیهٔ سفارش مربوط از نظر الگوی عملکرد حساب، مقصد وجوه و درآمد فعالیت تجاری و محل سکونت صاحب حساب باز می‌دارد؛

- پردازش مستقیم سفارش‌ها، اغلب نیازمند نقل و انتقال بین برخی وجوه است. نظام‌های پرداختی سنتی فاقد ساختار استاندارد بوده و ممکن است نظارت مؤثر بر معاملات نوین در آنها دشوار باشد.

با توجه به مطالب گفته‌شده، به بیان برخی مشکلات احتمالی که ممکن است ناشی از عوارض ناخواستهٔ رقابت در اینترنت باشد، می‌پردازیم:

- کنار گذاشته شدن نظام مدیریت ریسک در مؤسسهٔ مالی اینترنتی با هدف افزایش بازدهی کوتاه‌مدت یا به‌دلیل تغییر غیرمنتظره در حجم ریسک‌های مشتری که ممکن است برای مؤسسهٔ کوچک سنگین باشد؛

- ممکن است، مؤسسه‌های مالی جدید اینترنتی از ریسک مربوط به مؤسسه‌های باتجربه آگاهی نداشته باشند.

ج- الزام مؤسسه‌ها به شناسایی همهٔ مشتریان

براساس پیشنهادهای چهل‌گانهٔ گروه ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی، همهٔ مؤسسه‌ها موظف‌اند، مراجعان خود را به هنگام برقراری رابطهٔ تجاری یا انجام هرگونه معامله، شناسایی کنند[1]. این مسئله به‌عنوان یک تعهد برای شناسایی مراجعان در زمان گشایش حساب یا برقراری رابطهٔ تجاری جدید مطرح می‌شود. بررسی هویت مشتریانی که حساب‌های آنها پیش از تصویب مقررات شناسایی مشتری، مفتوح شده است و حساب جدیدی افتتاح نکرده یا معاملات نقدی عمده یا مشکوکی انجام نداده‌اند، الزامی نیست. در این زمینه، در حوزه‌های قضایی گوناگون، روش‌های مختلفی اتخاذ شده است. در برخی از آنها فقط شناسایی مشتریان جدید ضروری است، درصورتی‌که در بعضی دیگر، شناسایی همهٔ مشتریان از جمله مشتریان کنونی ضرورت دارد.

نبود شروط شناسایی مشتری برای حساب‌هایی که پیش از تصویب اصول قانونی شناسایی مشتری افتتاح شده‌اند، ریسک دیگری در زمینهٔ پول‌شویی ایجاد می‌کند و این زمینهٔ بالقوه را به‌وجود می‌آورد که حساب‌های قدیمی مورد سوءاستفاده قرار گیرند. اگرچه شناسایی همهٔ مشتریان از این ریسک می‌کاهد، اما هزینه‌های اضافی این کار نیز باید برآورد شود. مشخص است که شناسایی تمام مشتریان در حوزه‌های قضایی بزرگ که مؤسسه‌ها، مشتریان و حساب‌های متعدد دارند، بسیار دشوارتر و پرهزینه‌تر خواهد بود. با این حال، قوانینی که براساس آن شناسایی صاحبان کنونی حساب الزامی است، در حوزه‌های قضایی بزرگ و کوچک اجرا شده‌اند. استدلال دیگری که علیه شناسایی همهٔ مشتریان مطرح می‌شود، این است که به هر حال بنابر قوانین و مقررات کنونی ضدپول‌شویی، بررسی هویت و شناسایی صاحب حساب، به‌تدریج و با گذشت زمان صورت می‌گیرد، ازاین‌رو، درجه‌ای از مصونیت نسبت به گزارش‌دهی معاملات مشکوک فراهم می‌شود.

در بین پیشنهادها و نظرهای گوناگون می‌توان به متن زیر که از مقالهٔ CDD کمیتهٔ بال انتخاب شده است، اشاره کرد:

«فرایند شناسایی مشتری در ابتدای برقراری ارتباط قابل اجراست. برای تضمین اینکه سوابق موجود به‌روز باقی بماند، بانک‌ها باید بازنگری‌های منظمی از سوابق موجود انجام دهند. زمان مناسب برای این کار، هنگامی است که معاملهٔ مهمی در حال انجام است. وقتی معیارهای مستندسازی فعالیت‌های مشتری دچار تغییر اساسی می‌شود یا هنگامی‌که تغییر عینی در شیوهٔ فعالیت حساب

1. Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF); The Forty Recommendation, 2005.

صورت می‌گیرد، بازنگری سوابق مشتری الزامی خواهد بود. با این حال، چنانچه بانک در هر زمان متوجه شود که اطلاعات کافی دربارهٔ مشتری کنونی در دست نیست، باید ترتیبی اتخاذ کند تا اطمینان یابد تمام سوابق در کوتاه‌ترین زمان ممکن، اخذ خواهد شد[1].»

د- زمانبندی مؤسسه‌ها در شناسایی مشتری

در اینجا پرسشی مطرح می‌شود و آن این است که هویت مشتری جدید در چه مقطعی از زمان باید بررسی شود؛ پیش از گشایش حساب؟ پس از اولین پرداخت؟ قبل از نخستین برداشت از حساب یا خرید اوراق بهادار و مانند آن ؟

در برخی حوزه‌های قضایی مقرر شده است که به‌طور اصولی نباید پیش از بررسی هویت مشتری، حسابی گشوده شود. در بعضی دیگر از حوزه‌های قضایی می‌توان مراحل سپرده‌گذاری اولیه را بدون بررسی هویت انجام داد، اما برداشت یا انجام معاملات نباید پیش از شناسایی انجام گیرد. در حوزه‌های قضایی دیگر، به مؤسسه‌ها اجازهٔ گشایش حساب داده می‌شود و در کمترین زمان ممکن پس از آن شناسایی و بررسی هویت مشتری انجام می‌شود. این موضوع در مقالهٔ CDD بال به‌صورت زیر مطرح شده است:

«بانک‌ها باید روش منسجم را برای شناسایی مشتریان جدید به‌کار برند و تا زمانی که هویت مشتری جدید به شکل رضایت‌بخشی بررسی نشده است، نباید با مشتری مراودات بانکی برقرار کنند.»

۴-۲-۴ سیستم نگهداری سوابق و ارائهٔ گزارش

نگهداری سوابق و اخذ اطلاعات مشتری، از راه‌های اساسی مبارزه با پول‌شویی و دیگر جرایم مالی است. با این حال، به‌کارگیری این روش و نحوهٔ کارکرد آن باید به گونه‌ای باشد که حریم خصوصی افراد را در تمام سطوح حفظ کند. به همین منظور رعایت اصول زیر اهمیت دارد:

- اطلاعات مالی اشخاص محرمانه است، مگر آنکه قانون، معاملات خاصی را به‌عنوان معاملات مشکوک و نیازمند ارائهٔ گزارش تعیین کرده باشد؛
- دسترسی بیشتر به سوابق مشتری، نیازمند طی مراحل قضایی است و منافع خصوصی مشروع

---

1. The Basel Committee on Banking Supervision's report on Customer Due Diligence for Banks issued in October 2001 (the Basel CDD paper).

شهروندان نیز باید مدنظر قرار گیرد؛

- از سوابق به‌دست‌آمده تنها باید برای اهداف موردنظر و مبارزه با پول‌شویی استفاده شود و نباید به‌طور علنی و برای مقاصد دیگر در اختیار دولت قرار گیرد؛

- مؤسسه‌های مالی باید سوابق را به گونه‌ای نگهداری کنند تا چنانچه برای طی مراحل قضایی نیازی به آنها بود، در اختیار مسئولان قرار گیرد؛

- مفهوم رازداری مالی با تعهد مؤسسه به ارائهٔ گزارش فعالیت‌های مجرمانه و مشکوک مالی، منافات ندارد و مشتریان مؤسسه‌های مالی نمی‌توانند با تأکید بر مفهوم رازداری مالی، مانع گزارش‌دهی فعالیت‌های مجرمانه خود بشوند.

در مورد برخی فعالیت‌ها، ممکن است مؤسسه ملزم به ارائهٔ گزارش‌هایی به مراکز مختلف دولتی یا مسئولان نیروی انتظامی باشد. مؤسسه‌ها باید روش‌هایی را به‌کار گیرند که با هدف کمک به‌کارکنان، در شناسایی فعالیت‌های غیرعادی یا مشکوک، طراحی شده باشد. در مقررات مؤسسه نیز باید تصریح شود که کارکنان موظف‌اند، این‌گونه فعالیت‌ها را هنگام شناسایی به مدیران یا دیگر کارکنان نظارتی گزارش دهند. مؤسسه‌ها باید سازوکار داخلی خاصی را برای گزارش‌دهی فعالیت غیرعادی یا مشکوک در نظر بگیرند. از سوی دیگر، همان‌گونه که پیش از این اشاره شد، مؤسسه‌های مالی موظف‌اند، تمام اطلاعات، اسناد و مدارک مربوط به معاملات داخلی و خارجی را در محدودهٔ زمانی مشخص (که توسط مقام‌های قضایی تعیین می‌شود) به نحوی نگهداری کنند که به هنگام درخواست مراجع قضایی آنها را بدون درنگ تحویل دهند.

سوابق باید کامل نگهداری شود تا در صورت نیاز، امکان بازسازی مراحل مختلف معاملات میسر شود و دلایل کافی برای پیگرد مجرمان و فعالیت‌های مالی آنان در اختیار مقام‌های صلاحیت‌دار قرار گیرد. مؤسسه‌های مالی موظف‌اند، اسناد شناسایی یا شناسنامه، گواهینامهٔ رانندگی یا مدارک مشابه آن و همچنین پرونده‌های مربوط به‌صورتحساب و فعالیت تجاری مشتری را تا مدت زمان تعیین شده در قانون نگهداری کنند. این اسناد باید هنگام پیگرد قانونی و تحقیقات قضایی، در دسترس مسئولان ذی‌ربط قرار گیرد.

۵-۲-٤ هزینه‌های مؤسسه‌ها در مبارزه با پول‌شویی

به‌منظور مقابلهٔ جدی با پدیدهٔ پول‌شویی، مؤسسه‌های مالی ملزم به اجرای ضوابطی برای

شناسایی جرم پول‌شویی هستند و مکلف‌اند، با مسئولان مربوط در شناسایی فعالیت‌های مشکوک به پول‌شویی همکاری کنند. انجام این کار، موجب تحمیل هزینه‌های اضافی به مؤسسه‌های مالی می‌شود و این هزینه‌ها در برخی بخش‌ها از جمله: بخش‌های اجرایی، آموزش و تأمین فضا برای نگهداری بایگانی سوابق افزایش می‌یابد.

الف- هزینه‌های اجرایی مقابله با پول‌شویی

دریافت مدارک شناسایی از مشتریان به هنگام انجام معاملات، هزینه‌هایی را به مؤسسه‌های مالی تحمیل می‌کند. از سوی دیگر، مؤسسه‌ها ناگزیرند سوابق مدارک شناسایی و معاملات مالی مشتریان خود را برای زمان معینی نگهداری کنند. همچنین چنانچه مؤسسه ضوابط جدید نظارتی را به‌کار بندد، هزینه‌های دیگری نیز ایجاد می‌شود، البته این موارد برای تمام مؤسسه‌ها صادق و یکسان نیست. برای سازمان‌های خودتنظیم‌گر که از پیش ملزم به شناسایی مشتریان هستند و برای مؤسسه‌های دیگری که ممکن است به دلایل حرفه‌ای نیازمند شناسایی مراجعان خود باشند، نوع مدارک، زمان نگهداری آنها و افزایش هزینه، کمتر خواهد بود.

ب- هزینه‌های مربوط به آموزش کارکنان

کارکنان مؤسسه‌ها ملزم به فراگیری آموزش مقدماتی و مستمر در موارد زیرند:

- گزارش‌دهی و شناسایی مشتری؛
- آشنایی با قوانین مربوط و نحوه اجرای آن؛
- سیاست‌ها و مقررات ضدپول‌شویی مؤسسه‌ها.

معرفی مقررات و انتشار جزوه‌های آموزشی نیز هزینه‌های موقتی را نیز برای مؤسسه‌ها دربر خواهد داشت.

ج- هزینه‌های تأمین فضای برای بایگانی سوابق

نگهداری و بایگانی سوابق، به فضایی نیاز دارد که اختصاص هزینهٔ لازم را در این زمینه می‌طلبد. این هزینه در انواع مؤسسه‌های تجاری متفاوت بوده و برآورد آن نیز برای مؤسسه‌های نمونه دشوار است، زیرا مقررات موجود، تعداد زیادی از مؤسسه‌ها را به لحاظ تعداد کارکنان، حجم معاملات و درجهٔ مقررات ضدپول‌شویی دربر می‌گیرد.

۴-۲-۶ مبارزه با پول‌شویی در بخش بانکی

بانک‌ها یکی از مجاری اصلی در تطهیر عواید حاصل از جرم برای مجرمان هستند. این کار از سه راه جایگذاری عواید غیرقانونی در نظام مالی و لایه‌چینی و یکپارچه‌سازی آن صورت می‌گیرد. این‌گونه فعالیت‌ها از طریق سرویس‌های رسمی بانکی، سپرده‌گذاری نقل و انتقالات و همچنین طرح‌های غیرقانونی، با استفاده از اعتبارات بانکی انجام می‌شود و ممکن است کارکنان یا مدیران بانک به نحوی در آن همکاری داشته باشند. اگرچه ناظران بانکی در سراسر جهان برای مبارزه با پول‌شویی، مسئولیت‌ها و اهداف یکسانی را بر عهده ندارند، اما باید منع سوءاستفاده از نظام بانکی برای فعالیت‌های غیرقانونی، در شمار مسئولیت‌ها و اهداف اصلی آنها قرار گیرد. این‌گونه مراجع مکلف‌اند، فعالیت‌های خود را اصلاح کنند و باید ظرفیت بانک‌ها برای منع استفادهٔ مجرمان از خدمات آنها تقویت شود.

چنانچه فعالیت‌های پول‌شویی در مقیاسی بزرگ انجام گیرد، خطرهای بیشتری را متوجه نظام بانکی و مؤسسه‌های مالی خواهد کرد که از جملهٔ آنها می‌توان به در معرض خطر و آسیب قرار گرفتن حیثیت و حسن اعتبار آنها اشاره کرد[1]. ریسک عملیاتی[2] و دیگر ریسک‌های مرتبط با امور بانکی[3] نیز پیش روی این مؤسسه‌ها خواهد بود.

توجه ویژه به آن قسمت از اصول کمیتهٔ بال که به ضعف‌های مربوط به مدیریت تشکیلات و مقررات بانک‌ها می‌پردازد – به‌ویژه کنترل و حسابرسی داخلی و مقررات و نظارت‌های بانکی مربوط به رازداری بانکی و اطلاعات محرمانه که ناظران را از دسترسی به اطلاعات مربوط به مشتریان و مبادلهٔ این اطلاعات با دیگر مؤسسه‌های نظارتی باز می‌دارد - اهمیت دارد. علاوه براین، کمیتهٔ بال در امور بانکی دو سند دیگر را هم در زمینهٔ پیشگیری از وقوع جرم پول‌شویی منتشر کرده که عبارتند از: سند منع استفادهٔ مجرمانه از نظام بانکی برای اهداف پول‌شویی، مصوب دسامبر ۱۹۸۸ و سند حفظ هوشیاری نسبت به فعالیت‌های مشتریان بانک‌ها که پیش‌نویس آن در ژانویهٔ ۲۰۰۱ تهیه شده است؛ این دو سند مبنای معیارهای ارزشیابی هستند.

---

۱. تأثیر منفی بر اعتبار عمومی مؤسسه، برای مثال، بانک ممکن است به ابزار، مجرا یا قربانی فعالیت‌های غیرقانونی مشتریان، کارکنان و دیگر افراد خارج از بانک تبدیل شود.

۲. ریسک زیان حاصل از جریان‌های نادرست داخلی.

۳. ریسک‌های نقدینگی، نرخ بهره و....

ناظران باید تدابیری اتخاذ کنند تا بانک‌ها، سیاست‌ها، روش‌ها و مقرراتی را به اجرا بگذارند که در آن معیارهای اخلاقی و حرفه‌ای به دقت رعایت و از سوءاستفادهٔ عمدی یا سهوی از خدمات بانکی توسط عناصر مجرم، جلوگیری شود. این تدابیر، اقدام‌های مربوط به شناسایی و منع هرگونه فعالیت غیرقانونی یا تقلب و گزارش‌دهی فعالیت‌های مشکوک را به مسئولان شامل می‌شود. ازاین‌رو، برخی معیارهای مبارزه با پول‌شویی در بانک‌ها به شرح زیر است:

۱- ترویج معیارهای عالی اخلاق حرفه‌ای بین بانک‌ها؛

۲- بانک‌ها برای جلوگیری از ارائهٔ خدمات یا همکاری فعال در معاملاتی که احتمال پول‌شویی در آنها وجود دارد، باید نظام‌های کنترلی خاصی را در اختیار داشته باشند؛

۳- هیأت مدیره بانک‌ها موظف‌اند، ترتیبی اتخاذ کنند تا فعالیت‌های تجاری مطابق با معیارهای عالی اخلاقی صورت گیرد و قوانین و مقررات مربوط به معاملات مالی به‌طور دقیق رعایت شود؛

٤- ناظران باید تمهیداتی بیندیشند که مدیریت بانک مقررات کافی را برای مبارزه با پول‌شویی در اختیار داشته باشد و در عین حال اثربخشی مقررات تا حد ممکن تضمین شود؛

٥- چنانچه مؤسسه‌های مالی نسبت به مجرمانه بودن برخی از وجوه مشکوک شوند، باید، سوءظن خود را بدون درنگ به مراجع صلاحیت‌دار مانند واحدهای اطلاعات مالی گزارش دهند؛

٦- بانک‌ها باید تدابیری بیندیشند تا کارکنان ارشد در تمام قسمت‌ها، از سیاست بانک دربارهٔ مسائل یادشده آگاه باشند؛

۷- ناظران باید ترتیبی اتخاذ کنند که بانک‌ها به‌عنوان بخشی از برنامهٔ ضدپول‌شویی خود، سیاست و خط‌مشی‌های مکتوب و مستندی را برای شناسایی مشتریان و کسانی‌که از جانب مشتریان عمل می‌کنند، در اختیار داشته باشند. باید، ضوابط شفافی در زمینهٔ اسناد و مدارک لازم برای شناسایی مشتری و معاملات و زمان نگهداری اسناد و مدارک، وجود داشته باشد؛

۸- باید از بانک‌ها و مدیران آنها خواسته شود تا سیاست‌ها و ضوابط روشنی دربارهٔ انواع مشتری و نحوهٔ پذیرش آنها تدوین کنند؛

۹- بانک‌ها مکلف‌اند، نهایت دقت و هوشیاری را برای مشتریان دارای ریسک زیاد، به‌ویژه مشتریان خارجی و خانواده‌ها و وابسته‌های آنها به‌کار گیرند و هنگام برقراری ارتباط تجاری با آنها، مدیریت ارشد بانک را در جریان این ارتباط قرار دهند؛

۱۰- عدم افتتاح حساب و انجام ندادن معامله با مشتریانی که مدارک قانع‌کننده ارایه نمی‌دهند،

از جمله سیاست‌های اصلی بانک‌ها در مبارزه با پول‌شویی به‌شمار می‌آید؛

۱۱- روش‌های حفظ هوشیاری برای مؤسسه‌های بانکی، از جمله فعالیت‌های بانکی خصوصی لازم‌الاجراست. ناظران باید مقررات شناسایی مشتری و ضوابط نظارتی خاصی داشته باشند تا در شعب خارجی و دفاتر فرعی برون‌مرزی، رعایت شود. بانک‌ها موظف‌اند، هنگامی‌که قوانین و مقررات داخلی کشور میزبان، آنها را از رعایت مقررات ضدپول‌شویی برای فعالیت‌های خارجی خود باز می‌دارد، ناظر کشور متبوع خود را در جریان امور قرار دهند؛

۱۲- مقررات شناسایی برای تمام مشتریان شخصی، شرکت‌ها، مؤسسه‌های مالی، تراست‌ها، اتحادیه‌ها، بنیادها و دیگر نهادهای حقوقی لازم‌الاجراست؛

۱۳- بانک‌ها باید براساس ضوابط شناسایی مشتری، تدابیر لازم را به‌منظور تعیین هویت مشتری اتخاذ کنند و مطمئن شوند منبع درآمد مشتری ناشی از فعالیت‌های غیرقانونی، نبوده است. ممکن است این کار شامل بازنگری اعتبارات مشتری و نوع معاملاتی باشد که وی به‌طور معمول انجام می‌دهد؛

۱۴- بانک‌ها مکلف‌اند، تا حد امکان اصل مدارک رسمی را که بیان‌کنندهٔ موجودیت و ساختار قانونی شرکت یا شخص حقوقی موردنظر، هویت مالکان اصلی و افراد ذی‌نفع است، دریافت کنند؛

۱۵- قوانین، مقررات یا موافقتنامه‌های حرفه‌ای، مشخص خواهند کرد که اسناد شناسایی قابل قبول برای تعیین هویت مشتری، چه مدارکی است. اطلاعات دربارهٔ مشتری باید به‌روز باشد و باید دست‌کم پنج سال پس از بسته شدن حساب مشتری یا تکمیل معامله، نسخه‌هایی از اسناد مربوط در بایگانی نگهداری شود؛

۱۶- بانک‌ها باید ضوابط کافی شناسایی مشتری را برای صاحبان حساب و مالکان ذی‌نفع حساب، امنا، معتمدان یا واسطه‌های حرفه‌ای یک نهاد قانونی که دارایی‌های آن توسط طرف ثالثی اداره می‌شود، در اختیار داشته باشند. برای این منظور، از یک سو، باید از ضوابط قانونی حاکم بر نهاد موردنظر با اطلاع باشند و از سوی دیگر، مقررات شناسایی مشتری نیز باید برای مالکان ذی‌نفع رعایت شود. مشتریان غیرمقیم و صاحبان حساب‌های شماره‌دار باید مشمول این نوع ضوابط احتیاطی شوند. این ضوابط باید به هنگام گشایش حساب، رعایت شود و پس از آن به‌صورت ادواری، مورد بررسی قرار گیرد؛

۱۷- بانک‌ها موظف‌اند، دقت کافی را در مورد خدمات بانکی کارگزاری، به‌ویژه خدمات نقل

و انتقال الکترونیکی که برای یک مؤسسهٔ مالی انجام می‌شود، به‌کار گیرند تا این مؤسسه دسترسی مستقیم به مؤسسه‌های غیرقانونی نداشته باشد و تدابیر ضدپول‌شویی در آن رعایت شود؛

۱۸- با دقت کافی مطمئن شوند که معرفی‌شدگان مؤسسهٔ موردنظر مانند وکلا، حسابداران و نمایندگان، مقررات حفظ هوشیاری را در مورد حساب‌هایی که وکالت یا مدیریت آن را بر عهده دارند، به‌طور دقیق رعایت کرده‌اند؛

۱۹- ناظران باید این اختیار را داشته باشند که در صورت عدم رعایت دقیق تدابیر شناسایی مشتری توسط اعضای هیأت مدیره، مدیران یا کارکنان آنها را مجازات کنند؛

۲۰- در مورد معاملاتی که توسط مؤسسه‌های فرامرزی انجام می‌گیرد یا در مورد انتشار کارت‌های هوشمند، باید ضوابط و مقررات مناسبی برای هدایت بانک‌ها اتخاذ شود؛

۲۱- مقام ناظر باید رهنمودهای لازم را در مورد مقررات و ضوابط شناسایی مشتری در اختیار بانک‌ها قرار دهد. معیارهای شناسایی مشتری باید با سند کمیتهٔ بال در مورد «مقررات شناسایی مشتری» برای بانک‌ها همخوانی داشته باشد؛

۲۲- مقام ناظر مکلف است، ترتیبی اتخاذ کنند تا بانک‌ها ضوابط رسمی شناسایی و گزارش‌دهی معاملات مشکوک را در اختیار داشته باشند. ممکن است این ضوابط شامل اختیارات بیشتر برای سپرده‌گذاری‌ها و برداشت‌های بزرگ نقدی و ضوابط ویژهٔ معاملات غیرعادی باشد؛

۲۳- بانک‌ها موظف‌اند، ضوابط مدونی را برای شناسایی الگوهای غیرعادی یا مشکوک فعالیت‌ها در اختیار داشته باشند تا مدیران و مسئولان بتوانند با کمک آن برای شناسایی، تحلیل و کنترل مؤثر حساب‌های مشتریان با ریسک زیاد اطلاعات مناسب و به‌موقع را دریافت کنند؛

۲۴- ناظر باید یافته‌های ملی و بین‌المللی را در زمینهٔ نارسایی‌های قوانین و مقررات ضدپول‌شویی در یک کشور یا حوزهٔ قضایی، به بانک‌ها اطلاع دهد و از آنها بخواهد که دقت لازم را به هنگام انجام معاملات یا ایجاد ارتباط با مشتریان مستقر در این‌گونه کشورها یا حوزه‌های قضایی، به‌عمل آورند؛

۲۵- بانک‌ها موظف‌اند، سوابق لازم را در مورد معاملات داخلی و بین‌المللی نگهداری کنند تا بتوانند براساس آنها معاملات را بازسازی کنند. مقام ناظر می‌تواند مجازات‌هایی را برای بانکی که در اجرای این ضوابط کوتاهی می‌کند، در نظر گیرد؛

۲۶- مقام ناظر مکلف است، ترتیبی اتخاذ کند تا بانک‌ها مقام ارشدی را با حوزهٔ مسئولیتی

شفاف تعیین کنند و انطباق سیاست‌ها و ضوابط بانک با قوانین و مقررات داخلی و ضوابط ضدپول‌شویی به‌طور مستمر بررسی شود. مسئولیت‌های این مقام، شامل نظارت مستمر بر عملکرد کارکنان از طریق نمونه‌گیری‌های آزمایشی به‌منظور بررسی میزان رعایت مقررات و همچنین بازنگری گزارش‌های ویژه به‌منظور ارائه به مدیران ارشد یا هیأت مدیره در صورت عدم رعایت ضوابط ضدپول‌شویی است؛

۲۷- مقام ناظر باید ترتیبی دهد که بانک‌ها ضوابط شفافی را برای گزارش‌دهی معاملات مشکوک به مقام ارشدی که برای بررسی رعایت ضوابط ضدپول‌شویی تعیین شده است، داشته باشند و این ضوابط به تمام کارکنان ابلاغ شود؛

۲۸- زمانی‌که اطلاعات مربوط به مشتری در اختیار مراجع ذی‌صلاح قرار می‌گیرد، مؤسسه‌های مالی، رؤسا، مدیران و کارکنان آنها نباید مشتری را از این مسئله آگاه سازند؛

۲۹- مقام ناظر مکلف است ترتیبی اتخاذ کند تا بانک‌ها خطوط ارتباطی مشخصی را برای گزارش‌دهی به مدیران و بخش امنیت داخلی در اختیار داشته باشند. علاوه بر گزارش‌دهی به مراجع قضایی مربوط، بانک‌ها باید فعالیت‌ها و موارد تقلب را به مقام ناظر نیز گزارش کنند؛

۳۰- هنگامی‌که یکی از کارکنان بانک با حسن نیت معاملات مشکوک را به مسئول ارشد تعیین‌شده یا مرجع ذی‌صلاح گزارش می‌کند، قوانین، مقررات یا سیاست‌های بانک باید عدم پیگرد وی را برای این عمل تضمین کند؛

۳۱- مقام ناظر مکلف است ضوابط و مقررات پول‌شویی بانک‌ها را در دوره‌های معین بررسی کند تا مطمئن شود این ضوابط و مقررات برای شناسایی، پیشگیری و گزارش‌دهی موارد تقلب، کافی است. مقام ناظر باید اختیارات اجرایی کافی برای اقدام علیه بانکی که تعهدات ضدپول‌شویی را رعایت نمی‌کند، در اختیار داشته باشد؛

۳۲- مقام ناظر باید بتواند اطلاعات مربوط به فعالیت‌های مشکوک یا مجرمانه را به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم به مقام‌های نظارتی خارجی و داخلی بخش مالی ارائه دهد؛

۳۳- مقام ناظر باید بتواند اطلاعات مربوط به معاملات مشکوک را تا آنجا که ضوابط ملی و بین‌المللی مربوط به حفظ اسرار شخصی افراد اجازه می‌دهد، با ناظران مالی داخلی و بین‌المللی در میان بگذارد؛

۳۴- مقام ناظر موظف است، ترتیبی دهد که بانک‌ها آیین‌نامهٔ مشخصی را در مورد اخلاق و

رفتار حرفه‌ای در اختیار داشته باشند و به‌طور شفاف به تمام کارکنان ابلاغ کنند؛

۳۵- مقام ناظر باید از ریسک حیثیتی و اعتباری زیاد فعالیت مالی در برخی کشورها آگاهی داشته باشد و تدابیر مناسبی را برای این منظور به‌کار بندد و قادر باشد از بانک‌ها بخواهد عملیات مالی خود را در کشورهای موردنظر متوقف کنند؛

۳۶- قوانین و مقررات ضدپول‌شویی باید روش‌های صحیح بین‌المللی مانند «پیشنهادهای چهل‌گانهٔ نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی» را نیز دربرگیرند؛

۳۷- مقام ناظر باید ترتیبی دهد که کارکنان بانک آموزش کافی و کامل را در مورد شناسایی و پیشگیری از وقوع جرم پول‌شویی ببینند؛

۳۸- بانک‌ها باید برنامه‌های مستمر برای آموزش کارکنان در زمینهٔ مبارزه با پول‌شویی داشته باشند. باید کارکنان جدید دربارهٔ سیاست‌ها و مقررات بانک آموزش ببینند و این آموزش مستمر باشد تا آنان مسئولیت‌های خود را همواره به یاد داشته باشند و از تحولات جدید مطلع شوند؛

۳۹- مقام ناظر در خصوص گزارش معاملات مالی مشکوک به مراجع کیفری ذی‌ربط، مسئولیت قانونی دارد؛

۴۰- مقام ناظر باید بتواند اطلاعات مربوط به فعالیت‌های مشکوک یا مجرمانه را به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم به مراجع قضایی مربوط ارائه دهد؛

۴۱- مقام ناظر مکلف است، از متخصصان شناسایی تقلب‌های مالی و همچنین کارشناسان آشنا به تعهدات ضدپول‌شویی کمک بگیرد؛

۴۲- مراجع صلاحیت‌دار باید رهنمودهای شفاف و مشخصی را برای کمک به مؤسسه‌های مالی در شناسایی الگوهای رفتاری مشکوک مشتریان در اختیار داشته باشند؛

۴۳- بانک‌ها موظف‌اند، به‌منظور بازنگری معاملات پیچیده یا غیرعادی و الگوهای معاملات بانکی، رهنمودهای روشن و دقیقی را برای شناسایی معاملات و فعالیت‌های مشکوک ارائه کنند.

۷-۲-۴ مبارزه با پول‌شویی در بخش بیمه

در کشورهای توسعه‌یافته شرکت‌های بیمه به‌طور معمول اقساط حق بیمه را به شکل نقدی دریافت نمی‌کنند، بنابراین، احتمال آنکه مجرمان از شرکت‌های بیمه به جای بانک‌ها برای جایگذاری عواید غیرقانونی خود استفاده کنند، کمتر است، اما در حوزه‌های قضایی کشورهای رو به توسعه، این

امکان وجود دارد که به‌طور همزمان شرکت‌های بیمه اقساط بیمه – به‌ویژه بیمهٔ عمر – را به‌صورت نقدی، دریافت کنند. در این‌گونه موارد، امکان سوءاستفاده از شرکت‌های بیمه در مرحلهٔ جایگذاری، وجود دارد. همچنین، ممکن است شرکت‌های بیمه در این کشورها برای لایه‌چینی و یکپارچه‌سازی معاملات مورد سوءاستفاده قرار گیرند. برای مثال، در طرح‌های گونه‌شناسی نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی، مواردی مشاهده شده است که از طریق آنها شرکت‌های بیمه برای تطهیر عواید حاصل از جرم مورد سوءاستفاده قرار گرفته‌اند. ازاین‌رو، شرکت‌های بیمه و ناظران بازار بیمه باید تدابیر خاص زیر را برای شناسایی و پیشگیری از وقوع جرم پول‌شویی در نظر گیرند:

۱- شرکت‌ها و ناظران بیمه باید نسبت به ماهیت و دامنهٔ عملیات پول‌شویی حساس و هوشیار باشند. به این منظور، بهتر است قراردادها و موافقتنامه‌هایی که در گذشته توسط مجرمان و در جهت مقاصد پول‌شویی به‌کار رفته است، مورد بررسی و بازنگری قرار گیرند؛

۲- از شرکت‌های بیمه انتظار می‌رود سیاست‌های خاصی را برای مقابله با پول‌شویی تصویب و اجرا کنند که ناظر بر فعالیت‌های کارکنان باشد؛

۳- شرکت‌های بیمه باید نظام‌های کنترل داخلی را به گونه‌ای تدوین کنند که اطمینان لازم در خصوص اجرای کامل سیاست‌های تصویب‌شده توسط هیأت مدیره و مدیران شرکت به‌منظور شناسایی و پیشگیری از هرگونه عملیات پول‌شویی فراهم شود، از سوی دیگر، معاملات مشکوک باید بدون درنگ به مراجع ذی‌ربط گزارش شود؛

٤- شرکت‌های بیمه مکلف‌اند، در مورد اصل شناسایی مشتری، نهایت هوشیاری را به‌کار برند و ترتیبی دهند که هویت واقعی مالک و شخص بیمه‌شده، شناسایی شود. این شرکت‌ها باید مسئول مشخصی را برای ارتباطات و مکاتبات تعیین کنند. شرکت‌های بیمه و ناظران آنها باید بتوانند اطلاعات مربوط به هرگونه معاملات مشکوک را به مسئولان انتظامی گزارش دهند و در انجام این کار از هرگونه مسئولیت قانونی و کیفری مصون باشند؛

٥- شرکت‌های بیمه باید این اختیار را داشته باشند که اطلاعات خود را با ناظران و مراکز نیروی انتظامی در سایر کشورها مبادله کنند؛

٦- ناظران بیمه موظف‌اند، ترتیبی اتخاذ کنند که مؤسسه‌های بیمه سیاست‌ها، روش‌ها و مقررات کاملی را برای زمینه‌های مختلف از جمله شناسایی دقیق مشتری در اختیار داشته باشند تا موجب تقویت معیارهای عالی اخلاق حرفه‌ای در بخش مالی و مانع از سوءاستفاده عمدی یا سهوی از

مؤسسهٔ بیمه، توسط عناصر مجرم شود.

اگرچه بسیاری از ارزیابی‌های صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی در مورد رعایت اصول محوری اتحادیهٔ بین‌المللی ناظران بیمه[1] در مورد نظارت بیمه، نشان داده است که روش‌های نظارت داخلی در شرکت‌های بیمه چندان مدون و مشخص نیست و ناظران بیمه در تقویت و گسترش سیستم‌های مطلوب نظارت داخلی چندان مؤثر نبوده‌اند، با این حال، اصول ۱، ۲، ۳، ٤، ۵، ۱۰ و ۱٦ از «اصول محوری اتحادیهٔ بین‌المللی ناظران بیمه»، مشتمل بر معیارهایی است که برای مبارزه با پول‌شویی در نظر گرفته شده و قابل اتکا و اعتناست.

چنانچه تکیه بر سیستم‌های نظارت داخلی برای اهداف عمومی مدیریت و نظارت امکان‌پذیر نباشد، بعید است که مدیریت و کارکنان شرکت‌های بیمه بتوانند نقش مؤثری در مبارزه با پول‌شویی ایفا کنند.

معیارهای مبارزه با پول‌شویی در بخش بیمه

مؤسسه‌های بیمه باید به‌منظور مقابله با جرم پول‌شویی همواره هوشیاری و آمادگی خود را برای شناسایی مجرمان و بازداشتن آنها از سوءاستفاده‌های احتمالی حفظ کنند. وظیفهٔ حفظ هوشیاری ایجاب می‌کند که از مشارکت در جریان‌های پول‌شویی خودداری شود. مؤسسه‌های بیمه باید نسبت به کوشش‌های احتمالی برای استفادهٔ مجرمانه از بیمه واکنش لازم را نشان دهند. وظیفهٔ حفظ هوشیاری به‌طور عمده در برگیرندهٔ عناصر زیر است:

۱- معیارهای پذیره‌نویسی؛

۲- بررسی و تشخیص هویت؛

۳- تشخیص و گزارش‌دهی معاملات مشکوک؛

٤- نگهداری سوابق؛

۵- آموزش.

1. International Association of Insurance Supervisors (IAIS).

۱- پذیره‌نویسی

شرکت بیمه از طریق پذیره‌نویسی می‌تواند فعالیت تجاری را به‌صورت کتبی نزد خود به ثبت برساند. پذیره‌نویسی در برگیرندهٔ بررسی موضوع قابل بیمه شدن به هنگام پذیرش درخواست‌ها و پردازش ادعای خسارت‌هاست. در بسیاری از حوزه‌های قضایی، عمل خرید و فروش بیمه‌نامه‌های دستهٔ دوم رایج است و در این موارد، مؤسسهٔ بیمه و ناظر بیمه باید هوشیاری بیشتری از خود نشان دهند.

مؤسسه‌های بیمه موظف‌اند، برنامهٔ ضدپول‌شویی مؤثری را در دست اجرا داشته باشند تا آنها:

۱- ارتباط و همکاری نزدیک بین پذیره‌نویسان و بازرسان خسارت‌های بیمه را تقویت کنند؛

۲- با دریافت تأییدیه، هویت حقیقی صاحبان جدید بیمه‌نامه‌ها را تعیین کنند؛

۳- معاملات مشکوک را شناسایی و به مسئولان انتظامی و ناظر بیمه، گزارش کنند؛

٤- سوابق بیمه‌گزاران را برای یک دوره مشخص که به‌طور معمول پنج سال است، نگهداری کنند؛

۵- کارکنان ارشد را آموزش دهند(کارکنان اصلی باید سطوح بالاتری از آموزش را طی کنند)؛

٦- ارتباط نزدیکی با مسئولان انتظامی و ناظر بیمه در امور مربوط به سیاست‌ها و ضوابط حفظ هوشیاری برقرار کنند؛

۷- از اینکه بخش‌های حسابرسی، مقررات مربوط را رعایت می‌کنند و بر اصل رعایت حفظ هوشیاری کنترل و نظارت دارند، اطمینان یابند؛

۸- رعایت مستمر همهٔ قوانین و مقررات مربوط را تضمین کنند؛

۹- یک مسئول ارشد ناظر بر رعایت مقررات که مسئولیت نظارت بر رعایت روزانهٔ مقررات جاری را بر عهده داشته باشد، تعیین کنند؛

۱۰- معیارهای عالی اخلاقی را در سطح مؤسسه تدوین کنند و رعایت مقررات حاکم بر معاملات مالی را الزام‌آور سازند؛

۱۱- تقویت همکاری با مسئولان انتظامی را مطابق با قوانین اعلام‌شده، تضمین کنند.

یک مؤسسهٔ بیمه تا زمانی‌که ضوابط یادشده را به‌طور کامل رعایت و اجرا نکرده است، نباید وارد روابط تجاری شود یا معاملهٔ عمده‌ای را با مشتری انجام دهد.

کارکنان ارشد مؤسسه باید بتوانند با بهره‌گیری ضوابط تعیین‌شده و ارائهٔ گزارش‌های لازم به

مسئولان مؤسسهٔ بیمه در برابر موارد مشکوک و شرایط مورد سوءظن، واکنش مؤثر و به‌موقعی از خود نشان دهند و با گذراندن دوره‌های آموزشی مستمر بتوانند نقش و وظیفه خود را در اجرای مسئولیت‌ها به خوبی ایفا کنند.

به‌عنوان بخش اساسی آموزش، باید کارکنان ارشد نسخه‌ای از دستورالعمل‌های رایج در خصوص نحوهٔ دریافت، بررسی و نگهداری سوابق را دریافت کنند.

۲- بررسی و تشخیص هویت

مؤسسهٔ بیمه‌ای که کار بررسی هویت را انجام می‌دهد، باید ترتیبی اتخاذ کند تا هر مورد تقاضا برای فعالیت بیمه مورد بررسی دقیق قرار گیرد و در واقع هویت ارائه‌شده، وجود عینی داشته باشد. تمام داوطلبان مشترک برای فعالیت بیمه باید از نظر هویت، بررسی شوند:

۱- مؤسسهٔ بیمه مکلف است در مرحلهٔ اول، بررسی هویت را در خصوص طرف‌های واردشونده به قرارداد بیمه، انجام دهد. در موارد دیگر، ممکن است طرف‌های اصلی بیمه هم وجود داشته باشند؛ در این صورت باید ماهیت حقیقی ارتباط بین طرف‌های اصلی و دارندگان بیمه‌نامه مشخص شود و بررسی‌های کافی دربارهٔ طرف‌های اصلی، به‌ویژه هنگامی‌که بیمه‌گزار از جانب خود عمل می‌کند، انجام گیرد؛

۲- بررسی دقیق و حفظ هوشیاری در مواقعی که بیمه‌گزار مقیم حوزهٔ قضایی دیگری است یا موضوع بیمه خارج از حوزهٔ قضایی مؤسسهٔ بیمه است، اهمیتی دو چندان می‌یابد؛

۳- چنانچه موارد ادعای خسارت، حق کمیسیون و سایر وجوه به اشخاصی غیر از بیمه‌گزار(بنگاه‌ها، شرکت‌ها و...) پرداخت می‌شود، هویت دریافت‌کنندگان پیشنهادی این وجوه باید بررسی شود؛

٤- باید در مورد بیمه‌های اتکایی اطمینان حاصل شود که وجوه مربوط به بیمه‌گزاران حقیقی در برابر ریسک‌های پذیره‌نویسی‌شده، پرداخت شده است.

۳- گزارش‌دهی معاملات مشکوک

مسئول نظارت بیمه مکلف است، ترتیبی اتخاذ کند تا مؤسسه‌های بیمه قوانین شناسایی مشتری را به نحو کامل رعایت کنند:

۱- پیش‌شرط مهم شناسایی معاملهٔ مشکوک برای مؤسسهٔ مالی، برخورداری از اطلاعات کافی دربارهٔ مشتری است تا مؤسسه بتواند هرگونه معامله یا سلسله معاملات غیرعادی را به خوبی شناسایی کند.

۲- مؤسسه‌های بیمه باید نسبت به جریان‌های مالی و الگوهای معاملاتی بیمه‌گزاران دقت و هوشیاری لازم را به کار گیرند، به‌ویژه هنگامی‌که تغییرات مهم، غیرمنتظره و بدون توجیه در عملکرد حساب بیمه‌گزار رخ می‌دهد.

۳- معاملهٔ مشکوک در یک یا چند دسته از موارد زیر قرار می‌گیرد:

- هرگونه معافیت زودرس بدون ثمر یا غیرعادی بیمه‌نامه؛

- هرگونه اشتغال غیرعادی واسطه در جریان یک معاملهٔ عادی یا فعالیت مالی، مانند پرداخت خسارت یا حق کمیسیون زیاد به واسطه‌ای غیرعادی؛

- هرگونه روش پرداخت غیرعادی و غیرمعمول.

٤- مسئول نظارت بر رعایت مقررات موظف است، دربارهٔ انواع معاملاتی که مؤسسهٔ مربوط انجام می‌دهد و معاملاتی‌که ممکن است فرصتی را برای پول‌شویی فراهم سازد، آگاهی و دقت‌نظر کافی داشته باشد.

۵- مؤسسه‌های بیمه باید ترتیبی اتخاذ کنند تا:

- کارکنان ارشد بدانند موارد مشکوک را به چه کسانی گزارش دهند؛

- ضابطهٔ شفافی برای گزارش‌دهی سریع موارد مشکوک به مسئول مورد نظر وجود داشته باشد؛

- کارکنان ارشد ملزم باشند هرگونه سوءظن را در مورد پول‌شویی به مسئول ناظر بر رعایت مقررات یا درصورتی‌که مؤسسه ترجیح دهد، به مرجع ذی‌صلاح دیگر گزارش کنند.

٦- هنگام دریافت گزارش مربوط به یک مشتری یا یک معامله مشکوک، مسئول نظارت بر رعایت مقررات موظف است، تعیین کند که آیا اطلاعات گزارش مورد تأیید است یا خیر. وی همچنین باید جزییات گزارش را مورد بررسی قرار دهد تا معلوم شود آیا می‌تواند همه اطلاعات را به مسئولان انتظامی گزارش کند یا اینکه باید بخشی از اطلاعات گزارش را به مسئولان یاد شده، انتقال دهد.

۷- چنانچه شعبه یا دفتر فرعی یک مؤسسهٔ رسمی بیمه در حوزهٔ قضایی دیگری قرار داشته

باشد، مؤسسهٔ بیمه مکلف است، این موضوع را به مسئول مبارزه با پول‌شویی یا ناظر بیمه گزارش کند و تحقیقات و دلایل ارسال گزارش را به مسئولان انتظامی بیان کند. مدارک مربوط به این موضوع باید دست‌کم به مدت پنج سال یا تا زمانی‌که تحقیقات ادامه دارد، نگهداری شود.

٤- نگهداری سوابق

۱- بیمه‌گر باید پس از پایان قرارداد بیمه سوابق را نگهداری کند. در مورد مؤسسه‌های بیمهٔ عمر، پایان قرارداد شامل سررسید یا خاتمهٔ زودرس بیمه‌نامه است.

۲- همهٔ حوزه‌های قضایی مکلف‌اند، سوابق را به مدت دست‌کم پنج سال نگهداری کنند. در برخی حوزه‌های قضایی دوره‌های از پیش‌تعیین‌شده‌ای برای نگهداری سوابق وجود دارد. به این ترتیب که برای مثال باید سوابق تا پنج سال پس از انقضا در مورد بیمهٔ عمر و تا پنج سال پس از تاریخ انقضای قرارداد برای سایر بیمه‌ها نگهداری شود.

۳- در مورد سوابق معاملات، شرکت‌های بیمه باید ترتیبی دهند که مقررات کافی را در موارد زیر داشته باشند:

- دسترسی به مدارک اولیهٔ پیشنهادی (در صورت تکمیل) ارزیابی وضعیت مالی مشتری، تحلیل نیازهای مشتری، نسخه‌هایی از مدارک مشتری، شرحی از روش پرداخت، شرحی از منافع بیمه و نسخه‌ای رسمی در تأیید هویت بیمه‌شونده؛
- دسترسی به تمام سوابق پس از فروش، مربوط به نگهداری قرارداد تا زمان سررسید؛
- دسترسی به جزییات پرداخت در تاریخ سررسید یا پایاپای ادعای خسارت.

٤- در مورد بیمه‌های درازمدت، نگهداری سوابق شامل تمام سوابق از تاریخ شروع تا پایان مدت قرارداد می‌شود. در صورت انحلال مؤسسه بیمه، مسئولیت یکپارچه‌سازی این نوع سوابق بر عهدهٔ بیمه‌گر خواهد بود.

۵- چنانچه شعبهٔ اصلی بیمه (بیمه‌گر) براساس قانون، در یک حوزهٔ قضایی نمایندگی داشته باشد، بیمه‌گر به‌عنوان طرف اصلی می‌تواند بر نگهداری سوابق توسط نمایندگی تأکید کند (البته بیمه‌گر اصلی نیز می‌تواند سوابق را نگهداری کند، در چنین حالتی باید تقسیم مسئولیت‌ها بین بیمه‌گر و نمایندگی به‌صورت شفاف مورد توافق طرفین قرار گیرد).

٦- چنانچه نمایندهٔ منتخب به‌صورت مطرح‌شده در بند پنج معرفی نشود، مسئولیت مستقیم

ثبت و نگهداری سوابق مربوط به رابطهٔ تجاری بر عهدهٔ بیمه‌گر(به‌عنوان طرف اصلی) خواهد بود.

۷- مؤسسه باید سوابق تمام تحقیقات انجام‌شده توسط مراکز نیروی انتظامی را ثبت و نگهداری کند.

۸- مسئول انتظامی یا دیگر مسئولان محلی یا غیرمحلی باید براساس اختیارات تفویض‌شده در قوانین یا معادل آنها عمل کنند. سوابق این اقدام‌ها باید جدا از سوابق دیگر نگهداری شود و دست‌کم شامل جزییات زیر باشد:

- تاریخ و نوع تحقیق؛
- نام و نهاد انجام‌دهندهٔ تحقیق؛
- اختیارات تفویض‌شده؛
- جزییات سیاست‌ها.

مؤسسه‌های بیمه موظف‌اند، ترتیبی اتخاذ کنند تا کارکنان ارشد آنها آموزش‌های جامع زیر را ببینند:

- قوانین مربوط؛
- سیاست‌ها و ضوابط حفظ هوشیاری؛
- شناسایی و گزارش‌دهی معاملات مشکوک؛
- وظایف و تعهدات قانونی کارکنان ارشد.

۹- اثربخشی نظام حفظ هوشیاری با سطح آگاهی کارکنان ارشد در زمینهٔ جرایم بین‌المللی و مسئولیت قانونی هر یک از آنها رابطهٔ مستقیم دارد.

۵- آموزش

۱- مؤسسه‌های بیمه مکلف‌اند، در مورد چگونگی آموزش کارکنان ارشد خود، مطابق با شرایط و وضعیت تجاری موجود تصمیم بگیرند، اما این‌گونه برنامه‌ها به‌طور معمول برای کارکنان جدید مناسب است و باید آموزش لازم به‌صورت ادواری و مستمر به آنها داده شود.

۲- آموزش کارکنان جدید شامل موارد زیر است:

- ماهیت و جریان‌های پول‌شویی؛
- تعهدات قانونی اشخاص؛

- ضوابط و اصول حفظ هوشیاری، شامل تأکید ویژه بر بررسی هویت واقعی و شناسایی معاملات مشکوک و ارائهٔ گزارش موارد مشکوک به مسئول نظارت بر رعایت مقررات.

۸-۲-٤ مبارزه با پول‌شویی در بازار سرمایه

بازارهای سرمایه نسبت به مؤسسه‌های مالی و بانک‌ها در مرحلهٔ جایگذاری پول‌شویی از جاذبهٔ کمتری برخوردار است، اما پیچیدگی ساختار و نقدینگی موجود در بازارهای اوراق بهادار موجب می‌شود که این بخش به‌طور بالقوه برای مراحل لایه‌چینی و یکپارچه‌سازی در فعالیت‌های پول‌شویی جذاب‌تر باشد، زیرا معاملات نقدی کمتری در آنها انجام می‌شود. ممکن است این جذابیت با افزایش یکپارچگی بخش مالی و پیچیدگی معاملات در بازارهای اوراق بهادار افزایش یابد. ازاین‌رو، در نظارت بر بازارهای سرمایه، باید مقررات ضدپول‌شویی به گونه‌ای تدوین شود تا شناسایی زمینه‌های لایه‌چینی و یکپارچه‌سازی را هم دربرگیرد تا بازارهای سرمایه با بخش مالی هماهنگ شوند و نسبت به سایر بخش‌های مالی جاذبهٔ بیشتری برای پول‌شویان نداشته باشند.

به‌منظور افزایش یکپارچگی فعالیت بخش مالی و با توجه به استعداد این بخش در مراحل لایه‌چینی و یکپارچه‌سازی، در مجموعهٔ مقررات ضدپول‌شویی بازارهای اوراق بهادار باید بر ایجاد ظرفیت کافی برای تبادل اطلاعات داخلی و خارجی و امکانات لازم به‌منظور بازسازی معاملات به هنگام انجام تحقیقات لازم تأکید شود. در کشورهای رو به توسعه که در معاملات اوراق بهادار از وجه نقد استفاده می‌شود، ممکن است این بازارها در مرحلهٔ جایگذاری نیز مورد استفاده قرار گیرند.

در مجموع، چهار اصل کلی بر جریان پول‌شویی در بازار سرمایه حاکم است:

۱- واحد ناظر بر بازار اوراق بهادار موظف است، ترتیبی اتخاذ کند تا مؤسسه‌های تحت نظارت آن، سیاست‌ها و ضوابط کافی را برای مقابله با پول‌شویی در اختیار داشته باشند. مقام ناظر باید در انجام تحقیقات ضدپول‌شویی با مسئولان قضایی و انتظامی داخلی همکاری داشته باشد؛

۲- کارگزاران، سازمان‌های خودتنظیم‌گر مانند مؤسسه‌های تسویه و پایاپای، شرکت‌های عمومی و طرح‌های سرمایه‌گذاری گروهی باید مشمول قوانین و مقررات ضدپول‌شویی باشند؛

۳- مقام ناظر مکلف است، نسبت به فناوری‌های جدیدی که برای فعالیت پول‌شویی به‌کار رفته است، به‌ویژه شیوه‌هایی که حفظ گمنامی در آنها معمول است، دقت و توجه کافی را به‌کار گیرد. مقام ناظر باید در صورت نیاز برای پیشگیری از سوءاستفاده‌های احتمالی از فناوری‌های جدید، تدابیر

ویژه‌ای را اتخاذ کند؛

۴- در صورت امکان، مقام ناظر باید مانع از به‌کارگیری معاملات نقد در بازارهای اوراق بهادار و همچنین استفاده از اسناد در وجه حامل شود. از سوی دیگر، سازمان بین‌المللی کمیسیون اوراق بهادار[1] اصول مشخصی را در این زمینه تدوین کرده است که در زیر به برخی از آنها اشاره می‌شود[2]:

اصل اول - مسئولیت‌های مقام ناظر به‌صورت شفاف و عینی بیان شود:

۱- مقام ناظر باید با دیگر مراجع مسئول، از جمله مسئولان انتظامی، دولتی و دیگر هیأت‌های نظارتی همکاری کند؛

۲- باید ضوابط قانونی کاملی برای حمایت از مقام ناظر و کارکنانی که با حسن‌نیت در راستای وظایف و اختیارهای خود عمل می‌کنند، وجود داشته باشد.

اصل پنجم - کارکنان واحد نظارت موظف‌اند، بالاترین ضوابط حرفه‌ای، از جمله معیارهای کامل حفظ اسرار خصوصی را رعایت کنند:

۱- در جریان انجام وظایف و اعمال اختیارات قانونی در خصوص استفادهٔ صحیح از اطلاعات به‌دست‌آمده، باید رهنمودهای شفافی در اختیار کارکنان ارشد قرار گیرد.

اصل دهم - نظام تنظیمی موظف است، ضمانت اجرایی استفادهٔ مؤثر و صحیح از اختیارات بازرسی، تحقیق، نظارت و اجرای یک برنامهٔ رعایت مقررات را فراهم آورد:

۱- مقام ناظر و نهادهای خودتنظیم‌گر باید برای گنجاندن مقررات ضدپول‌شویی در نظارت بر واسطه‌های بازار، بیمه‌گران، بازارها و طرح‌های سرمایه‌گذاری گروهی، اختیارات و منابع کافی را در اختیار داشته باشند؛

۲- مقام ناظر یا نهاد خودتنظیم‌گر باید از امکان مجازات افرادی که به هر دلیل در اعمال سیاست‌ها و قوانین و مقررات مربوط به رعایت ضوابط ضدپول‌شویی (مانند واسطهٔ بازار، بیمه‌گر و...) کوتاهی کرده‌اند، برخوردار باشد؛

۳- مقام ناظر باید این اختیار را داشته باشد که اطلاعات داخلی یا خارجی، از جمله

---

1. International Organization of Securities Commission, (IOSCO).

۲. اصول IOSCO که در این مطالعه تشریح شده، از سند IOSCO با عنوان اهداف و اصول مقرر (سپتامبر ۱۹۹۸) اقتباس شده است. معیارهای پیشنهادی، معیارهایی هستند که در جریان مبارزات ضدپول‌شویی قابل استفاده‌اند و از منابع کمیتهٔ فنی IOSCO (گزارش در مورد پول‌شویی، اکتبر ۱۹۹۲) گرفته شده‌اند.

صورتحساب‌ها یا اسنادی را که ممکن است برای انجام تحقیقات و پیگیری موارد نقض قوانین یا مقررات ضدپول‌شویی سودمند باشند، دریافت کند و در اختیار مسئولان دیگر قرار دهد؛

٤- مقام ناظر و نهادهای خودتنظیم‌گر مکلف‌اند، دقت و کنجکاوی لازم را در مورد ریسک فناوری‌های جدید پول‌شویی، به‌ویژه آن دسته از فناوری‌هایی که در آنها امکان تشخیص هویت طرف‌های معامله وجود ندارد، به‌کاربرند؛

٥- ناظران بازار اوراق بهادار موظف‌اند، کفایت قوانین داخلی مربوط به ریسک‌های پول‌شویی را با دقت مدنظر داشته باشند. ناظر بازار همچنین باید واسطه‌های بازار را به تدوین سیاست‌ها و ضوابط خاصی برای کاهش ریسک استفاده از واسطه در عملیات پول‌شویی، ملزم کند.

اصل یازدهم - مقام ناظر باید اختیار تبادل اطلاعات علنی و غیرعلنی را با همتایان داخلی و خارجی خود داشته باشد:

۱- الف: مقام ناظر و نهادهای خودتنظیم‌گر باید اختیار مبادلهٔ اطلاعات عمومی و غیرعمومی را در مورد ضوابط ضدپول‌شویی با همتایان داخلی و خارجی خود داشته باشند. این اطلاعات تمام موارد مربوط به حساب مشتری، سوابق معاملات، شرح جزییات تحقیقات و دادرسی‌های انتظامی را دربرمی‌گیرد.

اصل دوازدهم - مقام ناظر مکلف است، سازوکاری را برای تبادل اطلاعات در نظر گیرد تا با کمک آن بتواند اطلاعات عمومی و غیرعمومی را به شکل مقتضی با طرف‌های داخلی و خارجی خود در میان بگذارد:

۱- الف: مقام ناظر و نهادهای خودتنظیم‌گر باید اختیار ارائهٔ اطلاعات مربوط به اشخاص، شرکت‌ها یا معاملات مشکوک را داشته باشند؛

۱- ب: مقام ناظر و نهادهای خودتنظیم‌گر باید مشمول سیاست‌ها و ضوابطی باشند که براساس آن، ارائهٔ اطلاعات مطابق معیارهای ملی و بین‌المللی و با رعایت اصل حفظ اسرار و اطلاعات خصوصی افراد صورت گیرد.

اصل سیزدهم - نظام تنظیمی باید امکان همکاری با ناظران خارجی را که مایل به انجام تحقیقات به‌منظور اجرای وظایف و اعمال اختیارات قانونی‌اند، فراهم کند:

۱- الف: مقام ناظر و نهادهای خودتنظیم‌گر باید برای همکاری به‌موقع در ارائهٔ مستقیم یا غیرمستقیم اطلاعات مربوط به واسطه‌های بازار، بازارها و بیمه‌گران به ناظران خارجی اقدام لازم را

به‌عمل آورند. این همکاری به‌منظور انجام تحقیقات درخصوص معاملات، اشخاص و شرکت‌های مشکوک صورت می‌گیرد.

اصل هفدهم - در نظام تنظیمی باید معیارهایی برای تنظیم و هدایت اشخاصی که قصد راه‌اندازی طرح‌های سرمایه‌گذاری مشترک را دارند، وضع شود:

۱- الف: به هنگام تدوین مقررات، باید معیارها و شرایط شفافی برای شروع یک طرح سرمایه‌گذاری مشترک با تضمین کافی برای حمایت از حقوق سرمایه‌گذاران معین شود. معیارهای یاد شده شامل موارد زیر خواهد بود:

- سلامت و صداقت گردانندگان طرح (سرمایه‌گذاری مشترک)؛
- صلاحیت مدیر طرح برای انجام امور و وظایف؛
- داشتن توانایی مالی کافی؛
- داشتن حس مسئولیت و امانتداری؛
- تعیین حدود اختیارات و وظایف ویژهٔ گردانندگان طرح؛
- نداشتن سابقهٔ سوءاستفاده و ارتباط با پول‌شویی یا دیگر موارد عدم صلاحیت.

۱- ب: نظام تنظیمی باید امکان نظارت کافی را بر طرح‌های رسمی سرمایه‌گذاری مشترک فراهم سازد تا معیارهای عالی صلاحیت، صداقت و حسن انجام وظیفه تقویت شود. برای این منظور، مقام ناظر باید در موارد زیر از اختیارات شفافی برخوردار باشد:

- ثبت و تأیید طرح؛
- مقررات لازم برای نگهداری سوابق، پیشینهٔ حسابرسی و گزارش‌دهی ادواری تمام ابعاد و مراحل عملیات، شامل هزینه‌ها و درآمدها، موجودی سهام سرمایه‌گذاری، رعایت سیاست‌های اعلام‌شده برای سرمایه‌گذاری، معاملات و مانند آن؛
- ضوابط جامع شناسایی سرمایه‌گذاران، گزارش‌دهی معاملات نقدی و دیگر ضوابط پیشگیری از وقوع جرم پول‌شویی؛
- بازرسی‌های ادواری برای اطمینان از رعایت ضوابط و مقررات توسط گردانندگان طرح؛
- تعیین ضوابط و مقررات لازم برای ریسک‌های ناشی از افشای اطلاعات مربوط به واسطهٔ سرمایه‌گذاری برای سرمایه‌گذاران؛
- انجام تحقیقات در زمینهٔ موارد مشکوک به نقض اصول و ضوابط؛

- اتخاذ تدابیر مقتضی در صورت مشاهدهٔ موارد نقض قانون یا کوتاهی در انجام وظیفه.

اصل بیست و یکم - در تدوین مقررات، باید حداقل ضوابط ورود به بازار برای کارگزاران در نظر گرفته شود:

۱- الف: واحد نظارتی موظف است، تدابیر لازم را برای پیشگیری از مالکیت یا کنترل مجرمان یا همدستان آنها بر مؤسسهٔ کارگزاری یا مشارکت گستردهٔ آنان اتخاذ کند. بنابراین، ناظران ملزم‌اند، پیشینهٔ شغلی، کیفری و انضباطی را در مورد مالکان اصلی، سهامداران عمده، مدیران، مقام‌ها و شرکا، ارائه کنند. در بررسی سوابق باید هرگونه سابقهٔ موجود در ادارهٔ پلیس و سوابق نظارتی شخص مد نظر قرار گیرد. این بررسی ممکن است شامل اطلاعاتی باشد که از مقام ناظر و مراجع کیفری خارجی درخواست می‌شود.

۲- الف: در صورت تغییر مقدار سهم یا مشارکت عمده در یک مؤسسهٔ کارگزاری، مقام ناظر مکلف است، سابقهٔ مالک یا شریک را به همان شکل موجود در زمان اعطای پروانه مورد بررسی قرار دهد.

اصل بیست و سوم - کارگزاران ملزم به رعایت ضوابط سازمانی و عملیات داخلی خود هستند و مسئولیت حمایت از منافع مشتریان را بر عهده دارند. آنان باید بر مدیریت صحیح ریسک نظارت داشته باشند و متعهد شوند که مدیریت کارگزاری، مسئولیت اصلی این امور را پذیرفته است:

۱- الف: کارگزاران ملزم به اجرای سیاست‌ها و ضوابط کافی برای به حداقل رساندن سوءاستفادهٔ احتمالی از کارگزاری خود به‌عنوان وسیله‌ای برای ارتکاب جرم پول‌شویی هستند. آنها باید براساس قانون متعهد شوند که ضوابط مبارزه با پول‌شویی را مطابق قوانین و مقررات، رعایت کنند. کارگزاران مکلف‌اند، آموزش مستمر مقررات ضدپول‌شویی را در دستور کار خود قرار دهند و کیفیت رعایت مقررات ضدپول‌شویی را حسابرسی و بازنگری کنند.

۱- ب: مقام ناظر یا نهاد خودتنظیم‌گر موظف است، کیفیت رعایت تمام مقررات ضدپول‌شویی را به‌عنوان بخشی از نظارت خود بر کارگزاران، مورد بازبینی قرار دهد.

۲- الف: مقام ناظر یا نهادهای خودتنظیم‌گر باید رهنمودهای خاصی را برای کمک به واسطه‌های بازار در شناسایی معاملات مشکوک ارائه کنند. در این رهنمودها باید تعریف و مشخصات معاملات مشکوک و معاملاتی که نیازمند رعایت احتیاط و انجام تحقیقات بیشتر است، ارائه شود.

۲- ب: کارگزار مکلف است، برای شناسایی معاملات مشکوک به‌منظور بازنگری معاملات

پیچیده یا بزرگ یا الگوهای غیرعادی معاملات، رهنمودهای خاصی را تدوین کند. کارگزاران باید ملزم باشند، معامله‌ای را که در آن گمان ارتباط با فعالیت‌های مجرمانه وجود دارد، به مسئول مربوط گزارش دهند.

۲- پ: درصورتی‌که مدیران، مسئولان و کارکنان کارگزاری‌ها موارد سوءظن خود را با حسن‌نیت به مقام ناظر گزارش دهند - حتی چنانچه از ماهیت دقیق فعالیت مجرمانهٔ اصلی آگاه نباشند - صرف‌نظر از اینکه فعالیت غیرقانونی روی داده باشد یا خیر، باید در برابر پیگرد کیفری یا مدنی نقض مقررات افشای اطلاعات حمایت شوند.

۲- ت: کارگزاران نباید به مشتریانی که اطلاعات آنها به مسئولان مربوط گزارش شده است، اطلاع بدهند.

۲- ث: واسطه‌های بازار باید به رعایت دستورات مسئولان در خصوص ارائهٔ گزارش معاملات مشکوک ملزم شوند.

۳- الف: واسطه‌های بازار نباید حساب‌های بدون نام را بپذیرند و باید از آنان خواسته شود تا آنجا که امکان دارد، مالک ذی‌نفع حساب را شناسایی و هویت وی را بررسی کنند.

۳- ب: واسطه‌های بازار براساس قوانین و مقررات ملزم به اتخاذ تدابیر لازم برای شناسایی دقیق هویت مشتریان براساس مدارک معتبر از جمله گذرنامه، شناسنامه یا گواهینامهٔ رانندگی هستند.

٤- الف: چنانچه مشتری، یک مؤسسه یا بنگاه اقتصادی باشد، کارگزار موظف است، براساس قانون هویت و ساختار قانونی آن را با دریافت مدارک مربوط به تأسیس مؤسسه، نام قانونی آن، شکل و مکان مؤسسه و اسامی مدیران، مسئولان یا شرکا و دارندگان حق امضا، با رعایت تمام ضوابط، تعیین کند. کارگزار می‌تواند به گواهی ثبت یا تأسیس، قراردادهای هیأت مدیره یا تعهدات بانکی، اساسنامه، قرارداد مشارکت و مدارک شناسایی مدیران، مسئولان یا شرکا تکیه و استناد کند.

٤- ب: واسطهٔ بازار به هنگام گشایش حساب موظف است، تمام اقدام‌های لازم را انجام دهد تا مشخص شود آیا حساب موردنظر توسط خود مشتری یا فرد دیگری گشوده می‌شود. چنانچه حساب از جانب فردی دیگر افتتاح شود، کارگزار مکلف است، هویت تمام طرف‌های این حساب را براساس همان مراحل یادشده بررسی کند.

٤- پ: در مورد مشتریان خارجی، واسطهٔ بازار می‌تواند برای شناسایی مشتری به یک منبع معتبر تکیه کند؛ این منبع ممکن است یک مؤسسهٔ مالی رسمی و معتبر خارجی باشد. در این صورت،

کارگزار باید هویت مالک ذی‌نفع را به‌طور دقیق معین کند.

٤- ت: کارگزاران موظف‌اند، سوابق حساب‌های مشتری، از جمله مدارک شناسایی وی را به مدت حداقل پنج سال نگهداری کنند.

٤- ث: باید بنابر مقررات از واسطه‌های مالی خواسته شود، نسبت به معاملات اشخاص، شرکت‌ها یا مؤسسه‌های مالی کشورهایی که ضوابط بین‌المللی ضدپول‌شویی در آنها به‌طور کامل رعایت نمی‌شود، احتیاط لازم را به‌کار گیرند. هرگاه این معاملات بدون هدف اقتصادی و قانون مشخصی انجام شود، واسطهٔ مالی موظف است، تا حد امکان سابقه و هدف آن را بررسی و یافته‌ها را به‌صورت کتبی ثبت کند و در نهایت اطلاعات حاصل را در اختیار ناظران، حسابرسان و مراکز نیروی انتظامی قرار دهد.

٥- الف: واسطه‌های مالی برابر مقررات ملزم‌اند، اطلاعات کافی مربوط به جزییات یک حساب مشکوک، از جمله هویت مالک ذی‌نفع، حجم وجوهی که از طریق این حساب واریز و برداشت می‌شود و اطلاعات مربوط به معاملات انفرادی این حساب را در اختیار داشته باشند. امکان بازسازی یک معامله باید شامل مبدأ وجوه، شکل وجوه واریزی یا برداشت‌شده، هویت شخص انجام‌دهندهٔ معامله و مقصد وجوه باشد. واسطه‌های بازار موظف‌اند، سوابق این‌گونه اطلاعات را به مدت حداقل پنج سال نزد خود نگهداری کنند.

٦- الف: کارگزاران باید تدابیری اتخاذ کنند تا مقررات ضدپول‌شویی برای شعب و دفاتر فرعی واقع در حوزه‌های قضایی دیگر (تا جایی که قوانین و مقررات اجازه می‌دهد)، اجرا شود. این مسئله در مورد کشورهایی که ضوابط ضدپول‌شویی بین‌المللی‌در آنها به‌طور کامل رعایت نمی‌شود، اهمیت مضاعفی می‌یابد. در مواردی که قوانین و مقررات محلی امکان اجرای ضوابط ضدپول‌شویی را محدود می‌سازد، کارگزاران مکلف‌اند، مقام‌های مسئول و نهادهای خودتنظیم‌گر را در جریان امور قرار دهند.

٣-٤ مبارزه با پول‌شویی در سطح ملی

کشورها باید راهکارهای مشخصی را برای مقابله با پدیدهٔ پول‌شویی اتخاذ کنند. شاید بتوان عمده‌ترین حوزه‌های فعالیت کشورها را در مواجهه با پدیدهٔ پول‌شویی، در حوزه‌های قضایی، انتظامی و قانونگذاری ملاحظه کرد. شناسایی جرم پول‌شویی توسط نظام قضایی، نیازمند قوانین و مقررات لازم برای مقابله با این جرم است. نیروی انتظامی هر کشور نیز برای رویارویی با مجرمان مالی، به‌ویژه

اشخاصی که مرتکب پول‌شویی می‌شوند، نیازمند اتخاذ رویکردی کاربردی و متکی به دانش و اطلاعات روز به‌ویژه در خصوص شیوه‌های انجام جرم و پنهان‌سازی آن است. مجازات پول‌شویان و نحوهٔ اجرای آن، آخرین مرحلهٔ مبارزه با پول‌شویی را دربرمی‌گیرد و چگونگی آن به درک قانونگذاران کشور از تأثیر مخرب این جرم مالی بر جامعه بستگی دارد.

٤-٣-١ نقش سیستم‌های مالی دولتی در مبارزه با پول‌شویی

هر کشوری باید قوانین و مقررات خاصی را تصویب کند تا بتواند عمل پول‌شویی را جرمی کیفری اعلام کند. کشورها باید آن دسته از جرایم را که جرم منشأ پول‌شویی محسوب می‌شوند، تعیین کنند. باید توجه داشت، جرم پول‌شویی زمانی مصداق می‌یابد که مجرم از عمل پول‌شویی علم و آگاهی کافی داشته باشد و بتوان این آگاهی را از شرایط عینی وقوع جرم استنباط کرد. در صورت امکان، قوانین باید به گونه‌ای تدوین شود که علاوه بر کارکنان یک شرکت که مرتکب جرم پول‌شویی شده‌اند، خود شرکت نیز تحت پیگرد قانونی قرار گیرد. کشورها در صورت نیاز می‌توانند معیارهای قانونی مشخصی را تصویب کنند تا مراجع صلاحیت‌دار بتوانند اموال، عواید و وسایل ارتکاب به جرم پول‌شویی یا معادل ارزش آن اموال را بدون نقض حقوق طرف‌های ثالث، مصادره کنند.

کشورها باید علاوه بر مصادرهٔ اموال و اعمال مجازات‌های کیفری، مجازات‌های جزایی و مدنی را هم در نظر گیرند تا دولت‌ها به کمک آن بتوانند قراردادهای منعقد شده توسط طرف‌های ذی‌ربط را درصورتی‌که طرف‌ها می‌دانسته‌اند (یا به‌طور منطقی باید می‌دانستند) که در نتیجهٔ قرارداد آنها، دولت در اقدام خود برای جبران خسارت مالی، با ضرر و زیان روبه‌رو خواهد شد، ابطال کنند.

٤-٣-٢ تبادل اطلاعات بین سازمان مبارزه‌کننده و دستگاه‌های اجرایی

برای اجرای موفقیت‌آمیز هر نوع تدبیر قانونی که دولت در مبارزه با پول‌شویی اتخاذ می‌کند، سازمان مبارزه‌کننده باید تلاش کند تا تعامل سازنده‌ای بین مسئولان ذی‌ربط در امر پول‌شویی مانند مراکز انتظامی، مراجع قضایی، نظام بانکی و مالی و... به‌وجود آید.

مبادلهٔ اطلاعات و انجام تحقیقات مشترک بین گمرک و مسئولان مالیاتی و دست‌اندرکاران مبارزه با قاچاق کالا و مواد مخدر، اغلب مؤثرترین اطلاعات را از سازمان‌های مجرم ارائه می‌دهد.

ممکن است یک خبر تولیدی یا اطلاعات دریافتی در جریان حسابرسی مالیاتی فعالیتی را نشان دهد که نیازمند انجام تحقیقات بیشتر برای کشف پول‌شویی است. برعکس، امکان دارد بازرسان پول‌شویی در جریان تحقیقات خود تقلب‌های پیچیدهٔ صادراتی یا طرح‌های فرار مالیاتی را کشف کنند. تفویض مسئولیت مستقیم برای انجام تحقیقات در مورد پول‌شویی و تحلیل فعالیت بالقوه مشکوک باید مطابق اصول مبارزه با پول‌شویی و قوانین عمومی نظارت مالی در یک کشور باشد. می‌توان استدلال کرد که برای رسیدگی به جرایم پول‌شویی و تحقیقات لازم در این زمینه، باید شعبه یا شعب ویژه‌ای مسئول رسیدگی به این جرم شوند. محل استقرار این مرکز هر کجا باشد، همکاری بین عناصر آن حیاتی است.

۳-۳-٤ اعمال مجازات برای مرتکبان جرم پول‌شویی

مراجع قضایی صلاحیت‌دار و مسئولان شناسایی و پیشگیری از جرایم پول‌شویی، باید مطابق قانون اختیار داشته باشند اموال مرتبط با جرم و هرگونه شواهدی را که شناسایی چنین مالی را ممکن می‌سازد، ضبط کنند. مرجع قضایی صلاحیت‌دار می‌تواند حکم هرگونه تدابیر پیشگیرانه را با تشخیص خود یا به درخواست دادستانی یا هر مسئول ذی‌ربط دیگر و با هزینهٔ دولت صادر کند و براساس آن اقدام‌هایی مانند توقیف دارایی‌ها و توقف معاملات مالی مرتبط با اموال مشمول ضبط یا مصادره را در دستور کار خود قرار دهد. دستور لغو این اقدام‌ها می‌تواند در هر زمان و به درخواست دادستانی یا با مشورت دادستانی و به درخواست مسئول مربوط یا مالک اموال صادر شود.

اگرچه قوانین کشورهای مختلف در خصوص مجازات ارتکاب به جرم پول‌شویی با هم متفاوت است، اما به‌طور معمول اعمال زیر در همهٔ کشورها مشمول مجازات می‌شود:

۱- هرگاه کسی به عمد و آگاهانه مدارک یا سوابقی را که ملزم به نگهداری آنها بوده است، از بین ببرد؛

۲- هرگاه مدیران یا کارکنان سازمان‌ها، گزارش یا اقدامی را که ملزم به ارسال یا انجام آن هستند، به اطلاع مالک وجوه یا طرف اصلی معاملات برسانند؛

۳- هرگونه مشارکت، همدستی یا تبانی در ارتکاب به جرم نیز مشمول مجازات است؛

٤- قصد، کمک، مقدمه‌چینی، تسهیل یا مشاوره در ارتکاب به جرم پول‌شویی باید در حکم پول‌شویی تلقی شود و مجازات آن نیز شبیه جرم اصلی باشد.

کشورها باید معیارهای مشخصی را برای مصادره و ضبط وسایل و عواید جرم پول‌شویی

تعیین کنند. این معیارها موارد زیر را دربر می‌گیرد:

- شناسایی، ردیابی و ارزشیابی اموال مشمول مصادره؛
- انجام اقدام‌های فوری مانند ضبط و توقیف اموال و پیشگیری از انجام هرگونه معامله، نقل و انتقال یا دخل و تصرف در این‌گونه اموال؛
- اتخاذ تدابیر مناسب برای بازرسی.

٤-٣-٤ جرم پول‌شویی در قوانین داخلی برخی کشورها

در بررسی قوانین ملی برخی کشورها، مواردی که در آن، عمل پول‌شویی، به‌عنوان شکلی از معاونت در جرم یا صورتی از تسهیل در روند ارتکاب به جرم محسوب می‌شود و دیدگاه‌هایی که سایر اعمال وابسته پول‌شویی را جرم تلقی می‌کند، مشاهده می‌شود.

برخی کشورها مانند بلژیک، پول‌شویی را شکلی از تکرار جرم می‌دانند. مادهٔ ۵۰۵ قانون کیفری این کشور، پول‌شویی را سفید کردن پول تلقی می‌کند. اعمال و مواردی که در قانون مزبور به‌عنوان پول‌شویی قلمداد شده، عبارت است از خرید، تصرف، فراهم‌سازی بدون هزینه، نگهداری یا ادارهٔ دارایی‌هایی که به‌طور مستقیم در نتیجهٔ ارتکاب به جرم حاصل شده است.

سوییس و آلمان از جمله کشورهایی هستند که پول‌شویی را شکلی از تسهیل در روند جرم می‌دانند. براساس قانون جزایی آلمان (مادهٔ۲٦۱، بند یک)، شخصی که اموال با منشأ نامشروع را پنهان کند، یا هرگونه تحقیق در مورد منشأ، ضبط، مصادره یا توقیف اموال را با مانع روبه‌رو سازد یا مختل کند، مجازات خواهد شد. ازاین‌رو، مخفی کردن و تغییر ظاهر اموال ممکن است شکل‌هایی از پنهان‌سازی باشد.

قانون کیفری سوییس (مادهٔ ۳۰۵) اعمالی را که ممکن است از تحقیق دربارهٔ منشأ و کشف یا مصادرهٔ دارایی‌های سرمایه‌ای جلوگیری کند، تعریف و مشخص کرده است.

قانون کیفری اسپانیا (مادهٔ ۳۰۱)، تملک، تبدیل یا انتقال اموال حاصل از جرایم جدی را که با هدف مخفی کردن یا تغییرظاهر منبع نامشروع آن صورت گرفته یا کمک به شخصی بوده که در ارتکاب به چنین جرمی شرکت داشته است و همچنین انجام هرگونه عملی در مورد این اموال را با همان هدف یادشده، مشمول مجازات می‌داند. این قانون اعمالی را که برای مخفی کردن یا تغییرظاهر منشأ غیرقانونی اموال حاصل از جرم به‌منظور کمک به کسانی که در ارتکاب جرم اصلی دست

داشته‌اند (برای گریز از پیامدهای قانونی اعمال آنها)، مستحق مجازات تشخیص داده است. در این قانون، انواع همدستی و پنهان‌سازی مشخص شده است. بند دوم مادهٔ ۳۰۱، مخفی کردن اموال را با آوردن کلماتی مانند پنهان‌سازی یا تغییرظاهر، به‌عنوان جرم معرفی کرده است.

مادهٔ ۲۷۸ قانون کیفری آرژانتین مشابه قانون کیفری اسپانیاست، به گونه‌ای که مفاد مادهٔ ۳۰۱ قانون کیفری اسپانیا در قانون کیفری آرژانتین و در بخش هدف از ارتکاب جرم قید شده است.

اگرچه عبارت‌های پنهان‌سازی، تغییرظاهر و هدف از ارتکاب به جرم در قانون آرژانتین به‌کار نرفته، اما عرف رایج نسبت به جرایم مربوط به نقض عدالت مشابه قانون کیفری اسپانیاست و این نوع جرایم نیز شکل تشدیدشدهٔ پنهان‌سازی به‌شمار می‌رود.

در قانون کشورهایی مانند ایالات متحدهٔ آمریکا، پول‌شویی عملی است که برای انجام یا به قصد دادوستد مالی با آگاهی از اینکه اموال موردنظر از فعالیتی نامشروع حاصل شده است، انجام می‌گیرد. همچنین، قانون مزبور اشخاصی را که اسناد پولی یا وجوه با منشأ نامشروع را از ایالات متحدهٔ آمریکا به کشورهای دیگر منتقل یا برعکس به آمریکا وارد می‌کنند، مشمول مجازات می‌داند. فرض بر مجازات کسانی است که سعی دارند در یک دادوستد مالی با استفاده از اموال حاصل از فعالیت‌های نامشروع یا اموالی که برای انجام اعمال نامشروع به‌کار رفته است، به ادامهٔ فعالیت نامشروع و پنهان‌سازی ماهیت، منشأ، محل استقرار یا مشخصات مالک اموال کمک کنند یا از گردآوری اطلاعات مربوط به معاملات و ارائهٔ آن به مقام‌های ایالتی یا فدرال، ممانعت به‌عمل آورند. قوانین ایالتی و فدرال را می‌توان برای سه نوع جرم دسته‌بندی کرد:

۱- مشارکت در دادوستد مالی وجوه حاصل از فعالیت نامشروع؛

۲- نقل و انتقال بین‌المللی وجوه نامشروع؛

۳- مشارکت در انجام معاملات، با استفاده از اموال ناشی از ارتکاب به جرم.

بررسی قوانین داخلی این کشورها نشان می‌دهد که در برخی از آنها پول‌شویی جرمی معمولی است، بنابراین هر کسی می‌تواند مرتکب این جرم شود، بدون اینکه لازم باشد ویژگی‌های خاص عامل جرم را داشته باشد.[1] به عکس، قوانینی وجود دارد که دامنهٔ تعداد عاملان جرم را محدود می‌کنند. دامنهٔ

---

۱. در این زمینه، در مادهٔ ۳۰۵ قانون کیفری سوییس و مادهٔ ۵۰۵ قانون کیفری بلژیک که در ژوییهٔ ۱۹۹۵ اصلاح و یک بند به آن اضافه شد، تصریح شده است که عاملان، همدستان یا شرکای جرم (در جرم منشأ) می‌توانند برای جرم بعدی پول‌شویی هم مجازات شوند.

تعداد شرکت‌کنندگان در جرم پول‌شویی به‌طور معمول براساس این مفهوم است که در مورد مخفی کردن، عامل جرم منشأ نمی‌تواند عامل عمل بعدی باشد.

در این زمینه، در قوانین آرژانتین (مادهٔ ۲۸۷ قانون جزا) مقرر شده، تنها اشخاصی که عواید حاصل از جرم منشأ را تطهیر می‌کنند (مشروط به آنکه در جرم اصلی شرکت نداشته باشند)، مرتکب جرم پول‌شویی می‌شوند.

در آلمان، پیش از اصلاح قانون پول‌شویی مقرر شده بود که اموال دارای منشأ مجرمانه باید از جرمی که توسط شخصی دیگر انجام شده است، حاصل شده باشد[۱].

در قانون کیفری ایتالیا (مادهٔ ٦٤٨) جرایم کیفری چندگانه تنها برای موارد غیرقرینه قابل اجراست که به جدا کردن عاملان جرم منشأ از عامل جرم پول‌شویی تعبیر می‌شود، اگرچه کاربرد آن همراه با جرم قبلی امکان‌پذیر نیست.

در قانون کشورهای دیگری مانند سوییس و اسپانیا، هیچ محدودیتی در مورد عاملان جرم موردنظر قید نشده است و این جرم را شکلی از نقض قانون عرف توصیف می‌کنند. با این حال، قانون کشورهای یادشده به این موضوع اشاره دارد که هر کس می‌تواند عامل جرم باشد.

از بررسی تطبیقی قوانین کشورها می‌توان جرم پول‌شویی را برحسب سه نظام مختلف حقوقی، دسته‌بندی کرد:

۱- کشورهایی که در قوانین آنها به صراحت قید شده است که عامل جرم منشأ ممکن است عامل جرم پول‌شویی نیز باشد[۲]؛

۲- کشورهایی که در قانون آنها پول‌شویی به‌عنوان جرمی متمایز شناخته شده و توضیحی در این باره که آیا عامل جرم پول‌شویی می‌تواند مرتکب جرم منشأ نیز باشد، ارائه نشده است[۳]؛

۳- کشورهایی که در قانون آنها به صراحت کسانی‌که در جرم منشأ شرکت دارند، متمایز

---

۱. در کشور آلمان، قانون تشدید مبارزه با جرایم سازمان‌یافته مصوب ۵ مارس ۱۹۹۸ این شرط را که عمل غیرقانونی قبلی باید اتفاق افتاده باشد، با قید به وسیلهٔ دیگری از شرح قانونی بند ۲٦۱ StGB قانون کیفری آلمان حذف کرده و به این ترتیب، در عمل، شخصی که در فعل مجرمانهٔ قبلی شرکت کرده یا توانایی شرکت در آن را داشته است می‌تواند برای پول‌شویی هم مجازات شود.

۲. قانون کیفری بلژیک مادهٔ ۵۰۵ و پیش‌نویس قانون ضدپول‌شویی هندوراس.

۳. قوانین کشورهایی مانند اسپانیا، آلمان و سوییس.

شده‌اند و پول‌شویی به‌عنوان شکلی از پنهان‌سازی، مشخص شده است[1].

یکی از شروط جرم پول‌شویی این است که جرم منشأ انجام و اموال حاصل از آن پول‌شویی شده باشد. این موضوع بحث عمیقی را دربارهٔ مفهوم استقلال جرم پول‌شویی، به دنبال خواهد داشت.

این بحث به تعیین اینکه آیا عاملان جرم منشأ را می‌توان از نظر کیفری برای جرم پول‌شویی نیز تحت پیگرد قرار داد یا خیر، مربوط می‌شود. نمونهٔ معمول آن قاچاقچیان مواد مخدرند که فعالیت‌هایی را به قصد پول‌شویی وجوه نامشروع حاصل از فعالیت‌های مجرمانه خود انجام می‌دهند.

در کشورهایی که پول‌شویی را شکلی از پنهان‌سازی تعریف کرده‌اند، شرکت‌کننده در جرم منشأ، از مجازات پول‌شویی مستثنا می‌شود، یعنی عامل پول‌شویی همان عامل جرم منشأ نیست. این مسئله موجب می‌شود تا عامل قاچاق مواد مخدر یا جرمی که اموال مورد پول‌شویی از آن حاصل شده است، برای پول‌شویی عواید حاصل از جرم، مجازات نشود. بر عکس، در کشورهایی مانند اسپانیا و سوییس، هنگام بررسی جرم پول‌شویی، جرم همدستی هم بررسی می‌شود.

٤-٤ مبارزه با پول‌شویی در سطح بین‌المللی

پدیدهٔ پول‌شویی به این دلیل که با جرایمی همچون قاچاق کالا و مواد مخدر و فعالیت‌های نامشروع در سطح بین‌المللی درآمیخته، ماهیتی بین‌المللی یافته است. همکاری کشورها در مبارزه با این جرم فراملی در قالب نهادهای بین‌المللی شکل گرفته و قوانینی در سطح فراملی برای مقابله با آن تدوین شده است. آموزش کشورهای کم‌تجربه توسط کشورهایی که تجربه‌ای دیرینه در مبارزه با این جرم دارند، بخش دیگری از مبارزهٔ جهانی علیه پدیده پول‌شویی محسوب می‌شود.

٤-٤-١ حقوق بین‌الملل در بحث پول‌شویی

در این بخش مسئلهٔ اصلی آن است که آیا عامل جرم منشأ را می‌توان برای ارتکاب جرم پول‌شویی تحت پیگرد قرار داد یا خیر؟ به عبارت دیگر، آیا تطهیر آثار جرم منشأ و پوشاندن ماهیت نامشروع یا غیرقانونی آن، یک جرم مستقل به‌شمار می‌آید یا خیر؟ در این زمینه، سه دیدگاه وجود دارد: دیدگاه نخست استدلال می‌کند که پول‌شویی ادامهٔ جرم منشأ است و جرم مستقلی نیست.

---

۱. مادهٔ ۲۷۸ قانون جزای جمهوری آرژانتین.

بنابراین، یک جرم را دو بار تحت پیگرد قرار نمی‌دهند. در این زمینه، کنوانسیون شورای اروپا در راستای هماهنگ ساختن اقدام کشورها در مبارزه با پول‌شویی اظهار کرده است که پول‌شویی در مورد شخصی که جرم منشأ را مرتکب می‌شود، مصداق ندارد (قسمت ۲- ب مادهٔ ٦). علاوه براین، قوانین اساسی برخی از کشورهای عضو این شورا اجازه نمی‌دهد شخصی که جرم منشأ را مرتکب شده است، بار دیگر برای پول‌شویی عواید آن مورد پیگرد قرار گیرد.

دیدگاه دوم، به تمایز جرم منشأ از جرم پول‌شویی اعتقاد دارد. مقررات نمونهٔ کمیسیون بین آمریکایی مبارزه با مواد مخدر[1] مصداق بارزی از این دیدگاه است. در قسمت ٦ مادهٔ۲ به صراحت قید شده که عامل جرم تعریف‌شده در این ماده (به‌عنوان مجرم متمایز از دیگر جرایم مربوط به قاچاق یا مانند آن) ، باید توسط دادگاه یا مرجع صلاحیت‌دار دیگر، محاکمه و محکوم شود.

دیدگاه سوم، نظری بینابین دارد و معتقد است تصریح یا عدم تصریح قوانین اساسی کشورها، معیار تعیین مجازات پول‌شویی عواید حاصل از جرم منشأ است. در این زمینه کنوانسیون مبارزه با جرایم سازمان‌یافتهٔ فراملی سازمان ملل‌متحد تصریح کرده است: «چنانچه قانون اساسی یکی از کشورهای عضو، مقرر کرده باشد، می‌توان یادآور شد که جرایم مطرح‌شده در بند یک این ماده در مورد اشخاصی که جرم منشأ را مرتکب شده‌اند، مصداق ندارد». به این ترتیب، نتیجه می‌گیریم که معیارهای تعیین‌شده در این رهنمود بسته به کشور موردنظر، اعمال می‌شود و این امکان را مد نظر قرار می‌دهد که عامل جرم منشأ برای ارتکاب به پول‌شویی را نیز می‌توان مجازات کرد.

از موارد یادشده می‌توان نتیجه گرفت که کشورهای عضو معاهدات و کنوانسیون‌های بین‌المللی موظف‌اند، عاملان جرم منشأ را تحت پیگرد کیفری قرار دهند. این جرم ممکن است قاچاق مواد مخدر یا اسلحه یا هر جرم جدی دیگر باشد و تنها محدودیت‌هایی‌که توسط قوانین داخلی برای آن وضع می‌شوند، قابل پذیرش خواهد بود.

۲-٤-٤ همکاری کشورها در مبارزه با پول‌شویی

کشوری که بخواهد با پول‌شویی مبارزه کند، نیازمند زیرساخت قانونی، مالی و انتظامی مناسب است. همکاری بین بخش‌های دولتی و خصوصی کشور به همان اندازه اهمیت دارد که همکاری با

---

1. Commission Interamerican para el Control del Abuse de Drugs (CICAD).

کشورهای دیگر ضروری است[۱].

پول‌شویی یک جرم اصلی بین‌المللی به‌شمار می‌آید و با توجه به سهولت و سرعت نقل و انتقال الکترونیکی وجوه غیرقانونی از مرزهای بین‌المللی، همکاری کشورها در مبارزه با این پدیده، ضرورتی انکارناپذیر است. با توجه به ماهیت فراملیتی سازمان‌های مجرم، همکاری متقابل و ارتباط مسئولان انتظامی کشورها با یکدیگر اهمیتی تام دارد، اما نیاز به همکاری، فراتر از موضوع تحقیقات پلیسی است، زیرا ممکن است آثار تدابیر مبارزه با پول‌شویی در یک کشور مفروض از سوی کشورهای دیگر که پذیرای این وجوه هستند، کاهش یابد یا خنثی شود. در این زمینه، نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی بر این باور است که بسیاری از مناطق جغرافیایی کانون پول‌شویی شناخته شده‌اند یا می‌توان با معیارهایی آنها را به‌عنوان کانون پول‌شویی، مشخص کرد.

نبود هرگونه شرط قانونی برای مؤسسه‌ها یا حرفه‌های حقوقی به‌منظور نگهداری سوابق برای تشخیص هویت موکلان و مشتریان یا معاملات انجام‌شده، نبود مجوز قانونی برای مراجع انتظامی به‌منظور دسترسی به این‌گونه سوابق و ناممکن بودن ارسال سوابق به مراجع انتظامی‌سایر کشورها، از جمله معیارهایی است که به‌وسیلهٔ آن می‌توان مراکز پول‌شویی را تشخیص داد[۲].

علاوه بر هماهنگی بین کشورها در امر مبارزه، نظام‌های حقوقی کشورهای مختلف که قرار است با یکدیگر در مبارزه با پول‌شویی همکاری کنند، نیازمند تدابیری فنی در این زمینه‌اند. برای مثال، عواملی مانند قائل شدن درجات متفاوت برای جرم شناختن پول‌شویی یا اصول مربوط به مسئولیت سازمانی و... ممکن است اجرای موافقتنامه‌های همکاری حقوقی بین کشورهایی را که قصد همکاری متقابل و کامل با یکدیگر دارند، با مانع روبه‌رو سازد. ازاین‌رو، باید این ملاحظات در تدوین پیش‌نویس قوانین ملی مبارزه با پول‌شویی، مورد توجه قرار گیرد. به‌علاوه، کشورها باید با اصول دیگر حوزه‌های قضایی که مؤسسه‌های مالی را ثبت یا نظارت می‌کنند، آشنا باشند.

برای رسیدن به توافق جمعی دربارهٔ نحوهٔ برخورد مناسب با معضل پول‌شویی، رهنمودهای ارائه‌شده در معاهدات و کنوانسیون‌های بین‌المللی و منطقه‌ای در این زمینه راهگشا خواهد بود:

– کنوانسیون وین که بیش از صد کشور آن را امضا کرده است، حاوی اصول فراگیر مقابله با

---

۱. استون ال. پترسون(Ston . L . Peterson)، قائم مقام وقت مدیر اداری در امور طرح‌های جنایی مرکز بین‌المللی امور انتظامی و مواد مخدر وزارت خارجه آمریکا.

۲. گزارش سالیانهٔ نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی، ۱۹۹۰ـ۱۹۹۱، ص ۱۳.

پول‌شویی و سلب حق مالکیت بوده و مبنایی برای اعمال نظارت‌های بین‌المللی، در زمینهٔ پول‌شویی است. امضاکنندگان این کنوانسیون موظف‌اند پول‌شویی را جرم قابل استرداد اعلام کنند و همهٔ مرزهای قانونی (از جمله رازداری بانکی) را در مسیر همکاری برای انجام تحقیقات پلیسی بردارند و در تسهیل شناسایی، ردیابی، ضبط و سلب حق مالکیت از عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر و پول‌شویی بکوشند.

- گروه ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی، کشورها را به پیوستن به شبکه‌ای از موافقتنامه‌های دو و چندجانبه با استفاده از مفاهیم قانونی و حقوقی مشترک به‌منظور ارائهٔ تدابیر عملی در اجرای گسترده‌ترین طیف ممکن از همکاری‌های متقابل، دعوت کرده است و همچنان به کوشش و فعالیت خود در راه رسیدن به این هدف، ادامه می‌دهد[1].

۳-٤-٤ نهادهای بین‌المللی ارائه‌دهندهٔ آموزش

در تمام کشورها انگیزه و فرصت کافی برای ورود به فعالیت‌های غیرقانونی و مجرمانه وجود دارد و هیچ کشوری، هر چند توسعه‌یافته، از این مسئله در امان نیست. با این حال، پول‌شویان به‌ویژه از کشورهایی سوءاستفاده می‌کنند که مقررات مناسب و کافی در آنها وجود ندارد و نظارت بر مؤسسه‌های مالی، بسیار ضعیف است. همچنین پول‌شویان در جست‌وجوی مؤسسه‌هایی در کشورهای توسعه‌یافته‌اند که در آنها بانک‌ها، خدمات مالی گسترده‌ای را ارائه می‌کنند و ممکن است برای جابه‌جایی و سرمایه‌گذاری وجوه، مورد سوءاستفاده مجرمان قرار گیرند. به این منظور، اگرچه اجرای موازین بین‌المللی در سطح جهانی برای نظارت مالی، راه‌حل کامل و تمام‌عیار و چارهٔ همهٔ مشکلات نیست، اما نقش مؤثری در مبارزه با پول‌شویی خواهد داشت.

آموزش مناسب و اجرای برنامه‌های همکاری فنی، برای ایجاد نهادهایی که قادر به اتخاذ راهبردی پایدار در مقابل پدیدهٔ پول‌شویی باشند، ضرورتی اساسی است. براین‌اساس، کشورها قادر خواهند بود توانمندی‌های خود را برای مبارزه با پول‌شویی تا جایی افزایش دهند که به شرکای مؤثر در کوشش‌های جهانی مبارزه با پول‌شویی تبدیل شوند.

صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی، از جمله نهادهای ارائه‌دهندهٔ آموزش در زمینهٔ مبارزه با

---

۱. همان، صفحه ۳.

پول‌شویی در سطح دنیا هستند. در ۱۳ آوریل ۲۰۰۱، مدیران اجرایی صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی به این توافق رسیدند که پدیدهٔ پول‌شویی یک معضل جهانی است و مبارزه با آن به همکاری بین‌المللی نیاز دارد.

پول‌شویی با تأثیر منفی بر مراکز عمدهٔ مالی و بازارهای مالی کوچک‌تر، این ظرفیت را دارد که در برخی موارد، تمامیت سیستم مالی بین‌المللی و بخش‌های مالی کشورها را به مخاطره اندازد و هزینه‌هایی را به فرایند توسعه تحمیل کند که محاسبهٔ آن بسیار دشوار است. مسائل بخش مالی برای صندوق بین‌المللی پول اهمیت فراوانی دارد، زیرا هدف آن تقویت رشد و ثبات بین‌المللی است.

از نظر بانک جهانی، مسائل مربوط به توسعهٔ درازمدت مانند تقویت نظام‌های مالی، اهمیت ویژه‌ای دارد. مبارزه با پول‌شویی به نظارت و تنظیم مالی بخشی از مسئولیت‌های کلیدی بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول مربوط است، اما مدیران اجرایی بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول هر دو بر این نکته تأکید دارند که مشارکت بانک و صندوق بین‌المللی پول در مبارزات ضدپول‌شویی باید تنها به بخش‌های کلیدی حوزهٔ مسئولیت آنها محدود شود و نباید سایر زمینه‌های مرتبط با امور انتظامی و کیفری را در برگیرد.

پیشنهادهای چهل‌گانهٔ گروه ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی، مجموعهٔ کلیدی معیارهای پیشگیری از وقوع جرم پول‌شویی را در سطحی گسترده، به رسمیت شناخته است.

در مبارزه با پدیدهٔ پول‌شویی، تعدادی از سازمان‌های بین‌المللی و نیروهای ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی شرکت دارند که می‌توان آنها را به سه دسته تقسیم کرد:

۱- دسته‌ای که به‌طور عمده به امور نظارت مالی می‌پردازند، مانند صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی؛

۲- دسته‌ای که هم به امور نظارت مالی و هم به امور انتظامی و کیفری می‌پردازند، مانند نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی؛

۳- دسته‌ای که فقط به امور انتظامی و قضایی می‌پردازند، مثل اینترپل.

برای تقویت مبارزه با پول‌شویی، مدیران اجرایی بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول به توافق رسیده‌اند که تدابیر تکمیلی زیر را به مرحلهٔ اجرا بگذارند:

۱- تأکید بر عناصر ضدپول‌شویی در تمام اصول نظارتی؛

۲- همکاری نزدیک‌تر با گروه‌های ضدپول‌شویی عمدهٔ بین‌المللی؛

۳- افزایش همکاری‌های فنی؛

٤- گنجاندن مسائل ضدپول‌شویی در نظارت صندوق بین‌المللی پول و دیگر فعالیت‌های عملیاتی‌صندوق در سطح کلان؛

۵- انجام تحقیقات بیشتر و تأکید بر اهمیت تلاش کشورها برای مقابله با پدیدهٔ پول‌شویی.

مدیران اجرایی بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول درخصوص تدوین نظام خاص روش‌شناسی که ارزیابی معیارهای مالی را برای مبارزه با پدیدهٔ پول‌شویی امکان‌پذیر بسازد و در تهیهٔ گزارش از برنامهٔ ارزیابی بخش مالی[1] برای رعایت همهٔ اصول مربوط مؤثر باشد، به توافق رسیده‌اند.

ارزیابی‌های مستمر این بخش و مراکز مالی برون‌مرزی، این امکان را فراهم می‌سازد که تعداد بیشتری از کشورهای عضو از کار صندوق بین‌المللی پول برای تقویت نظام‌های مالی در زمینه‌های مبارزه با پول‌شویی بهره‌مند شوند. مدیران مزبور به توافق رسیده‌اند که نتایج حاصل از ارزیابی‌های بخش مالی و مراکز مالی برون‌مرزی را می‌توان با توافق اعضا در سطح جامعهٔ بین‌الملل توزیع کرد. انتشار و توزیع این نتایج در خارج از مراکز ارزیابی، بنابر سیاست‌های کنونی صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی صورت خواهد گرفت.

1. Financial Sector Assessment Program (FSAP).

٥-٤ سخن آخر

مقابله با پول‌شویی در سه سطح مؤسسه‌ها، ملی و بین‌المللی صورت می‌گیرد. در سطح نخست، مؤسسه‌های اقتصادی به‌عنوان اولین نهاد رودررو با پدیدهٔ پول‌شویی، ملزم به مبارزهٔ قاعده‌مند با آن هستند. فعالیت مؤسسه‌ها در مبارزه با پدیدهٔ پول‌شویی از طریق یک مسئول مستقیم و با ارائهٔ آموزش مستمر به‌کارکنان و اتخاذ تدابیر احتیاطی لازم انجام می‌شود. همچنین مؤسسه‌ها باید قادر به شناسایی هویت مشتریان خود باشند و مدارک مربوط به فعالیت اقتصادی آنها را به‌ویژه در موارد مشکوک، گردآوری و نگهداری کنند. از سوی دیگر، در عرصهٔ ملی نیز کشورها با اتخاذ برخی تدابیر ویژه باید به مبارزه با این معضل بپردازند. هر کشور در فرایند مبارزه خود با پول‌شویی، پیش از هر چیز نیازمند تدوین قوانین مناسب برای مقابله با این جرم مالی است. قوانین یادشده باید با تشخیص و تعیین فعالیت‌های مرتبط با پول‌شویی، چگونگی مجازات مرتکبان جرم را نیز معین کنند. مجازات پول‌شویان به‌طور معمول شامل زندان و مصادرهٔ اموال است. از سوی دیگر، نهادهای درگیر با این پدیده، باید توانایی عملکرد هماهنگ با یکدیگر را داشته باشند و در صورت نیاز نهاد خاصی وظیفهٔ مبارزه با پول‌شویی و هماهنگی این گونه فعالیت‌ها را به عهده گیرد. افزون بر این، فعالیت‌های گسترده‌ای نیز به‌منظور مبارزه با پول‌شویی در عرصهٔ بین‌المللی در حال انجام است. وضع قوانین توسط نهادهای بین‌المللی همچون «کنوانسیون شورای اروپا» و تشکیل گروه‌های بین‌المللی که در رأس آنها « نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی» قرار دارد، از جمله اقدام‌های بین‌المللی مبارزه با پول‌شویی است. از سوی دیگر، برگزاری گردهمایی‌هایی در سطح بین‌المللی و انتقال تجارب کارشناسان کشورهای پیشرو در مبارزه با این معضل به سایر کشورها و به‌طور خلاصه برگزاری دوره‌های آموزشی در عرصهٔ بین‌المللی، از دیگر موارد مبارزه با پول‌شویی است. صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی نیز از دیگر نهادهای بین‌المللی هستند که با نظارت بر سیستم‌های مالی و ارائهٔ همکاری‌های فنی، به سایر کشورها در مبارزه با این پدیده یاری می‌رسانند.

٦-٤ پیوست

توضیحاتی دربارهٔ مرکز بین‌المللی امور انتظامی و مواد مخدر وزارت خارجهٔ آمریکا[1]

(بررسی موردی)

«مرکز بین‌المللی امور انتظامی و مواد مخدر وزارت خارجهٔ آمریکا»، برنامه‌های همکاری ویژه‌ای را برای مبارزهٔ جهانی با پدیدهٔ پول‌شویی، در دست اجرا دارد. این مرکز در نشست‌های بین‌المللی مبارزه با پول‌شویی شرکت و آنها را حمایت می‌کند و پیشنهادهای مشخصی را در زمینهٔ سیاست‌های ویژهٔ مبارزه با پول‌شویی در سطح جهانی، ارائه می‌دهد.

وزارت خارجهٔ آمریکا در تدوین نظام فراگیر مبارزه با پول‌شویی و دفاع از اقتصاد و دولت خود در برابر مجرمان مالی و پیشگیری از رشد پدیدهٔ پول‌شویی در سطح جهانی، روش مشخصی را برای کمک به حوزه‌های قضایی، ابداع کرده است. این روش شامل آموزش، همکاری‌ها و ارزیابی‌های فنی در مورد برخی مسائل خاص، به‌منظور دستیابی به اهداف عینی، عملیاتی و نهادسازی است. برای مثال، با کمک این روش، برنامه‌ریزان عملیاتی و سیاستگذاران می‌توانند مشخص کنند که ضعف اصلی یک کشور در کجاست. ممکن است معلوم شود که ضعف اصلی کشور موردنظر، نداشتن واحد اطلاعات مالی[2] باشد که ممکن است به‌عنوان نقطهٔ مرکزی طرح‌های ملی ضدپول‌شویی، ایفای نقش کند.

واحدهای اطلاعات مالی امکان مبادله سریع اطلاعات (بین مؤسسه‌های مالی و نیروی انتظامی/ مسئولان قضایی و همچنین بین حوزه‌های قضایی) را فراهم می‌سازند و در همان حال از منافع اشخاص بی‌گناه که نام آنها در اطلاعات برده شده است، دفاع می‌کنند.

از آنجا که ممکن است دلایل نبود واحد اطلاعات مالی در هر کشور متفاوت باشد، این برنامه‌ها به گونه‌ای تدوین شده است که با نیازهای هر کشور هماهنگ باشد. برای مثال، چنانچه مشکل اساسی کشوری نبود مقررات باشد، ممکن است وزارت امور خارجهٔ آمریکا یک مقام ناظر را با بودجهٔ سیستم فدرال رزرو آمریکا تعیین کند تا کشور موردنظر را در تدوین مقررات یا رهنمودهای مناسب

---

1. U.S Department of States Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs (INL).
2. Financial Intelligence Unit (FIU).

یاری دهد و سپس دوره‌های آموزشی را راه‌اندازی کند تا ناظران، مسئولان قضایی و دیگر مقام‌های آن کشور با چگونگی اجرای مؤثر مقررات آشنا شوند. درصورتی‌که مسئلهٔ نرم‌افزار یا تحلیل اوضاع مطرح باشد، ممکن است این وزارتخانه کارشناسانی را با بودجهٔ واحد اطلاعات مالی آمریکا تعیین کند تا کشور مورد نظر را در این زمینه یاری دهند.

وزارت امور خارجهٔ آمریکا به‌عنوان بخشی از برنامهٔ عملی خود، بودجهٔ مراکز مختلف نیروی انتظامی و مؤسسه‌های تنظیم‌کنندهٔ بانکی ایالات متحدهٔ آمریکا را برای ارائهٔ آموزش و همکاری فنی در زمینهٔ مقابله با پدیدهٔ پول‌شویی و انجام تحقیقات مالی در نقاط مختلف جهان تأمین می‌کند. حسن برگزاری این دوره‌ها آن است که بازرسان مالی، ناظران بانکی و دادستان، آموزش‌های لازم را برای شناسایی، تحقیق و پیگرد دست‌اندرکاران پول‌شویی، جرایم مالی و فعالیت‌های مجرمانهٔ مربوط کسب می‌کنند. این دوره‌ها هم در آمریکا و هم در حوزه‌های قضایی که این طرح‌ها در آنها به مرحلهٔ اجرا در می‌آید، ارائه می‌شود.

مرکز بین‌المللی امور انتظامی و مواد مخدر وزارت خارجهٔ آمریکا، برنامه‌های مدون مختلفی برای مبارزه با جرایم مالی بین‌المللی و پول‌شویی در برخی کشورها تدوین کرده است. به تقریب همهٔ مراکز نیروی انتظامی آمریکا با ارائهٔ آموزش‌های پایه و پیشرفته در این برنامه‌ها شرکت می‌کنند. افزون براین، INL بودجه‌هایی را برای اعزام مشاوران فنی به مکان‌های خاص انتخاب‌شده در خارج از آمریکا، تخصیص می‌دهد. این مشاوران به‌طور مستقیم در ایجاد، اجرا و انجام امور انتظامی مبارزه با پول‌شویی و جرایم مالی و توسعهٔ واحدهای اطلاعات مالی با دولت میزبان، همکاری می‌کنند. همچنین، INL بودجهٔ چند مرکز فدرال را برای ارزیابی آموزش جرایم مالی، تأمین و در برخی حوزه‌های قضایی، آموزش‌های تخصصی ویژه‌ای را ارائه کرده است که در زیر به برخی از آنها اشاره می‌شود:

الف- آموزش همتایان

مؤلفه‌های برنامه‌های استفاده‌کننده از بودجهٔ مرکز بین‌المللی امور انتظامی و مواد مخدر وزارت خارجهٔ آمریکا در نهادهای ارائه کنندهٔ آموزش مبارزه با پول‌شویی و همکاری فنی، به شرح زیر است:

۱- شبکهٔ انتظامی جرایم مالی[1]: واحد اطلاعات مالی ایالات متحدهٔ آمریکا زیر نظر وزارت

1. Financial Crimes Enforcement Network (FCEN).

دارایی است. این واحد، آموزش و همکاری فنی ویژه‌ای را برای تعداد زیادی از مقام‌های دولتی خارجی، ناظران مالی، کارکنان انتظامی و مسئولان بانک‌ها، ارائه می‌کند. این آموزش‌ها دربرگیرندهٔ گستره‌ای از موضوع‌ها مانند شناسایی انواع روش‌های پول‌شویی، ایجاد و راه‌اندازی واحد اطلاعات مالی، تدوین نظام‌های فراگیر مبارزه با پول‌شویی، ایجاد سیستم‌های رایانه‌ای و نظام‌ها و مقررات ضدپول‌شویی خاص هر کشور است. شبکهٔ انتظامی جرایم مالی با گروه غیررسمی اگمونت[۱] که متشکل از ۱۰۷ واحد اطلاعات مالی است، در کمک به حوزه‌های قضایی مختلف به‌منظور تأسیس و راه‌اندازی واحد اطلاعات مالی، همکاری نزدیک دارد. علاوه بر این، شبکهٔ انتظامی جرایم مالی، گزارش‌ها و آموزش‌هایی را در خصوص واحد اطلاعات مالی و پول‌شویی در بسیاری از حوزه‌های قضایی از جمله آرژانتین، ارمنستان، استرالیا، باهاما، برزیل، کانادا، چین، کاستاریکا، جمهوری دومینیکن، السالوادور، آلمان، یونان، هنگ‌کنگ، هند، اندونزی، جزیرهٔ‌آدم، جامایکا، قزاقستان، لبنان، ایتالیا، لیختن‌اشتاین، نایورو، نیجریه، هلند، پالئو، سنت وینسنت، تایوان، تانزانیا، تایلند، تونگا و انگلستان، ارائه کرده است.

شبکهٔ انتظامی جرایم مالی به تبادل کارکنان با واحد اطلاعات مالی کره و بلژیک نیز اقدام کرده است.

۲- ادارهٔ درآمد داخلی[۲]: ادارهٔ درآمد داخلی وزارت دارایی، بر آموزش شیوه‌های تحقیقاتی مربوط به جرایم مالی و پول‌شویی تأکید دارد. هدف از این آموزش‌ها، کمک به دولت‌های خارجی در تدوین یا اجرای قوانین مبارزه با پول‌شویی، قوانین کیفری، مقررات مالیاتی و مصادرهٔ اموال است. همچنین، ادارهٔ درآمد داخلی همکاری ویژه‌ای را برای انجام تحقیقات، در زمینهٔ موارد نقض این قوانین ارائه می‌دهد و از نظام‌های مبارزه با پول‌شویی که معیارهای بین‌المللی را رعایت نمی‌کنند، حمایت می‌کند.

۳- سرویس مخفی[۳]: سرویس مخفی وزارت دارایی، در آموزش مقام‌های دولتی و کارکنان

---

۱. اگمونت یک مرکز بین‌المللی نظارت بر سیستم بانکی است. این مرکز در سال ۱۹۹۵ میلادی در بروکسل تأسیس شد. این مرکز شبکه‌ای از واحدهای اطلاعات مالی ۱۰۷ کشور را در بر می‌گیرد که فعالیت‌های مشکوک را در سراسر جهان، گزارش می‌کنند. از بین کشورهای عربی منطقه، امارات متحده عربی، بحرین، قطر، مصر، لبنان و سوریه در مرکز یادشده عضویت دارند.

2. Internal Revenue Service (IRS).
3. Secret Service.

نیروی انتظامی دولت‌های خارجی در زمینه طرح‌های تقلب مالی و جعل پول رایج آمریکا و جرایم مربوط به تجارت الکترونیکی، شرکت فعال دارد.

سرویس مخفی، برنامه‌های INL را با آموزش به نیروی انتظامی و مؤسسه‌های مالی خارجی پشتیبانی می‌کند.

٤- ادارهٔ گمرک ایالات متحدهٔ آمریکا[1]: بخش تحقیقات مالی وابسته به ادارهٔ گمرک وزارت دارایی، در زمینهٔ انجام تحقیقات مخفی و پوششی درخصوص پدیدهٔ پول‌شویی و انجام تحقیقات سنتی در این زمینه با هدف انتقال تجربه به مسئولان بانکی، نیروی انتظامی و بخش نظارت، همکاری کارشناسی مناسبی را مطابق برنامه‌های INL ارائه می‌کند. این اداره همراه با دیگر مراکز فدرال به‌عنوان میزبان یا کمک میزبان، همایش‌های ویژه مبارزه با پول‌شویی و جرایم مالی را در داخل و خارج از آمریکا پشتیبانی می‌کند.

٥- دفتر همکاری‌های فنی[2]: دفتر همکاری‌های فنی وزارت دارایی، همکاری دوجانبه و ارائهٔ مشاوره به نمایندگان ارشد وزارتخانه‌ها و بانک‌های مرکزی در زمینه‌های اصلاح مالیاتی، انتشار اوراق قرضهٔ دولتی، مدیریت و سیاستگذاری بیمه، مدیریت و اصلاح مؤسسه‌های مالی و اصلاح نیروی انتظامی را در خصوص مبارزه با پدیدهٔ پول‌شویی و دیگر جرایم مالی، در دستور کار خود دارد.

دفتر همکاری فنی در زمینهٔ پروژه‌های درازمدت با هدف اجرای تحولات و ایجاد ساختارهای تشکیلاتی جدید با کارکنان سفارتخانه و مراجعان کشور میزبان، همکاری می‌کند. در این طرح، همکاری‌های فنی مفیدی در برخی کشورها انجام شده است.

این دفتر طرح‌های زیادی را در برخی کشورهای جهان، از جمله ارمنستان (همکاری فنی در زمینهٔ جرایم مالی، جرایم سازمان‌یافته و تخلفات بیمه)، السالوادور (ارائهٔ پیش‌نویس و اجرای قانون مبارزه با پول‌شویی و کمک به طراحی، تأمین نیروی انسانی و تأسیس واحد تحقیقات مالی السالوادور)، گرجستان (همکاری با آژانس ایالات متحدهٔ آمریکا در امور توسعهٔ بین‌المللی، وزارت دادگستری و کمیسیون بورس و اوراق بهادار ایالات متحدهٔ آمریکا در تکمیل گزارشی درخصوص مسئولان انتظامی بورس اوراق بهادار)، اندونزی (برنامه‌های آموزشی برای تقویت توانایی‌های حسابداری کارکنان آژانس، تجدید ساختار بانک اندونزی و ارائهٔ اطلاعات دربارهٔ تحقیقات مالی

1. U.S. Customs Service.
2. Office of Technical Assistance (OTA).

وکشف دارایی‌ها) و مولداوی (همکاری فنی با تدوین‌کنندگان بخش جرایم اقتصادی و مالی آیین‌نامهٔ کیفری، همکاری با وزارت دارایی در سازماندهی واحد انتظامی فرار مالیاتی و گروه کاری مبارزه با تقلب‌های بانکی و آموزش و همکاری در مبارزه با تقلب در کارت اعتباری و اسناد و توسعهٔ توانمندی‌های این نیروها)، اجرا کرده است.

۶- بخش توسعه و آموزش دادستانی‌های کشورهای خارجی[1]: این گروه در بخش کیفری، منبع اصلی وزارت دادگستری برای آموزش دادستان‌ها، قضات و مقام‌های انتظامی خارجی است. این گروه، همایش‌های زیادی در سراسر جهان دربارهٔ مسائل پول‌شویی و مصادرهٔ اموال برگزار کرده است و دانشجویان زیادی در زمینه پول‌شویی بین‌المللی، مصادره و تقسیم اموال، از آموزش‌های این گروه، استفاده کرده‌اند.

۷- ادارهٔ انتظامی مبارزه با مواد مخدر[2]: بخش آموزش بین‌المللی دفتر آموزش ادارهٔ انتظامی مبارزه با مواد مخدر، به‌عنوان بخشی از طرح مصادرهٔ اموال وزارت دارایی آمریکا، همایشی را با موضوع مصادرهٔ اموال و پول‌شویی در سطح بین‌المللی، برگزار کرد. در این همایش قوانین ایالات متحدهٔ آمریکا با قوانین کشورهای دیگر مقایسه شد و ارتباطاتی با کارکنان انتظامی و دادستانی‌های مواد مخدر کشورهای خارجی در مورد مسائل مرتبط با پول‌شویی و مصادرهٔ اموال برقرار شد.

این اداره، دوره‌های دیگری در زمینه مبارزه با پول‌شویی ارائه می‌کند که از جملهٔ آنها می‌توان به آموزش تخصصی برای مقام‌های ناظر بانک‌های مرکزی خارجی، مقام‌های پلیس، گمرک‌ها و ضابطان دادگستری اشاره کرد.

۸- مرکز تحقیقات فدرال[3]: واحد پول‌شویی این مرکز در وزارت دادگستری، کارکنان نیروی انتظامی کشورها را در زمینهٔ تحقیقات مربوط به روش‌های مختلف پول‌شویی آموزش می‌دهد. در این آموزش بر روش‌هایی تأکید می‌شود که پول‌شویان برای پوشاندن یا تغییر ظاهر عواید نقدی غیرقانونی خود به‌کار می‌برند و به این ترتیب نیروهای انتظامی در تلاش برای ردیابی و کشف مکان، منشأ یا ماهیت اینگونه عواید تقویت می‌شوند.

مرکز تحقیقات فدرال، آموزش پیشرفته‌ای را در زمینهٔ روش‌های سنتی و فناوری‌های جدید

---

1. Overseas Prosecutor Development and Training Section.
2. Drug Enforcement Administration (DEA).
3. Federal Bureau of Investigation (FBI).

مانند کارت‌های دیجیتال هوشمند و بانکداری اینترنتی، در اختیار کارشناسان قرار می‌دهد.

۹- **هیأت مدیرهٔ فدرال رزرو**[1]: کارکنان فدرال رزرو، بانک مرکزی ایالات متحدهٔ آمریکا، در طول سال، دوره‌های آموزشی روش‌های مبارزه با پول‌شویی را برای مسئولان نیروی انتظامی و کارکنان نظارتی بانک مرکزی در ده‌ها حوزهٔ قضایی، برگزار می‌کنند. برخی از این حوزه‌ها عبارتند از آرژانتین، برزیل، منطقهٔ کاراییب، شیلی، جمهوری چک، اکوادور، لهستان، روسیه، اقیانوس آرام جنوبی، امارات متحدهٔ عربی و اروگوئه.

ب- طرح‌های همکاری چندجانبه

مرکز بین‌المللی امور انتظامی و مواد مخدر وزارت خارجهٔ آمریکا، به‌عنوان بخشی از طرح مبارزه با پول‌شویی خود، بر نیاز به برنامه‌های آموزشی درازمدت و منطقه‌ای تأکید دارد. برای مثال، INL همراه با اتحادیهٔ اروپا و انگلستان، بودجهٔ برنامهٔ مبارزه با پول‌شویی منطقهٔ کاراییب را که هدف آن کاهش عملیات پول‌شویی عواید حاصل از جرایم جدی همراه با تسهیل فرایند پیشگیری، بررسی و پیگرد جرم پول‌شویی است، تأمین می‌کند. این برنامه، همچنین سعی دارد در منطقهٔ کاراییب ظرفیت نهادی پایداری را برای حل مشکلات مربوط به انجام عملیات پول‌شویی در سطح محلی، منطقه‌ای و بین‌المللی ایجاد کند.

INL همچنین در بسیاری از نشست‌های مربوط به مبارزه با پول‌شویی در سرتاسر جهان، شرکت و از آنها حمایت می‌کند، برای مثال برخی از این حمایت‌ها در مورد نشست‌های گروه مبارزه با پول‌شویی آسیا - اقیانوسیه[2]، «نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی»، «نیروی ویژهٔ اقدام مالی کاراییب» و «شورای اروپا» مصداق می‌یابد.

در طرح‌های آموزشی INL، از روش هماهنگی پیروی می‌شود و در صورت امکان، نیروهای انتظامی، قضایی و مسئولان بانک‌های مرکزی خارجی در برنامه‌های ارزیابی و آموزش، با یکدیگر همکاری می‌کنند و به این ترتیب، اطلاعات و دانش گسترده‌ای بین آنها مبادله می‌شود. این روش به‌طور موفقیت‌آمیز در آسیا، آمریکای جنوبی و مرکزی، روسیه، جمهوری‌های تازه استقلال‌یافته و اروپای مرکزی، به‌کار گرفته شده است.

1.Board of Governors of the Federal Reserve System Laundering Programme
2. Asia/Pacific Group on Money Laundering (APG).

INL بودجهٔ لازم برای بسیاری از طرح‌های آموزش و همکاری فنی منطقه‌ای را که توسط مراکز نیروی انتظامی، مانند آکادمی‌های نیروی انتظامی بین‌المللی[1] ارائه می‌شود، تأمین می‌کند. مرکز بین‌المللی امور انتظامی و مواد مخدر وزارت خارجه آمریکا این آکادمی‌ها را سازماندهی و بودجهٔ آنها را تأمین می‌کند تا دوره‌های مختلف نیروی انتظامی را برای مدیران میانی ترتیب دهند.

آموزش مراکز نیروی انتظامی شامل شیوه‌های رسیدگی به جرایم مالی و پول‌شویی‌است و گردهمایی‌هایی دربارهٔ همین موضوع‌ها برای مقام‌های ارشد نیروی انتظامی نیز در برخی آکادمی‌ها، برگزار شده است.

طرح آکادمی‌های بین‌المللی نیروی انتظامی، یک طرح منطقه‌ای است. نخستین آکادمی در اروپا، در بوداپست تأسیس شد و به‌طور عمده بر آموزش پلیس و خدمات قضایی کیفری در اروپای مرکزی و جمهوری‌های تازه استقلال‌یافته، تأکید داشت. آکادمی آسیای جنوب شرقی در مارس ۱۹۹۹ در بانکوک گشایش یافت و تاکنون بیش از هزاران نفر از مسئولان ۱۰ کشور آسیای جنوب شرقی در دوره‌های آموزشی آن شرکت کرده‌اند. همچنین، آکادمی جنوب آفریقا در شهر گابرون واقع در بوتسوانا در ۲۳ آوریل ۲۰۰۱ گشایش یافت.

1. International Law Enforcement Academies (ILEAS).

فصل پنجم

ساختار ضدپول‌شویی چند کشور منتخب

۱-۵ مقدمه

گسترش سریع پدیدهٔ پول‌شویی و تبدیل آن به معضل بین‌المللی در دو دههٔ اخیر، نگرانی وسیعی را بین کشورهای مختلف، به‌ویژه کشورهای غربی در مورد فقدان قوانین ملی مؤثر برای مبارزه با آن، ایجاد کرده است.

آگاهی کشورهای توسعه‌یافته از آثار پول‌شویی و تدوین قوانین و مقررات و اتخاذ تدابیر لازم برای رویارویی همه‌جانبه با آن، موجب شده است تا مجرمان برای تطهیر عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانهٔ خویش، به کشورهایی روی آورند که سازوکارهای تقنینی و نظارتی قوی بر بازارهای مالی آنها حاکم نیست یا تدابیری را برای برخورد با این پدیده اتخاذ نکرده‌اند. سرازیر شدن عواید نامشروع به کشورهای فاقد سازوکار لازم ضدپول‌شویی، مشکلات بسیاری را برای این کشورها در ابعاد داخلی و عرصه‌های بین‌المللی ایجاد خواهد کرد. ازاین‌رو، گفته می‌شود که نخستین گام در مقابله با این مشکل، طراحی ساختار مناسب و تدوین قوانین و مقررات مورد نیاز برای مبارزه با پول‌شویی است.

هزینه‌های چشمگیر اجتماعی و آثار زیانبار اقتصادی پدیدهٔ پول‌شویی و همچنین اقدام‌ها و مستندات جهانی به‌منظور مبارزه با آن در چارچوب پیمان‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها، اعلامیه‌ها و... ، حاکی از عزم بین‌المللی برای شناسایی و مقابله با پول‌شویی است که این مسئله خود نشان از گستردگی ابعاد این پدیده و لزوم برخورد قاطع با آن دارد. در این راستا، بسیاری از کشورها به تدوین قوانین و مقررات داخلی، اتخاذ تدابیر و تمهیداتی برای شناسایی جریان‌های پول‌شویی و تعیین مجازات‌های متناسب برای مبارزه با آن اقدام کرده‌اند و در قوانین مربوط، همکاری با سازمان‌های مسئول مبارزه با پول‌شویی را در زمینهٔ شناسایی منابع، نقل و انتقال‌های مشکوک، اقدام‌های قضایی و سایر زمینه‌ها،

به‌عنوان وظیفهٔ نهاد مبارزه با پول‌شویی خود مدنظر قرار داده‌اند.

کشورهای مورد بررسی در این فصل، نکات زیر را در قوانین مبارزه با پول‌شویی مورد تأکید قرار داده‌اند :

- تعریف پول‌شویی؛
- شناسایی مرجع رسیدگی‌کننده به مسئلهٔ پول‌شویی؛
- تعیین وظایف و اختیارات مرجع رسیدگی‌کننده؛
- شناسایی مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون مبارزه با پول‌شویی؛
- تعیین وظایف مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون؛
- تعیین مجازات‌های قانونی جرم پول‌شویی و جرایم وابسته به آن.

در فصل حاضر برای آشنایی با نحوهٔ طراحی و تدوین قانون و سازوکارهای مناسب به‌منظور مبارزه با پول‌شویی، چارچوب‌های قانونی و حقوقی، مؤسسه‌ها و نهادهای ضدپول‌شویی، دستگاه‌های مشمول قانون و وظایف آنها، رویه‌های قضایی و... در کشورهای استوونی، اسلوونی، اندونزی، تایلند، ترکیه، فیلیپین، کانادا، کره‌جنوبی و یوگسلاوی و همچنین الگوی قانون پیشنهادی سازمان ملل متحد برای قانون مبارزه با پول‌شویی مورد بررسی و مقایسه قرار می‌گیرد.

۲-۵ استوونی

۱-۲-۵ تعریف پول‌شویی

در قانون منع پول‌شویی استوونی، پول‌شویی عبارت است از تبدیل، انتقال یا اقدام قانونی روی دارایی که نتیجهٔ مستقیم فعالیتی باشد که براساس قانون کیفری، جرم شناخته می‌شود و هدف یا پیامد آن، پنهان‌سازی هویت مالک واقعی یا منشأ غیرقانونی دارایی مزبور است.

۲-۲-۵ نهاد مبارزه‌کننده با پول‌شویی

براساس قانون منع پول‌شویی استوونی، نهاد مبارزه‌کننده با پول‌شویی با نام «واحد اطلاعات مالی» به‌صورت نهادی وابسته به پلیس اجرایی، در وزارت کشور تشکیل می‌شود.

۳- ۲- ۵ وظایف و اختیارات نهاد مبارزه‌کننده با پول‌شویی

وظایف و اختیارات این نهاد براساس قانون به شرح زیر است :

الف- وظایف

۱- جمع‌آوری، ثبت و نگهداری، پردازش و تجزیه و تحلیل اطلاعات دریافتی (واحد اطلاعات مالی موظف است، اهمیت اطلاعات دریافت‌شده را با هدف جلوگیری از پول‌شویی و جرایم کیفری مرتبط ارزیابی کند)؛

۲- آگاه ساختن اشخاص نسبت به ضرورت همکاری و ارائهٔ اطلاعات به واحد اطلاعات مالی برای مقابله با پول‌شویی و جرایم مرتبط، به‌منظور ارتقا و گسترش الزام‌های قانونی؛

۳- هدایت بازرسی‌ها و تحقیقات مربوط به پول‌شویی، گسترش و ارتقای روش‌های منع پول‌شویی و آگاه‌سازی اشخاص نسبت به موضوع و پیامدهای آن؛

۴- همکاری با مؤسسه‌های مالی و اعتباری و مقام‌های پلیس به‌منظور جلوگیری از پول‌شویی؛

۵- سازماندهی ارتباط‌های خارجی و تبادل اطلاعات.

ب- اختیارات

۱- درخواست اطلاعات تکمیلی از مؤسسه‌های اعتباری و مالی و مقام‌های ناظر در خصوص معاملات مشکوک یا فعالیت‌های وابسته به آن؛

۲- دریافت اطلاعات از نهادهای مسئول، براساس دستورالعمل‌های تدوین‌شده؛

۳- درخواست اطلاعات از پایگاه‌های اطلاعاتی داخل کشور بنابر دستورالعمل‌های قانونی.

۴- مبادلهٔ اطلاعات با نهادهای خارجی همتراز.

۴-۲- ۵ مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون

قانون مبارزه با پول‌شویی استوونی، مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون را به سه دسته طبقه‌بندی کرده است : مؤسسه‌های اعتباری، مؤسسه‌های مالی و سایر اشخاصی که می‌توانند مرتکب جرم پول‌شویی شوند. براساس این قانون، مؤسسهٔ اعتباری و مالی به مؤسسه‌های موضوع «قانون

مؤسسه‌های اعتباری» یا شعبی از مؤسسه‌های اعتباری و مالی خارجی که در استوونی ثبت شده‌اند، گفته می‌شود.

علاوه بر تعریف یادشده، دامنهٔ شمول مؤسسه‌های مالی موارد زیر را هم دربرمی‌گیرد :

۱- بیمه‌گر، مؤسسهٔ بیمه یا کارگزار بیمه، براساس قانون بیمه؛

۲- صندوق سرمایه‌گذاری، براساس قانون صندوق‌های سرمایه‌گذاری؛

۳- مشارکت‌کنندگان حرفه‌ای در بازار اوراق بهادار، براساس قانون بازار اوراق بهادار.

در این قانون، اشخاصی که می‌توانند اقدام به پول‌شویی کنند، به‌صورت زیر تعریف می‌شوند :

۱- اشخاصی که فعالیت اصلی یا دایمی آنها مبادلهٔ زمین، مستغلات، مراکز قمار و... باشد. افرادی که به‌عنوان واسطه در چنین زمینه‌هایی فعالیت می‌کنند نیز شامل این تعریف می‌شوند.

۲- اشخاصی که به‌عنوان واسطه در انجام معاملات با مبلغ بیش از ۱۰۰ هزار کرون(واحد پول استوونی) به‌صورت نقد یا۲۰۰ هزار کرون به‌صورت غیرنقد یا ۲۰۰ هزار کرون به‌صورت نقد و غیرنقد عمل می‌کنند.

۵- ۲- ۵ وظایف مؤسسه‌ها و نهادها

وظایف اشخاص، مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون به شرح زیر است :

الف- شناسایی مشتری

۱- مؤسسه‌های مالی و اعتباری موظف به شناسایی افرادی هستند که معاملهٔ غیرنقدی بیش از ۲۰۰ هزار کرون یا معاملهٔ نقدی بیش از ۱۰۰ هزار کرون انجام می‌دهند.

۲- مؤسسه‌های مالی و اعتباری مکلف به شناسایی افرادی هستند که معامله‌ای را با ارزشی کمتر از مقدار تعیین‌شده انجام می‌دهند، این افراد باید در موارد زیر شناسایی شوند :

- معاملهٔ انجام‌شده با معاملهٔ (معاملات) دیگری مرتبط باشد، به گونه‌ای که ارزش مجموع آنها از سطح تعیین‌شده در بند یک بیشتر باشد؛

- مؤسسه‌های مالی و اعتباری نسبت منشأ وجوه مشکوک باشند.

۳- مؤسسه‌های مالی و اعتباری مکلف‌اند، هویت اشخاص یا نمایندگان آنها را که به افتتاح حساب اقدام می‌کنند، مورد شناسایی قرار دهند. حساب‌های موجود در مؤسسه‌های اعتباری باید به نام دارندهٔ حساب باشد.

٤- مؤسسه‌های مالی و اعتباری مکلف‌اند، مشخصات و مدارک لازم را برای شناسایی و تعیین هویت واقعی مشتری دریافت کنند.

ب- ثبت و نگهداری اطلاعات

مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون، مکلف به ثبت اطلاعات مربوط به اشخاص، به شرح زیرند :

۱- اطلاعات شخصی از جمله :

- نام، محل اقامت یا مکان شخص یا نمایندهٔ وی؛
- مدرک مورد استفاده برای شناسایی، شماره، تاریخ و محل صدور سند؛
- کد شناسایی یا تاریخ و محل تولد شخص حقیقی؛
- اطلاعات مربوط به شخص حقوقی مانند اطلاعات موجود در گواهی ثبت.

۲- اطلاعات مربوط به معامله از جمله :

- نوع معامله؛
- زمان معامله و توضیح دربارهٔ آن و طرف مقابل؛
- در صورت افتتاح حساب ، نوع حساب، شماره حساب و... ؛
- در صورت سپرده‌گذاری اموال، شمارهٔ سپرده، قیمت بازاری اموال در روز سپرده‌گذاری‌و... ؛
- در صورت استفاده از صندوق سپرده‌گذاری، شمارهٔ صندوق سپرده‌گذاری؛
- در صورت تبدیل به سهام و دیگر اوراق بهادار : تشریح اوراق بهادار، ارزش معامله‌و...؛
- اطلاعات مربوط به قرارداد بیمه.

براساس قانون مبارزه با پول‌شویی استوونی، مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون باید اطلاعات ثبت‌شده را دست‌کم ۵ سال پس از پایان رابطهٔ قراردادی با مشتری، نگهداری کنند. این مؤسسه‌ها و نهادها مکلف‌اند، مقررات داخلی و معیارهایی را به‌منظور حسن انجام وظایف شناسایی، ثبت و نگهداری و ارائهٔ اطلاعات به مقام‌های مسئول و همچنین برای جلوگیری از پول‌شویی، تدوین و در این زمینه آموزش‌های مناسب را برای کارکنان خود فراهم کنند.

در قانون مبارزه با پول‌شویی استوونی، از مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون خواسته شده است که رابطی را برای انجام وظایف زیر تعیین کنند :

- نظارت بر اجرای الزام‌های مربوط منع پول‌شویی در مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون؛
- ارسال اطلاعات مربوط به معاملات مشکوک به مقام‌های مسئول (واحد اطلاعات مالی)؛
- آگاه‌سازی سرپرست مؤسسه یا نهاد از نقض مقررات داخلی، به‌صورت کتبی، رابط می‌تواند اطلاعاتی را که دربارهٔ معاملات مشکوک به پول‌شویی کسب می‌کند، برای سرپرست مؤسسه و سایر افراد ذی‌صلاح ارسال کند.

ج- اعلام معاملات مشکوک

مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون در برخورد با معاملات مشکوک باید موارد زیر را رعایت کنند :

۱- درصورتی‌که مؤسسه‌ها هنگام انجام معامله، مورد مشکوکی را شناسایی کنند، باید مقام مسئول (واحد اطلاعات مالی) را از موضوع مطلع سازند. اگر اطلاع‌رسانی به‌صورت شفاهی انجام گیرد، باید حداکثر ۲٤ ساعت به‌صورت کتبی برای واحد مزبور ارسال شود؛

۲- در صورت تأیید وقوع جرم پول‌شویی، واحد اطلاعات مالی می‌تواند معامله را لغو یا محدودیت‌هایی را برای استفاده از پول موجود در حساب، حداکثر به مدت دو روز کاری پس از زمان انجام معامله، اعمال کند. انجام معامله یا رفع محدودیت از پول موجود در حساب، پیش از زمان تعیین‌شده، تنها با اجازهٔ کتبی واحد اطلاعات مالی امکان‌پذیر است؛

۳- چنانچه تعویق یا توقف در انجام معامله، منجر به خسارت قابل توجهی شود، معامله باید انجام گیرد و اطلاعات آن پس از انجام، به‌صورت کتبی برای واحد اطلاعات مالی ارسال شود؛

٤- مؤسسه‌ها یا نهادهای مشمول قانون نباید فرد مظنون به پول‌شویی را از اتهام و اطلاعاتی که برای واحد اطلاعات مالی ارسال شده است، آگاه سازند.

د- همکاری با مقام مسئول مبارزه با پول‌شویی (واحد اطلاعات مالی)

براساس قانون، اشخاص، مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون، مکلف‌اند بنابر درخواست کتبی واحد اطلاعات مالی، اطلاعات مربوط به معاملات مشکوک را برای واحد یادشده، فراهم و در چارچوب قانون با آن همکاری کنند.

نکتهٔ دیگری که در قانون مبارزه با پول‌شویی استوونی مورد توجه قرار گرفته است، حمایت

قانونی از اشخاص، مؤسسه‌ها و نهادهای ارائه‌دهندهٔ اطلاعات به واحد اطلاعات مالی است. براساس این قانون، اشخاص و مؤسسه‌ها نباید به‌دلیل ارسال اطلاعات به نقض اصل محرمانه بودن اطلاعات متهم شوند.

۶- ۲- ۵ جرایم و مجازات‌ها

براساس قانون منع پول‌شویی استوونی، اشخاصی که مرتکب جرم پول‌شویی یا جرایم وابسته به آن شوند، به‌صورت زیر مجازات خواهند شد :

۱- در صورت ارتکاب هر یک از جرایم زیر، اشخاص حقوقی به پرداخت جریمهٔ نقدی از ۳ تا ۳۰ میلیون کرون، اشخاصی که برای شخص حقوقی فعالیت می‌کنند، به پرداخت ۳۰۰ هزار تا ۱/۵ میلیون کرون جریمه و اشخاص حقیقی که فعالیتی مستقل دارند، به پرداخت جریمهٔ نقدی از ۷۵۰ هزار تا ۱۵ میلیون کرون محکوم می‌شوند :

- کوتاهی در شناسایی مشتریانی که به افتتاح حساب مبادرت می‌ورزند، رابطه‌ای دایمی برقرار می‌کنند یا معامله انجام می‌دهند یا دلایلی وجود دارد که براساس آن، مشتری مشکوک به انجام پول‌شویی است؛
- کوتاهی در ارسال اطلاعات، به ادارهٔ مبارزه با پول‌شویی یا قصور در ارائهٔ اطلاعات به ادارهٔ مزبور، در دورهٔ زمانی تعیین‌شده؛
- کوتاهی در ارسال اطلاعات و اسناد مورد درخواست ادارهٔ مبارزه با پول‌شویی، در دورهٔ زمانی تعیین‌شده؛
- کوتاهی در اجرای حکم ادارهٔ مبارزه با پول‌شویی مبنی بر تعویق موقت انجام معامله یا قصور در اجرای دستورالعمل‌هایی که ادارهٔ مزبور در زمینهٔ این حکم تدوین کرده است؛
- کوتاهی در ارسال اطلاعات مربوط به معامله یا شخصی خاص که دلایلی منطقی و عقلایی مبنی بر احتمال پول‌شویی در مورد آنها وجود دارد یا قصور در ارسال اطلاعات مزبور، در دورهٔ زمانی تعیین‌شده؛
- کوتاهی در نگهداری اطلاعات به مدت دست‌کم ۱۰ سال، پس از انجام معامله، بستن حساب یا پایان اعتبار قرارداد؛
- کوتاهی در نگهداری سوابق مشتری و معامله.

- عدم رعایت شرط‌های مقرر در سوابق نگهداری‌شده.

۲- در صورت ارتکاب هر یک از جرایم زیر، اشخاص حقوقی به پرداخت جزای نقدی از یک تا ۱۰میلیون کرون، اشخاصی که برای شخصی حقوقی فعالیت می‌کنند، از ۱۰۰ هزار تا ۵۰۰ هزار کرون و اشخاص حقیقی که فعالیتی مستقل دارند، از ۲۵۰ هزار تا ۵ میلیون کرون محکوم می‌شوند :

- کوتاهی در کسب اطلاعات مورد نیاز به‌منظور شناسایی مشتری (درصورتی‌که مشتری سازمان یا نهاد دولتی یا عمومی باشد)؛

- کوتاهی در ارسال اطلاعات به ادارهٔ مبارزه با پول‌شویی در خصوص معاملات مشکوک و معاملاتی که با مبلغ بیش از سقف تعیین‌شده در قانون انجام می‌شود یا قصور در ارسال اطلاعات به روش تعیین‌شده؛

- کوتاهی در تدوین معیارهای کنترل داخلی یا قصور در استخراج فهرستی از شاخص‌های مربوط شناسایی معاملات مشکوک به روش معین و در دورهٔ زمانی تعیین‌شده؛

- کوتاهی در نگهداری اطلاعات و اسناد دست‌کم مدت ٤ سال پس از اجرای معیارهای کنترل داخلی.

۳- ارتکاب به هر یک از جرایم زیر، برای اشخاص حقوقی، پرداخت جریمهٔ نقدی را از ۱۰۰ هزار تا یک میلیون کرون در پی خواهد داشت. اشخاصی که برای شخص حقوقی فعالیت می‌کنند، در صورت ارتکاب جرم از ۱۰ تا ۵۰ هزار کرون و اشخاص حقیقی که فعالیتی مستقل دارند، از ۲۵۰ هزار تا ۵۰۰ هزار کرون جریمه می‌شوند :

- کوتاهی در کسب اطلاعات مربوط به شناسایی هویت مشتری به روش تعیین‌شده؛

- کوتاهی در شناسایی مجدد شخص حقوقی خارجی دست‌کم یک بار در سال؛

- کوتاهی در تعیین شخص مسئول مبارزه با پول‌شویی یا جانشین او یا قصور در ارائهٔ برنامه‌های آموزشی تخصصی برای کارمندان؛

- کوتاهی در نگهداری اطلاعات و اسناد مربوط به شخص مسئول مبارزه با پول‌شویی و جانشین وی (موضوع بند قبل)، همچنین کوتاهی در نگهداری اطلاعات و اسناد مربوط به آموزش‌های تخصصی کارمندان دست‌کم به مدت ٤ سال پس از تعیین شخص مسئول و جانشین وی یا پس از

اجرای دوره‌های آموزشی تخصصی[۱].

۳-۵ اسلوونی

۱-۳-۵ تعریف پول‌شویی

پول‌شویی در قانون منع پول‌شویی اسلوونی موارد زیر را دربر می‌گیرد :

۱- هرگونه مبادله یا انتقال اموال که ناشی از انجام فعالیت‌های مجرمانه باشد؛

۲- تحصیل، تملک و استفاده از وجوه یا مالی که در نتیجهٔ فعالیت‌های مجرمانه به‌دست آمده باشد؛

۳- پنهان‌سازی ماهیت واقعی، منشأ، محل سپرده‌گذاری، جابه‌جایی، استفاده، مالکیت یا حقوق مربوط به وجوه یا مالی که ناشی از فعالیت مجرمانه باشد؛

٤- پنهان‌سازی مال و سرمایه‌ای اجتماعی - که به‌صورت غیرقانونی به‌دست آمده است - در فرایند انتقال مالکیت شرکت‌ها.

۲-۳- ۵ نهاد مبارزه‌کننده با پول‌شویی

مسئولیت مبارزه با پول‌شویی در اسلوونی، بر عهدهٔ «ادارهٔ مبارزه با پول‌شویی» است که براساس قانون منع پول‌شویی، در وزارت دارایی این کشور ایجاد شده است.

۳- ۳- ۵ وظایف و اختیارات نهاد مبارزه‌کننده با پول‌شویی

ادارهٔ مبارزهٔ با پول‌شویی اسلوونی براساس قانون، عهده‌دار وظایف و اختیارات خاصی به شرح زیر است :

الف- وظایف

۱- دریافت، جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات و اسناد موضوع قانون منع پول‌شویی به‌منظور شناسایی پول‌شویی.

---

۱. مأخذ: قانون منع پول‌شویی استوونی، ۱۹۹۸.

۲- انجام امور زیر به‌منظور جلوگیری از وقوع جرم پول‌شویی :

- پیشنهاد ایجاد تغییر و اصلاح مقررات مربوط به جلوگیری از پول‌شویی و شناسایی آن؛

- مشارکت در استخراج فهرستی از شاخص‌ها به‌منظور شناسایی معاملات مشکوک؛

- مشارکت در اجرای برنامه‌های آموزش تخصصی سازمان‌های دولتی، نهادهای عمومی، شرکت‌های حسابرسی، حسابرسان مستقل و اشخاص حقیقی و حقوقی ارائه‌دهندهٔ خدمات حسابرسی یا خدمات مشاورهٔ مالیاتی؛

- انتشار سالانهٔ اطلاعات آماری مربوط به پول‌شویی و افشای عمومی این اطلاعات.

۳- ارسال اطلاعات خاص از گزارش‌های مربوط به اشخاص و مبادلات مشکوک برای دادگاه به‌منظور تحقیق و بازرسی موارد ویژه (برای تصرف عواید مالی).

٤- نظارت بر اجرای مفاد قانون منع پول‌شویی از راه جمع‌آوری و مقایسهٔ داده‌ها، اطلاعات و اسناد دریافت‌شده.

ب- اختیارات

۱- درخواست اطلاعات از سازمان‌های مشمول قانون، در خصوص مالکیت و سپرده‌های بانکی اشخاص مشکوک به فعالیت پول‌شویی و دیگر اطلاعات موردنیاز، برای شناسایی و ردگیری جرم پول‌شویی؛

۲- درخواست اطلاعات و مدارک از سازمان‌های مشمول قانون، در چارچوب وظایف قانونی برای انجام وظایف نظارتی؛

۳- تمدید مهلت ارسال اطلاعات – حسب درخواست کتبی سازمان مشمول قانون– و بازرسی مدارک مربوط؛

٤- صدور حکم کتبی به‌منظور تعویق انجام معاملهٔ مشکوک به پول‌شویی و آگاه‌سازی مقام‌های مسئول از این مسئله؛

٥- درخواست اطلاعات و اسناد مورد نیاز از شرکت‌های حسابرسی، حسابرسان مستقل و اشخاص حقیقی یا حقوقی ارائه‌دهندهٔ خدمات حسابداری یا خدمات مشاوره‌ای مالیاتی و مقام‌های دولتی، برای کشف و شناسایی موارد مشکوک به پول‌شویی؛

٦- انجام تحقیق در مورد معاملات یا افراد مشکوک به جرم پول‌شویی؛

۷- درخواست اطلاعات و اسناد لازم از مقام‌های خارجی، به‌منظور شناسایی پول‌شویی و

جلوگیری از وقوع آن؛

۸- نهاد مبارزه‌کننده با پول‌شویی موظف است، در جریان انجام وظایف نظارتی خویش به محض اطلاع از نقض قانون، موارد زیر را به اجرا درآورد :

- الزام سازمان‌های مورد نظر به رعایت قانون؛
- ارائهٔ پیشنهاد اجرایی به نهادهای نظارتی برای انجام اقدام‌های کنترلی مناسب؛
- اقامهٔ دعوا براساس قانون.

ادارهٔ مبارزه با پول‌شویی مکلف است، دست‌کم سالی یک بار گزارش عملکرد خود را به دولت ارائه کند.

٤- ۳- ۵ مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون

مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون منع پول‌شویی اسلوونی عبارتند از :

۱- بانک‌ها و شعب بانک‌های خارجی؛

۲- مؤسسه‌های پس‌اندازی و اعتباری؛

۳- دفاتر پستی؛

٤- صندوق‌های بازنشستگی و سرمایه‌گذاری، شرکت‌های سرمایه‌گذاری و شرکت‌های مدیریت صندوق‌های سرمایه‌گذاری؛

۵- بورس‌های اوراق بهادار؛

٦- شرکت‌های بیمه؛

۷- صرافی‌ها؛

۸- دفاتر کارگشایی؛

۹- اشخاص حقیقی و حقوقی که در زمینهٔ مدیریت اموال شخص ثالث و صدور کارت‌های اعتباری فعالیت می‌کنند.

۵-۳- ۵ وظایف مؤسسه‌ها و نهادها

وظایف و تعهداتی را که قانون برای مؤسسه‌ها و نهادهای مورد اشاره مدنظر قرار داده است،

می‌توان به‌صورت زیرخلاصه کرد :

الف- شناسایی مشتری

۱- مؤسسه‌ها و نهادها به هنگام افتتاح حساب برای مشتری یا برقراری رابطهٔ تجاری دایم، باید مشخصات مشتری را ثبت کنند؛

۲- مؤسسه‌ها و نهادها مکلف‌اند، مشخصات مشتری را در معامله یا معاملات مرتبطی که مجموع مبلغ آنها بیش از ۳ میلیون تولار (واحد پول اسلوونی) باشد (در مواردی که براساس بند نخست ثبت نشده باشد)، ثبت کنند؛

۳- درصورتی‌که مبلغ معامله‌ای نقدی یا مجموع معاملات مرتبط، از ۵ میلیون تولار بیشتر باشد، مؤسسه‌ها و نهادها باید بدون توجه به بندهای اول و دوم، مشخصات مشتری را ثبت کنند، البته چنانچه مشتری، سازمان یا نهاد دولتی و عمومی باشد، ثبت مشخصات وی الزامی نیست؛

٤- در مورد شناسایی مشتری توسط مؤسسه‌ها و نهادها، علاوه بر الزام‌های یادشده، قانون مزبور به موارد زیر اشاره دارد :

- چنانچه مشتری شخص حقیقی باشد، شناسایی وی براساس مدارک رسمی فرد و درصورتی‌که شخص حقوقی باشد، شناسایی براساس مدارک ثبتی صورت می‌گیرد. در برخی موارد برای شناسایی مشتری می‌توان از مدارک تجاری استفاده کرد. برای شناسایی مشتریان خارجی باید تصویری از مدارک شخصی رسمی مشتری دریافت شود. درصورتی‌که معامله توسط نمایندهٔ مشتری صورت می‌گیرد، مؤسسه باید براساس وکالتنامه، اطلاعات لازم برای شناسایی مشتری را دریافت کند؛

- در هنگام انجام معامله‌ای با سقف مبلغی بیش از ۳ میلیون تولار یا مجموع معاملاتی با سقف مبلغی بیش از ۵ میلیون تولار، درصورتی‌که مشتری، وزارتخانه، سازمان و نهاد دولتی یا عمومی باشد، وزیر می‌تواند مشتری را از شمول شناسایی معاف کند؛

- اگر مؤسسه و نهاد مشمول قانون، به واقعی بودن اطلاعات ارائه‌شده توسط مشتری شک کند، می‌تواند از وی توضیح کتبی بخواهد؛

- اگر شخص حقوقی خارجی (به استثنای سازمان‌های دولتی بین‌المللی)، اقدام به انجام معامله‌ای با سقف مبلغی بیش از ۳ میلیون تولار – به‌عنوان مشتری دایمی – یا مجموع معاملاتی با سقف مبلغی بیش از ۵ میلیون تولار کند، مؤسسه موظف است، دست‌کم یک بار در سال وی را از طریق کسب مجوز جدید شناسایی کند.

ب- ثبت و نگهداری سوابق

مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون مکلف‌اند، اطلاعات به‌دست‌آمده براساس موارد یادشده و اسناد مربوط به آنها را دست‌کم مدت ۱۰ سال پس از انجام معامله، بستن حساب یا پایان اعتبار قرارداد نگهداری کنند.

ج- گزارش‌دهی معاملات مشکوک

۱- مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون باید متعهد شوند، در موارد مشکوک به پول‌شویی و درصورتی‌که مبلغ یک معامله یا چند معاملهٔ مرتبط، بیش از ۵ میلیون تولار باشد، اطلاعات زیر را به ادارهٔ مبارزه با پول‌شویی ارسال کنند :

- نام شرکت، جایگاه و شمارهٔ ثبت شخص حقوقی بازکنندهٔ حساب، برقرارکنندهٔ رابطهٔ دایمی تجاری و... یا اشخاص حقوقی که از طرف آنها حسابی افتتاح می‌شود، رابطهٔ تجاری دایمی برقرار می‌شود یا معامله‌ای صورت می‌گیرد؛
- نام، نام خانوادگی، آدرس دایم، تاریخ، محل تولد و شمارهٔ مالیات بر درآمد نماینده‌ای که از طرف شخص حقوقی افتتاح حساب می‌کند، رابطهٔ تجاری دایمی برقرار می‌کند یا معامله‌ای را انجام می‌دهد و همچنین شماره و نام مسئولی که سند شناسایی رسمی را برای شخص منتشر می‌کند؛
- زمان انجام معامله؛
- مبلغ معامله؛
- هدف از انجام معامله؛
- شیوهٔ انجام معامله.

۲- مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون موظف‌اند، اطلاعات موضوع قانون را به شیوه‌ای که توسط وزیر دارایی مشخص می‌شود، برای ادارهٔ مبارزه با پول‌شویی ارسال کنند. وزیر دارایی باید شرایطی را وضع کند که براساس آن، مؤسسه‌ها و نهادها ملزم به ارائهٔ اطلاعات مربوط به معاملات نقدی مشتریان خاص نباشند.

۳- مؤسسه‌ها و نهادها مکلف‌اند، اطلاعات مربوط به معاملات با مبالغ تعیین‌شده را بی‌درنگ بعد از انجام معامله یا حداکثر ۳ روز پس از آن و اطلاعات مربوط به معاملات مشکوک را پیش از انجام معامله یا مدت زمانی که انتظار می‌رود معامله در طول آن انجام شود، برای اداره مبارزه با پول‌شویی ارسال کنند.

٤- مؤسسه و نهاد مشمول قانون، درصورتی‌که به‌دلیل ماهیت معامله یا عدم تکمیل آن یا به هر دلیل دیگر، نتواند گزارش معاملات مشکوک را در موعد مقرر به ادارهٔ مبارزه با پول‌شویی ارائه کند، مکلف است، اطلاعات یادشده را در نخستین فرصت ممکن یا بلافاصله پس از ظن به وقوع جرم پول‌شویی، به ادارهٔ مبارزه با پول‌شویی ارسال و در گزارشی دلایل تأخیر در ارائهٔ اطلاعات را تشریح کند.

قانون منع پول‌شویی اسلوونی، مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون را به‌منظور ارائهٔ اطلاعات به ادارهٔ مبارزه با پول‌شویی و اجرای سایر وظایف قانونی، مکلف به تعیین یک یا چند قائم مقام کرده است. از سوی دیگر، سازمان‌ها و نهادهایی که بیش از چهار کارمند دارند، باید متعهد شوند که زمینه‌ها و شرایط فراگیری آموزش‌های حرفه‌ای را برای همهٔ کارکنان خود فراهم سازند و معیارهای کنترل داخلی را برای اجرای وظایف، تعیین و ملاک‌هایی را برای شناسایی معاملات مشکوک معرفی کنند. اطلاعات و اسناد مربوط به این موارد باید دست‌کم چهار سال پس از انتصاب نماینده و قائم‌مقام او، انجام دوره‌های آموزشی حرفه‌ای و اجرای کنترل داخلی نگهداری شود.[1]

٤-٥ اندونزی

١- ٤- ٥ تعریف پول‌شویی

براساس قانون مبارزه با پول‌شویی، موارد زیر در اندونزی پول‌شویی محسوب می‌شود:

١- قرار دادن (جایگذاری) اموال حاصل از فعالیت‌های مجرمانه نزد مؤسسه‌های مالی مشمول قانون، به نام خود یا به نام شخصی دیگر؛

٢- انتقال اموال حاصل از فعالیت‌های مجرمانه از یک مؤسسهٔ مشمول قانون به مؤسسه‌ای دیگر، به نام خود یا به نام شخصی دیگر؛

٣- اموال حاصل از فعالیت‌های مجرمانه در اختیار مؤسسهٔ مشمول قانون گذاشته شود، بدون توجه به اینکه اقدام یادشده، به نام خود یا شخصی دیگر انجام می‌گیرد؛

٤- اهدای هدیه از اموال حاصل از فعالیت‌های مجرمانه، به نام خود یا شخصی دیگر؛

٥- نگهداری اموال حاصل از فعالیت‌های مجرمانه در مکانی امن، به نام خود یا شخصی دیگر؛

---

١. مأخذ: قانون منع پول‌شویی اسلوونی، ٢٠٠٠.

٦- خروج اموال حاصل از فعالیت‌های مجرمانه از کشور، به نام خود یا شخصی دیگر؛

۷- مبادلهٔ اموال حاصل از فعالیت‌های مجرمانه با ارز یا سایر اوراق بهادار.

در این قانون، علاوه بر مطالب یادشده، موارد دیگری مانند هرگونه اقدام، کمک یا ترغیب و تبانی در ارتکاب به پول‌شویی، جرم تلقی می‌شود و مجازات آن معادل مجازات تعیین‌شده برای پول‌شویی است.

۲- ٤- ٥ نهاد مبارزه‌کننده با پول‌شویی

اندونزی یکی از اعضای «گروه مبارزه‌کننده با پول‌شویی آسیا- اقیانوسیه» است. براساس قانون مبارزه با پول‌شویی مصوب آوریل ۲۰۰۲، مبارزه با پول‌شویی برعهدهٔ «مرکز گزارش‌دهی و تحلیل معاملات مالی» است. به موجب بند ۸ مادهٔ یک قانون مزبور، این مرکز نهاد مستقلی است که از رییس و چهار قائم‌مقام وی تشکیل شده است. رییس مرکز و قائم‌مقام‌های او به پیشنهاد وزیر اقتصاد و با حکم رییس جمهوری، تعیین می‌شوند. این افراد برای مدت چهار سال انتخاب می‌شوند و انتخاب مجدد آنها بلامانع است. رییس مرکز یادشده در مقابل رییس‌جمهوری پاسخگوست.

۳- ٤- ٥ وظایف و اختیارات نهاد مبارزه‌کننده با پول‌شویی

الف- وظایف

۱- گردآوری، نگهداری، تجزیه و تحلیل و ارزیابی اطلاعات به‌دست‌آمده براساس قانون مبارزه با پول‌شویی و ارسال آن برای مقام‌های مسئول؛

۲- تدوین دستورالعمل‌های مربوط به روش‌های گزارش‌دهی معاملات مشکوک مالی؛

۳- راهنمایی و کمک به سایر واحدهای مسئول مبارزه با پول‌شویی در زمینهٔ اطلاعات به‌دست‌آمده براساس قانون؛

٤- ارائهٔ پیشنهادها و توصیه‌هایی به دولت دربارهٔ راهکارهای جلوگیری از وقوع جرم پول‌شویی؛

٥- ارائهٔ گزارش نتایج تجزیه و تحلیل معاملات مشکوک مالی به پلیس، برای تحقیق و بازرسی و به دادستانی، به‌منظور پیگرد قانونی؛

٦- تهیه و ارسال منظم گزارش‌هایی دربارهٔ تجزیه و تحلیل معاملات مالی و سایر فعالیت‌ها به

رییس جمهوری، مجلس و نهاد ناظر بر مؤسسه‌های مشمول قانون؛

ب- اختیارات

۱- درخواست و دریافت گزارش از مؤسسه‌های مشمول قانون؛

۲- درخواست اطلاعات دربارهٔ جریان تحقیق و بازرسی یا پیگرد موارد گزارش‌شده، به بازرسان یا مقام‌های قضایی.

٤- ٤- ٥ مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون

مؤسسه‌های مشمول قانون مبارزه با پول‌شویی اندونزی عبارتند از :

۱- بانک‌ها، مؤسسه‌های غیربانکی و مؤسسه‌های مشابه و نهادهای سرمایه‌گذاری؛

۲- شرکت‌ها و مؤسسه‌های بیمه؛

۳- معامله‌گران اوراق بهادار، کارگزاران، مؤسسه‌های سرمایه‌گذاری، مشاوران سرمایه‌گذاری و دیگر نهادهای مشابه؛

٤- صندوق‌های سرمایه‌گذاری، شرکت‌های سرمایه‌گذاری و سایر نهادهای مشابه؛

٥- صرافی‌ها، دادوستدکنندگان پول، شرکت‌های فعال در زمینهٔ پرداخت، حواله و انتقال پول و سایر نهادهای مشابه؛

٦- سایر نهادهای دادوستدکننده کالا و ارز.

٥- ٤- ٥ وظایف مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون

مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون، مکلف به انجام وظایف زیرند :

الف- شناسایی مشتری

مؤسسه‌ها موظف‌اند، هویت واقعی مشتریان حقیقی و حقوقی خود را براساس مدارک رسمی، شناسایی و ثبت کنند. این مؤسسه‌ها باید از افتتاح حساب‌های بی‌نام، حساب‌هایی با اسامی جعلی و سایر حساب‌های مشابه خودداری کنند.

ب- ثبت و نگهداری اطلاعات

اطلاعات مربوط به معاملات مؤسسه‌های مشمول قانون باید پنج سال پس از تاریخ انجام

معامله، نگهداری شوند. اطلاعات مربوط به شناسایی هویت مشتریان، سابقهٔ حساب‌ها و مکاتبات تجاری در مورد حساب‌هایی که بسته می‌شوند نیز باید به مدت پنج سال از تاریخ بسته شدن حساب نگهداری شوند.

ج- گزارش‌دهی معاملات مشکوک

مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون مکلف‌اند، گزارش موارد مشکوک مربوط به معاملات خود را پنج روز پس از تاریخ انجام معامله به مرکز گزارش‌دهی و تحلیل معاملات مالی گزارش کنند. مؤسسه‌ها و نهادهای مزبور و کارمندان، نمایندگان و مشاوران آنها، هنگام ارائهٔ گزارش معاملات به مرکز یادشده، از برقراری هرگونه ارتباط مستقیم یا غیرمستقیم با شخص، نهاد و مؤسسه‌ای که محتوای گزارش به آن مربوط می‌شود، منع شده‌اند.

٦- ٤- ٥ جرایم و مجازات‌ها

براساس قانون مبارزه با پول‌شویی اندونزی، انجام فعالیت‌های زیر، به نام خود یا شخصی دیگر جرم تلقی می‌شود :

۱- جایگذاری اموال حاصل از فعالیت‌های مجرمانه، نزد نهاد مشمول قانون؛

۲- انتقال اموال حاصل از فعالیت‌های مجرمانه، از یک نهاد مشمول قانون؛

۳- پرداخت یا به ودیعه گذاشتن اموال حاصل از فعالیت‌های مجرمانه، نزد نهاد مشمول قانون؛

٤- دادن هدیه از اموال حاصل از فعالیت‌های مجرمانه؛

۵- نگهداری اموال حاصل از فعالیت‌های مجرمانه در مکانی امن؛

٦- خارج کردن اموال حاصل از فعالیت‌های مجرمانه از کشور؛

۷- مبادلهٔ اموال حاصل از فعالیت‌های مجرمانه با ارز یا سایر اوراق بهادار.

در قانون اندونزی، هرگونه تلاش برای پول‌شویی، کمک و ترغیب به آن یا تبانی در ارتکاب به پول‌شویی، مشمول مجازات می‌شود. براساس قانون این کشور، درصورتی‌که مدیر یا کارکنان یک شرکت مرتکب پول‌شویی شوند، به حبس و پرداخت جریمهٔ نقدی محکوم خواهند شد.

براساس قانون کیفری اندونزی، مجازات ارتکاب به جرم پول‌شویی مانند سپرده‌گذاری، دارایی‌های حاصل از جرم، انتقال، نگهداری اموال در جای امن، سرمایه‌گذاری، مبادله با ارز یا اوراق بهادار، دست‌کم ۱۵سال حبس و پرداخت جریمه نقدی را در پی خواهد داشت. علاوه بر این،

کسانی‌که در سپرده‌گذاری، نگهداری، انتقال، سرمایه‌گذاری یا مبادلهٔ دارایی‌های حاصل از جرم به افراد مجرم کمک می‌کنند، دست‌کم به ۱۰ سال حبس و پرداخت جریمهٔ نقدی محکوم خواهند شد.

قانون مزبور، موارد زیر را جزء جرایم مرتبط با پول‌شویی تلقی می‌کند :

۱- انجام معاملات مالی نقدی توسط نهادهای مشمول قانون، با هدف گریز از گزارش‌دهی دارایی‌ها و عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه؛

۲- کوتاهی نهادهای مشمول قانون در ارائهٔ گزارش معاملات مالی مشکوک با سقف مبلغ حداقل ۱۰۰ میلیون روپیه (واحد پول اندونزی)؛

۳- کوتاهی در گزارش خروج پول نقد از کشور یا ورود پول نقد به آن با سقف مبلغی معادل یا بیشتر از ۱۰۰میلیون روپیه؛

٤- نقض اصل ممنوعیت افشای نام گزارش‌دهندگان[1].

۵-۵ تایلند

۱- ۵- ۵ تعریف پول‌شویی

در قانون مبارزه با پول‌شویی تایلند، پول‌شویی به‌صورت زیر تعریف شده است :

۱- نقل و انتقال، دریافت و تغییر شکل دارایی‌های حاصل از فعالیت‌های مجرمانه، به‌منظور پنهان‌سازی یا تغییر منشأ دارایی یادشده یا کمک به مجرمان، قبل، بعد یا حین ارتکاب جرم به‌منظور گریز از مجازات یا کاهش آن؛

۲- هر نوع عملی که موجب پنهان‌سازی یا تغییر ماهیت واقعی، مکان و جابه‌جایی یا حقوق مالکیت دارایی حاصل از جرم می‌شود.

۲- ۵- ۵ نهاد مبارزه‌کننده با پول‌شویی

مبارزه با پول‌شویی در تایلند، بر عهدهٔ سه نهاد «هیأت مبارزه با پول‌شویی»، «کمیتهٔ مبادلات» و «ادارهٔ مبارزه با پول‌شویی» است.

هیأت مبارزه با پول‌شویی تایلند، از نخست‌وزیر به‌عنوان رییس هیأت، وزیر دارایی به‌عنوان

---

۱. مأخذ: قانون جرایم پول‌شویی اندونزی، ۲۰۰۲.

معاون، وزیر دادگستری، دادستان، نمایندهٔ پلیس سلطنتی تایلند، دبیرکل اداره مبارزه با مواد مخدر، مدیر کل ادارهٔ سیاست‌های مالی، مدیرکل ادارهٔ بیمه، مدیر کل ادارهٔ زمین، مدیرکل گمرک، مدیرکل ادارهٔ درآمد، مدیرکل ادارهٔ معاهدات و امور حقوقی، رییس بانک تایلند، رییس مؤسسهٔ بانکداری تایلند، دبیرکل کمیسیون بورس و اوراق بهادار و ۹ کارشناس خبره به پیشنهاد هیأت وزیران و با موافقت مجلس نمایندگان و مجلس سنا تشکیل می‌شود.

۳- ۵- ۵ وظایف و اختیارات نهاد مبارزه‌کننده با پول‌شویی

الف- وظایف

وظایف هیأت مبارزه با پول‌شویی عبارت است از :

۱- پیشنهاد طرح اقدام علیه پول‌شویی به هیأت وزیران؛

۲- پیشنهاد مقررات و آیین‌نامه‌های اجرایی قانون منع پول‌شویی به وزیر؛

۳- ارتقا و جلب مشارکت و همکاری مردم در ارائهٔ اطلاعات به‌منظور مبارزه با پول‌شویی؛

٤- نظارت بر اجرای قانون و ارزیابی تأثیرگذاری و کارایی آن؛

۵- تدوین مقررات مربوط به امانت، نگهداری، فروش از راه مزایدهٔ عمومی، استفادهٔ بهینه، ارزیابی خسارت‌ها و کاهش ارزش دارایی‌هایی که براساس قانون، توقیف یا ضبط می‌شود (موضوع مادهٔ ۵۷ قانون)؛

٦- انجام وظایف دیگری که قانون منع پول‌شویی و قوانین مرتبط با آن بر عهدهٔ نهاد مبارزه‌کننده گذاشته است.

ب- اختیارات

براساس قانون، «هیأت مبارزه با پول‌شویی» می‌تواند به‌منظور بررسی و ارائهٔ پیشنهاد برای موارد خاص یا دیگر فعالیت‌ها، کمیته‌ای فرعی تشکیل دهد. «کمیتهٔ مبادلات» که متشکل از دبیرکل به‌عنوان رییس کمیته و چهار کارشناس خبره با پیشنهاد هیأت مورد اشاره و تأیید وزیر است، از اختیارات زیر برخوردار است :

۱- حسابرسی معاملات یا دارایی‌های حاصل از پول‌شویی؛

۲- جلوگیری از انجام معامله‌های مشکوک به پول‌شویی یا مبتنی بر پول‌شویی[1]؛

۳- توقیف یا مصادرهٔ دارایی‌ها؛

٤- گزارش فعالیت‌های کمیته به هیأت؛

٥- انجام دیگر مواردی که هیأت مبارزه با پول‌شویی بر عهدهٔ این کمیته گذاشته است؛

٦- کمیتهٔ مبادلات به‌منظور انجام وظایف خود، می‌تواند به‌صورت کتبی از مؤسسه‌های مالی، نهادهای دولتی، سازمان‌ها یا اداره‌های عمومی بخواهد که نمایندهٔ تام‌الاختیاری را برای ارائهٔ توضیح و ارسال اسناد و مدارک مرتبط با موارد مشکوک به پول‌شویی، به کمیته معرفی کنند. همچنین کمیتهٔ یادشده مختار است اشخاص دیگری را به‌منظور ارائهٔ توضیح در زمینهٔ بررسی موارد مشکوک احضار کند؛

۷- کمیتهٔ مبادلات به‌منظور تحقیق، بررسی، نسخه‌برداری، مصادره و ضبط هر نوع دارایی یا مدرک می‌تواند به محل اقامت مجرم، مکان یا هر وسیله‌ای که امکان پنهان‌سازی دارایی یا مدارک مبتنی بر جرم از طریق آن وجود دارد، دسترسی یابد. این اختیار زمانی‌که فرصت کافی برای انجام تحقیق وجود داشته باشد، به کمیتهٔ مبادلات اعطا می‌شود.

مقام مسئول در اجرای اختیار مزبور، مکلف به ارائهٔ کارت شناسایی و برگ مأموریت است. نگهداری و بهره‌گیری از اطلاعاتی که در راستای این اختیار، حاصل می‌شود، بر عهدهٔ دبیرکل کمیتهٔ مبادلات است.

ادارهٔ مبارزه با پول‌شویی نهاد دیگری است که براساس تصمیم‌های هیأت مبارزه با پول‌شویی و کمیتهٔ مبادلات، به‌منظور اجرای سیاست‌های هیأت یادشده عمل می‌کند. وظایف اجرایی «ادارهٔ مبارزه با پول‌شویی» را می‌توان در موارد زیر برشمرد :

۱- دریافت گزارش‌های مربوط به معاملات و اعلام وصول آن؛

۲- جمع‌آوری، نسخه‌برداری، کنترل، بررسی و تجزیه و تحلیل گزارش‌ها یا هرگونه اطلاعات مربوط به معاملات مالی؛

۳- گردآوری شواهد و مدارک به‌منظور پیگرد قانونی مجرمان؛

٤- اجرای برنامه‌های آموزشی به‌منظور انتشار اطلاعات، آموزش یا فراهم کردن وسایل

---

۱. کمیتهٔ مبادلات یا دبیرکل کمیتهٔ مزبور، موظف است، موضوع حکم جلوگیری از انجام معاملات مشکوک یا مبتنی بر پول‌شویی را به «هیأت مبارزه با پول‌شویی» گزارش کند.

آموزشی برای اجرای قانون مبارزه با پول‌شویی یا کمک به بخش‌های عمومی و خصوصی در راستای اجرای برنامه‌های مزبور؛

۵- انجام دیگر وظایفی که براساس قانون مبارزه با پول‌شویی یا سایر قوانین مربوط، بر عهدهٔ ادارهٔ یادشده گذاشته می‌شود.

ادارهٔ مبارزه با پول‌شویی می‌تواند از دادگاه مدنی بخواهد تا مجوزی را مبنی بر دسترسی به اطلاعات مربوط به حساب‌هایی که احتمال پول‌شویی در آنها وجود دارد، صادر کند. دبیرکل ادارهٔ مبارزه با پول‌شویی که به پیشنهاد کابینه و مجلس نمایندگان و سنا و توسط پادشاه تعیین می‌شود، مسئول گزارش‌دهی مستقیم به نخست‌وزیر – به‌عنوان رییس هیأت مبارزه با پول‌شویی و مقام مسئول اجرای قانون مبارزه با پول‌شویی – و نظارت بر عملکرد اداره است و باید گزارش عملکرد سالانهٔ اداره را در زمینهٔ نحوهٔ مدیریت دارایی‌ها، دعاوی حقوقی مبتنی بر قانون مبارزه با پول‌شویی، مشکلات و موانع موجود در انجام مسئولیت‌های اداره و پیشنهادها و اظهار نظرهای دریافتی در زمینهٔ اجرای مسئولیت‌های اداره را به هیأت وزیران ارسال کند. هیأت وزیران این گزارش را به همراه دیگر ملاحظات به مجلس نمایندگان و سنا ارسال خواهد کرد.

۴- ۵- ۵ مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون

اشخاص، نهادها و مؤسسه‌های مالی مشمول قانون مبارزه با پول‌شویی تایلند عبارتند از :

۱- بانک تایلند، بانک‌های تجاری و سایر بانک‌های دیگر که براساس قوانین خاص ایجاد شده‌اند؛

۲- شرکت‌های مالی و اعتباری که در چارچوب قانون فعالیت‌های مالی عمل می‌کنند؛

۳- صندوق‌های صنعتی تایلند که براساس قانون صندوق‌های صنعتی تایلند ایجاد شده‌اند؛

۴- شرکت‌های بیمهٔ عمر و شرکت‌های بیمهٔ حوادث که در چارچوب قوانین بیمهٔ عمر و حوادث فعالیت می‌کنند؛

۵- شرکت‌های تعاونی پس‌انداز؛

۶- اشخاص حقوقی که بنابر «مقررات وزارتی» فعالیت‌های مالی غیربانکی انجام می‌دهند.

۵- ۵- ۵ وظایف مؤسسه‌ها و نهادها

وظایف مؤسسه‌های مالی در قانون مبارزه با پول‌شویی تایلند، به‌صورت زیر بیان شده است :

الف- شناسایی مشتری

براساس این قانون، مؤسسه‌های مالی مکلف‌اند، پیش از هر معامله‌ای، مشتریان خود را به ارائهٔ مدارک شناسایی تعیین‌شده در مقررات نظارتی، ملزم سازند، مگر اینکه مشتری پیش از آن، شناسایی شده باشد. این مؤسسه‌ها باید از مشتریان بخواهند تمام مطالب مربوط به معامله را ارائه کنند. درصورتی‌که مشتریان فرم مربوط به ارائهٔ مطالب را تکمیل نکنند، مؤسسه‌های مالی باید موضوع را بی‌درنگ به مقام مسئول (ادارهٔ مبارزه با پول‌شویی)، گزارش کنند.

ب- ثبت و نگهداری سوابق مشتری

در بخشی از قانون مبارزه با پول‌شویی تایلند، مؤسسه‌های مالی موظف شده‌اند که همهٔ سوابق شناسایی مشتری و اطلاعات مربوط به معاملات را به مدت پنج سال پس از زمان بسته شدن حساب یا پایان رابطه با مشتری یا از زمان وقوع انجام معامله نگهداری کنند، مگر آنکه بنابر دستور کتبی مقام‌های مسئول، آنها به اجرای شکل دیگری از نگهداری سوابق موظف شده باشند.

ج- گزارش‌دهی معاملات مشکوک

هرگاه شکلی از معاملات زیر در مؤسسهٔ مالی انجام شود، باید براساس قانون، گزارش آن را برای ادارهٔ مبارزه با پول‌شویی ارسال کند :

۱- مبلغ معامله برابر یا بیش از مقدار تعیین‌شده در «مقررات وزارتی» باشد؛

۲- معامله شامل اموالی شود که ارزش آن معادل یا بیش از مقدار تعیین‌شده در مقررات وزارتی باشد؛

۳- معامله مشکوک باشد، حتی اگر موارد یادشده، در مورد آن صدق نکند.

مؤسسهٔ مالی مکلف است، علاوه بر موارد مزبور، هرگونه اطلاعات جدید یا مهمی را که دربارهٔ تأیید یا تکذیب گزارش‌های ارسال‌شده به ادارهٔ مبارزه با پول‌شویی به‌دست می‌آورد، به ادارهٔ یادشده ارسال کند. درصورتی‌که مؤسسهٔ مالی دریابد برخی معاملات انجام‌گرفته، با موارد مزبور مطابقت داشته اما گزارش نشده است، باید بی‌درنگ گزارش آن را ارسال کند.

بر اساس قانون مبارزه با پول‌شویی، «ادارهٔ زمین تایلند» نیز مکلف است، درخواست‌های ثبت

فعالیت حقوقی متضمن دارایی غیرمنقول را درصورتی‌که درخواست‌کننده، مؤسسهٔ مالی نباشد و معامله بر یکی از موارد زیر منطبق باشد، گزارش دهد :

۱- سقف وجه نقد پرداختی بیش از مبلغی باشد که در مقررات وزارتی تعیین‌شده است؛

۲- ارزش دارایی غیرمنقول در ثبت حقوق و فعالیت حقوقی، بیش از مبلغ تعیین‌شده در مقررات وزارتی باشد (مگر در انتقال به هنگام انحصار وراثت)؛

۳- معامله مشکوک به پول‌شویی باشد.

نکتهٔ دیگری که در قانون مبارزه با پول‌شویی تایلند بر آن تأکید شده، حمایت قانونی از ارسال‌کنندگان اطلاعات و گزارش‌هاست. براساس این قانون، درصورتی‌که گزارش‌ها و اطلاعات به نحو مطلوبی ارسال شده باشد، ارسال‌کننده مسئول جبران خسارت ناشی از ارسال گزارش به اشخاص دیگر نخواهد بود و نمی‌توان گزارش‌دهندگان را به نقض حقوق مربوط به محرمانه بودن اطلاعات شخصی متهم کرد.

۶- ۵- ۵ جرایم و مجازات‌ها

براساس قانون مبارزه با پول‌شویی تایلند، مجازات جرم پول‌شویی به‌صورت زیر است :

۱- مرتکب به جرم پول‌شویی به یک تا ۱۰ سال حبس یا پرداخت جریمهٔ نقدی از ۲۰ هزار تا ۲۰۰ هزار بات[1] (واحد پول تایلند) یا هر دو، محکوم می‌شود؛

۲- اگر فردی مرتکب یکی از اعمال زیر شود، به پرداخت جریمهٔ نقدی از ۲۰۰ هزار تا یک میلیون بات محکوم خواهد شد :

- اقدام به جرم پول‌شویی؛
- کمک به ارتکاب جرم یا ترغیب مجرم به ارتکاب جرم، پیش از وقوع جرم یا در حین ارتکاب به آن؛
- کمک به مجرم با استفاده از پول یا دارایی، وسایل حمل و نقل، مخفی‌گاه یا انجام هرعمل دیگری برای کمک به مجرم به‌منظور گریز از مجازات جرم یا کسب منافع حاصل از ارتکاب جرم؛

۳- چنانچه مدیر، رییس یا هر فردی که از سوی شخص حقوقی فعالیت می‌کند، مرتکب جرم

1. Baht

پول‌شویی شود، به یک تا ۱۰ سال حبس یا پرداخت جریمه‌ای معادل ۲۰ هزار تا ۲۰۰ هزار بات یا هردو محکوم خواهد شد، مگر آنکه بتواند ثابت کند هیچ نقشی در ارتکاب جرم شخص حقوقی نداشته است.

این قانون، جرایم مرتبط با پول‌شویی و مجازات‌های آن را به‌صورت زیر تعیین می‌کند :

۱- اگر شخصی مرتکب یکی از جرایم زیر شود، به پرداخت جریمه‌ای حداکثر معادل ۳۰۰ هزار بات محکوم خواهد شد :

- عدم ارائهٔ گزارش مربوط به معاملات با مبلغ برابر یا بیش از مقدار تعیین‌شده در مقررات وزارتی و معاملات مشکوک، به ادارهٔ مبارزه با پول‌شویی؛

- قصور در ارسال گزارش معاملاتی که پیش از این، برخلاف قانون به ادارهٔ مبارزه با پول‌شویی ارسال نشده‌اند؛

- کوتاهی در شناسایی و تعیین هویت مشتری پیش از انجام هر معامله؛

- قصور در ملزم ساختن مشتری به تکمیل فرم مربوط به انجام معامله؛

- کوتاهی در نگهداری سوابق مربوط به شناسایی مشتری و سوابق و اطلاعات مربوط به انجام معامله به مدت ۵ سال پس از زمان بسته شدن حساب یا پایان رابطه با مشتری یا از تاریخ انجام معامله؛

- قصور در صدور حکم تعلیق انجام معامله در موارد مشکوک به پول‌شویی یا در صورت اثبات جرم پول‌شویی توسط کمیتهٔ مبادلات.

۲- اگر شخصی گزارشی خلاف واقع، درباره معاملات مشکوک یا معاملاتی با مبلغ برابر یا بیش از مقدار تعیین‌شده در مقررات وزارتی، به اداره مبارزه با پول‌شویی ارسال کند، به حداکثر ۲ سال حبس یا پرداخت جریمه‌ای معادل ۵۰ تا ۵۰۰ هزار بات یا هر دو محکوم می‌شود.

۳- اگر شخصی از ارائه توضیح، شهادت و ارسال توضیح کتبی یا اسناد مربوط به یک حساب یا شواهد مورد درخواست، کوتاهی کند یا مانع همکاری با بازرسان و مأموران تحقیق در زمینهٔ پول‌شویی شود، به حداکثر یک سال حبس یا پرداخت جریمه‌ای معادل ۲۰ هزار بات یا هر دو محکوم می‌شود.

٤- اگر شخصی اطلاعات محرمانه‌ای را که ضمن تحقیق در زمینهٔ پول‌شویی به‌دست آورده است، به دیگران ارائه کند – مگر در مواردی که بر حسب وظیفه یا قانون عمل کند – به حداکثر یک

سال حبس یا پرداخت جریمه‌ای معادل ۲۰ هزار بات یا هر دو محکوم می‌شود.

۵- اگر شخصی اسناد و مدارک و اطلاعات یا دارایی‌هایی را که حکم توقیف آنها صادر شده یا بنابر شواهد، مالکیت آنها براساس قانون به دولت واگذار شده یا مقام رسمی آن را محرمانه اعلام کرده است، از بین ببرد، پنهان و مفقود سازد، تغییر دهد یا غیرقابل استفاده کند، به حداکثر ۳ سال حبس یا پرداخت جریمه‌ای معادل ۳۰۰ هزار بات یا هر دو محکوم می‌شود.

٦- چنانچه شخصی، اطلاعات محرمانهٔ دولتی را براساس قانون، در اختیار داشته باشد اما به گونه‌ای عمل کند که دیگران نیز از این اطلاعات باخبر شوند - مگر براساس قانون یا بر حسب وظیفه - به حداکثر پنج سال حبس یا پرداخت جریمه‌ای معادل ۱۰۰ هزار بات یا هر دو محکوم می‌شود[1].

٦-۵ ترکیه

۱- ٦- ۵ تعریف پول‌شویی

در قانون پول‌شویی ترکیه، تحصیل، تملک و استفاده از عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه - با علم به اینکه عواید مزبور از جرم حاصل شده است - به‌منظور قانونی کردن آن، تغییر دادن یا پنهان ساختن منشأ، ماهیت، مالک یا صاحب آن، مخفی کردن یا انتقال آن به خارج از مرزها یا هرگونه اقدامی به‌منظور کمک به مجرم برای فرار از عواقب قانونی ارتکاب جرم و جلوگیری از شناسایی عواید حاصل از جرم، پول‌شویی تلقی می‌شود.

۲- ٦- ۵ نهاد مبارزه‌کننده با پول‌شویی

قانون منع پول‌شویی ترکیه، «هیأت تحقیقات جرایم مالی» و «هیأت هماهنگ‌کنندهٔ مبارزه با جرایم مالی» را به‌عنوان نهادهای مسئول مبارزه با پول‌شویی تعیین کرده است.

۳- ٦- ۵ وظایف و اختیارات نهاد مبارزه‌کننده با پول‌شویی

رییس هیأت تحقیقات جرایم مالی زیر نظر وزیر دارایی، مسئول اجرای وظایف زیر است :

---

۱. مأخذ : قانون مقابله با پول‌شویی تایلند، ۱۹۹۱.

۱- بررسی و اتخاذ تدابیر لازم به‌منظور جلوگیری از پول‌شویی؛

۲- تبادل اطلاعات و تحقیقات مربوط به پول‌شویی با مؤسسه‌های ملی و بین‌المللی؛

۳- دریافت اطلاعات و اسناد مربوط به فعالیت‌های پول‌شویی از اشخاص حقیقی و حقوقی؛

٤- تحقیق و بررسی موارد مشکوک به پول‌شویی با درخواست دادستان یا مسئولان نیروی انتظامی از طرف دادستان؛

۵- تحقیقات اولیه به‌منظور شناسایی جرم پول‌شویی و در صورت اثبات جرم، تقاضای انجام مراحل دادرسی، بازرسی، توقیف و مصادرهٔ اموال حاصل از جرم مطابق قانون؛

٦- ارائهٔ گزارش نتایج اقدام‌های به‌عمل آمده در تحقیقات اولیه به دفتر دادستانی؛

۷- ارائهٔ اطلاعات و اسناد مربوط به ارتکاب جرم پول‌شویی به دفتر دادستانی؛

۸- مکلف کردن بانک‌ها، مؤسسه‌های مالی غیربانکی و سایر نهادهای مشمول قانون منع پول‌شویی به تعیین هوّیت مشتریان و مطلع ساختن معاون دبیر خزانه‌داری از اقدام‌های خود در این زمینه؛

۹- ارائهٔ پیشنهادهایی به‌منظور شناسایی و جلوگیری از پول‌شویی به شورای وزیران؛

۱۰- ارائهٔ اطلاعات، اسناد و مدارک پول‌شویی به مسئولان و نهادهای ذی‌ربط خارجی در چارچوب توافقنامه‌های دو و چندجانبه.

رییس «هیأت تحقیقات جرایم مالی»، وظایف خود را در زمینهٔ تحقیق و بررسی جرم پول‌شویی با همکاری بازرسان وزارت دارایی، حسابرسان و ممیزان رسمی، حسابرسان رسمی بانک‌ها، خزانه‌داری و کارشناسان بازارهای پول و سرمایه که به تقاضای رییس هیأت و پیشنهاد رؤسای واحدهای مربوط و تأیید وزارتخانه ذی‌ربط تعیین می‌شوند، انجام خواهد داد.

رییس هیأت هماهنگ‌کنندهٔ مبارزه با جرایم مالی معاون وزیر دارایی است. وظیفهٔ این هیأت، برقراری هماهنگی لازم بین هیأت تحقیقات جرایم مالی و مؤسسه‌ها و سازمان‌های زیر پوشش قانون منع پول‌شویی است. تعیین سیاست‌های مربوط به اجرا و ارزیابی پیش‌نویس قوانین و مقررات پول‌شویی، از دیگر وظایف هیأت مزبور است.

اعضای هیأت هماهنگ‌کنندهٔ مبارزه با جرایم مالی را، رؤسای هیأت بازرسان، هیأت حسابرسی وزارت دارایی، هیأت تحقیقات جرایم مالی، هیأت حسابرسان رسمی بانک‌ها، هیأت ممیزان رسمی معاون خزانه‌داری، هیأت بازار سرمایه و مدیران کل ادارهٔ درآمدهای دولت، بانک‌ها، بورس اوراق

بهادار، وزارت دادگستری، امور خاورمیانه، آفریقا و سازمان‌های بین‌المللی وزارت امور خارجه و رییس ادارهٔ مبارزه با قاچاق و جرایم سازمان‌یافتهٔ دبیرخانه کل امنیت وزارت کشور تشکیل می‌دهند.

این هیأت در صورت لزوم می‌تواند از مشاور ارشد حقوقی و مدیرکل امور حقوقی وزارت دارایی، مدیر هیأت بازرسی گمرکات، رییس ادارهٔ مبارزه با قاچاق، رییس اداره عملیات و جمع‌آوری اطلاعات وزارت کشور، نمایندهٔ نخست‌وزیری، وزارت بهداشت و بانک مرکزی جمهوری ترکیه دعوت کند تا به عنوان عضو، با هیأت همکاری کنند.

هیأت هماهنگ‌کنندهٔ مبارزه با جرایم مالی درصورتی‌که لازم بداند، می‌تواند از نمایندگان سایر مؤسسه‌ها و سازمان‌ها درخواست همکاری کند.

٤- ٦- ٥ مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون

براساس مقررات اجرایی قانون منع پول‌شویی ترکیه، اشخاص، مؤسسه‌ها و سازمان‌های زیر ملزم به رعایت قانون منع پول‌شویی هستند :

۱- بانک‌ها؛

۲- مؤسسه‌های مالی خصوصی؛

۳- وام‌دهندگان، شرکت‌های مالی و شرکت‌های کارگزاری ارائه‌دهندهٔ وام؛

٤- شرکت‌های بیمه براساس قانون بیمه؛

٥- بورس استانبول؛

٦- واسطه‌های بازار سرمایه و شرکت‌های مدیریت اوراق بهادار؛

۷- صندوق‌های سرمایه‌گذاری؛

۸- شرکت‌های سرمایه‌گذاری؛

۹- واسطه‌های بورس فلزات قیمتی؛

۱۰- فروشندگان فلزات، سنگ‌های قیمتی و جواهرآلات؛

۱۱- مؤسسه‌های مجاز فعال در چارچوب قوانین بورس؛

۱۲- شرکت‌های ارائه‌دهندهٔ خدمات پستی و شرکت‌های حمل و نقل؛

۱۳- مشاوران املاک یا اشخاص واسطه در خرید و فروش املاک؛

١٤- مدیران شرکت‌های بخت‌آزمایی؛

۱۵- فروشندگان کشتی، هواپیما و خودرو، از جمله ماشین‌های ساختمانی؛

۱۶- گردآورندگان آثار تاریخی، عتیقه و کارهای هنری و همچنین فروشندگان یا دلالان حراج؛

۱۷- مراکز ورزشی.

۵-۶-۵ وظایف مؤسسه‌ها و نهادها

وظایف مؤسسه‌ها و سازمان‌های مشمول قانون را می‌توان در موارد زیر برشمرد :

الف- شناسایی مشتری

مشمولان این قانون و دفاتر و شعب آنها در ترکیه مکلف‌اند، مشتریان خود و اشخاصی را که از طرف آنها به معامله می‌پردازند، شناسایی و اسناد مربوط به آنها را براساس روش‌های تعیین‌شده، به مدت پنج سال پس از تاریخ آخرین معامله نگهداری کنند. این موضوع شامل انجام تمام عملیات بانکی مانند سپرده‌گذاری حواله (نقل و انتقال وجوه)، برداشت یا واریز به حساب‌های جاری، سپرده و مشارکت می‌شود که سقف مبلغ آن ۲ میلیارد لیر ترکیه یا معادل پول خارجی است.

شناسایی مشتریان، از طریق درخواست نسخهٔ اصل یا نسخهٔ برابر اصل اسناد یا با پشت‌نویسی (اطلاعات مربوط به اوراق شناسایی) اسناد مربوط به معاملات، انجام می‌شود. به هنگام تعیین هویت، نشانی شخص حقیقی که معامله را انجام می‌دهد نیز به ثبت می‌رسد.

اسنادی که در شناسایی مشتریان مورد استفاده قرار می‌گیرند عبارتند از :

۱- اشخاص حقیقی اتباع ترکیه :

- کارت شناسایی؛
- گواهینامه رانندگی؛
- گذرنامه.

۲- اشخاص حقیقی اتباع بیگانه :

- گذرنامه کشور مربوط؛
- اسناد اقامت.

۳- اشخاص حقوقی :

- نسخهٔ اسناد ثبتی؛
- گواهی رسمی تفویض اختیار از طرف شخص حقوقی؛

- اسناد گواهی امضا.

۴- مؤسسه‌های خیریه :

- اسناد گواهی ثبت در دبیرخانه کل مؤسسه‌های خیریه.

۵- انجمن‌ها و کانون‌ها :

- سند ثبت در دبیرخانه امنیت استان‌ها؛

- مجوز ادارهٔ انجمن‌ها و کانون‌ها.

اگر مؤسسه، بنگاه یا سازمانی که نهادی عمومی محسوب نمی‌شود، معامله‌ای را به نمایندگی از سوی نهادی عمومی انجام دهد، در این صورت نیز هویت شخصی که معامله را انجام می‌دهد، تعیین خواهد شد. زمانی‌که معامله از طرف شخص حقیقی دیگری انجام می‌شود، هویت وی نیز تعیین می‌شود. شناسایی این افراد با مقایسهٔ اطلاعات کارت شناسایی با اطلاعات ارائه‌شده، توسط مشتری صورت می‌گیرد.

ب- ثبت و نگهداری اطلاعات و اسناد

اشخاص، مؤسسه‌ها و سازمان‌های مشمول قانون مکلف‌اند، اطلاعات مربوط به معاملات مشتریان خود را ثبت و نگهداری کنند تا قادر باشند اطلاعات و اسنادی را که رییس هیأت تحقیقات جرایم مالی و بازرسان تعیین‌شده از سوی وی درخواست می‌کنند، به همراه سایر اسناد تکمیلی، در اختیار آنها قرار دهند. اشخاص، مؤسسه‌ها و سازمان‌های مزبور نمی‌توانند با ادعای رعایت مفاد قانون ویژهٔ حفظ حریم خصوصی افراد، از ارائهٔ اطلاعات و اسناد طفره بروند، اما در عین حال مفاد مربوط به حق دفاع برای این اشخاص باید محفوظ بماند.

ج- گزارش‌دهی معاملات مشکوک

چنانچه این شک وجود داشته باشد که در معاملات مؤسسه‌های مالی یا واسطه‌های آنها پول یا دارایی منقول حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی، مورد استفاده قرار می‌گیرد، مورد مشکوک باید پس از شناسایی مشتری به رییس هیأت تحقیقات جرایم مالی گزارش شود.

ارائهٔ گزارش معاملات مشکوک به رییس هیأت تحقیقات جرایم مالی، باید حداکثر ده روز پس از انجام معامله صورت گیرد. در مواردی که تأخیر در ارائهٔ گزارش معاملات مشکوک موجب بروز مشکلاتی شود، گزارش مزبور باید در اختیار دادستان نیز قرار گیرد. اصول و روش‌های ارائهٔ گزارش را رییس هیأت تحقیقات جرایم مالی تعیین می‌کند.

۶-۶- ۵ جرایم و مجازات‌ها

قانون منع پول‌شویی ترکیه، مجازات‌های زیر را برای اشخاصی که مرتکب جرم پول‌شویی می‌شوند، در نظر گرفته است :

۱- اگر فردی مرتکب جرم پول‌شویی شود، به ۲ تا ۵ سال حبس و پرداخت جریمهٔ نقدی معادل پول شسته‌شده، محکوم می‌شود و همهٔ اموال و دارایی‌های وی، شامل عواید حاصل از وجوه کثیف یا معادل ارزش آن ـ درصورتی‌که اموال و دارایی‌ها قابل ضبط نباشند ـ توقیف خواهد شد؛

۲- درصورتی‌که پول کثیف از جرایم تروریستی یا قاچاق مواد یا کالاهایی که قانون منع کرده است، حاصل شود یا چنانچه ارتکاب جرم به‌منظور تأمین منابع لازم برای انجام فعالیت‌های تروریستی باشد، دورهٔ محکومیت مجرم براساس بند یک، کمتر از ٤ سال نخواهد بود؛

۳- ارتکاب جرم توسط افراد زیر محکومیت‌ها را افزایش می‌دهد :

- افرادی که سازمانی را به‌منظور پول‌شویی ایجاد کرده‌اند یا این گونه سازمان‌ها را رهبری می‌کنند یا در آن مشارکت دارند؛

- مقام‌ها یا کارکنان دولت و کارکنان نهادهایی که مشمول قانون بانک‌ها، قانون نظارت بیمه، قانون اجاره، قانون مربوط به حفاظت از ارزش پول ترکیه، قانون فعالیت‌های بازار سرمایه، قانون معاملات و اصول و روش‌های مؤسسه‌های وام‌دهنده و قانون عملیات و پرداخت‌های مؤسسه‌های ویژه مالی می‌شوند؛

- افرادی که با توسل به خشونت یا تهدید یا به وسیله استفاده از سلاح‌های گرم، مرتکب جرم می‌شوند؛

٤- درصورتی‌که نهادهای عمومی مرتکب جرم شوند، علاوه بر اینکه مدیران مرتکب جرایم مزبور به مجازات‌های مشابه محکوم می‌شوند، نهادهای عمومی نیز به پرداخت جرایم نقدی از ۵۰۰ میلیون تا ۵ میلیارد لیر ترکیه محکوم خواهند شد.

۵- چنانچه رؤسا یا خویشاوندان آنها، به‌منظور پنهان‌سازی جرایمی که منشأ عواید غیرقانونی است، مرتکب جرم پول‌شویی شوند، مجازات از یک‌دوم به دو سوم افزایش خواهد یافت.

این قانون، مجازات‌های زیر را برای جرایم مرتبط با پول‌شویی در نظر می‌گیرد :

۱- اشخاص زیر در صورت افشای اطلاعات محرمانه، به یک تا ۳ سال حبس، محکوم می‌شوند. علاوه بر آن، درصورتی‌که مشخص شود افشای اطلاعات به‌منظور بهره‌گیری مادی انجام

گرفته است، بهرهٔ مالی مزبور همراه با عواید آن ضبط خواهد شد :

- رییس هیأت تحقیق و بازرسی جرایم مالی و معاونان وی، کارشناسان بازرسی و کمک کارشناسان جرایم مالی و سایر مقام‌های هیأت مزبور؛

- رییس و اعضای هیأت هماهنگ‌کنندهٔ مبارزه با جرایم مالی؛

- اشخاص حقیقی و نهادهای عمومی که اطلاعات و تخصص آنها در زمینهٔ عملیات مربوط به پول‌شویی است؛

- اشخاصی که به‌عنوان شاهد متخصص در موارد پول‌شویی انجام وظیفه می‌کنند.

۲- افراد زیر نیز مشمول مجازات حبس از شش ماه تا یک سال و پرداخت جریمهٔ نقدی از ۱۲ تا ۱۲۰میلیون لیر ترکیه خواهند شد.

- فردی که از ارائهٔ اطلاعات و اسناد درخواستی رؤسا و سایر مسئولان ذی‌ربط خودداری کند؛

- فردی که اصول تعیین هویت مشتریان خود را در چارچوب تعیین‌شده، رعایت نکرده باشد و اسناد مربوط به آن را به مدت پنج سال نگهداری نکند؛

- فردی که بیانیه‌ها و اطلاعیه‌های شورای وزیران و اجرای آن را در مورد شناسایی و جلوگیری از جرم پول‌شویی نادیده بگیرد[1].

۵-۷ فیلیپین

۱- ۷- ۵ تعریف پول‌شویی

براساس قانون مبارزه با پول‌شویی فیلیپین، پول‌شویی جرمی است که به موجب آن، عواید حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی، به‌منظور قانونی جلوه دادن منشأ آن مبادله می‌شود.

۲- ۷- ۵ نهاد مبارزه‌کننده با پول‌شویی

در فیلیپین به‌منظور مبارزه با پول‌شویی، شورایی با نام «شورای مبارزه با پول‌شویی»، متشکل از رییس بانک مرکزی فیلیپین به‌عنوان رییس شورا، یک نفر از کمیسیون بیمه و رییس کمیسیون بورس و

---

۱. مأخذ : قانون پول‌شویی ترکیه، ۱۹۹۸.

اوراق بهادار ایجاد شده است. این شورا موظف به تشکیل دبیرخانه‌ای است که یک مدیر اجرایی (که برای دوره‌ای پنج ساله انتخاب می‌شود)، آن را سرپرستی خواهد کرد. براساس قانون مبارزه با پول‌شویی فیلیپین، سرپرست دبیرخانه باید عضو کانون وکلا باشد و همهٔ اعضای دبیرخانه نیز باید دست‌کم پنج سال سابقهٔ فعالیت در کمیسیون بیمه یا کمیسیون بورس و اوراق بهادار یا بانک مرکزی فیلیپین را داشته باشند.

۳- ۷- ۵ وظایف و اختیارات نهاد مبارزه‌کننده با پول‌شویی

این اداره وظایف و اختیارات زیر را بر عهده دارد :

الف- وظایف

۱- دریافت گزارش‌های معاملات مشمول قانون مبارزه با پول‌شویی از مؤسسه‌های مالی؛

۲- ملزم ساختن مؤسسه‌های زیر پوشش قانون مبارزه با پول‌شویی به تعیین هویت واقعی مالک ابزار پولی یا درخواست همکاری از دولت‌های خارجی در این زمینه؛

۳- نحوهٔ تعیین اعمال مجازات‌های مدنی و دیگر جرایم تکمیلی و اصلاحی از طریق دادستانی؛

٤- ارسال پروندهٔ شکایت‌ها به دادگستری به‌منظور پیگیری جرم پول‌شویی؛

۵- انجام بررسی و تحقیق در زمینهٔ معاملات زیر پوشش قانون، فعالیت‌های پول‌شویی و سایر موارد سرپیچی از قانون مبارزه با پول‌شویی؛

٦- مصادره و توقیف ابزارهای پولی یا دارایی‌های ناشی از هر نوع فعالیت غیرقانونی؛

۷- به‌کارگیری و اعمال اقدام‌های لازم و ضروری براساس قانون، به‌منظور مبارزه با پول‌شویی؛

۸- دریافت و پاسخ به تقاضاهای کشورهای دیگر به‌منظور همکاری در زمینهٔ سیاست‌های ضدپول‌شویی؛

۹- گسترش برنامه‌های آموزشی در زمینهٔ اثرهای زیانبار پول‌شویی، شیوه‌ها و روش‌های مورد استفاده در پول‌شویی، ابزارهای کاربردی جلوگیری از پول‌شویی و روش‌های مؤثر در تعقیب و مجازات مجرمان؛

۱۰- همکاری با اداره‌ها، سازمان‌ها، نهادها یا دستگاه‌های دولتی که در زمینهٔ مبارزه با پول‌شویی فعالیت می‌کنند، مبنی بر استفاده از کارکنان، امکانات و منابع نهادهای مزبور به‌منظور برخورد قاطع برای جلوگیری، شناسایی و بررسی جرایم مربوط به پول‌شویی و تعقیب کیفری مجرمان.

ب- اختیارات

۱- صدور دستور مسدود کردن حساب سپرده یا هر حساب مشابه دیگر که احتمال ارتباط آن با یک فعالیت غیرقانونی وجود داشته باشد، برای دورهٔ حداکثر ۱۵ روزه (که توسط دادگاه قابل تمدید است).

۲- بازرسی حساب سپرده یا سرمایه‌گذاری مؤسسه‌های بانکی یا مؤسسه‌های مالی غیربانکی که احتمال ارتباط آن با جرم پول‌شویی وجود داشته باشد، بنابر حکم دادگاه صلاحیت‌دار.

۳- پذیرش یا رد درخواست همکاری یک کشور خارجی که پاسخ به درخواست همکاری، در موارد زیر صورت می‌گیرد :

- بررسی، توقیف و مصادرهٔ دارایی‌های حاصل از فعالیت غیرقانونی، براساس قانون مبارزه با پول‌شویی؛
- ارائهٔ اطلاعات مورد نیاز کشور خارجی، براساس قانون مبارزه با پول‌شویی؛
- درخواست حکم سلب مالکیت ابزارهای پولی یا دارایی از دادگاه؛
- درخواست همکاری از دولت‌های خارجی.

قانون مبارزه با پول‌شویی فیلیپین، کمیتهٔ نظارتی کنگره را که متشکل از ۷ عضو مجلس سنا و ۷ عضو مجلس نمایندگان است، برای تصویب مقررات مربوط به قانون مبارزه با پول‌شویی که توسط بانک مرکزی فیلیپین، کمیسیون بیمه و کمیسیون بورس و اوراق بهادار تدوین می‌شود، در نظر گرفته است. نظارت بر اجرای قانون مبارزه با پول‌شویی و اصلاح و بازنگری مقررات مربوط به آن از اختیارات کمیتهٔ مزبور محسوب می‌شود.

۴- ۷- ۵ مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون

مؤسسه‌های زیر پوشش قانون مبارزه با پول‌شویی فیلیپین عبارتند از :

۱- بانک‌ها، مؤسسه‌های غیربانکی، مؤسسه‌های نیمه‌بانکی، نهادهای سرمایه‌گذاری و همهٔ مؤسسه‌های مشابه دیگر و مؤسسه‌های تابع و مؤسسه‌های زیر نظارت بانک مرکزی فیلیپین؛

۲- شرکت‌های بیمه و همهٔ مؤسسه‌های زیر نظارت کمیسیون بیمه؛

۳- معامله‌گران اوراق بهادار، کارگزاران، مؤسسه‌های سرمایه‌گذاری و دیگر نهادهای مشابه که به مدیریت سرمایه‌گذاری روی اوراق بهادار می‌پردازند و مشاوران سرمایه‌گذاری؛

٤- صندوق‌های سرمایه‌گذاری، شرکت‌های سرمایه‌گذاری با سرمایهٔ ثابت، صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشترک و نهادهای مشابه؛

۵- صرافی‌ها، دادوستدکنندگان پول، شرکت‌های فعال در زمینهٔ پرداخت، حواله و انتقال پول و نهادهای مشابه؛

٦- سایر نهادهای دادوستدکنندهٔ ارز، کالا یا ابزارهای مشتق مربوط، اجناس گران‌قیمت، جایگزین‌های نقد و ابزارهای پولی مشابه یا دارایی‌های زیر نظارت کمیسیون بورس و اوراق بهادار.

براساس این قانون، معاملاتی زیر پوشش آن قرار می‌گیرند که مبلغ آنها (یک یا چند معامله یا ترکیبی از معاملات) از ٤ میلیون پزو فیلیپین یا معادل ارزی آن بیشتر باشد.

۵- ۷- ۵ وظایف مؤسسه‌ها و نهادها

مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون، مکلف به انجام وظایف زیرند :

الف- شناسایی مشتری

این مؤسسه‌ها موظف‌اند، هویت واقعی مشتریان خود را براساس مدارک رسمی شناسایی و ثبت کنند و به‌منظور تعیین و تأیید هویت واقعی مشتریان خود و در مواردی که مشتری شخص حقوقی است، تعیین و تأیید هویت قانونی و ساختار سازمانی آن و شناسایی اشخاصی که به نمایندگی از آن فعالیت می‌کنند، به سیستمی ویژه مجهز باشند. به‌علاوه، براساس قوانین موجود مکلف‌اند، از افتتاح حساب‌های بی‌نام، حساب‌هایی با اسامی جعلی و سایر حساب‌های مشابه خودداری کنند.

ب- ثبت و نگهداری اطلاعات مشتری

اطلاعات مربوط به معاملات مؤسسه‌های مشمول قانون باید به مدت پنج سال پس از تاریخ انجام معامله نگهداری شود. در مورد حساب‌هایی که بسته می‌شوند، اطلاعات مربوط به شناسایی مشتریان، سابقهٔ حساب‌ها و مکاتبات تجاری نیز باید به پنج سال پس از تاریخ بسته شدن حساب نگهداری شود.

ج- گزارش‌دهی معاملات مشکوک

براساس این قانون، مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون مکلف‌اند، گزارش مربوط به معاملات مشکوک را ظرف ۵ روز پس از تاریخ انجام معامله (غیراز مواردی که مقام مسئول مدت زمانی را تا

حداکثر ۱۰ روز تعیین می‌کند) به شورای مبارزه با پول‌شویی گزارش کنند. مؤسسه‌ها و نهادهای مزبور و کارمندان، نمایندگان و مشاوران آنها، هنگام گزارش معاملات به شورای مبارزه با پول‌شویی، از هر نوع ارتباط مستقیم یا غیرمستقیم با شخص، نهاد و مؤسسه‌ای که محتوای گزارش معاملات یا هر نوع اطلاعات دیگری به آن مربوط می‌شود، منع شده‌اند. تخلف از این مسئله برای کارمندان، نمایندگان و مشاوران اشخاص، مؤسسه‌ها و نهادهای مزبور تعهد کیفری به دنبال خواهد داشت.

٦- ٧- ٥ جرایم و مجازات‌ها

در فیلیپین، قانون مبارزه با پول‌شویی، مجازات‌های زیر را برای جرم پول‌شویی و جرایم وابسته به آن مانند قصور در نگهداری سوابق، گزارش‌دهی غیرواقعی و نقض اصل محرمانه نگه‌داشتن اطلاعات در نظر می‌گیرد :

۱- اگر فردی، با آگاهی از اینکه ابزار پولی یا یک مال به درآمدهای حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی مربوط می‌شود، به دادوستد یا تلاش برای دادوستد با آن ابزار پولی یا مال بپردازد، به ۷ تا ١٤ سال حبس و پرداخت جریمه‌ای از ۳ میلیون پزو (واحد پول فیلیپین) تا دو برابر ارزش ابزار پولی یا مال یادشده محکوم می‌شود؛

۲- اگر شخصی، با آگاهی از اینکه ابزار پولی یا مال، در برگیرندهٔ درآمدهای حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی است، به انجام فعالیت یا تلاش برای انجام فعالیتی بپردازد که به جرم پول‌شویی کمک کند، به ٤ تا ۷ سال حبس یا جریمه‌ای از ۱۰۰ هزار تا ۵۰۰ هزار پزو یا هر دو محکوم خواهد شد؛

۳- اگر فردی، با آگاهی از اینکه یک ابزار پولی یا مالی، براساس قانون، باید به شورای مبارزه با پول‌شویی اعلام شود، از این کار سر باز زند، به ٦ ماه تا ٤ سال حبس یا پرداخت جریمه‌ای از ۱۰۰ هزار تا ۵۰۰ هزار پزو یا هر دو، محکوم می‌شود؛

٤- قصور در نگهداری سوابق، مجازاتی برابر شش ماه تا یک سال حبس یا پرداخت جریمه‌ای از ۱۰۰ هزار تا ۵۰۰ هزار پزو یا هر دو را درپی خواهد داشت؛

۵- هر فردی که با سوءنیت، گزارش و اطلاعات نادرستی را دربارهٔ معاملات مشکوک به پول‌شویی ارائه کند، به ٦ ماه تا ٤ سال حبس و پرداخت جریمه‌ای از ۱۰۰ هزار تا ۵۰۰ هزار پزو محکوم می‌شود؛

۶- اگر مجرم، شرکت، مؤسسه یا شخص حقوقی دیگری باشد، مسئولیت جرم به عهدهٔ کارکنان مسئولی است که یا در ارتکاب جرم شریک بوده یا آگاهانه اجازهٔ ارتکاب جرم را به مجرم داده یا در جلوگیری از آن کوتاهی کرده‌اند. در مواردی که مجرم شخص حقوقی باشد، دادگاه می‌تواند مجوز فعالیت او را تعلیق یا لغو کند. اشخاص خارجی که مرتکب جرم می‌شوند، علاوه بر اعمال مجازات‌های در نظر گرفته شده، به کشورشان بازگردانده خواهند شد؛

۷- افشای اطلاعات محرمانه، مجازاتی معادل ۳ تا ۸ سال حبس و پرداخت جریمهٔ نقدی از ۵۰۰ هزار تا یک میلیون پزو را برای اشخاص درپی دارد.

۸-۵ کانادا

۱- ۸- ۵ تعریف پول‌شویی

برای پول‌شویی در قانون عواید حاصل از جرم (پول‌شویی) کانادا، به قوانین کیفری شامل قانون کنترل مواد مخدر، قانون مالیات، قانون گمرک و قانون فساد مالی مقام‌های دولتی استناد و پول‌شویی به‌صورت مجموعه‌ای از جرایم ملحوظ در قوانین مزبور، تعریف شده است.

۲- ۸- ۵ نهاد مبارزه‌کننده با پول‌شویی

در قانون عواید حاصل از جرم پول‌شویی کانادا، ایجاد نهادی مستقل با نام «مرکز معاملات مالی و تحلیل گزارش‌های کانادا»، پیشنهاد شده است. این مرکز می‌تواند به‌صورت نهادی زیر نظر ملکه فعالیت کند. مرکز یادشده بازوی کمکی و اطلاع‌رسانی نهادهای مجری قانون، برای کشف، شناسایی و جلوگیری از پول‌شویی از طریق گردآوری، تجزیه و تحلیل و ارزیابی اطلاعات، ایجاد اطمینان نسبت به محرمانه نگه‌داشتن اطلاعات، تلاش در زمینهٔ افزایش آگاهی و درک عمومی درباره موضوع‌های مربوط به پول‌شویی و فراهم آوردن زمینه‌های لازم برای اجرای قانون مبارزه با پول‌شویی است. مسئولیت این مرکز به عهده یکی از اعضای شورای سلطنتی کاناداست که سیاست‌ها و جهت‌گیری‌های راهبردی آن را تعیین می‌کند. رییس اجرایی مرکز، مدیری است که توسط رییس شورای سلطنتی کانادا تعیین می‌شود و براساس اختیاراتی که به وی تفویض می‌شود، مسئولیت نظارت بر فعالیت‌های مرکز و کارکنان آن را برعهده دارد.

۳- ۸- ۵ وظایف و اختیارات نهاد مبارزه‌کننده با پول‌شویی

برخی از مهم‌ترین وظایف و اختیارات «مرکز معاملات مالی و تحلیل گزارش‌های کانادا» عبارت است از :

الف- وظایف

- دریافت اطلاعات ارسالی از سوی مؤسسه‌های مالی مشمول قانون، نهادهای مجری قانون، مؤسسه‌ها یا نهادهای دولتی، واحدهای اطلاعات مالی کشورهای خارجی و دیگر اطلاعات مربوط به معاملات مشکوک به پول‌شویی که به‌صورت اختیاری برای مرکز فراهم می‌شود؛
- گردآوری اطلاعات مربوط به فعالیت‌های پول‌شویی؛
- تجزیه و تحلیل و ارزیابی گزارش‌ها و اطلاعات؛
- نگهداری گزارش‌ها و اطلاعات جمع‌آوری‌شده؛
- ارائهٔ اطلاعات به پلیس، گمرک و ادارهٔ درآمد کانادا، واحد ناظر بر اوراق بهادار و ادارهٔ شهروندی و مهاجرت به‌منظور جلوگیری از پول‌شویی.

ب- اختیارات

- امضای یادداشت تفاهم و توافقنامه‌هایی در خصوص استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی با یک بخش، ایالت یا یک نهاد دولتی، یا با هرشخص و سازمان دیگر در داخل یا خارج از کانادا؛
- انعقاد قرارداد با مؤسسه یا نهاد یک کشور خارجی در زمینهٔ مبادلهٔ اطلاعات به‌منظور جلوگیری از پول‌شویی و جرم‌های مشابه، با تصویب وزیر مربوط؛
- تحقیق دربارهٔ روند و گسترش حوزهٔ پول‌شویی و بهبود روش‌های پیشگیری و مبارزه با پول‌شویی؛
- انجام اقدام‌هایی به‌منظور آگاه‌سازی اشخاص و نهادهای مشمول قانون و عموم مردم از ماهیت و گستره پول‌شویی در کانادا و اقدام‌های انجام‌شده برای شناسایی و جلوگیری از پول‌شویی و اثربخشی اقدام‌های مزبور؛
- مدیر مرکز معاملات مالی و تحلیل گزارش‌های کانادا موظف است، گزارش عملکرد سالانه (سال قبل مرکز) و نیز دستورالعمل‌های مدیریتی و سیاست‌های مرکز را در راستای حمایت از حقوق و آزادی‌های افراد، حداکثر تا ۳۰ سپتامبر هر سال برای وزیر، ارسال کند و وزیر نیز باید یک نسخه از گزارش مزبور را به مجلس ارائه دهد.

پنج سال پس از اجرای این قانون، کمیته‌ای که با هدف بررسی نحوهٔ اجرای قانون توسط مجلس تشکیل می‌شود، باید، گزارشی از نحوهٔ عملکرد و در صورت نیاز تغییرات الزامی در قانون به مجلس ارائه کند.

٤- ۸- ٥ مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون

اشخاص، مؤسسه‌ها و سازمان‌های زیر ملزم به رعایت قانون منع پول‌شویی هستند :

- بانک‌ها و مؤسسه‌های اعتباری غیربانکی؛
- صندوق‌های سرمایه‌گذاری، شرکت‌های سرمایه‌گذاری و واسطه‌های بازار سرمایه؛
- بورس اوراق بهادار، شرکت‌های کارگزاری، صرافان و مؤسسه‌های مجاز فعال در چارچوب قوانین بورس؛
- وام‌دهندگان، شرکت‌های مالی و شرکت‌های کارگزاری ارائه‌دهندهٔ وام؛
- واسطه‌های بورس فلزات قیمتی، فروشندگان فلزات و سنگ‌های قیمتی و جواهرآلات؛
- شرکت‌های ارائه‌دهندهٔ خدمات پستی و شرکت‌های حمل و نقل؛
- مشاوران املاک یا اشخاص واسطه در خرید و فروش املاک؛
- شرکت‌های بیمه‌ای و مؤسسه‌های مالی خصوصی؛
- مدیران شرکت‌های بخت‌آزمایی.

٥- ۸- ٥ وظایف مؤسسه‌ها و نهادها

وظایف و تکالیف مؤسسه‌های مالی و اعتباری عبارت است از :

الف- شناسایی مشتری

- مؤسسه‌های مالی و اعتباری مکلف‌اند، هویت و نشانی مشتریان خود را پیش از گشودن حساب‌های عادی یا حساب‌های پس‌انداز یا انجام هرگونه معاملهٔ تجاری، شناسایی کنند؛
- هویت یک شخص حقیقی با ارائهٔ اصل و تصویر یک سند رسمی معتبر و یک قطعه عکس بررسی و مشخص می‌شود و شخص حقوقی نیز با ارائهٔ سندی که مؤید ثبت قانونی باشد، شناسایی می‌شود؛

– مدیران، کارکنان یا کارگزارانی که به نمایندگی از سوی شخص ثالث معامله‌ای را انجام می‌دهند، باید علاوه بر ارائهٔ مدارک یادشده، مدارک تأییدشده‌ای از مالکان ذی‌نفع نیز ارائه دهند.

ب– ثبت و نگهداری سوابق مشتری

مؤسسه‌های مالی و اعتباری مکلف‌اند، سوابق زیر را به‌صورت محرمانه نگهداری کنند و در صورت لزوم، آن را فقط در اختیار مرکز معاملات مالی و تحلیل گزارش‌های کانادا، مراجع رسیدگی‌کننده به جرم و دادگاه‌ها قرار دهند :

– سوابق شناسایی مشتری در یک دورهٔ معین، پس از بسته شدن حساب یا پایان روابط تجاری؛

– سوابق معاملاتی که توسط مشتری انجام گرفته است و گزارش معاملات مشکوک در یک دوره معین، پس از انجام معامله.

ج– گزارش‌دهی معاملات مشکوک

– مؤسسه‌های مالی و اعتباری موظف‌اند، اطلاعاتی را دربارهٔ مبدأ و مقصد پول موردنظر، هدف از انجام معامله و هویت طرف‌های معامله (برای معاملاتی که مبلغ آنها بیش از سقف تعیین‌شده در قانون باشد)، دریافت و به مرکز معاملات مالی و تحلیل گزارش‌های کانادا ارسال کنند؛

– مؤسسه‌های مالی و اعتباری موظف‌اند، گزارش معاملات مشکوک یا معاملاتی را که به‌نظر می‌رسد عواید حاصل از آنها در نتیجهٔ پول‌شویی یا ارتکاب به جرایم مندرج در قانون، به‌دست آمده است، به مرکز معاملات مالی و تحلیل گزارش‌های کانادا ارائه کنند.

٦– ۸– ۵ جرایم و مجازات‌ها

قانون عواید حاصل از جرم پول‌شویی کانادا برای جرایم مرتبط با پول‌شویی، مجازات‌های زیر را پیش‌بینی کرده است :

۱– هر شخص یا نهادی که آگاهانه یکی از موارد زیر را – که در قانون به آن اشاره شده است – نقض کند، مجرم شناخته می‌شود :

– قصور در نگهداری اطلاعات مربوط به فعالیت‌های مالی؛

– افشای اطلاعات معاملات مشکوک و دیگر اطلاعاتی که براساس قانون باید محرمانه باشند؛

– استفاده از اطلاعات موضوع قانون با هدفی غیر از آنچه در قانون به آن اشاره شده است؛

– عدم همکاری با بازرسان و مأموران تحقیق در زمینهٔ پول‌شویی.

۲- هر شخص یا نهادی که آگاهانه در گزارش‌دهی معاملات مشکوک به پول‌شویی به مرکز معاملات مالی و تحلیل گزارش‌های کانادا قصور کند، مجرم شناخته شده و به مجازات‌های زیر محکوم می‌شود :

الف- در محاکمهٔ سریع و بدون طی مراحل عادی

- برای نخستین بار، حداکثر ۵۰۰ هزار دلار کانادا یا حداکثر ٦ ماه حبس یا هر دو؛

- برای دفعات بعد، حداکثر یک میلیون دلار کانادا یا حداکثر یک سال حبس یا هر دو؛

ب- در محاکمه براساس کیفرخواست : **حداکثر ۲ میلیون دلار جریمه یا حداکثر ۵ سال حبس یا هر دو.**

۳- هر شخص یا نهادی که اطلاعات مربوط به معاملات مشکوک را گزارش نکند، مجرم شناخته می‌شود و :

الف- به سرعت و بدون طی مراحل عادی محاکمه خواهد شد؛

ب- براساس کیفرخواست محاکمه و به حداکثر دو سال حبس محکوم خواهد شد.

٤- هر شخص یا نهادی که در گزارش‌دهی معاملات مالی یا در نگهداری فهرست اسامی مشتریان موضوع گزارش‌دهی این معاملات قصور کند، مجرم شناخته می‌شود و به سرعت و بدون طی مراحل عادی، محاکمه و به پرداخت جریمهٔ نقدی معادل ۵۰۰ هزار دلار برای مرحلهٔ اول و یک میلیون دلار برای دفعات بعد، محکوم خواهد شد.

۵- هرگاه مدیران یا کارکنان اشخاص حقوقی و اشخاص وابسته به شخص حقیقی مرتکب یکی از جرایم موضوع قانون شوند، کارمندان یا مدیران اشخاص حقوقی که در ارتکاب جرم مشارکت یا معاونت داشته باشند – خواه شخص حقیقی یا حقوقی زیر پیگرد قرار گیرد و محکوم شود یا نشود – مجرم شناخته می‌شوند و مجازات خواهند شد[1].

---

۱. مأخذ: قانون عواید حاصل از جرم پول‌شویی کانادا، ۲۰۰۱ .

۹-۵ کره‌جنوبی

۱- ۹- ۵ تعریف پول‌شویی

در «قانون عواید حاصل از جرم پول‌شویی کره‌جنوبی»، پول‌شویی عبارت است از :

۱- فعالیت‌های مجرمانهٔ موضوع مادهٔ ۳ قانون عواید حاصل از جرم (پنهان‌سازی، تحصیل و تصرف عواید حاصل از جرم و منشأ آن یا تغییر شکل عواید حاصل از جرم، به‌گونه‌ای که تصور شود به شکل قانونی به‌دست آمده است)؛

۲- پنهان‌سازی، تحصیل و تصرف دارایی‌ها یا منشأ آنها یا مخفی کردن دارایی‌ها، به‌منظور ارتکاب جرایم موضوع مادهٔ ۹ قانون مجازات فراریان مالیاتی، مواد ۲٦۹ و ۲۷۰ قانون گمرک یا مواد ٦ و ۸ قانون مربوط به اشد مجازات جرایم خاص.

۲- ۹- ۵ نهاد مبارزه‌کننده با پول‌شویی

در کره‌جنوبی، نهاد مسئول مبارزه با پول‌شویی، «واحد اطلاعات مالی» است که در وزارت اقتصاد و دارایی تشکیل می‌شود. جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات دریافتی از مؤسسه‌های مشمول قانون، گزارش معاملات مشکوک، بازرسی و نظارت بر عملکرد مؤسسه‌های مالی و همکاری و تبادل اطلاعات با نهادهای مبارزه با پول‌شویی خارجی، از مهم‌ترین وظایف واحد اطلاعات مالی به‌شمار می‌رود.

۳- ۹- ۵ وظایف و اختیارات نهاد مبارزه‌کننده با پول‌شویی

این واحد به‌منظور انجام وظایف خود از اختیارات زیر برخوردار است :

۱- درخواست مدارکی به‌منظور تحلیل اطلاعات معاملات مالی از رؤسای سازمان‌های اجرایی، مؤسسه‌های اعتباری و سایر نهادهای مشمول قانون؛

۲- اعمال تنبیه‌های انضباطی در مورد مؤسسه‌های مالی، مدیران و کارکنان آنها در صورت تخلف از قانون؛

۳- تفویض اختیار بازرسی از سوی رییس واحد اطلاعات مالی به رییس بانک کره‌جنوبی، رییس خدمات نظارت مالی و سایر نهادهای تعیین‌شده توسط دولت.

براساس «قانون گزارش‌دهی معاملات مالی کره‌جنوبی»، ساختار سازمانی واحد اطلاعات مالی توسط حکم هیأت دولت تعیین می‌شود. همچنین مطابق قانون، این واحد موظف است، در زمینهٔ تعداد گزارش‌های دریافت‌شده از سوی مؤسسه‌های مالی، دادوستدهای مالی، تبادل اطلاعات با دیگر واحدهای مالی و سایر اطلاعات مربوط به عملکرد خود، پاسخگوی مجلس ملی باشد.

٤- ۹- ۵ مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون

قانون گزارش معاملات مالی کره، مؤسسه‌ها و نهادهای زیر را با نام «مؤسسه‌های مالی»، به رعایت مواردی در زمینهٔ شناسایی مشتری، گزارش‌دهی معاملات و ثبت و نگهداری اسناد و مدارک، مکلف کرده است :

- بانک کره، بانک توسعهٔ کره، بانک صادرات و واردات کره، بانک صنعتی کره و مؤسسه‌های مالی، مشمول قانون بانکداری؛
- بانک اعتبارات درازمدت، مشمول قانون فعالیت‌های مالی درازمدت؛
- بانک‌های تجاری مشمول قانون بانک‌های تجاری؛
- شرکت‌های مالی، صندوق‌های پس‌انداز و اتحادیه‌های آنها، مشمول قانون شرکت‌های مالی وصندوق‌های پس‌انداز؛
- تعاونی‌های کشاورزی و اتحادیه ملی تعاونی‌های ماهیگیری، مشمول قوانین تعاونی‌های کشاورزی و تعاونی‌های ماهیگیری؛
- تعاونی‌های اعتباری و انجمن مرکزی تعاونی‌های اعتباری، مشمول قانون تعاونی‌های اعتباری؛
- شرکت‌های سرمایه‌گذاری و شرکت‌های مدیریت سرمایه‌گذاری؛
- شرکت‌های اوراق بهادار، شرکت‌های کارگزاری و مؤسسه‌های نقل و انتقال سهام مشمول قانون، بورس و اوراق بهادار و شرکت‌های مدیریت دارایی براساس قانون شرکت‌های سرمایه‌گذاری؛
- بیمه‌گران، براساس قانون بیمه؛
- شرکت‌های ناشر قراردادهای آتی، مشمول قانون دادوستد قراردادهای آتی؛
- سایر اشخاصی که به انجام معاملات مالی موضوع این قانون اقدام می‌کنند.

۵- ۹- ۵ وظایف مؤسسه‌ها و نهادها

وظایف و تکالیف مؤسسه‌های مالی مشمول قانون عبارت است از :

۱- مؤسسه‌های مالی موظف‌اند، گزارش‌های زیر را بی‌درنگ به رییس «واحد اطلاعات مالی کره» و به روشی که براساس مصوبات یا حکم هیأت وزیران تعیین می‌شود، ارائه کنند :

- گزارش معاملات مالی با مبلغی بیش از سقف تعیین‌شده در مصوبهٔ هیأت دولت؛ در مواردی که دلایلی مستند مبنی بر غیرقانونی بودن دارایی‌های حاصل از معاملات مالی یادشده وجود داشته باشد یا احتمال رود، اشخاصی که در ارتباط با این معاملات هستند، مرتکب پول‌شویی شده‌اند؛

- گزارش معاملات مالی تقسیم‌شده؛ درصورتی‌که کل مبلغ معامله (که به اجزای کوچک‌تری تقسیم شده)، بیش از سقف تعیین‌شده در حکم هیأت وزیران باشد و دلایلی مستند حاکی از آن باشد که شخص وجوه یادشده را با هدف فرار از عواقب غیرقانونی عواید مزبور، تقسیم کرده است. همچنین، در مواردی که مؤسسهٔ مالی مطلع شود وجوه دریافتی، ناشی از عواید حاصل از جرم بوده یا طرف معامله، مرتکب عملی شده است که براساس قانون، جرم محسوب می‌شود، مکلف است موضوع را بی‌درنگ به نهادهای مسئول اجرای قانون گزارش دهد.

۲- در مواردی که مبلغ دارایی‌های حاصل از معاملات مالی کمتر از سقف تعیین‌شده در حکم هیأت دولت باشد، چنانچه دلایل مستندی مبنی بر غیرقانونی بودن دارایی‌های مزبور یا احتمال ارتکاب جرم پول‌شویی توسط افراد مرتبط با معاملات وجود داشته باشد، مؤسسه‌های مالی می‌توانند گزارشی از معاملات را به رییس واحد اطلاعات مالی ارائه کنند.

۳- مؤسسه‌های مالی موظف‌اند، در گزارش‌های ارسالی به واحد اطلاعات مالی، دلایل مستند مبنی بر مشکوک بودن معاملات ارائه دهند.

٤- مؤسسه‌های مالی مکلف‌اند، مدارک و اسناد زیر را که مربوط به گزارش‌های ارسالی به واحد اطلاعات مالی است، دست‌کم ۵ سال پس از تاریخ ارسال گزارش‌ها، براساس حکم هیأت دولت نگهداری کنند :

- مدارک مربوط به شناسایی نام واقعی اشخاص مرتبط با معاملات مالی؛
- اطلاعات مربوط به معاملات مالی؛
- مدارک مستند مشکوک بودن معاملات گزارش‌شده.

۵- کارکنان مؤسسه‌های مالی که گزارش‌هایی را براساس قانون گزارش معاملات مالی به واحد

اطلاعات مالی ارسال می‌کنند، نباید اطلاعات مربوط به این گزارش‌ها را برای اشخاص مرتبط با معاملات مالی مزبور یا وابستگان آنها افشا کنند.

٦- در بند پایانی این ماده تأکید شده است که گزارش‌های ارسالی توسط مؤسسه‌های مالی تعهدی را مبنی بر جبران خسارت‌های وارد به اشخاص مرتبط با معاملات مالی گزارش‌شده برای مؤسسه - مگر در مواقعی که گزارش‌هایی خلاف واقع به‌دلیل قصور مؤسسه مالی، به واحد اطلاعات مالی ارسال شود- ایجاد نخواهد کرد.

۷- در یکی دیگر از مواد قانون گزارش معاملات مالی کره، مؤسسه‌های مالی برای تسهیل در گزارش‌دهی و جلوگیری از پول‌شویی، باید موارد زیر را رعایت کنند :

- ایجاد سیستم‌های گزارش‌دهی داخلی و تعیین مسئول مربوط؛
- تدوین و به‌کارگیری دستورالعملی به‌منظور جلوگیری از پول‌شویی؛
- آموزش به مدیران و کارکنان به‌منظور جلوگیری از پول‌شویی.

٦- ۹- ۵ جرایم و مجازات‌ها

در قانون عواید حاصل از جرم کره، مجازات جرم پول‌شویی به‌صورت زیر در نظر گرفته شده است :

۱- اگر فردی مرتکب یکی از جرایم زیر شود یا به آن اقدام کند، به حداکثر ۵ سال زندان یا پرداخت جریمه‌ای معادل ۳۰ میلیون وون[1] (واحد پول کره‌جنوبی است) محکوم خواهد شد :

- پنهان‌سازی، تحصیل و تصرف عواید حاصل از جرم؛
- پنهان‌سازی منشأ عواید حاصل از جرم؛
- پنهان‌سازی عواید حاصل از جرم به‌منظور انجام جرایم خاص یا تغییر شکل عواید حاصل از جرم به گونه‌ای که تصور شود عواید یادشده، از راه قانونی به‌دست آمده است.

۲- اگر شخصی با قصد ارتکاب جرایم یادشده، زمینه‌های ارتکاب آنها را فراهم کند، به حداکثر ۲ سال حبس یا پرداخت جریمه‌ای معادل ۱۰ میلیون وون، محکوم می‌شود.

۳- شخصی که آگاهانه عواید حاصل از جرم را بپذیرد، به حداکثر ۳ سال زندان یا پرداخت ۱۰

1. Won.

میلیون وون محکوم می‌شود. این جریمه شامل اشخاصی که در اجرای وظایف قانونی خود، عواید حاصل از جرم را می‌پذیرند، نمی‌شود. همچنین اشخاصی که به‌منظور اجرای وظایفی که براساس قرارداد به عهدهٔ آنها گذاشته شده است، عواید حاصل از جرم را بپذیرند، مشروط به اینکه در زمان انعقاد قرارداد مطلع نباشند، اجرای چنین وظایفی منجر به دریافت عواید حاصل از جرم می‌شود، مشمول جریمهٔ مزبور نخواهند بود.

٤- نقض هر یک از موارد زیر مجازاتی معادل ۲ سال حبس یا حداکثر ۱۰ میلیون وون جریمهٔ نقدی را در پی‌خواهد داشت :

- افرادی که از طرف مؤسسه‌های مالی به‌کار گرفته می‌شوند، به محض آگاهی از غیرقانونی بودن عواید حاصل از معاملات مالی یا ارتکاب جرم طرف مقابل معامله (براساس بند یک)، موظف‌اند موضوع را بدون درنگ به نهادهای مسئول اجرای قانون گزارش کنند؛

- اشخاصی که در مؤسسه‌های مالی فعالیت می‌کنند، نباید محتوای گزارش‌های موضوع بند پیش را در اختیار طرف مقابل معامله یا هر شخص وابسته به وی قرار دهند.

۵- در مواردی که نمایندهٔ شخص حقوقی، عامل، کارکنان یا هر شخص دیگری که به استخدام شخص حقیقی یا حقوقی درآمده است، مرتکب هر یک از جرایم مزبور شود، .گذشته از اینکه شخص مجرم مجازات می‌شود، شخص حقیقی یا حقوقی نیز مجازات خواهد شد.

جرایم مرتبط با پول‌شویی

در قانون گزارش‌دهی معاملات کره، جرایم مرتبط با پول‌شویی شناسایی و مجازات‌های زیر برای این جرایم در نظر گرفته شده است :

۱- هر شخصی که مرتکب یکی از موارد زیر شود، به حداکثر ۵ سال حبس یا حداکثر پرداخت ۳۰ میلیون وون محکوم خواهد شد :

- با سوءاستفاده از موقعیت رسمی خود، اسناد نگهداری‌شده توسط مؤسسه‌های مالی را به‌دست آورد یا از آنها نسخه‌برداری کند یا اطلاعات و اسناد مربوط به معاملات مالی را از رییس مؤسسهٔ مالی درخواست کند. دسترسی رییس واحد اطلاعات مالی به اصل یا رونوشت مدارک و اسناد مؤسسه‌های مالی به‌منظور اطمینان از رعایت الزام‌های بیان‌شده برای ارسال گزارش‌ها و دسترسی به

اطلاعات معاملات مالی به‌منظور تحلیل، جرم محسوب نخواهد شد و از این مسئله مستثناست[1]؛

- اگر اطلاعات معاملات مالی خاصی را که بر حسب وظیفه به‌دست آورده است، افشا کند یا آنها را برای هدفی غیر از آنچه در قانون تعیین‌شده، مورد استفاده قرار دهد یا اطلاعات موردنظر را برای هدفی غیر از آنچه در قانون مشخص شده است، درخواست کند.

۲- ارتکاب هر یک از موارد زیر، مجازاتی معادل حداکثر یک سال حبس یا حداکثر پرداخت ۵ میلیون وون، در پی خواهد داشت :

- ارائهٔ گزارش‌های خلاف واقع در مورد معاملات مشکوک و معاملات مالی با مبلغی بیش از سقف تعیین‌شده در قانون؛

- افشای اطلاعات معاملات مالی به اشخاص مرتبط با این معاملات یا وابستگان آنها.

۳- اشخاصی که مرتکب جرایم بند ۱ و ۲ می‌شوند، به حبس و جزای نقدی (یا هر دو)، محکوم خواهند شد.

٤- هرگاه نمایندهٔ شخص حقوقی، عامل و کارکنان شخص حقوقی یا حقیقی در ارسال اسناد و مدارک تعیین‌شده در قانون، به‌منظور بررسی و تحقیق جرم پول‌شویی کوتاهی کنند، گذشته از اینکه مجرم واقعی مجازات خواهد شد، شخص حقیقی یا حقوقی نیز به پرداخت جریمهٔ نقدی تعیین‌شده به دلیل کوتاهی در ارسال اسناد و مدارک محکوم می‌شود.

۵- اشخاصی که مرتکب یکی از موارد زیر شوند به پرداخت جریمهٔ نقدی که توسط رییس واحد اطلاعات مالی کره و براساس حکم هیأت دولت تعیین و اخذ می‌شود، محکوم خواهند شد :

- کوتاهی در گزارش‌دهی معاملات مشکوک و معاملات مالی با مبلغی بیش از سقف تعیین‌شده در قانون؛

- نپذیرفتن احکام و دستورهای واحد اطلاعات مالی کره - در راستای اختیارات قانونی این واحد- یا مداخله و طفره رفتن از آنها؛

- ارائهٔ اطلاعات مربوط به معاملات مالی خاص به مؤسسه‌های غیرمسئول[2].

---

۱. بنابر «قانون گزارش‌دهی معاملات مالی کره»، این موضوع از اختیارات «واحد اطلاعات مالی» است.

۲. مأخذ: قانون معاملات مالی کره‌جنوبی، ۲۰۰۱ .

۱۰-۵ یوگسلاوی

۱- ۱۰- ۵ تعریف پول‌شویی

براساس قانون پول‌شویی یوگسلاوی، جرم پول‌شویی به‌صورت زیر تعریف می‌شود :

۱- پنهان‌سازی یا تغییر منشأ پول یا محل سپرده‌گذاری آن، مخفی کردن هدف به‌کارگیری دارایی و عواید حاصل از انجام فعالیت‌های ممنوع؛

۲- مبادله یا انتقال اموال حاصل از فعالیت‌های ممنوع؛

۳- تحصیل، تملک یا استفاده از اموال حاصل از انجام فعالیت‌های ممنوع؛

٤- پنهان‌سازی مال و سرمایه‌های اجتماعی – که به‌صورت غیرقانونی به‌دست آمده است، در فرایند انتقال مالکیت شرکت‌ها.

۲- ۱۰- ۵ نهاد مبارزه‌کننده با پول‌شویی

براساس قانون پول‌شویی یوگسلاوی، امور مربوط به جمع‌آوری، پردازش، تجزیه و تحلیل و نگهداری اطلاعات و مدارک به‌دست‌آمده از مؤسسه‌های مالی، ارائهٔ اطلاعات مزبور به مقام‌های دولتی مسئول و همکاری با دادگاه‌ها و نهادهای بازرسی و پلیس برای مبارزه با پول‌شویی، از جمله وظایف «نهاد دولتی مسئول مبارزه با پول‌شویی» است که مقررات مربوط به آن توسط دولت تدوین خواهد شد.

۳- ۱۰- ۵ وظایف و اختیارات نهاد مبارزه‌کننده با پول‌شویی

این واحد به‌منظور شناسایی و کشف پول‌شویی، می‌تواند اطلاعات مورد نیاز را از نهادها، سازمان‌های دولتی و مؤسسه‌های مالی مشمول قانون دریافت کند، همچنین می‌تواند اطلاعات و مدارک مربوط به پول‌شویی را در اختیار نهادهای مبارزه با پول‌شویی کشورهای خارجی نیز قرار دهد.

٤- ۱۰- ۵ مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون

براساس قانون پول‌شویی یوگسلاوی، نهادهای قانونی و اشخاص مسئول مکلف‌اند، اقدام‌هایی

را به‌منظور کشف و جلوگیری از پول‌شویی انجام دهند. این قانون، اشخاص و نهادهای مزبور را با عنوان «متعهدین» به‌صورت زیر تعریف می‌کند :

- بانک‌ها و دیگر سازمان‌های مالی مانند بانک‌های پس‌انداز، سازمان‌ها و تعاونی‌های اعتباری و پس‌انداز؛

- واحدهای پستی.

- نهادها، سازمان‌ها، صندوق‌ها، اداره‌ها، مؤسسه‌ها و دیگر اشخاص حقوقی که تمام یا قسمتی از منابع تأمین مالی آنها از درآمدهای دولتی است؛

- بانک ملی یوگسلاوی و ادارهٔ تسویه و پایاپای، به‌عنوان مجری عملیات پرداخت‌های دولت؛

- شرکت‌های بیمه؛

- بورس‌ها، کارگزاران و سایر اشخاص شاغل در امر معاملات نقدی، اوراق بهادار، فلزات گرانبها، جواهرات، خرید و فروش مطالبات و بدهی‌ها؛

- صرافی‌ها؛

- مراکز قمار.

۵- ۱۰- ۵ وظایف مؤسسه‌ها و نهادها

وظایف و تکالیف قانونی مؤسسه‌های مزبور عبارت است از :

الف- شناسایی مشتری

مؤسسه‌های مالی مکلف به شناسایی مشتری در موارد زیرند :

۱- هنگام افتتاح حساب برای مشتری یا برقراری هر نوع ارتباط کاری مستمر با مشتری؛

۲- در صورت انجام معامله با پول نقد، به‌صورت ارز، اوراق بهادار، فلزات گرانبها یا جواهرات باارزشی بیش از ٦۰۰ هزار دینار یوگسلاوی، همچنین انجام معاملاتی در ارتباط با بیمهٔ عمر با حق بیمه‌ای بالغ بر ٤۰ هزار دینار؛

۳- در صورت انجام معاملات مربوط به هم با مجموع ارزشی بیش از سقف تعیین‌شده در بند بالا؛

۴- در صورت انجام معاملات مشکوک به پول‌شویی؛

۵- در خصوص شناسایی مشتریان باید موارد زیر مورد توجه قرار گیرد:

- شناسایی اشخاص حقیقی داخلی و خارجی، از طریق اسناد شخصی فرد مانند کارت شناسایی، گذرنامه یا اسناد دیگر صورت می‌گیرد. اشخاص‌حقوقی داخلی از راه اطلاعات اسناد ثبتی (نام، سرپرست و شمارهٔ ثبت شخص حقوقی) شناسایی می‌شوند. شناسایی شخص حقوقی که از جانب شخص حقوقی دیگری معامله می‌کند، علاوه بر مدارک مزبور از طریق ارائهٔ مجوز کتبی موکل صورت می‌گیرد؛

- مؤسسه‌های مالی موظف‌اند، مسئولی را برای شناسایی معاملات مشکوک به پول‌شویی، تعیین کنند. فرد یادشده، مکلف به شناسایی شخص معامله‌گر و همچنین اطلاع‌رسانی به مقام‌های مسئول دولتی است؛

- مؤسسه‌های مالی باید، از معامله‌کنندگان بخواهند، یک گواهی در مورد اینکه معامله برای شخص یا به نمایندگی از طرف دیگران انجام می‌شود، ارائه کنند. درصورتی‌که شخص به‌عنوان نماینده به معامله می‌پردازد، مؤسسه باید، مجوز انجام معامله را از وی درخواست کند.

ب- ثبت و نگهداری سوابق مشتری

۱- مؤسسه‌های مالی باید اطلاعات جمع‌آوری‌شده براساس مدارک شناسایی مشتری و دیگر اسناد مربوط به معامله را دست‌کم به مدت ۵ سال پس از انجام معامله نگهداری کنند.

۲- مؤسسه‌های مالی باید سوابق معاملات را که شامل موارد زیر است، نگهداری کنند و در صورت لزوم این اطلاعات را در اختیار نهاد مبارزه با پول‌شویی قرار دهند :

- نام و سرپرست شخص حقوقی انجام‌دهندهٔ معامله یا شخصی که معامله از طرف او انجام می‌شود؛

- نام و نام خانوادگی، محل اقامت دایم، روز، ماه و سال تولد نماینده‌ای که معامله را از طرف شخص‌حقوقی انجام می‌دهد، شمارهٔ سند شخصی و محل صدور آن؛

- نام و نام خانوادگی، محل اقامت دایم، روز، ماه و سال تولد شخص حقیقی انجام‌دهندهٔ معامله یا شخصی که معامله از طرف او انجام می‌شود، شمارهٔ سند شخصی و محل صدور آن؛

- نوع و هدف معامله؛
- تاریخ و ساعت انجام معامله؛
- مبلغ معامله؛
- نوع پول مورد استفاده در معامله؛
- شیوهٔ انجام معامله و درصورتی‌که معامله بر مبنای قرارداد انجام می‌شود، موضوع قرارداد و طرف‌های معامله.

ج- گزارش‌دهی معاملات مشکوک

چنانچه ارزش یک معامله یا چند معاملهٔ مرتبط به هم بیش از ٦۰۰ هزار دینار باشد، مؤسسه‌های مالی مکلف‌اند، نهاد مسئول مبارزه با پول‌شویی را از روند معاملات آگاه سازند. مؤسسه‌های مالی باید گزارش این معاملات را، پیش از انجام معامله و دوره‌ای که باید معامله در آن انجام شود، برای نهاد مسئول ارسال کنند. درصورتی‌که مؤسسه‌های مالی نتوانند به‌دلیل ماهیت معامله، آن را پیش از انجام به اطلاع نهاد مسئول برسانند، باید حداکثر ۲٤ ساعت پس از انجام معامله، مراتب را به نهاد مزبور اطلاع دهند.

د- همکاری با نهاد مسئول مبارزه با پول‌شویی

اگر نهاد مسئول مبارزه با پول‌شویی، با هدف ارزیابی معاملات برای کشف پول‌شویی، اطلاعات مربوط به سوابق معاملات، وضعیت مالی و سایر اطلاعات ضروری را از مؤسسهٔ مالی درخواست کند، مؤسسه مکلف است، اطلاعات مزبور را حداکثر ۸ روز پس از تاریخ درخواست، در اختیار نهاد مسئول مبارزه با پول‌شویی قرار دهد.

٦- ۱۰- ٥ جرایم و مجازات‌ها

براساس قانون مبارزه با پول‌شویی، مجازات جرم پول‌شویی و جرایم مرتبط با آن، در موارد زیر خلاصه می‌شود :

۱- اگر فردی که بر خلاف قانون، پولی (پول نقد، ارز و دیگر دارایی‌های مالی) را که از راه فعالیت غیرقانونی (اقتصاد زیرزمینی، قاچاق مواد مخدر و داروهای روان‌گردان و مانند آن) به‌دست

آمده است، در حساب‌هایی نزد بانک‌ها و دیگر مؤسسه‌های مالی در قلمرو یوگسلاوی سپرده‌گذاری کند یا به هر روش دیگری پول مزبور را، با علم به اینکه از فعالیت مجرمانه به‌دست آمده است (با انجام فعالیت‌های مالی و اقتصادی غیرمجاز)، وارد جریان‌های مالی قانونی کند، به ٦ ماه تا ٥ سال حبس محکوم می‌شود. اگر مبلغ پول سپرده‌گذاری مزبور بیش از یک میلیون دینار باشد، سپرده‌گذار به ۱ تا ۸ سال حبس محکوم و عواید حاصل از جرم نیز مصادره می‌شود.

۲- اگر فردی با وجود آگاهی قبلی مرتکب جرم موضوع بند یک شود، به‌دلیل قصور در انجام وظیفه به حداکثر ۳ سال حبس محکوم می‌شود.

۳- اشخاص مسئول در نهادهای حقوقی، در صورت ارتکاب جرایم مزبور و درصورتی‌که بدانند پول از فعالیت مجرمانه به‌دست آمده است، به مجازات‌های مورد اشاره محکوم خواهند شد.

٤- اشخاص حقوقی و اشخاص مسئول در نهادهای حقوقی مشمول قانون در صورت ارتکاب یکی از موارد زیر، به ترتیب به پرداخت جریمه‌ای معادل ٤٥ هزار تا ٤٥٠ هزار دینار و ۳ هزار تا ۳۰ هزار دینار، محکوم می‌شوند :

- قصور در شناسایی طرف معامله؛
- قصور در نگهداری اطلاعات و اسناد دست‌کم ٥ سال بعد از انجام معامله؛
- کوتاهی در آگاه کردن نهاد مبارزه با پول‌شویی از معاملات یا قصور در انجام این کار در مهلت مقرر؛
- قصور در اطاعت از دستور نهاد مبارزه با پول‌شویی در زمینهٔ تعلیق معامله؛
- قصور در ارائهٔ اطلاعات و اسناد به نهاد مبارزه با پول‌شویی یا کوتاهی در انجام این وظیفه در مهلت مقرر؛
- استفاده از اطلاعات و اسناد با اهدافی غیر از آنچه در قانون مبارزه با پول‌شویی تعیین‌شده است؛
- قصور در نگهداری سوابق معاملات؛

- عدم رعایت شروط مقرر در سوابق نگهداری‌شده[1].

۵-۱۱ الگوی قانون سازمان ملل متحد

۱- ۱۱- ۵ تعریف پول‌شویی

براساس الگوی قانون پول‌شویی، مساعدت و همکاری بین‌المللی در زمینهٔ عواید حاصل از جرم مصوب ۱۹۹۹ که توسط دفتر سازمان ملل متحد در امور مبارزه با مواد مخدر و پیشگیری از جرم تدوین شده است، موارد زیر پول‌شویی تلقی می‌شود :

۱- تبدیل یا انتقال مال به‌منظور اختفا یا تغییر ظاهر منشأ غیرقانونی این مال یا همدستی با شخص مجرم برای کمک به وی، در فرار از پیامدهای قانونی اعمال یادشده؛

۲- تغییر یا پنهان‌سازی ماهیت واقعی، منشأ، محل، موقعیت، جابه‌جایی یا مالکیت مال؛

۳- تملک، تصرف یا استفاده از مال توسط هر شخص که می‌داند یا باید آگاه باشد که چنین مالی حاصل عواید ناشی از جرم است.

۲- ۱۱- ۵ نهاد مبارزه‌کننده با پول‌شویی

در الگوی قانون سازمان ملل متحد، برای شناسایی و رسیدگی به موارد پول‌شویی، تشکیل «واحد اطلاعات مالی» پیشنهاد شده است.

۳- ۱۱- ۵ وظایف و اختیارات نهاد مبارزه کننده با پول‌شویی

واحد «اطلاعات مالی» که براساس قانون تشکیل خواهد شد، موظف به دریافت، تحلیل و پردازش گزارش‌هایی است که افراد و سازمان‌ها ارسال می‌کنند. کارکنان واحد مزبور موظف‌اند، این اطلاعات را محرمانه نگه‌دارند و جز در مواردی که برحسب قانون مشخص‌می‌شود، نمی‌توانند به این اطلاعات استناد کنند.

---

۱. مأخذ : قانون پول‌شویی یوگسلاوی، ۲۰۰۰ .

ترکیب و اختیارات واحد اطلاعات مالی، معیارهای حفظ استقلال این واحد و محتوا و روش‌های انتقال گزارش‌ها توسط این واحد باید در قانون ذکر شود.

ارائهٔ گزارش‌های دریافتی به مراجع نیروی انتظامی در صورت وجود دلایل مستدل مبنی بر مشکوک بودن معامله، تدوین شرط‌های حفظ سوابق معامله و تعهدات گزارش‌دهی مؤسسه‌های مالی، امکان درخواست اطلاعات تکمیلی از اشخاص حقیقی و حقوقی، امکان ورود به مؤسسه‌های مالی زیر پوشش قانون مبارزه با پول‌شویی به‌منظور بررسی سوابق نگهداری‌شده توسط آنها و ارسال اطلاعات حاصل از تحقیق به مراجع ذی‌ربط انتظامی در صورت وجود دلایل مستدل مبنی بر پول‌شویی و همکاری متقابل با واحدهای اطلاعات مالی خارجی، از دیگر مواردی است که الگوی پیشنهادی سازمان ملل متحد به‌عنوان وظایف و اختیارات مقام ناظر بر منع پول‌شویی به آنها اشاره می‌کند.

٤- ١١- ٥ مؤسسه‌ها و نهادهای مشمول قانون

در الگوی قانون پیشنهادی سازمان ملل متحد، منظور از «مؤسسهٔ مالی و اعتباری» اشخاصی هستند که در موارد زیر فعالیت می‌کنند :

- پذیرش سپرده و دیگر وجوه قابل بازپرداخت از عموم؛
- اعطای تسهیلات مانند تسهیلات برای خرید کالاهای مصرفی، اعتبارات وثیقه‌ای، عاملیت بازرگانی[1] تأمین مالی معاملات بازرگانی؛
- اجاره‌دهی مالی؛
- خدمات انتقال پول؛
- صدور و کنترل تسهیلات پرداخت مانند کارت‌های اعتباری، چک‌های مسافرتی و حواله‌های بانکی؛
- تضمین نامه‌ها و تعهدنامه‌ها.
- دادوستد اسناد بازار پول مانند چک، حواله، ارز، معاملات سلف و مزایده، اسناد نرخ بهره و

1. Factoring

ارز و اوراق بهادار قابل انتقال، به حساب خود یا مشتری؛

- انتشار و پذیره‌نویسی سهام؛
- واسطه‌گری پولی؛
- مدیریت و مشاورهٔ سهام؛
- خدمات اعتباری؛
- خدمات صندوق سپردهٔ امین.

۵- ۱۱- ۵ وظایف مؤسسه‌ها و نهادها

در این الگو، وظایف و تکالیف زیر برای مؤسسه‌های مالی و اعتباری پیشنهاد شده است :

الف- شناسایی مشتری

مؤسسه‌های مالی و اعتباری مکلف‌اند، هویت و نشانی مشتریان خود را پیش از گشودن حساب‌های عادی یا حساب‌های پس‌انداز یا انجام هرگونه معامله تجاری شناسایی کنند :

۱- هویت یک شخص حقیقی باید با ارائهٔ اصل و تصویر سند رسمی معتبر و یک قطعه عکس بررسی و مشخص شود؛

۲- شخص حقوقی با ارائهٔ هرگونه سند مؤید ثبت قانونی شناسایی می‌شود؛

۳- مدیران، کارکنان یا کارگزارانی که به نمایندگی از سوی شخص ثالث معامله‌ای را انجام می‌دهند، باید علاوه بر ارائهٔ مدارک مزبور، مدارک تأییدشده‌ای از مالکان ذی‌نفع نیز ارائه کنند؛

٤- مشتریان غیرثابتی که معامله‌ای با مبلغ بیش از سقف تعیین‌شده انجام می‌دهند، باید شناسایی شوند؛

۵- چنانچه مبلغ معامله در زمان انجام معامله مشخص نباشد، باید به محض مشخص شدن مبلغ معامله یا رسیدن آن به سقف تعیین‌شده، مشتری شناسایی شود؛

٦- هرگاه نسبت به قانونی بودن منشأ پول معامله‌ای با مبلغ کمتر از سقف تعیین‌شده، تردید وجود داشته باشد، شناسایی مشتری ضروری است؛

۷- شناسایی مشتریانی که مجموعه معاملاتی با ارزش کمتر از سقف تعیین‌شده انجام می‌دهند

اما مجموع ارزش آن معاملات در دوره‌ای مشخص از سقف تعیین‌شده بیشتر می‌شود، الزامی است؛

۸- در مواردی که مشخص نباشد یک مشتری از طرف خود یا شخص ثالث معامله می‌کند، مؤسسه‌های مالی و اعتباری موظف‌اند، دربارهٔ هویت واقعی شخص یا فرد اصلی که مشتری از طرف او معامله می‌کند، اطلاعات کافی کسب کنند. چنانچه بعد از انجام این بررسی، دربارهٔ هویت واقعی مالک ذی‌نفع تردیدی باقی بماند، باید رابطهٔ بانکی قطع شود؛

۹- چنانچه مشتری یک وکیل، حسابدار دولتی یا خصوصی یا یک کارگزار رسمی باشد که به‌عنوان واسطهٔ مالی عمل می‌کند، نمی‌تواند براساس اصل رازداری حرفه‌ای، از افشای ماهیت واقعی طرف اصلی معامله امتناع کند.

ب- ثبت و نگهداری سوابق مشتری

۱- مؤسسه‌های مالی و اعتباری باید سوابق زیر را نگهداری کنند و در صورت لزوم، در اختیار نهاد مبارزه‌کننده با پول‌شویی، مراجع رسیدگی‌کننده و دادگاه‌ها قرار دهند :

- سوابق شناسایی مشتری در دوره‌ای معین، پس از بسته شدن حساب یا پایان روابط تجاری؛
- سوابق معاملاتی که توسط مشتری انجام گرفته است و گزارش معاملات مشکوک در دوره‌ای معین پس از انجام معامله؛

۲- اطلاعات و اسناد نگهداری‌شده نباید در اختیار اشخاص حقیقی یا حقوقی به استثنای آنهایی که قانون مشخص می‌کند، قرار گیرد.

ج- گزارش‌دهی معاملات مشکوک

۱- مؤسسه‌های مالی و اعتباری مکلف‌اند، چنانچه مبلغ معامله‌ای بیش از سقف تعیین‌شده در قانون باشد یا معامله در شرایط غیرعادی و بدون توجیه انجام گیرد یا توجیه اقتصادی و هدف قانونی نداشته باشد، اطلاعاتی را دربارهٔ مبدأ پول موردنظر، هدف از انجام معامله و هویت طرف‌های معامله دریافت کنند؛

۲- مؤسسه‌های مالی و اعتباری باید گزارش معاملات مشکوک را به‌صورت کتبی، تهیه کنند. این گزارش‌ها باید اطلاعات مربوط به مشخصات و تشریفات معامله، هویت طرف‌های اصلی و در

صورت امکان طرف‌های معامله را در برگیرد؛

۳- مؤسسه‌های مالی و اعتباری باید مکلف شوند، گزارش معاملاتی را که به‌نظر می‌رسد از پول‌شویی یا ارتکاب جرایم مندرج در قانون حاصل شده است، با سریع‌ترین وسیلهٔ ارتباطی به نهاد مبارزه با پول‌شویی ارائه دهند؛

٤- مؤسسه‌های مالی و اعتباری باید متعهد شوند، معاملات انجام‌شده را حتی زمانی‌که بعد از پایان معامله مشخص می‌شود منشأ پول مشکوک است، گزارش کنند. این مؤسسه‌ها همچنین باید موظف شوند، بی‌درنگ هرگونه اطلاعاتی را که موارد مشکوک را تأیید یا نفی می‌کند، گزارش کنند.

د- تدوین سیستم‌های کنترل داخلی و آموزش کارکنان

۱- مؤسسه‌های مالی و اعتباری باید برنامه‌هایی برای پیشگیری از پول‌شویی داشته باشند. این برنامه‌ها در برگیرندهٔ موارد زیر است :

۲- گردآوری اطلاعات در مورد هویت مشتریان، طرف‌های اصلی معامله، طرف‌های ذی‌نفع، نمایندگان قانونی، کارگزاران رسمی و معاملات مشکوک؛

۳- تعیین مسئولانی برای نظارت بر رعایت قوانین در سطح مدیریت مرکزی، شعب، نمایندگی‌ها و دفاتر محلی؛

٤- آموزش مستمر کارکنان ارشد یا عادی؛

۵- تدوین تشکیلات حسابرسی داخلی برای بازبینی رعایت مقررات و سنجش اثربخشی اقدام‌هایی که براساس قانون مبارزه با پول‌شویی انجام می‌شود.

٦- ۱۱- ۵ جرایم و مجازات‌ها

در الگوی قانون سازمان ملل متحد، مجازات‌ها بر حسب موارد زیر تعیین‌شده‌اند:

الف- پول‌شویی

برای هر شخصی که مرتکب جرم پول‌شویی شده است، باید مجازات زندان و جریمه (جریمه‌ای معادل چند برابر مبالغ شسته شده) در نظر گرفته شود.

اقدام به پول‌شویی یا کمک، ترغیب، تسهیل یا مشورت دادن در ارتکاب به پول‌شویی، جرم

تلقی می‌شود و مجرم باید مجازات شود.

ب- همکاری یا تبانی در پول‌شویی

مجازات مشارکت در پول‌شویی، همکاری یا تبانی در ارتکاب جرم پول‌شویی، معادل مجازات تعیین‌شده برای پول‌شویی در بند «الف»، است.

ج- جرایم مربوط به شرکت‌ها

درصورتی‌که یکی از عوامل یا نمایندگان شرکت از طرف یا به نفع آن مرتکب جرم پول‌شویی شود، شرکت باید به پرداخت جریمه‌ای معادل پنج برابر جریمهٔ در نظر گرفته شده برای شخص حقیقی (علاوه بر جرایم مرتکبان)، محکوم شود. علاوه بر این، می‌توان شرکت را به مجازات‌های زیر نیز محکوم کرد :

- محرومیت دایم یا به مدت حداکثر پنج سال از انجام مستقیم یا غیرمستقیم یک فعالیت خاص؛
- بستن ساختمان و توقیف وسایلی که برای ارتکاب جرم مورد استفاده قرار گرفته است، به‌صورت دایم یا یک دورهٔ پنج‌ساله؛
- انحلال شرکت درصورتی‌که به‌منظور ارتکاب جرم پول‌شویی تأسیس شده باشد؛
- اعلام عمومی حکم دادگاه در مورد آن توسط رسانه‌های گروهی.

د- مجازات توسط مقام ناظر

چنانچه مؤسسهٔ اعتباری یا مالی یا هر شخص حقیقی یا حقوقی دیگر، یکی از تعهدات تعیین‌شده در این قانون را به‌دلیل کوتاهی در مراقبت یا نقص در ساختار روش‌های داخلی ضدپول‌شویی، نقض کند، نهاد ناظر می‌تواند براساس مقررات اجرایی یا مقررات داخلی با آنها برخورد کند.

هـ- جرایم دیگر

۱- برای افراد و جرایم زیر باید مجازات و جریمهٔ نقدی در نظر گرفته شود :

- اشخاص و مدیران یا کارکنان سازمان‌های مشمول قانون که به‌صورت آگاهانه گزارش ارسالی به مراجع ذی‌ربط را به مالک وجوه اطلاع می‌دهند؛

- هر شخصی که آگاهانه، موارد ثبت‌شده یا سوابقی را که به‌منظور شناسایی مشتری نگهداری می‌شود، از بین ببرد؛

- هر شخص غیرمسئولی که اقدام به شناسایی مشتری و کسب اطلاعات مالی از وی می‌کند؛

- هر شخصی که به دلیل شغل یا حرفه‌اش به اطلاعات مربوط به تحقیق و بازرسی پروندهٔ پول‌شویی دسترسی دارد و آن را در اختیار شخص یا اشخاصی قرار دهد که تحقیق و بازرسی در مورد آنها صورت گرفته است؛

- هر شخصی که اطلاع داشته باشد اسناد یا سوابق گردآوری‌شده کامل نیست، اما آن را برای تحقیق و بازرسی به مراجع قضایی یا مقام‌های رسمی ارائه کند؛

- هر شخصی که براساس اطلاعات معامله بتواند از غیرقانونی بودن وجوه آگاهی یابد، اما در ارائهٔ گزارش معاملهٔ مشکوک کوتاهی کند.

۲- اشخاص زیر باید به جریمهٔ نقدی محکوم شوند :

- هر شخصی که در ارائهٔ گزارش معاملات مشکوک کوتاهی کند؛

- هر شخصی که در ثبت نقل و انتقال بین‌المللی وجوه کوتاهی کند.

۳- اشخاصی که مرتکب یکی از جرایم بندهای ۱ و ۲ شوند، به‌طور دایم یا برای دوره‌ای حداکثر پنج‌ساله از انجام فعالیت‌ها یا تصدی مشاغلی که با استفاده از آنها مرتکب جرم شده‌اند، محروم می‌شوند.

و- شرایط تشدید جرم

مجازات جرم پول‌شویی و همکاری یا تبانی در پول‌شویی در شرایط زیر تشدید می‌شود :

- درصورتی‌که دورهٔ حبس تعیین‌شده برای جرم منشأ بیش از دوره‌ای باشد که برای پول‌شویی ناشی از آن جرم تعیین‌شده است؛

- چنانچه شخص در چارچوب شغل و حرفه‌اش، مرتکب جرم پول‌شویی شود؛

- درصورتی‌که جرم به‌عنوان بخشی از فعالیت یک سازمان تبهکار انجام شود[1].

---

۱. مأخذ: الگوی قانون برای پول‌شویی، مساعدت و همکاری بین‌المللی در زمینهٔ عواید حاصل از جرم، ۱۹۹۹ .

۱۲-۵ سخن آخر

گام نخست در فرایند مبارزه با پدیدهٔ پول‌شویی، تدوین ساختار مناسب و تصویب قوانین و مقررات مؤثر داخلی برای برخورد با این جرم مالی است. پس از آن، عملیات انتظامی و قضایی با پشتوانهٔ این قوانین، صورت خواهد گرفت.

نتایج تحقیقات تطبیقی قوانین ضدپول‌شویی کشورهای منتخب، نشان می‌دهد که در تدوین قوانین ضدپول‌شویی، نخست باید جرایم اصلی پول‌شویی را احصا کرد. در این بین، مواردی همچون کوتاهی در گزارش‌دهی، کسب عواید مجرمانه، کمک به مجرم برای بهره‌مندی وی از منافع حاصل از جرم، پنهان‌سازی عواید مجرمانه و آگاه‌سازی مجرم از روند تحقیقات موضوع‌های اصلی جرم هستند. پس از آن، تعریف دقیق جرم پول‌شویی ضرورت می‌یابد و نهادی که باید متولی امر مقابله با پول‌شویی باشد، باید مشخص شود. مؤسسه‌های مشمول قانون و وظایف و تکالیف آنها موضوع دیگری است که در همهٔ کشورهای مورد بررسی توجه خاصی به آنها شده است.

در بخش وظایف نهادها و مؤسسه‌های مشمول قانون، شناسایی مشتری، ثبت و نگهداری سوابق مشتری و گزارش‌دهی معاملات مشکوک، از جمله شاخص‌هایی است که مورد توجه کشورهای مورد بحث بوده است.

در بررسی بخش مجازات قوانین کشورهای مورد بررسی، مجازات‌هایی همچون مصادرهٔ اموال، جریمهٔ نقدی و زندان به چشم می‌خورد. ردگیری مالی مجرمان (به جای عملیات انتظامی) برای کشف و شناسایی عملیات پیچیدهٔ پول‌شویی، از دیگر مواردی است که در برخی حوزه‌های قضایی به آن توجه ویژه‌ای شده است (حاصل این بررسی تطبیقی در جدول ۱-۵ خلاصه شده است).

.جدول ۱– ۵ : مقایسهٔ تطبیقی چارچوب‌های قانونی و حقوقی نهادهای مبارزه‌کننده با جرم پول‌شویی در کشورها و نهادهای منتخب

کشور / ابعاد	اندونزی	تایلند	ترکیه	کره جنوبی	یوگسلاوی
تعریف جرم	تعریف کامل، جامع و مانع است	تعریف به نسبت کامل است	تعریف تا حدودی کامل است	تعریف به نسبت کامل است	تعریف به نسبت کامل است
نهاد ضدپول‌شویی	یک نهاد مستقل و پاسخگو به رییس جمهوری	سه نهاد زیر نظر نخست وزیر	دو هیأت زیر نظر وزیر دارایی	واحد اطلاعات مالی در وزارت دارایی	یک نهاد وابسته به دولت
وظایف نهاد مبارزه‌کننده با جرم	— جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات — تدوین آیین نامه‌های مربوط - تهیه و ارسال گزارش به مبادی ذی‌ربط - ارائهٔ پیشنهاد و توصیه‌های ضدپول‌شویی - تقاضای دریافت گزارش از مؤسسه‌ها — درخواست اطلاعات از نتایج بازرسی‌ها	— پیشنهاد اقدام‌های ضدپول‌شویی - پیشنهاد آیین‌نامه و مقررات - نظارت بر اجرای قانون - تقاضای گزارش از مؤسسه‌ها - احضار اشخاص - معاینات محلی — بازرسی از حساب‌های مشکوک	- پیشگیری از پول‌شویی - تبادل اطلاعات در سطح ملی و بین‌المللی - ارائهٔ پیشنهاد به شورای وزیران - ارائهٔ گزارش به مبادی ذی‌ربط - اجبار مؤسسه‌های مالی و پولی به همکاری - ارائهٔ اطلاعات و اسناد به مراجع ذی‌ربط داخلی و خارجی (بنابر توافق‌های دوجانبه) - انجام تحقیقات مقدماتی	- گردآوری، تجزیه و تحلیل اطلاعات - بازرسی و نظارت - ارسال گزارش به مبادی ذی‌ربط - همکاری و تبادل اطلاعات با مراجع ذی‌ربط داخلی و خارجی - پیگیری موارد پول‌شویی گزارش‌شده به مراجع ذی‌ربط	— گردآوری، تجزیه و تحلیل اطلاعات — همکاری با مراجع بازرسی و نظارتی - درخواست اطلاعات از مؤسسه‌های مالی و پولی و دیگر مراکز - ارائهٔ اطلاعات و اسناد مربوط به پول‌شویی مراجع ذی‌ربط داخلی و خارجی (بنابر توافق‌های دوجانبه)

	ـ پیگیری موارد پول‌شویی گزارش شده به مراجع ذی‌ربط			ـ اعمال تنبیه‌های انضباطی	
	مؤسسه‌های مالی و پولی، شرکت‌های بیمه، دفاتر پست و اشخاص حقیقی و حقوقی	مؤسسه‌های مالی و پولی، شرکت‌های بیمه، شرکت‌های تعاونی و اشخاص حقیقی و حقوقی	مؤسسه‌های مالی و پولی، شرکت‌های بیمه، صندوق‌های سرمایه، شرکت‌های سرمایه‌گذاری، تجار فلزات گرانبها، شرکت‌های بخت‌آزمایی و مشاوران املاک	بانک‌ها، مؤسسه‌های مالی و پولی، تعاونی‌ها، صندوق‌های پس‌انداز، بیمه‌گران	بانک‌ها، مؤسسه‌های مالی و پولی، واحدهای پستی، شرکت‌های بیمه، صرافی‌ها، مراکز قمار و بورس‌های فلزات گرانبها
	ـ شناسایی مشتری ـ ثبت و نگهداری سوابق ـ گزارش‌دهی معاملات مشکوک	ـ شناسایی مشتری ـ ثبت و نگهداری سوابق مشتری ـ گزارش‌دهی معاملات مشکوک	ـ شناسایی مشتری ـ ثبت و نگهداری اطلاعات و اسناد ـ گزارش معاملات مشکوک	ـ شناسایی مشتری ـ گزارش‌دهی معاملات مشکوک ـ ثبت و نگهداری سوابق مشتری	ـ شناسایی مشتری ـ ثبت و نگهداری سوابق مشتری ـ گزارش‌دهی معاملات مشکوک ـ همکاری با نهاد مسئول ضدپول‌شویی
	ـ حبس و جریمهٔ نقدی	ـ حبس، جریمهٔ نقدی یا هردو	ـ حبس و جریمهٔ نقدی	ـ حبس یا جریمه نقدی	ـ اشخاص حقیقی حبس ـ اشخاص حقوقی، جریمهٔ نقدی

ادامه جدول ۱- ۵

ابعاد / کشور	استونی	اسلوونی	فیلیپین	کانادا	الگوی سازمان ملل متحد
تعریف جرم	تعریف کامل نیست	تعریف کامل است	تعریف کامل نیست	تعریف به نسبت کامل و جامع است	تعریف کامل، جامع و مانع است
نهاد ضد پول‌شویی	واحد اطلاعات مالی در وزارت کشور	اداره مبارزه با پول‌شویی وابسته به وزارت دارایی	شورای مبارزه با پول‌شویی زیر نظر بانک مرکزی	مرکز معاملات مالی زیر نظر ملکه	واحد مستقل اطلاعات مالی
وظایف نهاد مبارزه‌کننده با جرم	ــ جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات ــ فرهنگ‌سازی و اطلاع رسانی ــ تهیه و ارسال گزارش به مبادی ذی‌ربط ــ ارائهٔ پیشنهاد و توصیه‌های ضدپول‌شویی ــ تقاضای دریافت گزارش از مؤسسه‌ها ــ همکاری با مؤسسه‌های مالی و اعتباری و پلیس ــ سازماندهی ارتباطات	ــ گردآوری، تجزیه و تحلیل اطلاعات ــ همکاری در تهیهٔ برنامه‌های آموزشی ــ ارسال گزارش به مبادی ذی‌ربط ــ همکاری و تبادل اطلاعات با مراجع ذی‌ربط داخلی و خارجی ــ نظارت و پی‌گیری موارد پول‌شویی گزارش‌شده به مراجع ذی‌ربط ــ پیشنهاد تغییر و اصلاح	ــ جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات ــ پیگیری جرم و ارسال پرونده به محاکم ــ تهیهٔ برنامه‌های آموزشی ــ ارائهٔ پیشنهاد و توصیه‌های ضدپول‌شویی ــ تقاضای دریافت گزارش از مؤسسه‌ها ــ همکاری با دیگر مراجع ضدپول‌شویی ــ همکاری‌های خارجی و تبادل اطلاعات	ــ جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات ــ اطلاع رسانی به مراجع ذی‌ربط ــ نگهداری اطلاعات جمع‌آوری‌شده ــ همکاری با مؤسسه‌های مالی و اعتباری و پلیس ــ همکاری با کشورهای خارجی	ــ جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات ــ آموزش و اطلاع رسانی ــ تهیه و ارسال گزارش به مبادی ذی‌ربط ــ ارائهٔ پیشنهاد و توصیه‌های ضدپول‌شویی ــ تدوین دستورالعمل ــ همکاری با مؤسسه‌های مالی و اعتباری و پلیس ــ همکاری با همتایان خارجی

	خارجی و تبادل اطلاعات	قوانین			
	مؤسسه‌های اعتباری، مؤسسه‌های مالی، مؤسسه‌های بیمه، صندوق‌های پس‌انداز و سرمایه‌گذاری، بورس اوراق بهادار، مراکز قمار، معاملات ملکی و سایر اشخاص	بانک‌ها و شعب خارجی آنها، مؤسسه‌های پس‌انداز و سرمایه‌گذاری و اعتباری، بورس اوراق بهادار، صرافی‌ها، دفاتر کارگشایی، صندوق‌های بازنشستگی و سایر اشخاص	بانک‌ها و مؤسسه‌های بانکی و نیمه بانکی تحت نظارت بانک مرکزی، مؤسسه‌های بیمه، صندوق‌های پس‌انداز و سرمایه‌گذاری و اعتباری، بورس اوراق بهادار، صرافی‌ها، صندوق‌های بازنشستگی و سایر نهادهای دادوستدکنندهٔ ارز	بانک‌ها و مؤسسه‌های اعتباری غیربانکی، مؤسسه‌های بیمه، صندوق‌های سرمایه‌گذاری و اعتباری، بورس اوراق بهادار، صرافی‌ها، وام‌دهندگان، واسطه‌های بورس فلزات و سنگ‌های قیمتی، شرکت‌های حمل و نقل و خدمات پستی، مشاوران املاک و مدیران شرکت‌های بخت‌آزمایی	بانک‌ها و مؤسسه‌های اعتباری غیربانکی، مؤسسه‌های بیمه، صندوق‌های سرمایه‌گذاری و اعتباری، بورس اوراق بهادار، صرافی‌ها، وام‌دهندگان، واسطه‌های بورس فلزات و سنگ‌های قیمتی، شرکت‌های حمل و نقل و خدمات پستی، مشاوران املاک، مراکز صدور تضمین و تعهدنامه‌ها
	- شناسایی مشتری - ثبت و نگهداری اطلاعات - اعلام معاملات مشکوک - همکاری با واحد اطلاعات مالی	- شناسایی مشتری - ثبت و نگهداری سوابق مشتری - گزارش‌دهی معاملات مشکوک	- شناسایی مشتری - ثبت و نگهداری اطلاعات - اعلام معاملات مشکوک	- شناسایی مشتری - نگهداری سوابق مشتری - گزارش‌دهی معاملات مشکوک	- شناسایی مشتری - گزارش‌دهی معاملات مشکوک - ثبت و نگهداری سوابق مشتری - تدوین سیستم‌های کنترل داخلی و آموزشی کارکنان
	- جریمهٔ نقدی	-	- حبس و جریمهٔ نقدی	- حبس، جریمهٔ نقدی یا هر دو	- حبس، جریمهٔ نقدی یا هر دو

۳-۵ پیوست

مروری بر قوانین و مقررات ضدپول‌شویی انگلستان

سابقهٔ قوانین مرتبط با پول‌شویی در کشور انگلستان، به قانون سرقت[1]، (مصوب ۱۹۶۸)، برمی‌گردد. از آن زمان تاکنون، قوانین انگلستان در مورد این پدیده گسترش در خور تأملی یافته است، اما به‌طور کلی، این قوانین در سه اصل مهم الزام به گزارش‌دهی موارد مشکوک، عدم دخل و تصرف در اموال و وجوه مشکوک و عدم انجام هرگونه عملی که منجر به اطلاع مجرم از روند تحقیقات شود، خلاصه می‌شود. در بخش ۲۲ قانون مزبور آمده است :

«زمانی می‌توان گفت یک شخص در فرایند امور مربوط به کالاهای مسروقه دست دارد که بداند یا معتقد باشد کالاهای مسروقه را آگاهانه دریافت می‌کند یا به عمد و با سوءنیت در نگهداری، جابه‌جایی یا دخل و تصرف در آنها توسط شخص دیگر یا به نفع او همکاری می‌کند».

شرط یادشده با اینکه از نظر دایرهٔ شمول بسیار گسترده است، اما فقط کالاهایی را شامل می‌شود که نمود عواید حاصل از سرقت هستند. این بخش دربرگیرندهٔ دامنهٔ گسترده‌ای از فعالیت‌های پول‌شویی به شکل جابه‌جایی پول یا دیگر اموال قابل تصرف، همراه با سوءنیت است. این قانون دربرگیرندهٔ موضوع مواد مخدر نیست و موضوع مواد مخدر به بخش دیگری از آن یعنی بخش ۲۷ با عنوان قانون سوءمصرف مواد مخدر[2]، مصوب ۱۹۷۱، مربوط می‌شود که براساس آن :

«پیش از آنکه به استناد این مصوبه شخصی محکوم شود،... دادگاه اجازه دارد حکم کند که هرگونه سند قانع‌کننده برای دادگاه در خصوص جرم موردنظر، به حکم قانون توقیف یا امحا شود یا به هر ترتیب دیگری که دادگاه حکم خواهد کرد، با آن برخورد شود».

به این ترتیب، دادگاه قادر بود، حکم سلب مالکیت از این اموال را (اعم از پول، مواد مخدر، اسلحه یا خودروهایی که در تصرف شخص محکوم و در ادامهٔ ارتکاب جرایم، براساس قانون

1 .Theft Act.
2 .Misuse of Drugs Act.

سوءمصرف مواد مخدر، مصوب ۱۹۷۱، به‌کار می‌رفتند)، صادر کند. با این حال، در سال ۱۹۸۰ مجلس اعیان انگلیس حکم تاریخی روشنی صادر کرد که بنابر آن بخش ۲۷ قانون سوءمصرف مواد مخدر، مصوب ۱۹۷۱ را نیز شامل می‌شد. در پرونده موسوم به « آر. وی کوتبرتسون»[1]، اجازهٔ یک مورد فرجام‌خواهی نسبت به مصادره ۷۵۰ هزار دلار صادر شد و این موضوع مهمی بود، زیرا محدودیت‌های موجود را در قوانین کنونی در خصوص سلب مالکیت نمایان می‌ساخت. این مسئله به تأسیس کمیته هاجسون[2] منجر شد.

یافته‌های این کمیته همراه با مذاکرات کمیتهٔ منتخب امور داخلی که پس از آن تأسیس شد، به تصویب قانون جرایم قاچاق مواد مخدر[3]، مصوب ۱۹۸۶، انجامید و این نخستین قانونی بود که در آن پول‌شویی به‌عنوان یک جرم کیفری شناخته می‌شد. تصویب قانون یادشده، در زمان‌شناسی و تکامل قوانین مبارزه با پول‌شویی بسیار بااهمیت است. مدت‌ها بعد، این قانون به قوانین جدیدی تعمیم داده شد که دربرگیرندهٔ پول‌شویی عواید هر نوع جرم بود و مقررات دیگری نیز به آنها افزوده شد.

براون[4] (۱۹۹۶) در این زمینه می‌گوید : «قوانین پول‌شویی انگلستان می‌تواند سه موضوع را در برگیرد :

۱ـ تمایل به تشویق و در برخی موارد الزام گزارش‌دهی موارد مشکوک، به‌ویژه در زمینهٔ قاچاق مواد مخدر. این تمایل هم در جرایم اصلی قصور در گزارش‌دهی موارد مشکوک، و هم در ارائهٔ موارد استثنا، مربوط به کسب و نگهداری اموال آلوده (در صورت عدم ارائهٔ گزارش) نیز منعکس شده است؛

۲ـ ممنوعیت هرگونه دخل و تصرف در وجوه مشکوک، دست‌کم تا زمان ارائهٔ گزارش و اخذ رضایت از مراجع انتظامی. این مسئله با هدف محروم کردن مرتکب جرم پول‌شویی از دسترسی به بازار انجام می‌گیرد؛

۳ـ ممنوعیت هرگونه دخل و تصرفی که ممکن است، سبب آگاهی مجرم از جریان تحقیقات و در نتیجه ایجاد مانع در آن شود. این مسئله هم برای حمایت از انجام تحقیقات و هم به‌منظور حمایت از شخص یا مؤسسه‌ای که گزارشی را علیه معامله‌ای مشکوک ارائه کرده، ضروری است (خواه مرتکب جرم شده باشد یا نشده باشد)».

---

1 .R .V Cuthbertson.
2 .Hodgson Committee.
3 .Drug Trafficking Offences Act (DTOA).
4. Brown.

ساختار عمومی

انگلستان در واکنش به تهدید فعالیت‌های پول‌شویی، سه ساختار قانونی را تصویب کرده است. این قوانین شامل گزیده‌ای از قوانین اولیهٔ تصویب‌شده در پارلمان، قوانین ثانویه به شکل مقررات پول‌شویی و رهنمودهای توضیحی صادرشده از سوی مراجع تنظیمی و اتحادیه‌های تجاری در توضیح جرایم اصلی پول‌شویی است.

الف- قوانین اولیهٔ مصوب پارلمان

دولت انگلستان از زمان تصویب قانون جرایم قاچاق مواد مخدر در سال۱۹۸٦، قوانین مشخصی را علیه پول‌شویی عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر وضع کرده است. از آن زمان به بعد، قوانین دیگری هم به تصویب رسید و اکنون قوانین اصلی در این زمینه، دربرگیرندهٔ جرم پول‌شویی عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر، تروریسم و جرایم عمومی است. با این حال، این قوانین هنوز از پشتوانهٔ اجرایی کافی برخوردار نیستند و تفاوت‌های فاحشی در عمل به این قوانین وجود دارد.

مصوبات زیر که توسط پارلمان تصویب شده‌اند، علاوه بر مقررات مربوط به مبارزه با پول‌شویی، شامل تاریخچه‌ای از تحولات، در مبارزه با این پدیده در انگلستان است :

۱ـ قانون جرایم قاچاق مواد مخدر، مصوب ۱۹۸٦ : این قانون در مبارزه با تطهیر پول‌های حاصل از مواد مخدر، نقش و تأثیر مهمی دارد. قوانین قبلی مربوط به قاچاق مواد مخدر که بیشتر آنها ملغی شده‌اند، در DTOA94 تجمیع شده‌اند؛

۲ـ قانون کیفری (اسکاتلند)، مصوب ۱۹۸۷[1] : این قانون (اکنون ملغی است)، برای نخستین بار سازوکار مصادره را در قوانین اسکاتلند به رسمیت شناخت؛

۳ـ قانون کیفری، مصوب ۱۹۸۸[2] : این قانون با مصوبهٔ CJA93، اصلاح شد و دربرگیرندهٔ برخی جرایم ویژهٔ مرتبط با پول‌شویی است؛

٤ـ قانون پیشگیری از تروریسم، مصوب ۱۹۸۹[3] : این قانون اگرچه شبیه قوانین قاچاق مواد مخدر است، اما از این نظر اهمیت دارد که وجوه مربوط به تمام فعالیت‌های تروریستی در سراسر

---

1 .Criminal Justice Scotland Act (CJSA).
2 .Criminal Justic Act, CJA88.
3 .Prevention of Terrorism Act (POTA).

جهان را جرم می‌داند و امکان پیگرد قانونی آنها را در انگلستان میسر می‌سازد؛

۵ـ قانون کیفری (همکاری بین‌المللی)، مصوب ۱۹۹۰[1] : این قانون انواع جدیدی از جرایم پول‌شویی را که تنها به عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر مربوط می‌شوند، معرفی کرده است. این قانون همچنین زمینه‌ساز اصلی اجازه و اختیار همکاری متقابل انگلستان با حوزه‌های قضایی خارجی است؛

۶ـ حکم کیفری (مصادره)، مصوب ۱۹۹۰[2] : این حکم در خصوص جرایم مرتبط با پول‌شویی وجوه حاصل از قاچاق مواد مخدر ایرلند شمالی همتراز مصوبات مندرج در بخش ۴۹ و DTA50 تصویب شده است؛

۷ـ قانون (تدابیر اضطراری) ایرلند شمالی[3] : تصویب این قانون برای قوانین خاص مرتبط با اعمال تروریستی در ایرلند شمالی، ضروری بود. این قانون در زمینهٔ پول‌شویی دارای مقرراتی شبیه به مقررات مندرج در POTA است؛

۸ـ قانون کیفری، مصوب ۱۹۹۳[4] : این قانون یکی از قوانینی است که جرم جدید پول‌شویی در آن قید و معرفی شده است. اهمیت این قانون در آن است که براساس کنوانسیون مصوب ۱۹۸۸ سازمان ملل متحد در زمینهٔ مواد مخدر، بیانیهٔ بال، پیشنهادهای نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی، گروه ۷ و کنوانسیون شورای اروپا در زمینهٔ پول‌شویی تدوین شده است. اهمیت این قانون آن است که جرایمی را اعلام و معرفی کرده است که به پول‌شویی عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه‌ای غیر از قاچاق مواد مخدر و تروریسم نیز مربوط می‌شود. یکی از مفاهیم این قانون، آن است که شخص در داخل خاک انگلستان نیز به اتهام ارتکاب جرم پول‌شویی عواید حاصل از فعالیت مجرمانه زیر پیگرد قانونی قرار می‌گیرد، حتی اگر همهٔ فعالیت وی در خارج از این کشور صورت گرفته باشد؛

۹ـ قانون قاچاق مواد مخدر، مصوب ۱۹۹۴[5] : قانون جدید، برای به‌روز کردن قانون مربوط به مواد مخدر جایگزین DTOA86 شده است. محتوای قانون جدید مبارزه با پول‌شویی، برای بستن گریزگاه‌های شناسایی‌شده توسط کمیتهٔ امور داخلی، در مورد جرم سازمان‌یافته تصویب شده است؛

---

1 .Criminal Justic International Co-Opration Act (CJICA).
2 .Criminal Justice Order (CJO).
3 .Northern Ireland Emergency Provisions Act (NIEPA).
4 .Criminal Justice Act (CJA93).
5 .Drug Trafficking Act.

۱۰ـ قانون کیفری (اسکاتلند)، مصوب ۱۹۹۵[1]؛

۱۱ـ قانون کیفری (اسکاتلند)، مصوب ۱۹۹۵[2] : این قانون در اسکاتلند و مطابق با قوانین انگلستان تصویب شد. برخی از بخش‌های این قانون از CJA93 استخراج شده است..برخی از مواد این قانون، از رهنمود اتحادیهٔ اروپا (۱۹۹۱) و قانون DTA94 اقتباس شده‌اند؛

۱۲ـ قانون عواید جرم (اسکاتلند)، مصوب ۱۹۹۵[3] : این قانون به مصادرهٔ اموال و سلب مالکیت از عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه مربوط می‌شود. هدف اصلی این قانون آن است که امکان هرگونه بهره‌جویی از فعالیت‌های مجرمانه را از مجرم بگیرد.

ب- قوانین ثانویه در شکل مقررات مرتبط با پول‌شویی

قوانین اصلی کاربرد عمومی دارند و به‌طور مشخص برای مؤسسه‌های مالی تصویب نشده‌اند. این قوانین چگونگی روند تکاملی پول‌شویی را در گذر زمان نشان می‌دهند. نخستین قوانین ویژهٔ مبارزه با پول‌شویی، بیشتر به تهدیدی که از سوی قاچاقچیان مواد مخدر وجود داشت، تأکید می‌کردند، اما بعد این‌گونه اقدام‌ها به مشکلات خاص پیش‌آمده از سوی گروه‌های تروریستی در انگلستان اختصاص یافت. اکنون دامنه قوانین انگلستان به نحوی گسترش یافته است که عواید حاصل از جرم (به شکل کلی) و جرایم جدید را برای تقویت پیشگیری از پول‌شویی دربرمی‌گیرد. با این حال، باید دانست که پیش‌نویس قوانین جدید مبارزه با پول‌شویی، نتیجهٔ موافقتنامه‌های بین‌المللی در این فرایند بوده است.

همان‌گونه‌که گفته شد، تا اواسط دههٔ ۱۹۸۰ و تا زمانی‌که قوانین مبارزه با پول‌شویی عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر، در DTOA86، به تصویب نرسیده بود، پول‌شویی یک پدیده و جرم شناخته‌شده نبود، اما پس از این تاریخ همان‌طورکه لوی[4] نیز یادآوری کرده است، انگلستان از وضعیتی که در آن حفظ اسرار مشتری موضوع مهمی بود، به وضعیتی که در آن مسئولیت کیفری بانکداران در خصوص توجه ویژه به عواید حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی اهمیت می‌یافت، تغییر جهت داد. براساس این تغییر وضعیت، درصورتی‌که بانکداران در معامله‌ای مشخص نسبت به غیرقانونی بودن

---

1 .Criminal Justice Act.
2 .Criminal Law Act.
3 .The Proceeds of Crime Act.
4 Levi.

عواید دچار ظن و گمان می‌شدند، می‌توانستند آن را گزارش کنند.

اکنون قوانین اصلی انگلستان دربرگیرندهٔ عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر، تروریسم و جرایم عمومی است. با این حال، قوانین یادشده یکپارچه نشده‌اند و تفاوت‌های مهمی از نظر نحوهٔ اجرا در آنها وجود دارد.

قاچاق مواد مخدر بیشترین نقش را در تهیهٔ پیش‌نویس جرایم و تبدیل آن به قانون داشته است. سودهای هنگفت حاصل از قاچاق مواد مخدر ممکن است موجب فساد مالی مقام‌های اجرایی در جامعه شود و سپس برای تأمین مالی جرایم دیگر، از جمله کلاهبرداری، دزدی، جعل اسناد و غیره، به‌کار رود. از سوی دیگر، مصرف‌کنندگان مواد مخدر، برای پرداخت بهای مواد مصرفی خود به جرایم مختلفی مانند سرقت و... روی می‌آورند.

در انگلستان، تغییر قانون برای تشخیص جرایم منشأ غیر از مواد مخدر و جرایم مرتبط با پول‌شویی، این مشکل را ایجاد کرده است که چه چیز موجب شکل‌گیری جرم پول‌شویی می‌شود، زیرا هیچ تعریفی از این اصطلاح در قوانین اصلی وجود ندارد. ازاین‌رو، در قوانین انگلستان تعاریفی از اصطلاحات مربوط به پول‌شویی، عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر و پول‌شویی برای مقاصد خاص مندرج در DTOA ، CJA88 و مبارزه با استفاده روزافزون از سیستم مالی برای تطهیر سودهای مجرمانه ضرورت دارد.

آنچه به‌طورکلی پذیرفته شد، تعریفی بود که در مقررات به آن اشاره شده است. در این تعریف، پول‌شویی عبارت است از هرگونه عملی که براساس موارد زیر جرم محسوب می‌شود :

۱ـ بخش ۲۳ «الف» یا ۲٤ قانون جرایم قاچاق مواد مخدر، مصوب ۱۹۸٦[1] (که به دخل و تصرف در عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر مربوط می‌شود)؛

۲ـ بخش ٤۲ «الف» یا ٤۳ قانون کیفری، مصوب ۱۹۸۷[2] (که به دخل و تصرف در عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر مربوط می‌شود)؛

۳ـ بخش ۹۳ «الف»، ۹۳ «ب» یا ۹۳ «پ» قانون کیفری، مصوب ۱۹۸۸[3] (که به دخل و تصرف در عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر، مربوط می‌شود)؛

---

1. DTOA.
2. CJSA.
3. CJA.

٤ـ بخش ۱۱ قانون پیشگیری از تروریسم، مصوب ۱۹۸۹[1] (که به همکاری مالی با تروریسم مربوط می‌شود)؛

۵ـ بخش ٤ قانون کیفری و همکاری بین‌المللی، مصوب ۱۹۹۰[2] (پنهان‌سازی یا انتقال عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر)؛

٦ـ مادهٔ ۲۹ یا ۳۰ حکم کیفری (مصادره)، مصوب ۱۹۹۰[3] (که به دخل و تصرف در عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر مربوط می‌شود)؛

۷ـ بخش ۵۳ یا ۵٤ قانون ایرلند شمالی (شرایط اضطراری)، مصوب ۱۹۹۱[4] (که به دخل و تصرف درعواید حاصل از قاچاق مواد مخدر مربوط می‌شود)؛

۸ـ هرگونه اقدامی که در ایرلند شمالی انجام می‌شود و معادل با مضامین قیدشده در تبصره «الف» یا «پ» است.

باید یادآور شد که قوانین اصلی در مسیر توسعهٔ خود اقدام‌های بین‌المللی مختلفی را در برگرفته‌اند. در واقع CJA93، به جرایم مرتبط با پول‌شویی به دو روش اصلی تعمیم یافته است :

۱ـ گسترش دامنهٔ جرایم پول‌شویی به گونه‌ای که دربرگیرندهٔ عواید حاصل از جرم به‌طور کلی باشد؛

۲ـ معرفی انواع جدیدی از جرم (هر چند برخی از آنها، پیش از این، به شکل ابتدایی و در قوانین مبارزه با تروریسم وجود داشته‌اند)، از جمله :

الف ـ انتقال اطلاعات معلوم یا مورد سوءظن که مراجع انتظامی به‌دست آورده‌اند یا تحقیقات در دست انجام؛

ب ـ کوتاهی در ارائهٔ گزارش به مراجع ذی‌ربط به‌طور آگاهانه یا سوءظن نسبت به اینکه شخص دیگری در پول‌شویی وجوه حاصل از قاچاق مواد مخدر یا اعمال تروریستی نقش دارد؛

ج ـ تملک، تصرف یا استفاده از وجوه تطهیرشده .

افزون بر این، در اسکاتلند باید قوانینی تصویب شود که دربرگیرندهٔ قوانین تصویب‌شده در

1. POTA.
2. POTA.
3. CJO.
4. NIEPA.

انگلستان و ولز باشد. این قوانین در بخش‌های ۳٦، ۳۷، ۳۸، ۳۹ و ٤۰ قانون کیفری، مصوب ۱۹۹۵[1]، تدوین شده‌اند.

ج- جرایم اصلی پول‌شویی در قوانین انگلستان

اکنون می‌توان پنج جرم اصلی پول‌شویی را به شرح زیر برشمرد :

۱ـ کمک به دیگری در حفظ منافع حاصل از جرم؛

۲ـ کسب، تصرف و استفاده از عواید حاصل از جرم؛

۳ـ پنهان‌سازی یا انتقال عواید برای فرار از پیگرد یا اجرای حکم مصادره؛

٤ـ کوتاهی در افشای اطلاعات یا سوءظن در مورد پول‌شویی؛

۵ـ اخطار پنهانی.

کمک به دیگری در حفظ منافع حاصل از جرم

براساس بخش ۹۳ «الف» CJA88، بخش ۳۸ قانون کیفری (اسکاتلند)، مصوب ۱۹۹۵، بخش ۱۱ قانون پیشگیری از تروریسم (تدابیر اضطراری)، مصوب ۱۹۸۹ و بخش ۵۰ قانون قاچاق مواد مخدر، مصوب ۱۹۹٤، معاونت هنگامی اتفاق می‌افتد که شخص دست‌اندرکار انجام مقدمات کار به همراه شخص دیگر باشد و بداند یا سوءظن داشته باشد که وی در گذشته از راه قاچاق مواد مخدر یا هرگونه فعالیت مجرمانهٔ دیگر، سود برده است یا هم‌اکنون سود می‌برد، به شکلی که این مقدمات به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در حفظ یا کنترل عواید به شخص دوم، کمک کند یا او را قادر سازد تا از عواید یادشده، استفاده یا آن را به نفع خود در مکانی دیگر، سرمایه‌گذاری کند. این تعریف دربرگیرندهٔ فعالیت‌های تروریستی نیز می‌شود. مجازات معاونت در جرم در این بخش، حداکثر ٦ ماه زندان یا پرداخت جریمه یا هر دو است. در صورت محکومیت، مجازات مجرم اصلی تا ١٤ سال زندان یا جریمه یا هر دو است.

کسب، تصرف و استفاده از عواید حاصل از جرم

بنابر بخش ۹۳ «ب» قانون CJA88، بخش ۳۷ قانون کیفری (اسکاتلند)، مصوب ۱۹۹۵، بخش ۵٤ قانون NIEPA91، و بخش ۵۱ قانون قاچاق مواد مخدر، مصوب ۱۹۹٤، تملک عبارت است از استفاده یا تصرف در اموالی که شخص می‌داند یا دلایل منطقی در دست دارد که اموال یادشده عواید

---

1 Criminal Low Act.

حاصل از قاچاق مواد مخدر یا فعالیت‌های مجرمانه است و آنها را کم‌تر از ارزش واقعی و کامل، به تملک خود درآورد. هدف این جرم جلوگیری از انتقال عواید حاصل از جرم به نفع طرف‌های ثالث است. در اینجا به اموال اشاره شده است و نه وجوه یا سرمایه‌گذاری‌ها (اموال، پول را هم شامل می‌شود).

مجازات معاونت در جرم در این بخش، همان مجازات تعیین‌شده برای کمک به شخص دیگر در حفظ منافع حاصل از جرم است.

مخفی کردن یا انتقال عواید برای فرار از پیگرد یا اجرای حکم مصادره

براساس بخش ۹۳ «ج» قانون CJA88، بخش ۱٤ قانون کیفری (همکاری بین‌المللی) مصوب ۱۹۹۰، بخش ٥٤ قانون NIEPA91 و بخش ٤۹ قانون قاچاق مواد مخدر مصوب ۱۹۹٤، پنهان‌سازی عبارت است از تغییر ظاهر، جابه‌جایی یا انتقال (مستقیم یا غیرمستقیم) عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر یا سایر فعالیت‌های مجرمانه به‌منظور کمک به شخص دیگر، با هدف فرار از پیگرد قانونی، این جرم توسط شخص مطلع یا ظنین به جریان ارتکاب جرم صورت می‌گیرد.

پنهان‌سازی یا تغییر ظاهر اموال، شامل مخفی کردن یا تغییر ظاهر ماهیت، منبع، مکان، چگونگی جابه‌جایی یا مالکیت هرگونه حقوق نسبت به اموال است.

مجازات این جرم براساس این بخش به‌طور دقیق همان مجازات مربوط به جرایم معاونت در جرم و تملک است.

کوتاهی در افشای اطلاعات یا هرگونه سوءظن در مورد پول‌شویی

بنابر بخش ۲٦ «ب» (DTOA1)، بخش ٥۲ قانون پیشگیری از تروریسم مصوب ۱۹۸۹ و بخش ۳۹ قانون‌کیفری مصوب ۱۹۹٥، این جرم فقط به قاچاق مواد مخدر و تروریسم مربوط می‌شود و عواید حاصل از جرم را به‌طور کلی شامل نمی‌شود. شخص در صورتی مرتکب جرم می‌شود که به‌واسطهٔ فعالیت تجاری، حرفه‌ای یا شغلی خود از عملی مجرمانه در جریان یک معامله اطلاع یابد یا نسبت به آن سوءظن پیدا کند، اما گزارش آن را به پلیس یا مسئولان گمرک، ارائه ندهد.

مجازات این جرم، حداکثر ٦ ماه زندان یا پرداخت جریمهٔ معین یا هر دو است و در صورت محکومیت قطعی مجرم، مجازات وی تا ٥ سال زندان یا هر دو است.

اخطار پنهانی

براساس بخش ۹۳ «د» قانون CJA88، بخش ۳۶ (۱) » و (۲) » قانون عدالت کیفری (اسکاتلند)، مصوب ۱۹۹۵ و بخش ۱۷ قانون پیشگیری از تروریسم (تدابیر اضطراری) مصوب ۱۹۸۹، شرط گزارش‌دهی موارد مشکوک، چنانچه شخص از این موضوع مطلع شود که زیر پیگرد قانونی قرار دارد، بی‌نتیجه خواهد ماند. برای مؤثر بودن تحقیقات، جرم اخطار پنهانی زمانی صورت می‌گیرد که اطلاعات یا هر موضوع دیگری که ممکن است موجب اختلال در تحقیقات شود، به آگاهی شخص زیر پیگرد رسانده شود.

قانون عواید حاصل از جرم، مصوب ۲۰۰۲ [1]

قانون عواید حاصل از جرم، مصوب سال ۲۰۰۲، جرایم کیفری پول‌شویی را در انگلستان گسترش داده و به آن استحکام قانونی بخشیده است. براساس این قانون، استفاده، تصرف، همکاری، آگاه‌سازی مجرم، تبدیل، تغییر ظاهر، انتقال یا حذف اموال حاصل از جرم از حوزهٔ قضایی یا تسهیل کسب، نگهداری، استفاده یا کنترل آن توسط شخص دیگر جرم محسوب می‌شود.

منظور از اموال حاصل از جرم، عوایدی است که از ارتکاب عمل مجرمانه به‌دست می‌آید. حداکثر مجازات برای تمام این جرایم ۱۴ سال زندان است، مگر هنگامی‌که شخصی بداند یا گمان کند که اموال به‌دست آمده تمام یا بخشی از عواید شخص از ارتکاب به عمل مجرمانه است، ازاین‌رو، پیش از انجام عمل مجرمانه یا بدون درنگ پس از انجام آن، گزارش لازم را به سرویس ملی اطلاعات کیفری ارائه دهد.

اصطلاح عمل مجرمانه[2]، شامل هرگونه عمل، در هر مکان است که تشکیل‌دهندهٔ جرم کیفری باشد و چنانچه در انگلستان صورت گیرد، جرم کیفری محسوب شود. این اصطلاح، علاوه بر جرایم جدی کیفری مانند قاچاق مواد مخدر، فعالیت‌های تروریستی، فساد مالی، فرارمالیاتی، سرقت و دزدی مسلحانه، کلاهبرداری، جعل، سپرده‌پذیری غیرقانونی، باج‌گیری و اخاذی، جرایم دیگری را هم که عواید آنها به هر اندازه و برای هر شخص حاصل شود، دربرمی‌گیرد.

در قانون عواید حاصل از جرم، مصوب ۲۰۰۲، اگر اشخاصی که در بخش مالی فعالیت می‌کنند (از جمله همهٔ افرادی که در محدوده مقررات مبارزه با پول‌شویی قرار می‌گیرند در صورت آگاهی یا سوءظن یا وجود دلایل معقول برای آگاهی یا سوءظن نسبت به اینکه شخصی دست‌اندرکار پول‌شویی عواید اعمال مجرمانه است (پس از آنکه اطلاعات موردنظر در جریان فعالیت‌های تجاری رسمی

---

1. Proceeds of Crime Act 2002.
2. Criminal Conduct.

به‌دست آنها رسید)، برای گزارش‌دهی مورد مشکوک اقدام فوری و معقول را انجام ندهند، عمل آنان جرم محسوب می‌شود. همچنین در قانون مبارزه با جرایم تروریستی و امنیتی، مصوب ۲۰۰۱، مقرر شده است که کوتاهی در ارائهٔ گزارش، در صورت وجود دلایل معقول برای اثبات موضوع تأمین مالی تروریسم، جرم کیفری محسوب می‌شود.

مجازات کوتاهی در ارائهٔ گزارش، مطابق شرایط مندرج در بند ۵-۲ در صورت اثبات و محکومیت متهم، حداکثر ۵ سال زندان یا جریمهٔ نقدی یا هر دو است و امکان دارد که مجازات تا ۵ سال زندان نیز افزایش یابد.

گزارش کارکنان مؤسسه‌های تنظیم‌شده یا کسانی‌که فعالیت‌های مالی زیر پوشش مقررات پول‌شویی را انجام می‌دهند، باید به یک مسئول یعنی شخصی که کارفرما برای دریافت چنین گزارش‌هایی تعیین کرده یا شخصی که از سوی رییس کل سرویس ملی اطلاعات کیفری تعیین‌شده است، ارائه شود.

مسئولان تعیین‌شده (مسئول قانونی مبارزه با پول‌شویی[1] یا شخص تعیین‌شدهٔ دیگر یا در غیاب وی، جانشین مجاز و قانونی) باید گزارش‌های داخلی دریافت‌شده را بی‌درنگ ارزیابی کنند تا تعیین شود که دلایل معقولی برای سوءظن وجود دارد یا خیر. سپس موارد سوءظن باید به‌طور مستقیم به سرویس ملی اطلاعات کیفری ارجاع شود. چنانچه آگاهی واقعی یا سوءظن معقول نسبت به وقوع جرم پول‌شویی وجود نداشته باشد یا دلایل معقولی برای آگاهی یا شک نسبت به آن در دست نباشد، مسئول تعیین‌شده با عدم ارائهٔ گزارش به سرویس ملی اطلاعات کیفری مرتکب جرم شده است.

اگر شخصی در بخش مالی تنظیم‌شده فعالیت کند و متهم به کوتاهی در ارائهٔ گزارش وقوع جرم باشد، چنانچه آموزش مشخص و لازم از سوی کارفرما، مطابق با مقررات به او ارائه نشده باشد و وی به همین دلیل قادر به شناسایی و شک نسبت به عملیات پول‌شویی در حال انجام نشده باشد، این مسئله برای او، دفاع محسوب می‌شود. شایان یادآوری است که الزام به ارائهٔ گزارش شامل موقعیت‌هایی است که در آن فعالیت تجاری یا معامله برگشت‌خورده‌ای وجود داشته باشد یا از ادامه معامله به دلایل شرایط مشکوک جلوگیری شده باشد. چنانچه شخص یا مؤسسه به معامله‌ای که مبلغ آن پیش از این دریافت شده است، مشکوک شود، نباید تا زمان رضایت سرویس ملی اطلاعات کیفری وجهی مسترد شود.

1. Money Laundering Regulations Officer.

فصل ششم

برخی مستندات بین‌المللی ضدپول‌شویی

٦ـ١ مقدمه

امروزه پول‌شویی در مقیاس فراملی بروز می‌کند و هرگونه تلاش ملی که بدون همراهی و هماهنگی با سایر کشورها انجام شود، نسبت چندانی برای موفقیت نخواهد داشت. پول‌شویان با روش‌های گوناگون به تطهیر درآمدهای نامشروع خود می‌پردازند. در این بین ، کشورهایی که مقررات و ساختار قانونی ضعیفی برای مبارزه با پول‌شویی دارند یا فاقد قوانین و نظام معینی برای مقابله با این پدیده هستند، محل مناسبی برای تطهیر وجوه کثیف مجرمان به‌شمار می‌آیند. از این رو، کشورهای پیشرو در مبارزه با پول‌شویی با تأسیس نهادهای فراملی و وضع قوانین بین‌المللی، مقابله با این پدیده را در عرصهٔ جهانی نهادینه کرده‌اند. در این فصل، سه نمونه از مستندات بین‌المللی که با هدف مقابله با این معضل جهانی تدوین شده‌اند، معرفی می‌شود.

مورد نخست، ترجمهٔ پیشنهادهای چهل‌گانهٔ نیروی ویژه اقدام مالی علیه پول‌شویی است که در سال ٢٠٠٤ با توجه به تجارب به‌دست آمده از سال‌های قبل، مورد بازنگری و تجدید نظر قرار گرفت. نمونهٔ بعدی پیشنهادهای نه‌گانهٔ نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی است، بدین صورت که در اکتبر سال ٢٠٠١، هشت‌توصیه برای مقابله با تأمین مالی تروریسم ارائه و پیشنهاد نهم نیز در اکتبر ٢٠٠٤ به پیشنهادهای مزبور اضافه شد. الگوی قانون در زمینهٔ پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم که دفتر کنترل مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد و صندوق بین‌المللی پول در دسامبر ٢٠٠٥ ارائه داده‌اند، بخش پایانی این فصل را تشکیل می‌دهد.

٦-٢ نیروی ویژه اقدام مالی علیه پول‌شویی (FATF)

نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی نهادی بین‌المللی است که هدف آن توسعه و ترویج

سیاست‌های مبارزه با پول‌شویی در سطح ملی و بین‌المللی است. هدف از کاربرد این سیاست‌ها، پیشگیری از بروز مشکلاتی است که فعالیت‌های پول‌شویی برای بخش رسمی و مشروع اقتصاد ایجاد می‌کند.

نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی، یک «نهاد تصمیم‌گیری» است که در راستای ایجاد ارادهٔ سیاسی لازم برای تدوین قوانین و نظام‌های ملی برای مبارزه با پول‌شویی شکل گرفته است. این نهاد دارای قانون مدون و تعریف‌شده ، مشخصی نیست وحتی طول عمر آن محدود و معین پیش‌بینی شده است و هر پنج سال یک بار رسالت خود را مورد بازنگری قرار می‌دهد تا شیوه‌های جدید پول‌شویی و تدابیر لازم برای مقابله با آن، به‌صورت پویا مورد شناسایی قرار گیرد.

مدت ریاست بر FATF یک سال است که در اختیار یک مقام دولتی عالی‌رتبه قرار دارد که از بین اعضا برگزیده می‌شود[1].

دبیرخانهٔ تخصصی FATF در ستاد مرکزی سازمان همکاری اقتصادی و توسعه در پاریس قرار دارد[2]. FATF به‌شکل کمیته‌ای چندمنظوره اداره می‌شود و تعیین‌کنندگان خط‌مشی‌های قانونی با کارشناسان مربوط همکاری بسیار نزدیکی دارند. تصمیم‌گیری‌ها در این نهاد براساس گزارش‌هایی است که دبیرخانه تهیه می‌کند یا مبتنی بر گزارش‌های کتبی و شفاهی است که هیأت‌های شرکت‌کننده ارائه می‌دهند. فرایند تصمیم‌گیری، مشارکتی و بر پایهٔ هم‌فکری است. از این رو، تمام اعضا برای رسیدن به توافق در مسایل متعدد، فعالانه تلاش و همکاری می‌کنند.

نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی، در اجلاس گروه هفت که در سال ۱۹۸۹ در شهر پاریس برگزار شد، موجودیت یافت و توافق شد تا سال ۲۰۰۴ به حیات خود ادامه دهد.

این گروه غیررسمی که بنا نبود عمری طولانی داشته باشد، امروزه پس از ۱۹ سال هنوز مشغول فعالیت است و به اقدام‌های سودمند و تلاش‌های جدی خود ادامه می‌دهد.

مؤسسان FATF، نخست ۱۶ عضو شامل کشورهای عضو گروه هفت، کمیسیون اروپا و هشت کشور دیگر بودند. در سال ۲۰۰۷ تعداد اعضای گروه مزبور، به ۳۴ عضو شامل ۳۲ کشور و دولت و

---

۱. کشورهایی که تا به حال ریاست FATF را بر عهده داشته‌اند، عبارت‌اند از فرانسه، سوییس، استرالیا، انگلیس، هلند، آمریکا، ایتالیا، بلژیک، ژاپن، پرتغال، اسپانیا، هنگ‌کنگ و چین.

۲. اگرچه دبیرخانهٔ FATF در ستاد مرکزی OECD مستقر است، خود FATF نهاد بین‌المللی مستقلی است و بخشی ازOECD محسوب نمی‌شود.

دو سازمان بین‌المللی(شورای همکاری خلیج فارس و کمیسیون اروپا) رسید که تعدادی ناظر و پنج رکن منطقه‌ای دیگر نیز دارد[۱].

در آوریل ۱۹۹۰، یعنی کمتر از یک سال بعد از موجودیت یافتن گروه یادشده، پیش‌نویس توصیه‌های چهل‌گانه منتشر شد. این پیشنهادها در سال‌های ۱۹۹۶ و ۲۰۰۳ مورد بازنگری و تجدید نظر قرار گرفت تا تجارب به‌دست آمده در سال‌های قبل بررسی شود و تحولاتی که در شیوه‌های پول‌شویی رخ داده بود، مد نظر قرار گیرد و نیز تهدیدهای بالقوهٔ ناشی از فعالیت‌های مجرمانه در آنها پیش‌بینی شود[۲]. توصیه‌های چهل‌گانهٔ اصلاح شده، چارچوب جامع و نوینی برای مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم ارائه می‌دهد.

پیشنهادهای سال ۲۰۰۳ مفصل‌تر از پیشنهادهای گذشته بود و مواردی را در زمینهٔ شناسایی مشتریان و شروط و قیدهای مراقبت اکید، بندهای مربوط به گزارش معاملات مشکوک و سازوکارهای ضبط و توقیف اموال و همچنین تدابیر لازم برای اجتناب از سوءاستفاده از امکانات شرکت‌ها و به‌کارگیری در مشاغل و شرکت‌های غیرمالی را دربر می‌گرفت. اقدام‌های یادشده در پاسخ به روش‌های پول‌شویی که به شکل روزافزونی پیچیده‌تر می‌شوند (مانند استفاده از اشخاص حقوقی برای تغییر هویت مالکیت واقعی و کنترل عواید غیرقانونی و استفادهٔ فزاینده از افراد حرفه‌ای در ارائه مشاوره و کمک در فعالیت‌های پول‌شویی)، تصویب شد.

همچنین پس از حوادث ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱، اقدام علیه شبکهٔ پیچیدهٔ تأمین مالی تروریسم نیز بر این موارد افزوده شد و در اکتبر سال ۲۰۰۱، FATF برای مقابله با تأمین مالی تروریسم، طرح مهم دیگری با عنوان «هشت پیشنهاد ویژه» ارائه داد. این پیشنهادها که به‌عنوان متمم پیشنهادهای چهل‌گانه مطرح شد، شامل مجموعه‌ای از تدابیر لازم برای مبارزه با عملیات تأمین مالی تروریسم و سازمان‌های تروریستی است.

نهمین پیشنهاد در اکتبر ۲۰۰۴ به پیشنهادهای هشت‌گانه اضافه شد. این مورد به بیان استانداردهای جدید برای مقابله با روش‌های مورداستفاده توسط تروریست‌ها در تأمین منابع مالی فعالیت‌هایشان (مانند سوءاستفاده از خدمات الکترونیکی و سیستم‌های نقل و انتقال جایگزین پول و

---

۱. فهرست اعضا و ناظران این سازمان در آدرس: http://www.fatf-gafi.org موجود است.

۲. آخرین اصلاحات در این زمینه در ۲۲ اکتبر سال ۲۰۰۴ انجام شد که در متن پیشنهادهای چهل‌گانهٔ ترجمه شده در این فصل لحاظ شده است.

سازمان‌های غیرانتفاعی) می‌پردازد و خواستار به‌کارگیری سازوکارهایی برای مسدود کردن سرمایه‌ها، توقیف و مصادرهٔ اموال آنهاست.

امروزه بیشتر کشورهای جهان، پیشنهادهای چهل و نه‌گانهٔ FATF را پذیرفته‌اند و به عنوان معیارهایی برای مقابله با پدیدهٔ پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم از آنها در سطح گسترده‌ای استفاده می‌کنند. نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی از تمام کشورها می‌خواهد تا برای تطبیق نظام‌های حقوقی ملی ضدپول‌شویی و تأمین مالی تروریسم، با اجرای توصیه‌های جدید FATF و اجرای مؤثر این تدابیر، اقدام لازم را معمول دارند.

پیشنهادهای چهل و نه‌گانهٔ FATF ، مجموعهٔ کاملی از تدابیر پیشگیرانه علیه پول‌شویی است که نظام عدالت کیفری و انتظامی، نظام مالی و مقررات مربوط به آن و همکاری بین‌المللی را دربرمی‌گیرد. این پیشنهادها را نهادهای بین‌المللی متعددی از جمله بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول به رسمیت شناخته و مورد تأیید و تصویب قرار داده‌اند.

تعبیر و تفسیر این پیشنهادها پیچیده نیست و به‌کارگیری آنها نه تنها دشوار نیست، بلکه بر آزادی انجام معاملات قانونی هم لطمه‌ای وارد نمی‌سازد یا توسعهٔ اقتصادی را به مخاطره نمی‌اندازد، مشروط بر آنکه نوعی ارادهٔ سیاسی برای تحقق آنها وجود داشته باشد.

تصویب و اجرای این پیشنهادها، اجباری نیست و کنوانسیون بین‌المللی محسوب نمی‌شود، اما بسیاری از کشورهای جهان، ارادهٔ سیاسی راسخ خود را برای مبارزه با پول‌شویی با اجرای این پیشنهادها نشان داده‌اند. در این پیشنهادها، از وارد شدن به جزییات خودداری شده و امکان استفاده از این ضوابط و معیارها با توجه به شرایط خاص هر کشور فراهم است.

کشورهای عضوFATF ملزم به رعایت مقرراتی می‌شوند که براساس آنها در زمینهٔ میزان پیشرفت در امر مبارزه با پول‌شویی، تحت نظارت و بررسی‌های دو یا چندجانبه قرار می‌گیرند. این عمل از دو روش امکان‌پذیر است : نخست، از طریق بررسی تحلیلی اقدام‌ها و نتایج به دست آمده و دوم، از راه بازدید و معاینات محلی که از کشور مورد نظر صورت می‌گیرد.

این اقدام‌ها در ایجاد ساختار ضدپول‌شویی نقش بسزایی دارد. چهل پیشنهاد مورد نظر، به برنامه‌ریزی ساختاری برای مبارزه با پدیدهٔ پول‌شویی می‌پردازد و برای بیشتر کشورها قابل استفاده است.

۶-۳ پیشنهادهای چهل‌گانهٔ FATF[1]

۶-۳-۱ نظام‌های حقوقی

گسترهٔ جرم پول‌شویی

پیشنهاد ۱

کشورها باید پول‌شویی را بر مبنای کنوانسیون مبارزه با قاچاق موادمخدر و داروهای روان‌گردان سازمان ملل متحد (کنوانسیون وین- ۱۹۸۸) و کنوانسیون جرایم سازمان‌یافتهٔ فراملی سازمان ملل متحد (کنوانسیون پالرمو -۲۰۰۰)، جرم‌انگاری کنند.

کشورها باید جرم پول‌شویی را با لحاظ شمول وسیع‌ترین دامنهٔ جرایم منشأ، به تمام جرایم جدی تسری دهند. جرایم منشأ را می‌توان با اشاره به تمام جرایم یا به آستانهٔ مرتبط با دسته‌ای از جرایم جدی یا مجازات حبس قابل اعمال برای جرم منشأ، یا به فهرستی از جرایم منشأ، یا به ترکیبی از این رویکردها تعریف کرد.

جرایم منشأ در کشورهایی که رویکرد آستانه‌ای را اعمال می‌کنند، باید دست‌کم تمام جرایمی را که به‌موجب قوانین ملی جزء جرایم جدی محسوب می‌شوند یا جرایمی که حداکثر مجازات آن بیش از یک سال حبس است، شامل شود. در کشورهایی که نظام حقوقی آنها برای جرایم آستانه حداقلی قایل است، جرایم منشأ باید تمام جرایمی را که حداقل مجازات آن بیش از شش ماه حبس است، شامل شود.

در هرحال، هر کشور صرف‌نظر از رویکردی که انتخاب می‌کند، باید حداقل دامنه‌ای از جرایم را در یکی از دسته‌بندی‌های معین جرایم، بگنجاند.

علاوه‌براین، جرایم منشأ پول‌شویی باید به اعمالی که در کشور ثالثی رخ می‌دهد و در قوانین ملی جرم محسوب می‌شود یا چنانچه آن جرم در داخل کشور رخ می‌داد جرم منشأ قلمداد می‌شد، تسری یابد. البته ممکن است برخی کشورها اعمال مزبور را جرم منشأ قلمداد کنند، مشروط بر آنکه در داخل کشور رخ دهد.

ممکن است برخی کشورها براساس اصول قانون اساسی یا قوانین داخلی خود، عمل اشخاصی

---

۱. پیشنهادهای چهل‌گانهٔ FATF، ۲۰ ژوئن ۲۰۰۳ ، با اصلاحات ۲۲ اکتبر ۲۰۰۴.

را که مرتکب جرم منشأ شده‌اند، مشمول جرم پول‌شویی ندانند.

پیشنهاد ۲

کشورها باید اطمینان حاصل کنند که :

الف- علم و عمد لازم برای اثبات جرم پول‌شویی منطبق بر موازین مصرح در کنوانسیون‌های وین و پالرمو است، از جمله این مفهوم حقوقی که مقرر می‌دارد باید عنصر معنوی از شرایط واقعی استنباط شود.

ب- مسئولیت کیفری و در جایی که این امر امکان ندارد، مسئولیت مدنی یا اداری باید به اشخاص حقوقی تسری یابد. این امر نباید مانع رسیدگی‌های موازی کیفری، مدنی یا اداری در مورد اشخاص حقوقی در کشورهایی شود که چنین اشکالی از مسئولیت موجود است. اشخاص حقوقی باید مشمول مجازات‌های مؤثر، متناسب و بازدارنده باشند.

تدابیر موقتی و مصادره

پیشنهاد۳

کشورها باید تدابیری مشابه آنچه در کنوانسیون‌های وین و پالرمو تصریح شده از جمله تدابیر تقنینی اتخاذ کنند تا مقام‌های ذی‌صلاح خود را قادر سازند دارایی‌های تطهیرشده، عواید ناشی از پول‌شویی یا جرایم منشأ، وسایل مورد استفاده یا مورد نظر برای استفاده در ارتکاب این جرایم، یا اموال با ارزش مشابه را بدون تضییع حقوق اشخاص ثالث حقیقی، مصادره کنند. چنین تدابیری باید دارای اختیارهایی به قرار زیر باشد :

الف- شناسایی، تعقیب و ارزشیابی اموال مشمول مصادره ؛

ب- انجام تدابیر مقدماتی مانند انسداد و توقیف، به منظور پیشگیری از هرگونه معامله، انتقال یا فروش این نوع اموال؛

ج- انجام کارهایی برای پیشگیری یا ابطال اقدام‌هایی که توانایی دولت را برای اعادهٔ تصرف اموالی که در معرض مصادره هستند، تضعیف می‌کند؛

د- اتخاذ هرگونه تدبیر برای بازجویی لازم.

کشورها می‌توانند مطابق قوانین داخلی خود، تدابیری اتخاذ کنند که امکان مصادرهٔ چنین عواید یا وسایلی را بدون لزوم محکومیت کیفری، فراهم می‌کند. همچنین آنها می‌توانند تدابیری را که مستلزم

روشن کردن منشأ قانونی اموالی که ادعا می‌شود مشمول مصادره است، اتخاذ کنند.

۲-۳-۶ تدابیر مؤسسه‌های مالی و مشاغل غیرمالی برای پیشگیری از پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم

پیشنهاد ٤

کشورها باید تضمین کنند که قوانین رازداری مؤسسه‌های مالی مانع اجرای توصیه‌های نیروی ویژهٔ اقدام مالی علیه پول‌شویی نمی‌شود.

مراقبت دقیق و نگهداری سوابق مشتری

پیشنهاد ۵ *[۱]

مؤسسه‌های مالی نباید حساب‌های ناشناس یا حساب‌هایی را که اسامی آنها جعلی است، نگه دارند.

مؤسسه‌های مالی در راستای «مراقبت دقیق از مشتری»[۲]، باید شناسایی و تعیین هویت مشتریان خود را در موارد زیر به عهده گیرند :

- برقراری روابط تجاری؛
- انجام معاملات اتفاقی :

۱- حداقل مبلغ معین قابل اجرا (فوق آستانه)؛

۲- معاملاتی که از طریق انتقال سیمی (تلفن، تلگراف یا الکترونیکی)، صورت می‌گیرد.

- مشکوک به پول‌شویی یا تأمین مالی تروریسم باشد؛
- مؤسسهٔ مالی در مورد صحت و درستی اطلاعات هویتی مشتری که در گذشته کسب کرده است، تردید داشته باشد.

اتخاذ تدابیر مراقبت دقیق از مشتری (CDD) به شرح زیر است :

---

۱. توصیه‌هایی که با علامت ستاره (*) مشخص شده‌اند، باید همراه با یادداشت تفسیری آن که در بخش پایانی این فصل با عنوان پیوست شماره ۲ آمده است، مطالعه شود.

2. Customer due diligence.

الف- شناسایی مشتری و احراز هویت او با استفاده از اسناد، داده‌ها یا اطلاعات منبع مستقل معتبر[1]؛

ب- شناسایی مالک ذی‌نفع[2] و اتخاذ تدابیر آگاهانه به‌منظور احراز هویت مالک ذی‌نفع به نحوی‌که مؤسسه مالی مزبور قانع شود مالک ذی‌نفع چه کسی است. برای اشخاص و مناسبات حقوقی این امر باید شامل اتخاذ تدابیر آگاهانه از سوی مؤسسه‌های مالی به‌منظور اطلاع از مالکیت و ساختار کنترلی مشتری شود؛

ج- کسب اطلاعات دربارهٔ هدف و ماهیت رابطهٔ تجاری؛

د- مراقبت دقیق و مستمر از رابطه تجاری مشتری با هدف حصول اطمینان از اینکه معاملات در حال انجام، با علم و اطلاع مؤسسه از مشتری، تجارت وی و پیش‌بینی خطر ناشی از منبع و منشأ وجوه، صورت می‌گیرد.

مؤسسه‌های مالی باید هر یک از تدابیر (الف) تا (د) را اعمال کنند، اما می‌توانند حدود چنین تدابیری را بسته به نوع مشتری، رابطهٔ تجاری یا معامله و شدت خطر، تعیین کنند. تدابیر اتخاذی باید مطابق رهنمودهای ارائه شده از سوی مقام‌های ذی‌صلاح باشد.

در مورد طبقه‌های «خیلی خطرناک»، مؤسسه‌های مالی باید مراقبت‌های دقیق فزاینده و ویژه‌ای داشته باشند، اما در مواردی که خطر انجام معامله کم است، مؤسسه‌های مالی می‌توانند تدابیر کاهش‌یافته یا ساده‌شده را اعمال کنند.

مؤسسه‌های مالی باید هویت مشتری و مالک ذی‌نفع را در مورد مشتریان اتفاقی قبل یا حین برقراری رابطهٔ تجاری یا انجام معاملات، احراز کنند. کشورها می‌توانند به مؤسسه‌های مالی اجازه دهند تا پس از برقراری ارتباط مزبور، جایی که خطر پول‌شویی به‌طور مؤثری کنترل شده و عدم بروز وقفه در جریان عادی تجارت حیاتی است، در اسرع وقت تحقیق برای احراز هویت را انجام دهند.

در مواردی که مؤسسهٔ مالی قادر به رعایت بندهای (الف) تا (ج) نباشد، نباید مبادرت به افتتاح حساب، شروع روابط تجاری یا انجام معامله کند، بلکه باید رابطهٔ تجاری را فسخ و گزارش معاملهٔ مشکوک را برای مراجع ذی‌ربط تهیه و ارسال کند. این شرایط باید در مورد تمام مشتریان جدید اعمال شود. همچنین مؤسسه‌های مالی باید این توصیه‌ها را برای مشتریان فعلی نیز براساس اهمیت مادی و

---

۱. از این پس به اسناد، داده‌ها یا اطلاعات منبع مستقل معتبر، "اطلاعات هویتی" گفته می‌شود.

2. Beneficial owner.

میزان ریسک به کار بندند و در زمان مقتضی مراقبت دقیقی در این زمینه، به عمل آورند.

پیشنهاد ٦ *

مؤسسه‌های مالی باید در مورد اشخاصی که از لحاظ سیاسی آسیب‌پذیرند، علاوه بر انجام اقدام‌های مراقبتی دقیق عادی، موارد زیر را رعایت کنند :

الف- سیستم‌های مدیریت برآورد خطر داشته باشند تا تعیین کنند که آیا مشتری از لحاظ سیاسی، آسیب‌پذیر است یا خیر؛

ب- تأییدیهٔ مدیریت ارشد را برای برقراری روابط تجاری با چنین مشتریانی اخذ کنند؛

ج- تدابیر آگاهانه‌ای برای احراز منبع ثروت و منشأ وجوه اتخاذ کنند؛

د- نظارت مستمر بر رابطهٔ تجاری داشته باشند.

پیشنهاد ۷

مؤسسه‌های مالی باید در مورد کارگزاری‌های بانکی فرامرزی و سایر روابط مشابه علاوه بر انجام اقدام‌های مراقبتی دقیق عادی، موارد زیر را مد نظر قرار دهند :

الف- اطلاعات کافی در مورد مؤسسهٔ پاسخ‌دهنده[1] را به‌منظور شناخت کامل ماهیت تجارت و حسن شهرت مؤسسهٔ مزبور و کیفیت نظارت براساس اطلاعات در دسترس عموم (از جمله اینکه آیا تاکنون در معرض تحقیق یا اقدام قانونی در مورد پول‌شویی یا تأمین مالی تروریسم بوده است یا خیر)، جمع‌آوری کنند؛

ب- کنترل‌های مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم «مؤسسهٔ پاسخ‌دهنده» را ارزیابی کنند؛

ج- موافقت مدیریت ارشد را قبل از برقراری روابط کارگزاری جدید کسب کنند؛

د- مسئولیت‌های مربوط به هر مؤسسه را مستند کنند؛

هـ- در مورد حساب‌های کاملاً پرداختنی[2]، قانع شوند که بانک پاسخ‌دهنده، هویت مشتریانی را که دسترسی مستقیم به حساب‌های کارگزار دارند، احراز کرده است و به‌طور مستمر آنها را مورد مراقبت دقیق قرار می‌دهد و قادر است به‌محض درخواست اطلاعات هویتی مشتری، آن را در اختیار بانک کارگزار قرار دهد.

---

1. Respondent institution.
2. Payable-through accounts.

پیشنهاد ۸

مؤسسه‌های مالی باید نسبت به هرگونه تهدید پول‌شویی که ممکن است از فناوری‌های جدید یا در حال توسعه استفاده کنند (ترجیح ناشناخته ماندن باشد)، توجه خاص مبذول دارند و در صورت نیاز تدابیری اتخاذ کنند تا از کاربرد آنها در طرح‌های پول‌شویی، پیشگیری شود. به‌ویژه، مؤسسه‌های مالی باید سیاست‌ها و رویه‌های مصوبی را برای برخورد با هرگونه خطر خاص مرتبط با روابط تجاری یا معاملات غیر رودررو (غیرمستقیم) داشته باشند.

پیشنهاد ۹ *

کشورها می‌توانند به مؤسسه‌های مالی اجازه دهند که برای انجام بخش‌های (الف) تا (ج) فرایند «مراقبت دقیق از مشتری»، یا عرضهٔ کار خود به واسطه‌ها یا اشخاص ثالث اتکا کنند، مشروط بر اینکه معیارهای مشخص زیر را رعایت کنند. در جایی که چنین اتکایی مجاز شود، مسئولیت نهایی شناخت هویت مشتری و احراز آن بر دوش مؤسسهٔ مالی که به شخص ثالث تکیه کرده است، باقی می‌ماند. معیارهایی که باید رعایت شود، به شرح زیر است :

الف- مؤسسه‌های مالی که به شخص ثالث اتکا می‌کنند، باید به سرعت اطلاعات لازم در مورد بخش‌های (الف) تا (ج) فرایند CDD را به‌دست آورند. این مؤسسه‌ها، در چارچوب فرآیند مراقبت دقیق از مشتری، باید تدابیری اتخاذ کنند که به محض درخواست اطلاعات هویتی و سایر اسناد از شخص ثالث، بدون تأخیر در دسترس قرار گیرد.

ب- مؤسسهٔ مالی باید مطمئن شود شخص ثالث زیر نظر و مراقبت است و تدابیری برای رعایت مقتضیات CDD در راستای توصیه‌های ۵ و ۱۰ اتخاذ کرده است.

پیشنهاد ۱۰ *

مؤسسه‌های مالی باید دست‌کم به مدت پنج سال سوابق معاملات داخلی یا بین‌المللی را به‌منظور امکان پاسخگویی سریع به درخواست‌های اطلاعات از سوی مقام‌های ذی‌صلاح، نگهداری کنند. چنین سوابقی باید برای بازسازی معاملات انفرادی (از جمله مقادیر و انواع ارز مربوط، در صورت استفاده) کافی باشد تا در صورت لزوم، ادله و مدارک برای تعقیب فعالیت مجرمانه، ارائه شود.

مؤسسه‌های مالی باید سوابق اطلاعات هویتی حاصل از فرایند مراقبت دقیق مشتری (مانند رونوشت‌ها یا سوابق اسناد هویتی رسمی مانند گذرنامه، کارت شناسایی، گواهینامهٔ رانندگی یا اسناد

مشابه)، فایل‌های حساب یا مکاتبات تجاری را برای دست‌کم پنج سال پس از خاتمه رابطهٔ تجاری نگه دارند.

اطلاعات هویتی و سوابق معاملات باید طبق مجوز مقتضی در دسترس مقام‌های ذی‌صلاح داخلی قرار گیرد.

پیشنهاد ۱۱ *

مؤسسه‌های مالی باید نسبت به تمام معاملات کلان و پیچیده و تمام الگوهای نامتعارف معاملات که هدف اقتصادی یا قانونی تبیین‌شده ندارند، توجه خاص مبذول کنند. پیشینه و هدف چنین معاملاتی باید حتی‌الامکان مورد بررسی قرار گیرد، یافته‌ها به صورت کتبی ثبت شود و برای کمک به مقام‌های ذی‌صلاح و حسابرسان در دسترس آنان قرار داده شود.

پیشنهاد ۱۲ *

مندرجات توصیه‌های ۵، ٦ و ۸ تا ۱۱ در مورد مراقبت دقیق و نگهداری سوابق مشتری، «مشاغل و حرف غیرمالی معین» زیر را نیز دربرمی‌گیرد :

الف- کازینوها؛ هنگامی که مشتریان در معاملات مالی برابر یا فوق آستانهٔ معین مربوط (حداقل مبلغ)، شرکت می‌کنند؛

ب- بنگاه‌های معاملات ملکی؛ هنگامی که در معاملات خرید و فروش املاک و مستغلات مشتریان خود، شرکت یا مداخله دارند؛

ج- فروشندگان فلزهای قیمتی و فروشندگان سنگ‌های قیمتی؛ هنگامی که در هرگونه معاملهٔ نقدی برابر یا فوق آستانهٔ معین مربوط به مشتری شرکت یا مداخله دارند؛

د- وکلا، سردفتران، سایر متخصصان و حسابداران حقوقی مستقل؛ هنگامی که معاملاتی برای مشتری خود در مورد فعالیت‌های زیر تدارک دیده‌اند یا انجام می‌دهند :

- خرید و فروش املاک و مستغلات؛
- ادارهٔ پول، اوراق بهادار و سایر دارایی‌های مشتری؛
- ادارهٔ حساب‌های بانکی، پس اندازها و اوراق بهادار؛
- سازماندهی مشارکت‌ها برای ایجاد، عملیات یا مدیریت شرکت‌ها؛
- ایجاد، عملیات یا مدیریت اشخاص حقوقی یا خرید و فروش واحدهای تجاری.

هـ- ارائه دهندگان خدمات شرکتی و امانی؛ هنگامی که معاملاتی برای مشتری خود، تدارک دیده‌اند یا انجام می‌دهند.

گزارش معاملات مشکوک و پیروی از قانون

پیشنهاد ۱۳ *

چنانچه مؤسسهٔ مالی نسبت به وجوه یا عوایدی شک کند که حاصل عمل مجرمانه یا مربوط به تأمین مالی تروریسم باشد، یا دلایل معقولی برای سوءظن داشته باشد، باید به‌موجب قانون یا مقررات ملزم شود بی‌درنگ موارد مشکوک را به‌طورمستقیم به واحد اطلاعات مالی، گزارش کند.

پیشنهاد ١٤ *

مؤسسه‌های مالی، مدیران، مأموران و کارکنان آنها باید :

الف- برای نقض هرگونه محدودیت افشای اطلاعات مقرر به‌موجب قرارداد یا به‌موجب هرگونه مقررات تقنینی، انتظامی یا اداری، موارد مشکوک را با حسن نیت به واحد اطلاعات مالی گزارش کنند. اگر آنان به‌طور دقیق ندانند فعالیت مجرمانهٔ موردنظر چیست، صرف‌نظر از اینکه آیا فعالیت غیرقانونی در واقع رخ داده است یا خیر، به‌موجب مقررات قانونی باید از مسئولیت کیفری و مدنی مبرا شوند؛

ب- از افشای اطلاعات مربوط به گزارش معاملهٔ مشکوک یا موارد مشابه، به اشخاص یا نهادهایی غیر از واحد اطلاعات مالی، منع شوند.

پیشنهاد ۱۵ *

مؤسسه‌های مالی باید برنامه‌هایی برای مقابله با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم تدوین کنند. این برنامه‌ها باید شامل موارد زیر باشد :

الف- تدوین سیاست‌ها، رویه‌ها و کنترل‌های داخلی مقتضی و رویه‌های گزینش مناسب با هدف تضمین استانداردهای بالا به‌هنگام استخدام کارکنان؛

ب- برنامهٔ آموزش مستمر کارکنان؛

ج- انجام حسابرسی به‌منظور ارزیابی سیستم.

پیشنهاد ١٦ *

توصیه‌های ۱۳، ١٤، ۱۵ و ۲۱ به تمام مشاغل و حرف غیرمالی معین، مشروط به وجود شرایط زیر، تسری می‌یابد :

الف- وکلا، سردفتران، سایر متخصصان و حسابداران حقوقی مستقل، هنگامی که از جانب یا برای یک مشتری، در فعالیت‌های مالی موصوف در توصیهٔ ۱۲ (د) شرکت می‌کنند، باید ملزم شوند تا معاملات مشکوک را گزارش کنند. به کشورها تأکید می‌شود تا شرط گزارش‌دهی موارد مشکوک را به بقیهٔ فعالیت‌های حرفه‌ای حسابداران از جمله حسابرسی، تسری دهند؛

ب- فروشندگان فلزات و سنگ‌های قیمتی باید ملزم شوند در معاملات نقدی برابر یا فوق آستانهٔ معین، معاملات مشکوک را گزارش کنند؛

ج- ارائه‌دهندگان خدمات شرکتی و امانی، هنگامی که از جانب یا برای مشتری در فعالیت‌های مورد اشاره در توصیهٔ ۱۲ (هـ) شرکت می‌کنند، باید ملزم شوند معاملات مشکوک را گزارش کنند.

وکلا، سردفتران، سایر متخصصان حقوقی و حسابدارانی که به‌عنوان متخصصان حقوقی مستقل فعالیت می‌کنند، در شرایطی که تابع رازداری حرفه‌ای یا امتیاز حرفه‌ای حقوقی باشند، ملزم نیستند موارد مشکوک اطلاعات تحصیل‌شده را گزارش کنند.

تدابیر دیگر برای منع پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم

پیشنهاد ۱۷

کشورها باید تضمین کنند که مجازات‌های مؤثر، متناسب و بازدارنده، اعم از کیفری، مدنی یا اداری برای برخورد با اشخاص حقیقی و حقوقی مشمول این توصیه‌ها که الزام‌های مبارزه با پول‌شویی یا تأمین مالی تروریسم را رعایت نمی‌کنند، وجود دارد.

پیشنهاد ۱۸

کشورها نباید اجازهٔ تأسیس بانک‌های صوری[1] را صادر کنند یا عملیات مستمر بانک‌های ظاهری را بپذیرند. مؤسسه‌های مالی باید از برقراری یا ادامهٔ رابطهٔ بانکی کارگزاری با بانک‌های صوری اجتناب کنند. مؤسسه‌های مالی باید از برقراری روابط با مؤسسه‌های مالی خارجی پاسخگو[2] که اجازه می‌دهند حساب‌هایشان مورد استفادهٔ بانک‌های ظاهری قرار گیرد، دوری کنند.

پیشنهاد ۱۹

کشورها باید امکان و ضرورت وجود سیستمی را که در آن بانک‌ها، مؤسسه‌ها و واسطه‌های

---

1. Shell banks.
2. Respondent.

مالی تمام معاملات پولی داخلی و بین‌المللی بیشتر از مبلغی معین را به یک ادارهٔ مرکزی ملی با پایگاه اطلاعاتی رایانه‌ای گزارش می‌کند، برای مقام‌های ذی‌صلاح به‌منظور استفاده در پرونده‌های پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم - مشروط به محافظت‌های شدید به‌منظور تضمین کاربرد مناسب اطلاعات- مدنظر قرار دهند.

پیشنهاد ۲۰

کشورها باید تسری توصیه‌های FATF به مشاغل و حرف، غیر از مشاغل و حرف غیرمالی معین که خطر پول‌شویی یا تأمین مالی تروریسم را مطرح می‌سازد، مدنظر قرار دهند.

کشورها باید فنون مدرن و امن مدیریت پولی را که آسیب‌پذیری کمتری نسبت به پول‌شویی دارد، توسعه دهند.

اتخاذ تدابیر در مورد کشورهایی که توصیه‌های FATF را رعایت نکرده‌اند یا به‌طور کافی رعایت نمی‌کنند

پیشنهاد ۲۱

مؤسسه‌های مالی باید نسبت به روابط تجاری و معاملات با اشخاص، از جمله شرکت‌ها و مؤسسه‌های مالی کشورهایی که توصیه‌های FATF را رعایت نکرده‌اند یا به‌طور کافی رعایت نمی‌کنند، حساس باشند. چنانچه در این معاملات هیچ هدف اقتصادی یا قانونی مشهودی دنبال نشود، باید زمینه و هدف فعالیت مورد بررسی قرار گیرد و یافته‌های آن مکتوب شود و برای کمک به مقام‌های ذی‌صلاح در دسترس آنان قرار گیرد.

در کشورهایی که توصیه‌های FATF را به‌کار نبسته‌اند یا به‌طور کافی به‌کار نمی‌بندند، دیگر کشورها باید قادر باشند محدودیت‌های مقتضی را علیه آنها اعمال کنند.

پیشنهاد ۲۲

مؤسسه‌های مالی باید اصول قابل تسری را که در پیشنهادهای قبلی ذکر شد به‌کار بندند و چنانچه شعب یا نمایندگی‌های خارجی – به‌ویژه در کشورهایی که توصیه‌های نیروی ویژه اقدام مالی علیه پول‌شویی را به‌کار نبسته‌اند یا به‌طور کافی به کار نمی‌بندند - دارند و بیش از پنجاه درصد سهام آنها متعلق به مؤسسه است، تا حدی که قوانین و مقررات لازم‌الاجرای داخلی اجازه می‌دهد، این اصول را تسری دهند. هنگامی که قوانین و مقررات داخلی یک کشور، اجرای این اصول و توصیه‌های FATF را منع می‌کند، باید مقام‌های ذی‌صلاح در کشور مؤسسه مادر (اصلی)، از این امر مطلع شوند.

مقررات و نظارت

پیشنهاد ۲۳ *

کشورها باید تضمین کنند که مؤسسه‌های مالی آنها تابع مقررات و تحت نظارت کافی هستند و به‌طور مؤثری توصیه‌های FATF را اجرا می‌کنند. مقام‌های ذی‌صلاح باید تدابیر لازم حقوقی یا کنترلی را به‌منظور ممانعت تبهکاران یا همکاران آنان از مالکیت یا مالک ذی‌نفع بودن سهام چشمگیر یا تعیین‌کننده، اتخاذ کنند. همچنین باید از مدیریت آنان بر مؤسسه‌های مالی ممانعت به‌عمل آورند.

برای مؤسسه‌های مالی که تابع اصول هسته‌ای[1] هستند، تدابیر نظارتی و انتظامی که برای مقاصد احتیاطی مربوط به پول‌شویی اعمال می‌شود، باید به‌نحو مشابهی برای ممانعت از مقاصد تأمین مالی تروریسم نیز اعمال شود.

سایر مؤسسه‌های مالی باید دارای مجوز بوده یا ثبت شده و به‌نحو مقتضی کنترل شوند و در معرض نظارت یا سرپرستی برای مقاصد مبارزه با پول‌شویی یا تأمین مالی تروریسم باشند. دست‌کم، مشاغلی که خدمات انتقال پول و اعتبار یا تبدیل پول یا ارز را ارائه می‌کنند، باید مجوز داشته یا ثبت شده باشند و در معرض نظام‌های کارامد برای نظارت و تضمین رعایت شرایط ملی برای مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم باشند.

پیشنهاد ۲٤

باید مشاغل و حرف غیرمالی معین، تحت تدابیر نظارتی و کنترلی به‌شرح زیر قرار گیرند :

الف- کازینوها باید تابع نظام جامع نظارتی و کنترلی باشند تا تضمین شود که به‌طور کارامد تدابیر لازم برای مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم را اجرا کرده‌اند؛ حداقل :

- کازینوها باید مجوز داشته باشند؛

- باید مقام‌های ذی‌صلاح تدابیر لازم حقوقی یا کنترلی را برای ممانعت تبهکاران یا همدستان آنان از دارا بودن یا مالک ذی‌نفع بودن سهام چشمگیر یا تعیین‌کننده یا تقبل نقش مدیریتی کازینو یا گردانندگی آن، اتخاذ کنند؛

- مقام‌های ذی‌صلاح باید تضمین کنند که به‌منظور رعایت مقتضیات مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم، بر کازینوها به‌طور کامل و کارامد نظارت می‌شود؛

---

[1]. Core Principles.

ب- کشورها باید تضمین کنند که سایر مشاغل و حرف غیرمالی معین، تحت نظام‌های کارامد نظارتی است و اصول مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم را رعایت می‌کنند. این امر باید بر مبنای حساسیت نسبت به خطر انجام شود و توسط مقام دولتی مسئول یا یک سازمان مستقل[1] صورت گیرد، مشروط بر اینکه چنین سازمانی بتواند تضمین کند اعضای آن به تعهدات خود در مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم، عمل می‌کنند.

پیشنهاد ۲۵ *

مقام‌های ذی‌صلاح باید دستورالعمل‌هایی تدوین کنند تا براساس آنها، مؤسسه‌های مالی و مشاغل و حرف غیرمالی معین را در اتخاذ تدابیر برای مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم – به‌ویژه در کشف و گزارش‌دهی معاملات مشکوک- یاری دهند.

۳-۳-٦ تدابیر مؤسسه‌ای و دیگر تدابیر لازم برای مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم

مقام‌های ذی‌صلاح، اختیارات و منابع آنان

پیشنهاد ۲٦ *

کشورها باید یک «واحد اطلاعات مالی» تأسیس کنند که مرکز ملی دریافت (و در صورت اجازه، درخواست) تجزیه و تحلیل و انتشار گزارش‌های معاملات مشکوک باشد. واحد اطلاعات مالی باید به‌طور منظم، به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم، به اطلاعات مالی، اداری و انتظامی مورد نیاز برای تجزیه و تحلیل گزارش معاملات مشکوک، دسترسی داشته باشد.

پیشنهاد ۲۷ *

کشورها باید تضمین کنند که مقام‌های انتظامی مشخص، در قبال تحقیقات پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم مسئولیت دارند. کشورها ترغیب می‌شوند تا حد امکان از فنون تجسسی خاص برای تحقیقات پول‌شویی مانند تحویل تحت نظارت[2]، عملیات زیرزمینی و دیگر روش‌های مربوط حمایت

[1]. Self-regulatory.
[2]. Controlled delivery.

کنند و آنها را گسترش دهند. کشورها همچنین ترغیب می‌شوند تا از سازوکارهای مؤثر دیگر مانند تشکیل گروه‌های دائمی (موقتی) متخصص در امر تحقیقات مالی و تحقیقات مشترک با مقام‌های ذی‌صلاح دیگر کشورها استفاده کنند.

پیشنهاد ۲۸

مقام‌های ذی‌صلاح باید هنگام انجام تحقیقات پول‌شویی و جرایم منشأ اصلی، قادر باشند اسناد و اطلاعات را برای استفاده در آن تحقیقات و در تعقیب‌ها و اقدام‌های قانونی مربوط جمع‌آوری کنند. این امر باید شامل اختیارات استفاده از تدابیر اجباری برای تهیهٔ سوابق نگهداری شده توسط مؤسسه‌های مالی و سایر اشخاص به‌منظور بازرسی اشخاص و املاک و ضبط و تحصیل ادله و مدارک باشد.

پیشنهاد ۲۹

سرپرست‌ها باید اختیار کافی برای نظارت و تضمین رعایت مقتضیات مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم توسط مؤسسه‌های مالی از جمله اختیار انجام بازرسی‌ها را داشته باشند. آنها باید اختیار الزامی کردن تهیهٔ هرگونه اطلاعات را از مؤسسه‌های مالی مرتبط با نظارت بر چنین الزامی و اعمال مجازات‌های اداری متناسب برای عدم رعایت چنین مقتضیاتی داشته باشند.

پیشنهاد ۳۰

کشورها باید مقام‌های مسئول و دست‌اندرکار مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم خود را با منابع مالی، انسانی و فنی کافی تأمین کنند. آنان باید فرایندهایی برای حصول اطمینان از صلاحیت کارکنان و مقام‌های مسئول، داشته باشند.

پیشنهاد ۳۱

کشورها باید تضمین کنند که سیاستگذاران، واحد اطلاعات مالی، نیروی انتظامی و سرپرستان، دارای سازوکارهای مؤثری هستند که آنها را قادر به همکاری و هماهنگی داخلی با یکدیگر در زمینهٔ تدوین و اجرای سیاست‌ها و اقدام‌های ضدپول‌شویی و تأمین مالی تروریسم می‌سازد.

پیشنهاد ۳۲

کشورها باید تضمین کنند که مقام‌های ذی‌صلاح آنان می‌توانند کارایی نظام‌های خود را برای

مبارزه با نظام‌های پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم به‌وسیلهٔ نگهداری آمارهای جامع در زمینهٔ موضوع‌های مربوط به کارایی و اثربخشی چنین نظام‌هایی بررسی کنند. این امر باید شامل آمارهایی دربارهٔ گزارش‌های معاملات مشکوک دریافتی و منتشر شده تحقیقات و تعقیب‌ها و محکومیت‌های پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم، اموال مسدود، ضبط و مصادره شده و معاضدت حقوقی متقابل یا دیگر درخواست‌های بین‌المللی برای همکاری باشد.

اشخاص حقوقی و ترتیبات آن

پیشنهاد ۳۳

کشورها باید تدابیری اتخاذ کنند تا از به‌کارگیری غیرقانونی اشخاص حقوقی توسط پول‌شویان پیشگیری شود. کشورها باید تضمین کنند که اطلاعات کافی، دقیق و به‌موقع در مورد مالکیت در منافع و کنترل اشخاص حقوقی که مقام‌های ذی‌صلاح بتوانند آنها را به موقع کسب کنند یا به آنها دسترسی داشته باشند، وجود دارد. به‌ویژه، کشورهای دارای اشخاص حقوقی قادر به انتشار سهام بی‌نام، باید تدابیر مقتضی اتخاذ کنند تا تضمین دهند که برای پول‌شویی مورد سوءاستفاده قرار نمی‌گیرند و قادر باشند کفایت آن تدابیر را ثابت کنند. کشورها می‌توانند تدابیری برای تسهیل دسترسی به مالکیت در منافع و کنترل اطلاعات مؤسسه‌های مالی عهده‌دار مقتضیات مصرح در توصیهٔ ۵ را مورد نظر قرار دهند.

پیشنهاد ۳٤

کشورها باید تدابیری اتخاذ کنند تا از کاربرد غیرقانونی ترتیبات حقوقی توسط پول‌شویان، پیشگیری کنند. به‌ویژه، کشورها باید تضمین کنند که اطلاعات کافی، دقیق و به‌موقع در مورد تراست‌های ویژه از جمله اطلاعات در مورد امین تسویه[1]، امین[2] و ذی‌نفع‌ها[3] که مقام‌های ذی‌صلاح بتوانند به‌موقع آنها را کسب کرده یا به آنها دسترسی داشته باشند، وجود دارد. کشورها می‌توانند

---

[1]. Settlor.
[2]. Trustee.
[3]. Beneficiaries.

تدابیری را برای تسهیل دسترسی به مالکیت در منافع و کنترل اطلاعات مؤسسه‌های مالی عهده‌دار مقتضیات مصرح در توصیهٔ ۵ موردنظر قرار دهند.

٤-۳-٦ همکاری بین‌المللی

پیشنهاد ۳۵

کشورها باید بی‌درنگ اقدام‌هایی برای عضویت و اجرای کامل کنوانسیون وین، کنوانسیون پالرمو و کنوانسیون بین‌المللی ۱۹۹۹ سازمان ملل متحد برای مقابله با تأمین مالی تروریسم، انجام دهند. آنها باید دیگر کنوانسیون‌های بین‌المللی مربوط مانند کنوانسیون ۱۹۹۰ شورای اروپا در زمینهٔ تطهیر، بازرسی، ضبط و مصادرهٔ عواید جرم و کنوانسیون بین آمریکایی ۲۰۰۲ علیه تروریسم را تصویب کنند.

معاضدت حقوقی متقابل و استرداد مجرمان

پیشنهاد ۳٦

کشورها باید در مورد تحقیقات، تعقیب و رسیدگی‌های مربوط به پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم، وسیع‌ترین حد ممکن معاضدت حقوقی متقابل را به‌نحو سریع، سازنده و مؤثر تأمین کنند. به‌ویژه، کشورها :

الف- نباید معاضدت حقوقی متقابل را منع کنند یا شرایط محدودکنندهٔ نامعقول یا نامناسب برای آن قائل شوند؛

ب- باید تضمین کنند که رویه‌های شفاف و کارایی برای اجرای درخواست‌های معاضدت حقوقی متقابل دارند؛

ج- نباید از اجرای درخواست معاضدت حقوقی متقابل به بهانهٔ اینکه جرم مزبور، متضمن موضوع مالی است امتناع کنند؛

د- نباید از اجرای درخواست معاضدت حقوقی متقابل به بهانهٔ آنکه قوانین داخلی مؤسسه‌های مالی را ملزم به رازداری می‌کند امتناع کنند.

کشورها باید تضمین کنند که اختیارات مورد نیاز مقام‌های ذی‌صلاح آنها به‌موجب پیشنهاد ۲۸ برای استفاده در پاسخ به درخواست‌های معاضدت حقوقی متقابل و چنانچه با چارچوب داخلی آنان

مغایرت نداشته باشد، در پاسخ به درخواست‌های مستقیم مقام‌های قضایی یا انتظامی خارجی از همتاهای داخلی نیز در دسترس قرار می‌گیرد.

به‌منظور اجتناب از تعارض صلاحیت قضایی، تدوین و اعمال سازوکارهایی برای تعیین بهترین محل تعقیب متهمان به‌نفع عدالت در مواردی که آنان مشمول تعقیب در بیش از یک کشور هستند، باید مورد توجه قرار گیرد.

پیشنهاد ۳۷

کشورها باید تا سرحد امکان معاضدت حقوقی متقابل را به‌رغم نبود مجرمیت مضاعف[1] انجام دهند.

در جایی که لازمهٔ معاضدت حقوقی متقابل یا استرداد مجرمان، مجرمیت مضاعف است، تحقق این شرط باید صرف‌نظر از اینکه آیا هر دو کشور جرم مزبور را در یک طبقه از جرم قرار می‌دهند یا جرم مزبور را با یک اصطلاح نام‌گذاری می‌کنند، مدنظر قرار گیرد، مشروط بر اینکه هر دو کشور رفتار منشأ جرم مزبور را جرم‌انگاری کنند.

پیشنهاد ۳۸

باید اختیار اقدام فوری در پاسخ به درخواست‌های کشورهای خارجی برای شناسایی، انسداد، ضبط و مصادرهٔ اموال تطهیر شده، عواید حاصل از پول‌شویی یا جرایم منشأ، ابزارهای به‌کار رفته یا مورد نظر برای به‌کارگیری در ارتکاب این جرایم یا اموال با ارزش مشابه، وجود داشته باشد. باید ترتیباتی برای هماهنگ‌سازی جریان ضبط و مصادره که ممکن است شامل تقسیم دارایی‌های مصادره شده شود، وجود داشته باشد.

پیشنهاد ۳۹

کشورها باید پول‌شویی را به‌عنوان جرمی که مجرم آن قابل استرداد است بشناسند. هر کشوری باید یا اتباع مجرم خود را مسترد کند یا در جایی که کشوری به‌صرف دلیل تابعیت چنین کاری نکند، آن کشور باید بنا به درخواست کشور متقاضی استرداد، مجرم پروندهٔ مزبور را بدون تأخیر برای جرایم مصرح در درخواست مزبور تقدیم مقام‌های ذی‌صلاح خود کند. مقام‌های مسئول باید به همان نحوی

---

[1]. Dual criminality.

که در پروندهٔ جرم دیگری با ماهیت جدی به موجب قوانین داخلی آن کشور تصمیم‌گیری یا رسیدگی می‌شود، عمل کنند. کشورهای مربوط باید با یکدیگر به‌ویژه در زمینهٔ جنبه‌های شکلی و مستند همکاری کنند تا اثربخشی چنین تعقیب‌هایی تضمین شود.

کشورها می‌توانند شکل «ساده‌سازی استرداد مجرمان» را مد نظر قرار دهند، مشروط به آنکه چارچوب حقوقی آنها با ارسال مستقیم درخواست استرداد مجرمان بین وزارتخانه‌های مربوط و همچنین استرداد اشخاص بر مبنای قرارها یا احکام بازداشت یا استرداد اشخاصی که از نحوهٔ رسیدگی رسمی به دعواهای استرداد مجرمان اعراض می‌کنند، تعارضی نداشته باشد.

سایر اشکال همکاری

پیشنهاد ۴۰ *

کشورها باید تضمین کنند که مقام‌های ذی‌صلاح آنها وسیع‌ترین محدودهٔ احتمالی همکاری بین‌المللی را برای همتاهای خارجی فراهم می‌کنند. باید مبادی مشخص و کارامدی برای تسهیل تبادل فوری و سازنده اطلاعات مربوط به پول‌شویی و جرم منشأ، به‌طور خودکار یا به‌محض درخواست بین همتایان، وجود داشته باشد. همچنین کشورها باید در موارد زیر اجازهٔ تبادل اطلاعات را بدون شرایط محدودکننده صادر کنند :

الف- مقام‌های ذی‌صلاح نباید به‌صرف این دلیل که درخواست معاضدت همچنین مستلزم موضوع‌های مالی است، از آن درخواست، امتناع کنند؛

ب- کشورها نباید به قوانینی که مؤسسه‌های مالی را ملزم به حفظ رازداری می‌کند به عنوان دلیلی برای امتناع همکاری، استناد کنند؛

ج- مقام‌های ذی‌صلاح باید قادر به انجام بازجویی‌ها و در صورت امکان تحقیقات از طرف همتاهای خارجی باشند.

در جایی که توانایی کسب اطلاعات درخواستی مقام ذی‌صلاح خارجی در حوزهٔ اختیار همتای آن است، کشورها ترغیب می‌شوند تا تبادل فوری و سازندهٔ اطلاعات را با غیرهمتا نیز اجازه دهند. همکاری با مقام‌های خارجی غیرهمتا ممکن است به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم انجام شود. مقام‌های ذی‌صلاح چنانچه در مورد روش‌های مناسب تردید داشته باشند، باید ابتدا برای معاضدت با همتاهای خارجی خود، تماس حاصل کنند.

کشورها باید به‌منظور تضمین اینکه اطلاعات مبادله شده توسط مقام‌های ذی‌صلاح تنها به‌نحو مجاز مطابق تعهدات آنان دربارهٔ مصون بودن از افشای مسائل خصوصی و حفاظت از اطلاعات استفاده می‌شود، کنترل‌ها و حفاظت‌هایی برقرار کنند.

٤-٦ پیشنهادهای نه‌گانهٔ FATF[1]

پیشنهاد ۱ : تصویب و اجرای قطعنامه‌های سازمان ملل

همهٔ کشورها باید برای تصویب و اجرای کامل کنوانسیون بین‌المللی مصوب سال ۱۹۹۹ سازمان ملل متحد در مورد مبارزه با تأمین مالی تروریسم، اقدام‌های فوری به‌عمل آورند. کشورها همچنین باید در اولین فرصت، قطعنامه‌های سازمان ملل متحد را در زمینهٔ پیشگیری و خنثی کردن برنامه‌های تأمین مالی اعمال تروریستی – به‌ویژه قطعنامه ۱۳۷۳ شورای امنیت سازمان ملل متحد – اجرا کنند.

پیشنهاد ۲ : جرم شناختن تأمین مالی تروریسم و پول‌شویی مرتبط با آن

همهٔ کشورها باید تأمین مالی تروریسم، اعمال تروریستی و همکاری با سازمان‌های تروریستی را جرم کیفری اعلام کنند. کشورها باید ترتیبی اتخاذ کنند تا این جرم‌ها، جرایم منشأ پول‌شویی شناخته شوند.

پیشنهاد ۳ : ضبط و مصادرهٔ دارایی‌های تروریستی

همهٔ کشورها باید تدابیری برای ضبط ـ بدون تأخیر ـ وجوه یا دیگر دارایی‌های تروریست‌ها، تأمین‌کنندگان مالی تروریسم و سازمان‌های تروریستی مطابق با قطعنامه‌های سازمان ملل در زمینهٔ پیشگیری و خنثی کردن تأمین مالی تروریسم و اعمال تروریستی اتخاذ کنند.

همهٔ کشورها باید سلسله مقررات قانونی وضع کنند تا مراجع ذی‌صلاح با کمک آنها بتوانند

---

۱. این توصیه‌ها در اکتبر ۲۰۰۱ توسط FATF برای مقابله با تأمین مالی تروریسم، با عنوان «هشت پیشنهاد ویژه» ارائه شد. پیشنهاد نهم نیز در اکتبر ۲۰۰٤ به آنها افزوده شد.

اموالی را که از اعمال تروریستی حاصل شده یا در اعمال تروریستی به‌کار می‌روند یا به این گونه اعمال تخصیص می‌یابند یا به قصد تأمین مالی تروریسم، اعمال تروریستی یا سازمان‌های تروریستی اختصاص پیدا می‌کنند، ضبط و مصادره کنند.

پیشنهاد ٤ : گزارش‌دهی معاملات مشکوک مرتبط با تروریسم

چنانچه مؤسسه‌های مالی یا دیگر مؤسسه‌های تجاری یا اشخاص حقوقی مشمول تعهدات ضدپول‌شویی، شک کنند یا دلایل منطقی برای سوءظن داشته باشند که وجوه مورد نظر، مرتبط با تروریسم است یا برای استفاده در تروریسم و اعمال تروریستی یا سازمان‌های تروریستی منظور شده است، باید بی‌درنگ سوءظن خود را به مقام‌های ذی‌صلاح گزارش دهند.

پیشنهاد ٥ : همکاری بین‌المللی

همهٔ کشورها باید براساس یک پیمان، موافقت‌نامه یا هر سازوکار دیگر برای همکاری متقابل قانونی یا مبادلهٔ اطلاعات، ترتیبی اتخاذ کنند تا امکان بیشترین همکاری ممکن در زمینهٔ انجام تحقیق، تفحص و دادرسی‌های کیفری، مدنی و اجرایی در زمینهٔ تأمین مالی تروریسم، اعمال تروریستی و سازمان‌های تروریستی با کشورهای دیگر فراهم شود.

همچنین، کشورها باید تمام کوشش خود را به‌عمل آورند تا این تضمین حاصل شود که به بهشت‌های امن مالی برای افراد متهم به تأمین مالی تروریسم، اعمال تروریستی یا سازمان‌های تروریستی تبدیل نمی‌شوند و در صورت امکان باید روش‌هایی برای استرداد این گونه مجرمان در پیش‌گیرند.

پیشنهاد ٦ : ارسال وجه جایگزین

همهٔ کشورها باید اقدام‌هایی به عمل آورند تا مطمئن شوند که تمام پیشنهادهای FATF که برای بانک‌ها و مؤسسه‌های مالی غیربانکی الزامی است، برای اشخاص (حقیقی و حقوقی) یا کارگزارانی که خدمات ارسال پول یا ارز را از طریق نظام یا شبکهٔ انتقال غیررسمی ارائه می‌دهند، هم لازم‌الاجرا باشد. همهٔ کشورها باید تدابیری بیندیشند که اشخاصی که این گونه خدمات را به‌صورت غیرقانونی انجام می‌دهند، مشمول مجازات‌های کیفری و حقوقی شوند.

پیشنهاد ۷ : انتقالات الکترونیکی

کشورها باید اقدام‌هایی در راستای ملزم کردن مؤسسه‌های مالی، از جمله پرداخت‌کنندگان پول برای گنجاندن اطلاعات دقیق و هدفمند مبدأ انتقال و پرداخت‌کننده (نام، نشانی و شمارهٔ حساب) در انتقالات وجوه و پیام‌های الکترونیکی ارسالی مربوط به‌عمل آورند. اطلاعات یادشده باید در تمام مراحل پرداخت یا انتقال یا پیام مربوط به آن همراه باشد.

کشورها باید اقدام‌هایی انجام دهند تا مطمئن شوند که مؤسسه‌های مالی، از جمله پرداخت‌کنندگان پول، احتیاط‌های کامل قانونی را انجام می‌دهند و فعالیت مشکوک انتقال وجوه را که شامل اطلاعات کامل مبدأ یا پرداخت‌کننده (نام، نشانی و شمارهٔ حساب) نیست، به‌دقت زیرنظر می‌گیرند و مورد بازرسی قرار می‌دهند.

پیشنهاد ۸ : سازمان‌های غیرانتفاعی

کشورها باید در میزان قدرت و کارایی قوانین و مقررات مربوط به سازمان‌هایی را که ممکن است برای تأمین مالی تروریسم مورد سوءاستفاده قرار گیرند، بازنگری کنند. سازمان‌های غیرانتفاعی، به‌ویژه در این مورد، آسیب‌پذیرند و کشورها باید این تضمین را به‌وجود آورند که این سازمان‌ها مورد سوءاستفاده قرار نگیرند :

- سازمان‌های تروریستی که در پوشش نهادهای قانونی ظاهر می‌شوند؛
- استفاده از نهادهای قانونی به‌عنوان مجرایی برای تأمین مالی تروریسم، از جمله برای فرار از اقدام‌های ضبط دارایی؛
- پنهان کردن، تغییر ظاهر یا تبدیل وجوه تخصیص‌یافته برای مقاصد مشروع برای سازمان‌های تروریستی.

پیشنهاد ۹ : ابزارهای نقدی

کشورها باید برای شناسایی نقل و انتقال فیزیکی پول و دیگر اشکال وجوه نقد (که قابل معامله است) و ابزارهای مرتبط، شامل سیستم گزارش‌دهی یا دیگر ابزارهای افشا، اقدام‌های لازم را به‌عمل آورند.

کشورها باید تضمین کنند که مقام‌های ذی‌صلاح آنها از اختیار قانونی کافی برای مقابله یا

محدودسازی ابزارهای پولی نقدی مشکوک به پول‌شویی یا مرتبط با تامین مالی تروریسم، یا مواردی که منشأ آنها به درستی اظهار نشده است، برخوردارند.

کشورها باید مطمئن شوند که برای اشخاصی که اطلاعات نادرست یا اظهارات خلاف واقع ارائه می‌دهند، محدودیت‌های متناسب، هماهنگ و بازدارنده‌ای اعمال می‌شود. در مواردی که این اطلاعات مربوط به تأمین مالی تروریسم یا پول‌شویی باشد، کشورها باید اقدام‌هایی شامل اقدام‌های قانونگذاری و دیگر موارد مصرح در توصیهٔ شمارهٔ ۳ از پیشنهادهای چهل‌گانه و توصیهٔ شمارهٔ ۳ پیشنهادهای ویژهٔ نه‌گانه که مصادره و ضبط ابزارهای پولی قابل معامله را ممکن می‌سازد، به‌عمل آورند.

۵-۶ الگوی قانون مقابله با پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم[۱]

الگوی قانون مقابله با پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم، نتیجهٔ تلاش مشترک دفتر کنترل مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد و صندوق بین‌المللی پول است. این الگو شامل مجموعه تدابیر حقوقی جامعی است که باید در قوانین داخلی کشورها گنجانده شود تا از پول‌شویی و تأمین و حمایت مالی تروریسم جلوگیری به‌عمل آید یا این جرایم را ردیابی و مرتکبان آن را به‌شکلی مؤثر مجازات و همچنین همکاری‌های بین‌المللی را علیه این جرایم، تقویت کند.

پیش‌نویس الگوی اولیهٔ قانون نمونهٔ پول‌شویی، در سال ۱۹۹۵ توسط بخش مبارزه با اعتیاد سازمان ملل متحد (UNODC) تهیه شد و در سال ۱۹۹۹ مورد بازنگری قرار گرفت و به‌عنوان بخشی از تلاش‌های بین‌المللی برای کمک به کشورها و حوزه‌های قضایی با هدف تهیه یا ارتقای چارچوب تقنینی آنها، هماهنگ با استانداردها و اسلوب بین‌المللی در زمینهٔ اجرای تدابیر مبارزه با موادمخدر مطرح بود.

در سال ۲۰۰۵ ، الگوی جدیدی که براساس ابزارهای بین‌المللی مربوط به پول‌شویی و حمایت

---

۱. دفتر کنترل مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد و صندوق بین‌المللی پول، دسامبر ۲۰۰۵.

مالی از تروریسم تهیه شده و پیشنهادهای چهل و نه‌گانهٔ FATF را نیز مدنظر قرار داده بود، جایگزین نمونهٔ قبلی شد. این الگو، ابزاری تقنینی برای تسهیل تهیهٔ پیش‌نویس مفاد قانونی توسط کشورهایی است که در صددند قوانینی علیه پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم وضع کنند یا قوانین خود را در این زمینه، ارتقا دهند.

این الگو شروط و قیدهای مندرج در اسناد بین‌المللی یادشده و پیشنهادهای چهل و نه‌گانهٔ FATF را با یکدیگر ترکیب و با استفاده از مقررات جاری برخی از کشورها، آنها را تقویت یا تکمیل می‌کند. الگوی یادشده همچنین مفاد انتخابی ابتکاری را با هدف تقویت کارایی نظام‌های مقابله با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم پیشنهاد می‌کند و سازوکارهای لازم را به کشورها برای حضور در صحنهٔ همکاری‌های بین‌المللی، ارائه می‌دهد.

کشورها باید مفاد پیشنهادی را همسو با اصول بنیادی و قانون اساسی خود تصویب کرده و آنها را با اقدام‌هایی که برای مشارکت مؤثر در زمینهٔ مبارزه با پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم مناسب تشخیص می‌دهند، ترکیب کنند.

الگوی یادشده، مجموعهٔ حقوقی منسجمی است و کشورها می‌توانند با وارد کردن مفاد قانونی مزبور در نظام‌های حقوقی خود، این تضمین را ایجاد کنند که تمام عناصر این الگو، مورد تصویب قرار گیرد. برخی از این مفاد به‌طور ذاتی به یکدیگر مرتبط هستند و چنانچه به‌صورت مجزا و خارج از متن کلی تصویب شوند، فاقد تأثیر مطلوب خواهند بود. دامنهٔ گستردهٔ این الگو نیز در صورت حذف برخی از بندها، دچار نقصان خواهد شد.

به‌منظور تسهیل انطباق این مفاد قانونی با قوانین ملی، الگوی یادشده، برخی از مفاد خود را به‌شکل «متغیر» یا «گزینه» ارائه می‌کند. یک متغیر، امکان تطبیق یکی از مفاد قانونی را که نباید در قوانین علیه پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم نادیده گرفته شود، فراهم می‌آورد. هر گزینه نشان‌دهندهٔ یکی از مفاد قانونی است که در چارچوب استانداردهای کنونی حیاتی و بنیادی، تلقی نمی‌شود، اما به کمک آن می‌توان کارایی یک نظام مقابله با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم (AML/CFT) را ارتقا داد. و به این لحاظ ممکن است به صلاحدید کشوری خاص، در متن قانون آن گنجانده شود یا نشود.

الگوی قانون مورد اشاره دربرگیرندهٔ شش عنوان کلی است :

۱- تعاریف؛

۲- پیشگیری از پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم؛

۳- شناسایی پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم؛

٤- مفاد مربوط به تحقیقات و رازداری؛

۵- تدابیر کیفری و موقت؛

٦- همکاری‌های بین‌المللی.

پیش‌نویس مفاد این الگو، توسط گروهی از کارشناسان مطلع بین‌المللی تهیه، بازنگری و نهایی شده است. این گروه از کارشناسان در ماه مه ۲۰۰٤ در وین، در ژوئن ۲۰۰٤ در بروکسل و در سپتامبر ۲۰۰٤ و مارس ۲۰۰۵ در واشنگتن، با یکدیگر ملاقات کردند.

٦-٦ الگوی قانون

۱-٦-٦ تعاریف

مادهٔ ۱-۱ پول‌شویی

پول‌شویی، به‌معنای جرمی است که در مادهٔ ۱-۲-۵ تعریف شده است.

مادهٔ ۲-۱ حمایت مالی از تروریسم

حمایت مالی از تروریسم، به‌معنای جرمی است که در ماده ۲-۲-۵ تعریف شده است.

مادهٔ ۳-۱

برای این قانون :

۱- **عواید جرم**، به‌معنای هرگونه دارایی یا مالی است که به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم از موارد زیر نشأت گرفته یا به‌دست آمده باشد[1] :

---

۱. هر کشور باید حداقل دامنه‌ای از جرایم زیر را به‌عنوان مصادیق جرم پول‌شویی لحاظ کند:

متغیر ۱- از هر جرمی؛

متغیر ۲- از هر جرم مستوجب حداکثر مجازات حبس برای بیش از یک سال؛

متغیر ۳- از هر جرم مستوجب حداقل مجازات حبس برای بیش از شش ماه؛

متغیر ٤- جرایم تعریف‌شده در مواد قانونی [در قوانین خاص، مثل مجموعهٔ قوانین کیفری].

عواید جرم، شامل دارایی‌هایی است که کل یا بخشی از آن به اموال و دارایی‌های دیگر از جمله سود سرمایه تبدیل شده یا تغییر یافته باشد.

۲- دارایی یا اموال، به‌معنای هر نوع سرمایه است، خواه مادی و خواه غیرمادی، منقول یا غیرمنقول، عینی یا دینی و اسناد و ابزارهای حقوقی به هر شکل از جمله الکترونیکی یا دیجیتالی، دال بر وجود حق نسبت به سرمایه یا سود در آن (نه محدود به اعتبارات بانکی)، چک مسافرتی، چک بانکی، حواله‌ها، سهام، اوراق قرضه، اوراق ضمانت‌دار، برات یا اعتبارنامه و هرگونه سود مانند سود سرمایه یا سایر انواع درآمد یا ارزش افزوده ناشی از این سرمایه‌ها یا به‌دست آمده از آنها.

۳- جرم غیرمستقیم، یعنی جرمی که عواید جرم را ایجاد می‌کند.

٤- عمل تروریستی، یعنی :

متغیر ۱- عملی که جرمی را در حیطهٔ یکی از معاهدات مندرج در فهرست ضمیمه کنوانسیون بین‌المللی ۱۹۹۹ برای مبارزه با حمایت مالی از تروریسم، تشکیل می‌دهد.

متغیر ۲- عملی که جرمی را در حیطهٔ یکی از معاهدات زیر تشکیل می‌دهد :

- کنوانسیون منع توقیف غیرقانونی هواپیما (۱۹۷۰).
- کنوانسیون منع اعمال غیرقانونی علیه سلامت هواپیماهای غیرنظامی(۱۹۷۱)؛
- کنوانسیون پیشگیری از جرم و مجازات علیه اشخاص تحت حمایت بین‌المللی، از جمله نمایندگان دیپلماتیک (۱۹۷۳)؛

شرکت در یک گروه جنایی سازمان‌یافته و اخاذی، تروریسم و از جمله حمایت مالی از تروریست‌ها، قاچاق انسان و مهاجران، استثمار جنسی، از جمله استثمار جنسی کودکان، قاچاق غیرقانونی اسلحه، فساد مالی و ارتشا، کلاهبرداری، جعل ارز، جعل و دزدی معنوی از محصولات، جرم زیست‌محیطی، قتل و ضرب و شتم شدید، آدم‌ربایی، نگهداری غیرقانونی و گروگان‌گیری، سرقت همراه با آزار و اذیت، قاچاق، اخاذی، دزدی آثار ادبی و هنری و اخلال در بازار.

- کنوانسیون بین‌المللی ضد گروگان‌گیری (۱۹۷۹)؛

- کنوانسیون حفاظت فیزیکی از مواد اتمی (۱۹۸۰)؛

- پروتکل منع اعمال خشونت‌آمیز غیرقانونی در فرودگاه‌های ارائه‌دهندهٔ خدمت به هواپیماهای غیرنظامی بین‌المللی که تکمیل‌کنندهٔ کنوانسیون منع اعمال غیرقانونی علیه ایمنی هواپیماهای غیرنظامی (۱۹۸۸) است؛

- پروتکل منع اعمال غیرقانونی علیه ایمنی دریانوردی (۱۹۸۸)؛

- پروتکل منع اعمال غیرقانونی علیه ایمنی سکوهای ثابت واقع در فلات‌قاره (۱۹۸۸)؛

- کنوانسیون بین‌المللی منع بمب‌گذاری‌های تروریستی (۱۹۹۷).

هرگونه عمل دیگری با هدف مرگ یا آسیب بدنی شدید به افراد غیرنظامی یا هر شخص دیگری که در جریان خصومت، در درگیری مسلحانه مشارکت ندارد (زمانی که هدف از چنین فعلی، حسب ماهیت یا محتوا، ارعاب مردم یا اجبار یک دولت یا یک سازمان بین‌المللی به انجام یا اجتناب از انجام عملی باشد).

۵- تروریست، یعنی هر شخص حقیقی که :

الف- عملی را به هر وسیله‌ای به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم، قانونی یا غیرقانونی مرتکب می‌شود یا برای ارتکاب آن تلاش می‌کند؛

ب- به عنوان همدست در اعمال تروریستی شرکت می‌کند؛

ج- دیگران را برای ارتکاب اعمال تروریستی سازماندهی یا هدایت می‌کند؛

د- ارتکاب اعمال تروریستی توسط گروهی از اشخاص، با هدفی مشترک (در جایی که مشارکت عمدی و با هدف توسعهٔ عمل تروریستی یا با آگاهی از قصد گروهی برای ارتکاب به عمل تروریستی انجام می‌گیرد).

۶- سازمان تروریستی، یعنی گروهی از تروریست‌ها که :

الف- عملی را به هر وسیله‌ای به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم، قانونی یا غیرقانونی مرتکب می‌شوند یا برای ارتکاب آن تلاش می‌کنند؛

ب- به عنوان همدست در اعمال تروریستی شرکت می‌کنند؛

ج- دیگران را برای ارتکاب اعمال تروریستی سازماندهی یا هدایت می‌کنند؛

د- ارتکاب اعمال تروریستی توسط گروهی از اشخاص، با هدفی مشترک (در جایی که مشارکت عمدی و با هدف توسعهٔ عمل تروریستی یا با آگاهی از قصد گروهی برای ارتکاب به عمل تروریستی انجام می‌گیرد).

۷- **مؤسسهٔ مالی**، به معنای :

متغیر ۱- هرشخص یا واحدی که به عنوان یک شرکت، یک یا چند فعالیت از موارد زیر را به نیابت از یک مشتری یا برای او، انجام می‌دهد :

الف- قبول سپرده‌ها و سایر دارایی‌های قابل پرداخت از سوی عموم مردم؛

ب- اعطای وام؛

ج- رهن؛

د- انتقال پول؛

هـ- صدور و مدیریت ابزار پرداخت؛

و- ضمانت‌نامه‌ها و تعهدات مالی؛

ز- تجارت در :

- ابزارهای بازار پول؛
- ارز خارجی؛
- ابزارهای تبدیل ارز، نرخ سود و شاخص؛
- اوراق قرضه قابل انتقال؛
- بیع سلف کالا.

ح- شرکت در صدور اوراق قرضه و ارائهٔ خدمات مالی مربوط به این اوراق.

ط- مدیریت وضعیت فردی و جمعی؛

ی- حفظ و ادارهٔ وجوه یا دارایی‌های نقدی از سوی دیگر افراد؛

ک- سرمایه‌گذاری، اداره یا مدیریت سرمایه یا پول از سوی دیگر اشخاص؛

ل- ظهرنویسی اسناد یا تهیهٔ بیمهٔ عمر و سرمایه؛

م- تبدیل پول و ارز .

[گزینهٔ n : هر فعالیت یا عملیات دیگر که توسط وزیر مربوط یا مقام ذی‌صلاح مقابله‌کننده با پول‌شویی تعیین شود].

اگر هر یک از فعالیت‌ها یا عملیات یادشده به شکلی اتفاقی یا به‌صورت بسیار محدود توسط شخصی حقیقی یا حقوقی انجام شود و با توجه به معیارهای کمی و مطلق ریسک فعالیت مزبور به دلیل پول‌شویی یا تأمین و حمایت مالی از تروریسم پایین باشد، مقام ذی‌صلاح می‌تواند تصمیم بگیرد که تمام یا بخشی از مفاد این قانون در خصوص شخص حقیقی یا حقوقی مورد نظر، اعمال نشود.

متغیر۲- اگر کشور فهرستی از مؤسسه‌های مالی شناخته‌شده را در قالب قوانین خود ارائه دهد که فعالیت‌های فهرست‌شده در متغیر ۱ را انجام می‌دهند، در این صورت مؤسسه‌های مالی عبارتند از :

الف- مؤسسه‌های اعتباری؛

ب- شرکت‌های بیمهٔ عمر و بیمهٔ سرمایه و نمایندگان و واسطه‌های بیمه؛

ج- شرکت‌های سرمایه‌گذاری؛

د- شرکت‌های واسطه‌گری؛

هـ- سرمایه‌های مشترک و صندوق‌های سرمایه‌گذاری جمعی؛

و- شرکت‌های رهن؛

ز- شرکت‌های اعتباری مصرف‌کننده؛

ح- اشخاص یا واحدهایی که کارت‌های بدهکار و بستانکار را صادر یا مدیریت می‌کنند؛

ط- شرکت‌های رهن و مالی؛

ی- هر شخص حقیقی یا حقوقی که به‌طور حرفه‌ای وارد خرید، فروش یا تبدیل ارز شود.

۸- مشاغل و شرکت‌های غیرمالی معین (مشخص)، عبارتند از :

الف- مراکز قمار و کافی‌نت‌ها؛

ب- نمایندگی‌های املاک و مستغلات [گزینه : و دلالان املاک] ؛

ج- تاجران فلزات و سنگ‌های گرانبها [گزینه : و سایر تاجران اجناس دارای ارزش زیاد] .

د- وکلا، محضرداران و سایر افراد حرفه‌ای حقوقی مستقل، زمانی‌که در خصوص فعالیت‌های زیر

برای موکل خود به معامله می‌پردازند :

- خرید و فروش املاک و مستغلات؛
- مدیریت پول، اوراق قرضه یا دارایی‌های دیگر موکل؛
- مدیریت حساب‌های بانکی، پس‌انداز یا اوراق بهادار؛
- سازماندهی کمک‌ها برای ایجاد، راه‌اندازی یا مدیریت شرکت‌ها؛
- ایجاد، راه‌اندازی یا مدیریت اشخاص حقوقی یا خرید و فروش واحدهای تجاری.

هـ- حسابداران مستقل [گزینه : و ممیزان و مشاوران مالیاتی].

و- ارائه‌دهندگان خدمات تراستی و شرکت‌ها که در بخش‌های دیگر این قانون به آنها پرداخته نشده است و خدمات زیر را برای طرف‌های ثالث به‌طور تجاری ارائه می‌کنند :

[گزینه : یک کشور می‌تواند این واحدها را معاف کند، مگر آنکه مراکز یادشده، معاملاتی را برای مشتریان فعال خود در یکی از اقدام‌های مشخص‌شدهٔ زیر، آماده یا اجرا کنند]:

- فعالیت برای تأسیس یک شرکت (مانند تراست و...) [گزینه : و ثبت یا مدیریت] یا نمایندهٔ اشخاص حقوقی؛
- فعالیت یا ایجاد هماهنگی برای فعالیت شخص دیگر به‌عنوان مدیر یا دبیر یک شرکت، طرف شرکت یا وضعیتی مشابه در ارتباط با سایر اشخاص حقوقی؛
- تدارک یا هماهنگی در زمینهٔ تهیهٔ یک دفتر ثبت‌شده، نشانی یا محل شرکت و مکاتبات یا نشانی اداری برای یک شرکت یا هر شخص حقوقی دیگر؛
- فعالیت یا هماهنگی برای فعالیت شخص دیگر به‌عنوان امین یک شرکت پستی پیشتاز؛
- فعالیت یا ایجاد هماهنگی برای فعالیت شخص دیگر به‌عنوان صاحب اسمی سهم.

[گزینهٔ g : مشاغل و شرکت‌های دیگر معین‌شده در قانون توسط وزیر یا مقام ذی‌صلاح مقابله‌کننده با پول‌شویی].

۹- شخص به لحاظ سیاسی در معرض خطر، شخصی است که امور عمومی مهم یک کشور به وی سپرده شده باشد [گزینه : در هر کشوری] و همچنین اعضای خانواده و وابستگان وی.

۱۰- قابل پرداخت از حساب بانکی، عبارت است از حساب‌هایی که به‌طور مستقیم توسط

شخص ثالث برای تجارت (توسط خود وی) مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۱۱- **سرویس انتقال پول یا بها،** عبارت است از انجام معامله با پذیرش پول نقد، چک یا سایر اسناد پولی و همچنین دیگر ابزار نگهداری ارز و پرداخت به‌صورت نقد یا به شکل دیگر به ذی‌نفع، از راه ارتباط، پیغام، انتقال یا سیستم تهاتری که سرویس انتقال پول یا بها به آن تعلق دارد.

۱۲- **کنترل دلیوری (یا تحویل تحت کنترل)،** عبارت است از فن ایجاد امکان برای ورود، ترانزیت یا خروج یک محموله یا وجوه نقد غیرقانونی و مشکوک، از خاک [نام کشور] با آگاهی و تحت نظارت مقام‌های ذی‌صلاح با هدف تحقیق در خصوص یک جرم و شناسایی اشخاص دخیل در آن.

[گزینهٔ m : عملیات پنهان، روش تحقیقی است که در آن مأمور اجرای قانون یا فردی زیر نظر وی، با هویتی جعلی و مخفی، برای کسب مدرک یا سایر اطلاعات مربوط به جرم کیفری ایفای نقش می‌کند.]

۱۳- **توقیف و مسدود کردن اموال،** عبارت است از : منع انتقال، تبدیل و تملک سرمایه یا سایر اموال براساس حکم مرجع قضایی یا مراجع صالح دیگر.

۱٤- **مصادره،** یعنی محرومیت دایمی از اموال براساس حکم دادگاه.

۱۵- **ابزارها،** هرگونه اموال مورد استفاده یا موردنظر برای استفادهٔ کلی یا جزیی از آن به هر روش، برای ارتکاب یک یا چند جرم را ابزار گویند.

۱٦- **گروه جنایی سازمان‌یافته،** گروهی است هماهنگ و دارای ساختاری تشکیلات سه نفر یا بیشتر که برای مدت زمانی معین به‌منظور تحصیل (به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم) سود مالی یا منافع مادی دیگر مرتکب جرم می‌شوند.

۱۷- **مالک واقعی،** عبارت است از شخص حقیقی که دارای مشتری یا حساب است یا وظیفهٔ کنترل را برعهده دارد، شخصی که معامله‌ای از طرف او انجام می‌شود یا در نهایت کنترل مؤثری روی شخصی حقوقی یا... دارد.

۱۸- **انتقال الکترونیکی،** به معنای هرگونه معاملهٔ انجام‌شده از سوی شخص مولد (اعم از حقیقی یا حقوقی) از طریق یک مؤسسهٔ مالی با استفاده از ابزار الکترونیکی برای انتقال یا تحویل مبلغی پول به شخصی ذی‌نفع در مؤسسهٔ مالی دیگر است.

۲-۶-۷۶ پیشگیری از پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم

۱-۲ مفاد پیشگیرانه در زمینهٔ ارز و اسناد حامل قابل معامله

مادهٔ ۱-۱-۲ تعهد به اعلام یا افشای انتقال فیزیکی ارز و اسناد قابل انتقال به خارج از مرز

هر شخصی که به سرزمین [نام کشور تصویب‌کننده قانون حاضر] وارد می‌شود یا آن را ترک می‌کند، باید :

متغیر ۱- ارز یا اسناد قابل معاملهٔ حامل یا پول الکترونیکی [گزینه : یا سنگ‌ها و فلزات گرانبها] خود را که مبلغی معادل یا بیشتر از [۱۵۰۰۰ یورو/دلار آمریکا] باشد، اعلام کند.

متغیر ۲- ارز یا اسناد قابل معاملهٔ حامل یا پول الکترونیکی [گزینه : یا سنگ‌ها و فلزات گرانبها] خود را در صورت درخواست (ضرورت) [مأموران گمرک، مقام ذی‌صلاح] اعلام کند.

این اطلاعات باید :

متغیر ۱- در دسترس واحد اطلاعات مالی قرار گیرد؛

متغیر ۲- به واحد اطلاعات مالی منتقل شود.

درصورتی‌که [مأموران گمرک یا مقام‌های ذی‌صلاح] نسبت به وقوع جرم پول‌شویی یا حمایت مالی از تروریسم مظنون بوده یا اعلام و افشای نادرستی شده باشد، باید کل یا بخشی از مبلغ [متغیر ۱- افشا نشده] [متغیر ۲- اعلام‌نشده] ارز یا اسناد قابل معامله در وجه حامل را توقیف یا ضبط کنند.

مادهٔ ۲-۱-۲ محدودیت استفاده از ارز یا اسناد قابل معامله در وجه حامل

هرگونه پرداخت به‌صورت ارز یا اسناد قابل معامله در وجه حامل که در مجموع بیشتر از [مبلغ تعیین‌شده توسط کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] باشد، باید ممنوع شود. بهای کالایی که ارزش کلی آن معادل یا بیش از [مبلغ تعیین‌شده توسط کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] است، نباید به‌صورت نقدی پرداخت شود.

[یک قانون، حکم ملی و...] ممکن است موارد و شرایط استثنا را که در مورد بند پیشین مجاز باشد، مشخص سازد. در این موارد، باید گزارشی حاکی از روش‌های معامله و هویت طرفین، به واحد اطلاعات مالی تأسیس‌شده، به موجب مادهٔ ۱-۱-۳ این قانون ارائه شود.

۲-۲ شفافیت در معاملات مالی

مادهٔ ۱-۲-۲ مفاد کلی

۱- هیچ بانکی نمی‌تواند در سرزمین [نام کشور تصویب‌کننده قانون حاضر] تأسیس شود، مگر اینکه حضور فیزیکی داشته باشد و تابع یک نظام مالی قانونمند با نظارت أکید و مؤثر بر فعالیت‌های آن باشد.

۲- مؤسسه‌های مالی نباید به برقراری یا ادامهٔ روابط تجاری با بانک‌های ثبت‌شده درحوزه‌هایی بپردازند که در آنجا حضور فیزیکی ندارند و آن حوزه‌ها به نظام مالی قانونمند با نظارت أکید و مؤثر وابسته نیستند.

۳- مؤسسه‌های مالی باید روابط تجاری خود را با مؤسسه‌های مالی کشورهای خارجی که در آنجا اجازهٔ فعالیت به مؤسسه‌هایی می‌دهند که حضور فیزیکی ندارند یا تابع نظام مالی قانونمند با نظارت مؤثر نیستند، قطع کنند.

مادهٔ ۲-۲-۲ شفافیت اشخاص حقوقی و توافق‌ها

[گزینهٔ ۱ : اشخاص حقوقی تأسیس‌شده در [نام کشور تصویب‌کننده قانون حاضر] باید اطلاعات مناسب، دقیق و جدید را دربارهٔ مالکیت واقعی و ساختار کنترلی ارائه دهند.]

[گزینهٔ ۲ : اطلاعات مناسب، دقیق و جاری دربارهٔ مالکیت واقعی و ساختار کنترلی اشخاص حقوقی تأسیس‌شده در [نام کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] باید توسط یک سیستم ثبت مرکزی ذخیره، نگهداری و تجدید شود.]

[گزینهٔ ۳ : اطلاعات مناسب، دقیق و فعلی دربارهٔ مالکیت واقعی و کنترل توافق‌های حقوقی، به‌ویژه مؤسس، امین و ذی‌نفع تراست‌های تأسیس‌شده در [نام کشور تصویب‌کننده قانون حاضر] باید توسط یک سیستم ثبت مرکزی ذخیره، نگهداری و تجدید شود.]

[مقام‌های قضایی و نظارتی، واحد اطلاعات مالی و اجرای قانون] باید امکان دسترسی به اطلاعات مورد اشاره را به‌گونه‌ای زمانبندی‌شده داشته باشد.

مادهٔ ۳-۲-۲ شناسایی مشتریان توسط مؤسسه‌های مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین

۱- مؤسسه‌های مالی و اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین باید در زمان‌های زیر مشتریان خود را شناسایی و هویت آنان را از منابع، اسناد یا اطلاعات مستقل موثق کنترل کنند :

الف- هنگام برقراری روابط تجاری

ب- هنگام انجام معاملات ناگهانی و زمانی‌که مشتری راغب است :

- معامله‌ای را به مبلغی معادل یا بیشتر از [۱۵۰۰۰ یورو/دلار آمریکا] انجام دهد، خواه به‌عنوان یک معاملهٔ واحد یا چند معامله که به‌نظر می‌رسد به یکدیگر مرتبط باشند. اگر مبلغ معامله در زمان انجام آن نامشخص باشد، باید وقتی‌که مبلغ مشخص شد یا به آستانهٔ مورد نظر رسید، شناسایی انجام گیرد؛

- انتقال سرمایه‌ها در سطح داخلی یا بین‌المللی.

ج- هنگامی‌که شک و تردیدی در مورد درستی و صحت اطلاعات به‌دست‌آمده دربارهٔ مشتری، وجود داشته باشد

د- هنگامی‌که شک و ظنی در مورد پول‌شویی یا حمایت مالی از تروریسم وجود داشته باشد.

[گزینه : مرجع ذی‌صلاح می‌تواند [از طریق حکم یا قانون] شرایطی را فراهم آورد که احراز هویت به‌صورت کامل صورت پذیرد، مشروط بر آنکه ریسک پول‌شویی یا حمایت مالی تروریسم به شکل مؤثری، مدیریت شود، اما این نکته حایز اهمیت است که فعالیت تجاری نباید قطع شود.]

۲- مؤسسه‌های مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین باید اطلاعات زیر را در خصوص هدف و ماهیت روابط تجاری اشخاص جمع‌آوری کنند :

- شناسایی اشخاص حقیقی و بررسی هویت آنها شامل نام و نشانی، تاریخ و محل تولد [گزینه : اسم کامل و شماره شناسایی ملی] است؛

- شناسایی اشخاص حقوقی شامل کسب و بررسی اطلاعات مربوط به نام تجاری، نشانی دفتر اصلی، هویت مدیران، سند شرکت یا مدرک مشابه وضعیت حقوقی آنها، شکل و مقررات حقوقی حاکم بر مرجع برای سپردن شخص حقوقی است؛

- شناسایی ترتیبات حقوقی شامل کسب و بررسی نام امنا، مصالحه‌کنندگان و ذی‌نفعان تراست‌ها.

۳- مؤسسه‌های مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین باید هویت مالک واقعی را شناسایی

و تدابیر لازم را برای کنترل هویت وی اتخاذ کنند.

٤- مؤسسه‌های مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین موظف‌اند، دقت لازم را در مورد روابط تجاری به‌کار بندند و معاملات انجام‌شده را بررسی کنند تا مطمئن شوند اطلاعات آنها در خصوص مشتریان، فعالیت‌های تجاری آنها و میزان خطر و در صورت لزوم منشأ سرمایه‌های آنها صحیح است.

٥- مؤسسه‌های مالی، مشاغل و شرکت‌های غیرمالی معین، مکلف‌اند به هنگام برقراری روابط تجاری با مشتریانی که حضور فیزیکی ندارند، تدابیر خاص و مناسبی را برای رویارویی با خطر پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم بیندیشند.

[گزینه : این تدابیر ممکن است دربر گیرندهٔ تقاضای مدارک مستند تکمیلی یا تدابیر دیگر برای بررسی و تأیید اسناد مالی موردنظر این قانون و... باشد.]

٦- مؤسسه‌های مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین باید از نظام‌های مناسب مدیریت ریسک برخوردار باشند تا مشخص شود آیا یک مشتری یا مالک واقعی، شخصی است که به لحاظ سیاسی در خطر بوده یا خیر و اگر چنین است:

- تأییدیهٔ مدیریت ارشد را قبل از برقراری روابط کاری با مشتری دریافت کنند؛
- تمام تدابیر منطقی را برای شناسایی منبع ثروت و دارایی مشتری اتخاذ کنند؛
- نظارت فزاینده و مستمری بر روابط کاری به‌عمل آورند.

٧- در خصوص روابط بانکی خارجی، مؤسسه‌های مالی موظف‌اند :

- مدارک مؤسسه‌های مالی مرتبط را شناسایی و کنترل کنند؛
- اطلاعاتی در خصوص ماهیت فعالیت‌های آنها گردآوری کنند؛
- براساس اطلاعات قابل دسترس، هویت و نظام نظارتی را که از آن تبعیت می‌کند، ارزیابی کنند؛
- تأییدیهٔ مدیریت ارشد را پیش از برقراری روابط بانکی دریافت کنند؛
- کنترل‌های به‌عمل آمده توسط مؤسسهٔ مزبور را در زمینهٔ مقابله با پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم ارزیابی کنند؛
- در صورت پرداخت وجوه از حساب، تضمین کنند که مؤسسهٔ مورد اشاره هویت مشتری خود را بررسی کرده و سازوکارهای لازم را برای نظارت مستمر دربارهٔ مشتری به کار گرفته و حسب درخواست، قادر به ارائه اطلاعات مربوط به شناسایی هویت مشتری است.

۸- اگر مؤسسه‌های مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین نتوانند تعهد خود را چنانکه در بندهای ۱ تا ۷ آمده است، ایفا کنند، نمی‌توانند روابط کاری با مشتریان برقرار کنند یا روابط برقرارشده را حفظ کنند. در صورت اقتضا، آنها موظف‌اند به موجب این قانون گزارش موارد مشکوک را به واحد اطلاعات مالی ارائه دهند.

مادۂ ۴-۲-۲ رویه‌های شناسایی کوتاه یا ساده

۱- براساس ارزیابی ریسک‌های ایجادشده به‌واسطۀ نوع مشتری، رابطه یا معاملات تجاری، مقام‌های ذی‌ربط [وزیران، مسئولان اجرای قانون، ناظران و واحدهای اطلاعاتی] می‌توانند بنابر قانون، شرایطی را که براساس آن می‌توان تعهدات مشخص‌شده در مادۀ ۳-۲-۲ (در زمینۀ مدارک شناسایی و کنترل هویت مشتری یا مالک واقعی) را کاهش داد یا ساده‌تر کرد، تبیین کنند.

۲- شرکت‌های بیمه، عاملان و واسطه‌های دخیل در فعالیت‌های بیمۀ عمر باید مشتریان خود را شناسایی و هویت آنها را در رابطه با مادۀ ۳-۲-۲ بررسی کنند و دریابند چه زمانی حق بیمه قابل پرداختی در یک‌سال از [۱۰۰۰ یورو/دلار آمریکا] تجاوز می‌کند.

مادۂ ۵-۲-۲ تکیه به مدارک شناسایی طرفین ثالث

۱- مؤسسه‌های مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین می‌توانند در شناسایی هویت مشتری مطابق بندهای ۱ تا ۳ ماده ۳-۲-۲ از واسطه‌ها یا سایر طرف‌های ثالث استفاده کنند، مشروط بر آنکه :

– طرف ثالث قادر باشد بدون فوت وقت، تصاویر اطلاعات شناسایی و سایر اسناد مربوط را حسب درخواست ارائه دهد؛

– طرف ثالث در [نام کشور] یا کشور دیگری باشد که قوانین آن، تعهدات و ملاحظات مصرح در ماده‌های ۳-۲-۲ و ۹-۲-۲ را رعایت و بر آن نظارت کافی اعمال کند؛ وجود مطالب یادشده مسئولیت نهایی برعهدۀ [مؤسسه‌های مالی، مشاغل و شرکت‌های غیرمالی معین] است که به طرف ثالث اعتماد کرده‌اند.

۲- [مؤسسه‌های مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین] می‌توانند از تعهدات شناسایی مشتری مصرح در مادۀ ۳-۲-۲ معاف شوند (مشروط بر آنکه مؤسسۀ مالی در [نام کشور] یا در کشور

دیگری تاسیس شده باشد که قوانین، مقررات، احکام یا بخشنامه‌های قانونی آن، تعهداتی را تحمیل می‌کند که با تعهدات مندرج در مادهٔ ۳-۲-۲ برابر است).

۳- درصورتی‌که شک و ظن در مورد پول‌شویی یا حمایت مالی از تروریسم وجود داشته باشد، این ماده اعمال نمی‌شود.

مادهٔ ٦-۲-۲ قیود و شروط ویژهٔ شناسایی

۱- کازینوها، مراکز قمار و کافی‌نت‌ها مکلف‌اند، هویت مشتریان خود را بنابر مادهٔ ۳-۲-۲ [گزینه : به محض ورود یا] هنگامی‌که وارد معاملات مالی معادل یا بیش از [۳۰۰۰ یورو/دلار آمریکا] می‌شوند، بررسی کنند.

۲- تاجران فلزات گرانبها و سنگ‌های قیمتی [گزینه : و سایر تاجران اجناس دارای ارزش زیاد]، باید مشتریان خود را به موجب مادهٔ ۳-۲-۲ هنگام دریافت وجه نقدی به مقدار [۱۵۰۰۰ یورو/دلار آمریکا] یا بیشتر، شناسایی کنند.

۳- عاملان خرید و فروش املاک و مستغلات باید به موجب مادهٔ ۳-۲-۲ طرفین معامله را به‌هنگام انجام معاملات مربوط به خرید و فروش املاک و مستغلات شناسایی کنند.

مادهٔ ۷-۲-۲ تعهدات مربوط به انتقالات الکترونیکی

۱- مؤسسه‌های مالی که فعالیت‌های آنان شامل انتقال‌های الکترونیکی است، موظف‌اند، نام کامل، شمارهٔ حساب و نشانی یا در صورت نبود نشانی، شمارهٔ کارت ملی یا تاریخ و محل تولد و در صورت نیاز، نام مؤسسهٔ مالی عامل این انتقال‌ها را کسب و بررسی کنند. این اطلاعات باید در برگهٔ پیام یا فرم پرداخت ضمیمهٔ انتقال درج شود. چنانچه شمارهٔ حسابی در دست نباشد، باید یک شمارهٔ مرجع همراه انتقال قید شود.

۲- مؤسسه‌های مورد اشاره در بند یک مکلف‌اند، تمام این اطلاعات را نگهداری کنند و هنگامی‌که به‌عنوان واسطه در یک سری از پرداخت‌ها عمل می‌کنند، باید اطلاعات یادشده را انتقال دهند.

۳- [مقام ذی‌صلاح] باید مقررات مربوط به انتقال‌های فرامرزی شامل انتقال‌های

گروهی(زنجیره‌ای) و انتقال‌های ملی (داخلی) را تنظیم کند.

٤- بندهای ۱ و ۲ در مورد انتقال‌های انجام‌شده توسط کارت‌های اعتباری یا معاملات کارت بدهکاری، اعمال نخواهد شد، مشروط به اینکه شمارهٔ کارت بستانکاری و بدهکاری به همراه انتقال وجه مزبور در معامله قید شود.

٥- اگر مؤسسه‌های مورد اشاره در بند یک، انتقال‌های الکترونیکی را دریافت کنند که حاوی اطلاعات کامل فرستنده نباشد، موظف‌اند تدابیر لازم را به‌منظور دریافت و کنترل اطلاعات از مؤسسهٔ حواله‌کننده یا ذی‌نفع بیندیشند. اگر اطلاعات ناقص باشد، باید :

متغیر ۱- از قبول سند انتقال خودداری کنند؛

متغیر ۲- از قبول سند انتقال خودداری ورزند و آن را به واحد اطلاعات مالی گزارش دهند.

مادهٔ ۸-۲-۲ نظارت ویژه بر برخی معاملات

۱- مؤسسه‌های مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین باید دقت خاصی را در مورد تمام معاملات پیچیده، غیرعادی و کلان و تمام الگوهای غیرعادی معاملات که هدف قانونی اقتصادی و عینی آشکاری ندارد، به‌کار گیرند؛

۲- مؤسسه‌های مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین مکلف‌اند، در روابط تجاری خود و معامله با اشخاص، به‌ویژه اشخاص حقوقی کشورهایی که در آنها استانداردهای بین‌المللی مربوط، به‌منظور مبارزه با پول‌شویی یا حمایت مالی از تروریسم وجود ندارد یا به اندازهٔ کافی رعایت نمی‌شود، دقت لازم را به‌عمل آورند؛

۳- مؤسسه‌های مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین باید به‌طور کتبی اطلاعات مکتوب مربوط به معاملات و هویت تمام طرف‌های ذی‌ربطی را که در بندهای ۱ و ۲ آمده است، مکتوب نگهداری کنند. در صورت درخواست واحد اطلاعات مالی، مقام نظارت‌کننده یا مراجع ذی‌صلاح دیگر (براساس آنچه در مادهٔ ۹-۲-۲ مشخص شده است)، این گزارش‌ها باید در دسترس آنها قرار گیرد.

مادهٔ ۹-۲-۲ حفظ سوابق

مؤسسه‌های مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین موظف‌اند، سوابق اطلاعات زیر را حفظ

و تضمین کنند و در هر زمان آمادهٔ ارائه به واحد اطلاعات مالی یا سایر مراجع ذی‌صلاح باشند :

الف- تصاویر اسناد نشان‌دهندهٔ هویت مشتریان و مالکان واقعی که براساس مفاد این فصل به‌دست آمده‌اند، مکاتبات تجاری و پروندهٔ حساب‌ها برای :

متغیر ۱- دست‌کم پنج‌سال.

متغیر ۲- برای x سال.

- پس از خاتمهٔ رابطهٔ تجاری.

ب- اطلاعات به‌دست آمده براساس مفاد این فصل برای ایجاد امکان بازسازی معاملاتی که مشتریان اقدام به انجام آن کرده یا آن را به‌طور کامل انجام داده‌اند و گزارش‌های کتبی تهیه‌شده به موجب مادهٔ ۸-۲-۲ برای حداقل پنج‌سال پس از اقدام یا انجام کامل معامله یادشده.

مادهٔ ۱۰-۲-۲ برنامه‌های داخلی برای مبارزه با پول‌شویی یا حمایت مالی از تروریسم در ارگان‌ها، مؤسسه‌های مالی، مشاغل و شرکت‌های غیرمالی معین

مؤسسه‌های مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین باید برنامه‌هایی را برای پیشگیری از پول‌شویی یا حمایت مالی از تروریسم تهیه و اجرا کنند. این برنامه‌ها ممکن است شامل موارد زیر باشد :

الف- سیاست‌ها، رویه‌ها و کنترل‌های داخلی، از جمله ترتیبات مدیریتی هماهنگ و رویه‌های نظارتی مناسب برای تضمین استانداردهای بالا به هنگام استخدام کارکنان؛

ب- آموزش مستمر کارکنان و مسئولان برای کمک به آنها در شناسایی معاملات و اقدام‌های مشکوک به پول‌شویی یا حمایت مالی از تروریسم و تعلیم آنها در این زمینه‌ها؛

ج- انجام ممیزی داخلی برای کنترل و مطابقت کارایی تدابیر اتخاذی برای اجرای این قانون.

مؤسسه‌های مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین موظف‌اند، یک مأمور هماهنگی در سطح مدیریت معرفی کنند تا مسئول اجرای قانون باشد.

[وزیر یا مقام ذی‌صلاح] می‌تواند نوع و میزان تدابیر اتخاذی را برای هر یک از شروط و قیود توسط نهادها و مؤسسه‌های مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین تعیین کند و در عین حال ریسک پول‌شویی یا حمایت مالی از تروریسم و سطح تجارت را در نظر بگیرد.

مادهٔ ۱۱-۲-۲ رعایت تعهدات توسط توابع و شعبه‌های خارجی

نهادهای مالی باید از توابع و شعب خارجی خود بخواهند، قیود و شروط مواد ۳-۲-۲ تا ۱۰-۲-۲ را تا حدی که قوانین و مقررات حاکم محلی اجازه می‌دهد، اجرا کنند. اگر قوانین کشور مانع از رعایت تعهدات می‌شود، نهاد مالی مکلف است، در این باره توصیه‌هایی به مقام نظارتی بکند.

۳-۲ سازمان‌های غیرانتفاعی

مادهٔ ۱-۳-۲ سازمان‌های غیرانتفاعی

تمام سازمان‌های غیرانتفاعی [گزینه : که به گردآوری، دریافت، اعطا یا انتقال سرمایه به عنوان فعالیت خیرخواهانه می‌پردازند] باید تحت نظارت دقیق [مقام ذی‌صلاح در کشور] قرار گیرند.

[وزیر یا مقام ذی‌صلاح] می‌تواند مقرراتی وضع کند تا این تضمین حاصل شود که سازمان‌های غیرانتفاعی برای حمایت از تروریسم، مورد سوءاستفاده قرار نمی‌گیرند.

[گزینه : قبل از شناسایی به عنوان یک سازمان غیرانتفاعی [مقام ذی‌صلاح در کشور] [باید/ می‌تواند] با ثبت در [دادگاه/مرجع ذی‌صلاح در کشور] و از طریق [آیین‌نامه/ حکم] حداقل شرایط فعالیت مانند ممیزی مستمر بودجه و نظام حسابرسی سازمان غیردولتی را اعلام کند.]

۳-٦-٦ شناسایی پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم
۱-۳ واحد اطلاعات مالی

مادهٔ ۱-۱-۳ مفاد کلی

۱- واحد اطلاعات مالی به این منظور تأسیس می‌شود که به‌عنوان یک مؤسسهٔ مرکزی و ملی مسئول دریافت، درخواست، تحلیل و نشر اطلاعات در مورد عواید مشکوک حاصل از جرم و حمایت مالی بالقوه از تروریسم (چنانکه در این قانون آمده است)، عمل کند.

۲- رییس واحد اطلاعات مالی باید توسط [وزارتخانه، مقام] منصوب شود. ترکیب، سازمان،

عملیات و منابع واحد اطلاعات مالی باید از طریق [حکم، آیین‌نامه و سند حقوقی مرتبط دیگر] تعیین شود[۱].

مادهٔ ۲-۱-۳ محرمانه بودن

باید از کارکنان واحد اطلاعات مالی خواسته شود که هرگونه اطلاعات به‌دست‌آمده در حیطهٔ وظایف خویش را حتی پس از منفک شدن از سمت خود در واحد اطلاعات مالی، محرمانه نگهداری کنند. این اطلاعات ممکن است فقط برای اهداف قیدشده در این قانون، مورد استفاده قرار گیرد.

مادهٔ ۳-۱-۳ روابط با مؤسسهٔ طرف خارجی

۱- واحد اطلاعات مالی می‌تواند بنا به صلاحدید خود یا حسب درخواست، با هر مؤسسهٔ خارجی که فعالیت‌های مشابهی را انجام می‌دهد و مشمول تعهدات رازداری یکسانی است [گزینه : براساس توافقنامه‌های همکاری] ، اقدام به تبادل اطلاعات کند، منوط به اینکه این ارتباط، دوجانبه باشد.

۲- برای اجرای بند یک، واحد اطلاعات مالی می‌تواند با مؤسسهٔ طرف خارجی که فعالیت‌های مشابهی را انجام می‌دهد و مشمول الزام‌های رازداری مشابهی است، وارد همکاری شود یا توافقنامه منعقد کند.

۳- اطلاعات ارائه‌شده باید تنها برای مبارزه با پول‌شویی، اعلام جرایم و حمایت مالی از تروریسم و فقط با رضایت مؤسسهٔ طرف خارجی مورد استفاده قرار گیرد.

مادهٔ ٤-۱-۳ دسترسی به اطلاعات

۱- واحد اطلاعات مالی در زمینهٔ هرگونه اطلاعاتی که در چارچوب فعالیت‌های خود دریافت می‌کند، اختیار دارد بنابر مادهٔ ۱-۲-۳ هرگونه اطلاعات تکمیلی را که برای انجام وظایف خود لازم بداند، از هر واحد یا شخصی که موظف به ارائهٔ گزارش است، دریافت کند. اطلاعات درخواست‌شده

---

۱. برای اطلاع بیشتر در این باره به پیوست یک همین فصل رجوع شود.

باید در محدوده‌های زمانی و به شکل مشخص‌شده، توسط واحد اطلاعات مالی ارائه شود.

۲- [گزینه : واحد اطلاعات مالی مجاز است، به اطلاعات موجود در پایگاه (سایت) مؤسسه‌های مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین، دسترسی یابد و آن را مورد بررسی قرار دهد].

۳- بندهای ۱ و ۲ این ماده باید با توجه به محدودیت‌های (یا حدود) تعریف‌شده در قسمت «ب» بند ۸ مادهٔ ۳-۱ و بند۳ مادهٔ ۱-۲-۳، اعمال شود.

٤- واحد اطلاعات مالی درصورتی‌که لازم بداند، می‌تواند اطلاعات بیشتری را در مورد گزارش‌های دریافتی، برای انجام امور زیر درخواست کند :

- اداره‌های پلیس؛
- مراجع مسئول در امر نظارت بر واحدها و اشخاص مشمول این قانون؛
- سایر ارگان‌های اداری کشور؛
- [گزینه : براساس رویه‌های حاکم، مراجع قضایی].

اطلاعات درخواست‌شده باید در مدت زمان معین، توسط واحد اطلاعات مالی ارائه شود.

مادهٔ ۵-۱-۳ گزارش به مرجع نظارتی

هرگاه واحد اطلاعات مالی تشخیص دهد که یک مؤسسهٔ مالی یا شرکت غیرمالی، تعهدات تعیین‌شده در این قانون را رعایت نکرده است یا نمی‌کند، باید مرجع نظارتی مربوط را از موضوع مطلع سازد.

۲-۳ گزارش شک و ظن

مادهٔ ۱-۲-۳ تعهد به گزارش فعالیت‌های مشکوک

۱- چنانچه مؤسسه‌های مالی و اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین موضوع بندهای ۳ تا ۵ این ماده، به مجرمانه بودن اموال و دارایی‌هایی خاص و امکان استفادهٔ آنها در حمایت از تروریسم مشکوک شوند یا دلایلی منطقی در این زمینه داشته باشند [گزینه : یا اینکه در خصوص این واقعیت آگاهی یابند که یک فعالیت می‌تواند نشانهٔ پول‌شویی یا حمایت مالی از تروریسم باشد] ، موظف‌اند به سرعت و به موجب مادهٔ ۳-۲-۳، گزارشی دال بر شک و تردید خود به واحد اطلاعات مالی ارائه دهند. این الزام

باید درخصوص اقدام به معامله نیز اعمال شود.

۲- [گزینه : وکلا، محضرداران و سایر افراد حقوقی حرفه‌ای (ممیزان، حسابداران و مشاوران مالیاتی) می‌توانند موارد مشکوک را از طریق سازمان‌های مستقل به واحد اطلاعات مالی(FIU)، گزارش کنند. سازمان‌های مستقل موظف‌اند، درصورتی‌که گزارشی به موجب قیود و شرایط مندرج در بند ۳ تهیه شود، اطلاعات لازم را به واحد اطلاعات مالی، انتقال دهند.]

۳- وکلا، محضرداران و سایر افراد حقوقی حرفه‌ای [گزینه : حسابداران، ممیزان و مشاوران مالیاتی] وظیفه ندارند که اطلاعات دریافتی از مشتری را در جریان تعیین وضعیت حقوقی برای مشتری خود یا دفاع یا عمل به‌عنوان نمایندهٔ مشتری در دادرسی قضایی، از جمله مشاوره در خصوص آغاز یا پرهیز از دادرسی اطلاعاتی ارائه دهند، خواه چنین اطلاعاتی پیش بعد یا در جریان دادرسی دریافت شده باشد.

٤- تاجران فلزات گرانبها و تاجران سنگ‌های قیمتی [گزینه : و سایر تاجران کالاهای با ارزش زیاد] باید براساس بند یک، معاملات مشکوک را به واحد اطلاعات مالی، گزارش کنند (چنانچه آنها وارد معاملات نقد معادل یا بیش از [۱۵۰۰۰ یورو/دلار آمریکا] شوند).

۵- چنانچه نمایندگان املاک و مستغلات وارد معاملاتی به نیابت از مشتری می‌شوند، باید بنابر بند یک، معاملات مشکوک را به واحد اطلاعات مالی گزارش کنند.

٦- [واحد اطلاعات مالی، مقام‌های ذی‌صلاح] باید مقررات مربوط به رویه‌ها و شکل ارائهٔ گزارش‌ها را منتشر کنند.]

مادهٔ ۲-۲-۳ گزارش معاملات نقد [گزینه]

مؤسسه‌های مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین باید معاملات نقد به مبلغ معادل یا بیش از [۱۵۰۰۰ یورو/دلار آمریکا] را به واحد اطلاعات مالی، گزارش کنند (خواه به‌صورت یک معاملهٔ واحد باشد یا چند معامله که به‌نظر می‌رسد به یکدیگر مرتبط‌اند).

مادهٔ ۳-۲-۳ تعویق معاملات

۱- مؤسسه‌های مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین باید از انجام معاملات مشکوک به

پول‌شویی و حمایت از تروریسم خودداری کنند (و شک و ظن خود را به واحد اطلاعات مالی گزارش دهند).

۲- [گزینه : واحد اطلاعات مالی می‌تواند به‌دلیل جدیت یا فوریت موضوع، دستور تعلیق معامله را برای مدتی کمتر از موارد زیر صادر کند] :

متغیر ۱- [۷۲ ساعت] ؛

متغیر ۲- [۳ روز کاری].

۳- هنگامی‌که اجتناب از انجام معامله در بند یک، غیرممکن است یا احتمال رود تلاش‌های مربوط به انجام تحقیقات در خصوص یک معاملهٔ مشکوک با مانع مواجه می‌شود، مؤسسه‌های مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین می‌توانند معامله را انجام دهند، اما باید بلافاصله شک و ظن خود را پس از انجام معامله به واحد اطلاعات مالی گزارش کنند.

مادهٔ ٤-۲-۳ ممنوعیت گزارش

مؤسسه‌های مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین، مدیران، مأموران و کارمندان آنها نباید در هیچ شرایطی اطلاعاتی را که در اختیار واحد اطلاعات مالی قرار داده‌اند، به مشتری یا شخص ثالث ارائه دهند. درصورتی‌که گزارشی در خصوص پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم ارائه یا در حال تهیه باشد، این مسئله نباید مانع از اعلام و انتقال اطلاعات دربارهٔ پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم توسط مدیران، مأموران و کارمندان نهادها و مؤسسه‌های مالی و شرکت‌های غیرمالی واگذار شده، مشاوران حقوقی و مراجع ذی‌صلاح شود.

مادهٔ ٥-۲-۳ اقدام‌های اتخاذشده در خصوص گزارش فعالیت‌های مشکوک

هرگاه واحد اطلاعات مالی دارای :

متغیر ۱- دلایل منطقی برای مشکوک شدن به :

متغیر ۲- نشانه‌های جدی دال بر :

پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم داشته باشد، باید اطلاعات مربوط را در اختیار [دادستان، مقام تحقیق، مرجع قضایی و...] قرار دهد و آنها نیز باید در خصوص اقدام بعدی تصمیم بگیرند.

۳-۳ معافیت از مسئولیت

مادهٔ ۱-۳-۳ معافیت از مسئولیت برای گزارش ظن و شک مبنی بر حسن نیت

هیچ‌گونه دادرسی کیفری، مدنی، انضباطی یا اداری به‌دلیل نقض رازداری بانکی یا حرفه‌ای یا قراردادی نمی‌تواند علیه مؤسسه‌های مالی و شرکت‌های غیرمالی معین یا مدیران، مأموران یا کارکنانی که با حسن نیت اقدام به ارایه گزارش کرده یا اطلاعاتی براساس مفاد این قانون ارائه داده‌اند، صورت گیرد.

مادهٔ ۲-۳-۳ معافیت از مسئولیت برای انجام معاملات

هیچ دعوی کیفری در مورد پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم نباید علیه مؤسسه‌های مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین یا مدیران، مأموران یا کارکنان آنها در خصوص معاملهٔ مشکوکی که گزارش شک و ظن دربارهٔ آن با حسن نیت براساس مواد ۱-۲-۳ تا ۳-۲-۳ ارائه شده باشد، اقامه شود.

۴-۳ مراجع نظارتی و تعهدات آنها در خصوص مبارزه با پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم

مادهٔ ۱-٤-۳ مفاد کلی در مورد مقام‌های مسئول در خصوص نظارت بر مؤسسه‌های مالی و مشاغل و شرکت‌های غیر مالی معین

۱- [مرجع نظارتی، قانونی یا انضباطی، مرجع نظارتی مالی، بانک مرکزی، مرجع نظارتی بیمه، وزیر دادگستری، وزارت دارایی، وزارت بازرگانی و...] باید بر هماهنگی مؤسسه‌های مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین، با قیود و شروط ارائه‌شده در عنوان ۲-٦-٦ این قانون نظارت کنند.

۲- به موجب این قانون، مرجع نظارتی و قانونی یا سازمان مستقل، باید :

الف- تدابیر مقتضی را برای تعیین معیارهای مناسب و سازگار برای مالکیت کنترل و نظارت، هدایت مستقیم یا غیرمستقیم و مدیریت فعالیت مؤسسه مالی یا مراکز قمار اتخاذ کند؛

ب- مؤسسه‌های مالی و مراکز قمار را در خصوص رعایت تعهدات ملحوظ‌شده در عنوان‌های

۲-٦-٦ و ۳-٦-٦ این قانون، از جمله با بررسی در پایگاه (سایت)، قانونمند سازد و بر آنها نظارت کند؛

ج- دستورها، راهبردها یا توصیه‌هایی برای کمک به مؤسسه‌های مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین با رعایت تعهدات ملحوظ‌شده در عنوان‌های ۲-٦-٦ و ۳-٦-٦ این قانون صادر کند؛

د- به همکاری و تبادل اطلاعات با سایر مراجع ذی‌ربط بپردازد و در انجام تحقیقات، پیگردهای قانونی یا دادرسی مربوط به پرونده‌های پول‌شویی، افشای جرایم و جرم حمایت مالی از تروریسم کمک کند؛

هـ- [گزینه : با همکاری واحد اطلاعات مالی یا مرجع ذی‌صلاح] موازین یا معیارهای عملی را برای گزارش شک و ظن که باید استانداردهای کنونی و آتی ملی و بین‌المللی در آن لحاظ شود، تهیه کند؛

و- تضمین کند که مؤسسه‌های مالی و شعب خارجی آنها، تدابیر منطبق با این قانون را تا حدی که قوانین و مقررات محلی اجازه می‌دهد، اتخاذ و اجرا می‌کنند؛

ز- هرگونه اطلاعات مربوط به معاملات مشکوک یا حقایق مربوط به پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم را به‌سرعت به واحد اطلاعات مالی گزارش کنند؛

ح- همکاری سریع و مؤثری با مؤسسه‌هایی که در سایر کشورها به امور مشابهی از جمله تبادل اطلاعات می‌پردازند داشته باشند؛

ط- آمارهای مربوط به اقدام‌های انجام‌شده و مجازات‌های تعیین‌شده را در زمینهٔ اجرای مواد این فصل، نگهداری کنند.

مادهٔ ۲-٤-۳ مقررات ویژه در خصوص پول‌شویی یا خدمات انتقال وجه

هیچ شخص حقیقی یا حقوقی نمی‌تواند در تجارت پولی یا سرویس انتقال وجوه بدون :

متغیر ۱- انجام ثبت.

متغیر ۲- مجوز صادرشده توسط[مرجع نظارتی یا قانونی].

وارد شود.

[مرجع نظارتی یا قانونی] باید با [حکم، قانون] شرایط حداقل همکاری [گزینه : به‌ویژه بررسی مستمر خدمات پولی و انتقال وجه] را مشخص کند.

مادهٔ ۳-٤-۳ صدور مجوز برای کازینوها و مراکز قمار

هیچ‌کس نمی‌تواند بدون اخذ مجوز قبلی صادرشده توسط [مرجع ذی‌صلاح] اقدام به دایر کردن کازینو یا مراکز قمار کند.

مادهٔ ٤-٤-۳ ثبت مؤسسهٔ مالی و شرکت غیرمالی معین

هیچ‌کس نمی‌تواند بدون ثبت قبلی توسط [مرجع نظارتی یا قانونی] به موجب مفاد خاص ارائه‌شده در قانون، مؤسسهٔ مالی یا شرکت غیرمالی معین را اداره کند.

۵-۳ مجازات‌های تعیین‌شده برای عدم رعایت مفاد عنوان‌های ۲-٦-٦ و ۳-٦-٦

مادهٔ ۱-۵-۳ اختیارات مراجع نظارتی و انضباطی اداری

۱- هر شخص مشمول تعهدات مشخص‌شده در عنوان‌های ۲-٦-٦ و ۳-٦-٦ این قانون که به‌طور عمدی یا بر اثر سهل‌انگاری تعهدات مورد نظر را رعایت نکند، مرتکب تخلف اداری شده است.

۲- [مرجع نظارتی، قانونی یا انضباطی] که نقض تعهدات مصرح در عنوان‌های ۲-٦-٦ و ۳-٦-٦ را توسط یک مؤسسهٔ مالی یا شرکت غیرمالی معین آشکار سازد، می‌تواند یکی از تدابیر زیر یا همهٔ آنها را اعمال کند :

- اخطار کتبی؛
- صدور دستور مبنی بر رعایت اصول خاص؛
- صدور دستور مبنی بر تهیه و ارائهٔ گزارش‌های مستمر از مؤسسهٔ مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین درخصوص تدابیری که اتخاذ می‌کند؛
- تعیین جریمه به مبلغی بیش از [....] و کمتر از [....] ؛
- منع افراد از استخدام در بخش تجاری یا حرفه‌ها ؛
- جایگزین یا محدود کردن اختیارات مدیران عامل، مدیران یا کنترل مالکان از جمله انتصاب مدیر ویژه ؛

- تحمیل محافظه‌کاری یا تعلیق، تحدید یا پس گرفتن مجوز و منع ادامهٔ کار یا حرفه ؛
- تدابیر دیگر ؛

۳- [گزینه : مرجع نظارتی، قانونی یا انضباطی می‌توانند برای آگاهی مردم، اطلاعاتی در خصوص تدابیر اتخاذ شده به موجب بند ۲ در نشریهٔ رسمی یا در روزنامه یا در اینترنت یا در مکان مناسب دفاتر تجاری مؤسسه، منتشر سازد.]

٤- [گزینه : اقدام‌هایی که مدیران یک مؤسسه را به‌طور کامل یا به مقداری مشخص از انجام تجارت براساس بند ۲ منع می‌سازد و هرگونه لغو ممنوعیت، باید توسط [مرجع نظارتی، قانونی یا انضباطی] به بخش ثبت دادگاه (به‌منظور ثبت در بخش ثبت تجاری)، انعکاس یابد.]

۵- [گزینه :[مرجع نظارتی یا قانونی یا سازمان مستقل] باید واحد اطلاعات مالی را در خصوص مجازات‌های تعیین‌شده، مطلع سازد.]

مادهٔ ۲-۵-۳ جرایم فرعی پول‌شویی

۱- هر کسی که به طور عمد یا از روی سهل‌انگاری :

الف- در امور زیر کوتاهی کند :

متغیر ۱- اعلام مقدار ارز یا اسناد قابل معامله در وجه حامل معادل یا بیش از [۱۵۰۰۰ یورو/دلار آمریکا].

متغیر ۲- افشای مقدار ارز یا اسناد قابل معامله در وجه حامل در صورت درخواست [مرجع نظارتی، قانونی یا انضباطی] هنگام ورود یا خروج از کشور [نام کشور تصویب‌کننده قانون حاضر].

ب- بانکی را به نام [کشور تصویب‌کننده قانون حاضر] تأسیس کند که در کشور موردنظر حضور فیزیکی نداشته باشد و تابع یک گروه مالی قانونمند نباشد.

ج- روابط تجاری را با عوامل زیر برقرار کند یا تداوم بخشد :

- بانک‌های ثبت‌شده در حوزه‌هایی که در آنها حضور فیزیکی ندارند و تابع یک گروه مالی قانونمند نیستند؛

- مؤسسه‌های مالی در کشور خارجی چنانچه اجازه دهند، حساب‌هایشان توسط بانک‌های بدون سرمایه مورد استفاده قرار گیرد؛

د- اطلاعات لازم، صحیح و جدید را دربارهٔ مالکیت واقعی و ساختار کنترلی ترتیبات و

اشخاص حقوقی به موجب مادۀ ۲-۲-۲ نداشته باشد.

هـ- مدارک شناسایی مشتریان را در اختیار نداشته باشد و تدابیر لازم را برای مدیریت ریسک به‌طوری‌که در مواد ۳-۲-۲، ٦-۲-۲ و ۷-۲-۲ مطرح شده است، اتخاذ نکرده باشد.

و- تدابیر نظارتی را چنانکه در ماده ۸-۲-۲ مطرح شده است، اتخاذ نکرده باشد.

ز- سوابق درخواست‌شده را به موجب مادۀ ۹-۲-۲ در اختیار نداشته یا سوابق موردنظر را جداسازی، امحا یا جابه‌جا کرده باشد.

ح- از اجرای برنامه‌های کنترل داخلی به‌طوری‌که در مادۀ ۱۰-۲-۲ آورده شده است، اجتناب کرده باشد.

ط- از ارائۀ اطلاعات یا ایجاد امکان دسترسی مراجع قضایی، نظارتی، قانونی، واحد اطلاعات مالی و سایر مراجع ذی‌صلاح (براساس مواد ۲-۲-۲، ۹-۲-۲ و ٤-۱-۳) خودداری کند.

ی- از ارائه گزارش به واحد اطلاعات مالی به‌طوری‌که در مادۀ ۱-۲-۳ مطرح شده است، اجتناب کند.

ک- [گزینۀ k : از ارائۀ گزارش به واحد اطلاعات مالی به‌طوری‌که در مادۀ ۲-۲-۳ درخواست شده است، اجتناب کند.]

ل- از انجام معامله به صورتی‌که در مادۀ ۳-۲-۳ مطرح شده است، اجتناب نورزد.

م- به افشای اطلاعات مورداشاره در ماده ٤-۲-۳ برای مشتری یا شخص ثالث اقدام کند.

مرتکب جرم می‌شود و مستوجب جریمه‌ای معادل [....] تا [....] یا حبس [....] تا [....] یا هر یک از این مجازات‌های مقرر خواهد بود.

۲- اشخاصی که نسبت به یک جرم تبعی توصیف‌شده در بند یک مجرم شناخته شوند، به‌طور دایم یا به مدت حداکثر [مدت مشخص شود] از ادامه به کار یا حرفه‌ای که در آن حرفه فرصت ارتکاب به جرم را پیدا کرده‌اند، منع می‌شوند.

۳- مجازات‌های تعیین‌شده برای جرایم تبعی به موجب بندهای ۱ و ۲، مجازات‌ها و اقدام‌هایی را که به موجب ماده ۱-۵-۳ برای مقام‌های ذی‌صلاح نظارتی، قانونی یا انضباطی تعیین شده است، مستثنا نمی‌سازد.

٤-٦-٦ مفاد مربوط به تحقیق و رازداری

١-٤ تحقیق

مادهٔ ۱-۱-٤ فنون تحقیق

برای به‌دست آوردن مدرک در خصوص جرم پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم، مراجع قضایی می‌توانند برای مدت معینی دستور دهند که :

الف- حساب‌های بانکی و حساب‌های مشابه دیگر، تحت‌نظارت قرار گیرند؛

ب- دسترسی به سیستم‌های رایانه‌ای شبکه‌ها و سرورها، فراهم شود؛

ج- ارتباطات تحت نظارت و مراقبت قرار گیرد؛

د- از عملکرد، رفتار یا مکالمات تصویربرداری شود یا به صورت صوتی و تصویری مستند تهیه شود؛

هـ- مکاتبات ضبط و بررسی شود.

این فنون منوط به تضمین‌های مقتضی و موارد خاص است و تنها زمانی مورد استفاده قرار می‌گیرند که نشانه‌های جدی دال بر استفاده از حساب‌ها، خطوط تلفن، سیستم‌های رایانه‌ای و شبکه‌ها یا اسناد توسط اشخاص مشکوک به مشارکت در پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم، وجود داشته باشد. در این صورت شرایط و تضمین‌های ارائه‌شده در این مواد [مواد قانونی مشخص شود] از [نام مجموعه قوانین آیین دادرسی کیفری] باید رعایت شود.

مادهٔ ۲-۱-٤ عملیات صوری و کنترل دلیوری (تحویل تحت کنترل)

هیچ مجازاتی نباید علیه مسئولان ذی‌صلاح برای تحقیق در خصوص پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم، اعمال شود، زیرا مراجع موردنظر اقدام‌هایی را با هدف دستیابی به مدرک، دربارهٔ این جرایم یا ردیابی عواید جرم انجام می‌دهند. همچنین مقام مسئول نباید متهم را به ارتکاب جرم ترغیب کند. مجوز [نام مقام قضایی ذی‌صلاح] باید قبل از انجام عملیات چنانکه در بند پیشین آمده است، کسب شود.

مادهٔ ۳-۱-۴ شهادت پنهان و حفاظت از شاهد

الف- برخی اطلاعات مشخص نباید در رونوشت استنساخ‌شدهٔ جلسهٔ دادرسی گنجانده شود (چنانچه این فرض منطقی وجود داشته باشد که ممکن است شاهد پس از ارائهٔ برخی اطلاعات، مورد صدمهٔ جدی قرار گیرد).

ب- چنانچه مقام ذی‌صلاح به این نتیجه برسد که ممکن است، شاهد یا عضوی از خانوادهٔ وی یا یکی از بستگانش (به لحاظ منطقی) به‌دلیل شهادت دادن در معرض خطر قرار می‌گیرند، باید هویت شاهد پنهان بماند. هویت شاهد فقط باید زمانی مخفی نگه داشته شود که تحقیق برای کشف حقیقت در خصوص جرم از طریق سایر روش‌های تحقیقاتی به نتیجه نرسد. بدون جلب رضایت شاهدی که هویت وی مخفی نگه داشته شده است، نمی‌توان او را برای ادای شهادت، به دادگاه احضار کرد. البته شهادت پنهان نباید به‌عنوان مبنای محکومیت یا تنها عامل تعیین کننده به‌کار گرفته شود.

۴-۲ امتیاز خاص یا رازداری حرفه‌ای

مادهٔ ۱-۲-۴ ممنوعیت استناد به امتیاز خاص یا رازداری حرفه‌ای

هنگامی‌که به موجب این قانون اطلاعاتی درخواست یا دستور تهیهٔ سندی صادر می‌شود، امتیاز خاص یا رازداری حرفه‌ای نباید مانعی برای کوتاهی در انجام وظایف تعیین‌شده باشد.

۵-۶-۶ تدابیر موقت و کیفری

۵-۱ تدابیر موقت، مسدود کردن یا ضبط دارایی‌ها و اسناد

مادهٔ ۱-۱-۵ تدابیر موقت

۱- [نام مقام قضایی، مجری قانون مجاز به اتخاذ اقدام‌های موقت] می‌تواند به ابتکار خود یا به درخواست دفتر دادستانی، تدابیر موقتی را از جمله مسدود کردن اموال یا ضبط دارایی‌ها، اتخاذ کند تا بدین صورت دستیابی به اموال، دارایی‌ها و اسنادی را میسر سازد که ممکن است، به موجب مادهٔ ۱-۳-۵ مشمول مصادره شود.

۲- این بند قانونی باید بدون خدشه‌دار کردن حقوق طرف‌های ثالث که رفتار آنها همراه با

حسن نیت بوده است، اعمال شود.

۳- ممکن است، این تدابیر در هر زمانی توسط [مقام قضایی، مجری قانون یا دادستان کل] که دستور انجام اقدام‌های موقت را به ابتکار خود یا به درخواست دفتر دادستانی صادر کرده است (درصورتی‌که افراد مظنون یا افرادی مدعی داشتن حقی نسبت به اموال و دارایی‌ها باشند)، ملغی شود.

مادهٔ ۲-۱-۵ ضبط دارایی‌های مرتبط با جرم حمایت از تروریسم

۱- دارایی‌های تروریست‌ها و کسانی‌که اقدام به تأمین منابع مالی تروریسم و سازمان‌های تروریستی می‌کنند و توسط شورای امنیت سازمان ملل متحد و به موجب فصل ۷ منشور سازمان ملل مشخص شده‌اند، باید با [گزینه : دستور وزیر یا حکم اداری دیگری] مسدود شود، [این حکم یا تصمیم] باید شرایط و حدود زمانی قابل اجرا را در خصوص مسدود کردن اموال، تعریف کند و در [روزنامهٔ رسمی] منتشر شود. مؤسسه‌های مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین که این دارایی‌ها را در اختیار دارند، باید بی‌درنگ نسبت به بلوکه کردن آنها اقدام کنند.

۲- مؤسسه‌های مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین باید بدون درنگ، دارایی‌های مرتبط با تروریسم، سازمان‌های تروریستی یا افراد و واحدهای مرتبط یا متعلق به این گونه افراد یا سازمان‌ها را بنابر فهرست تهیه‌شده توسط شورای امنیت سازمان ملل، به [واحد اطلاعات مالی یا مرجع قضایی ذی‌صلاح] گزارش کنند.

۳- عدم رعایت مفاد بندهای ۱ و ۲ توسط مؤسسه‌های مالی، اصناف و شرکت‌های غیرمالی معین که این اموال را دراختیار دارد، مستوجب مجازات‌های زیر است :

متغیر ۱- تنبیه اداری معادل [....] تا [....] ؛

متغیر ۲- جریمه‌ای معادل [....] تا [....] ؛

متغیر ۳- مجازات‌های کیفری دیگر.

۲-۵ جرایم کیفری

مادهٔ ۱-۲-۵ جرم کیفری پول‌شویی

۱- به موجب این قانون، تعریف پول‌شویی باید دربر گیرندهٔ موارد زیر باشد :

الف- تبدیل یا انتقال اموال و دارایی :

متغیر ۱- توسط هر شخصی که بداند یا باید آگاهی داشته باشد؛

متغیر ۲- توسط هر شخصی که آگاهی دارد یا مظنون است؛

متغیر ۳- توسط هر شخصی که می‌داند یا مظنون بوده یا آگاهی داشته باشد.

که چنین اموالی عواید حاصل از جرم است، برای کتمان یا تغییر منشأ غیرقانونی چنین اموالی یا کمک به هر شخصی که در ارتکاب جرم نقش دارد یا می‌خواهد از عواقب قانونی عمل خود بگریزد.

ب- کتمان یا تغییر ماهیت واقعی، منشأ، مکان، موقعیت، جابه‌جایی یا مالکیت اموال یا حق نسبت به آن :

متغیر ۱- توسط هر شخصی که بداند یا باید آگاهی داشته باشد؛

متغیر ۲- توسط هر شخصی آگاه یا مظنون است؛

متغیر ۳- توسط هر شخصی که آگاه است یا باید آگاه یا مظنون باشد که چنین اموالی عواید جرم است.

ج- تحصیل، تصرف یا استفاده از اموال :

متغیر ۱- توسط هر شخصی که آگاه است یا باید آگاهی داشته باشد؛

متغیر ۲- توسط هر شخصی که آگاه یا مظنون است؛

متغیر ۳- توسط هر شخصی که آگاه است یا باید آگاه یا مظنون باشد.

[گزینه : در زمان وصول] که چنین اموالی عواید حاصل از جرم است.

د- مشارکت، تبانی یا توطئه برای ارتکاب، اقدام به ارتکاب و کمک، حمایت، تسهیل و مشورت در راستای ارتکاب هر یک از عناصر جرم ذکرشده در بندهای فرعی یادشده.

۲- آگاهی، نیت و قصد لازم به‌عنوان عناصر تشکیل‌دهندهٔ جرم می‌تواند از شرایط عینی، استنباط شود. به‌منظور اثبات منشأ غیرقانونی عواید، نباید محکومیت جرم محتمل درخواست شود.

۳- جرم محتمل شامل اعمالی است که خارج از مرزهای ملی یک کشور اتفاق بیفتد که اگر در داخل آن کشور رخ می‌داد، جرم تلقی می‌شد.

[گزینه : جرم محتمل شامل اعمالی است که خارج از مرزهای ملی یک کشور اتفاق بیفتد که در صورت وقوع در داخل سرزمین [نام کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] جرم محسوب می‌شد].

٤- جرم پول‌شویی :

متغیر ۱- باید در مورد اشخاصی که جرم محتمل را مرتکب شده‌اند، اعمال شود؛

متغیر ۲- نباید در مورد اشخاصی که جرم محتمل را مرتکب شده‌اند، اعمال شود.

٥- پول‌شویی باید مستوجب جریمه به مبلغ [....] تا [....] یا حبس از [....] تا [....] یا هر یک از این مجازات‌ها باشد.

[گزینه : و جریمه‌ای معادل [....] برابر مبالغ تطهیر شده باشد.]

٦- اقدام به ارتکاب جرم پول‌شویی یا کمک، حمایت، تسهیل و مشورت در راستای ارتکاب هرگونه جرم مشابه باید مستوجب مجازات باشد، به گونه‌ای که انکار جرم به‌طور کامل اتفاق افتاده است.

[گزینه : مستوجب مجازات تخفیف یافته در [بخش] مجازات‌های اصلی است.]

مادهٔ ۲-۲-٥ جرم کیفری حمایت مالی از تروریسم

۱- برای این قانون، حمایت مالی تروریسم باید چنین تعریف شود :

انجام عمل توسط هر شخص که با هر وسیله، مستقیم یا غیرمستقیم، به‌طور عمد سرمایه‌هایی را گردآوری یا فراهم یا تلاش می‌کند چنین کند، با این هدف که کل یا بخشی از آن، به اشکال زیر مورد استفاده قرار گیرد :

- برای انجام عمل تروریستی؛
- توسط یک تروریست؛
- توسط سازمان تروریستی.

۲- جرم انجام‌شده باشد، صرف‌نظر از اینکه عمل تروریستی مورد اشاره در بند یک اتفاق افتاده باشد یا اینکه سرمایه‌ها برای ارتکاب چنین عملی، مورد استفاده قرار گرفته باشد.

۳- همچنین موارد زیر جرم محسوب می‌شود :

- به عنوان همدست جرم مورد اشاره در بند یک این ماده ؛
- دیگران را برای ارتکاب جرم مورد اشاره در بند یک این ماده، سازماندهی یا هدایت کند.

٤- حمایت مالی از تروریسم باید مستوجب جریمه‌ای از [....] تا [....] یا حبس از [....] تا [....] یا هر یک از این مجازات‌ها باشد.

۵- اقدام به ارتکاب جرم حمایت از تروریسم یا کمک، حمایت، تسهیل و مشورت در راستای ارتکاب هرگونه جرم مشابهی باید مستوجب مجازات باشد، به صورتی‌که گویا جرم به‌طور کامل افتاده است.

[گزینه : مستوجب مجازات تخفیف‌یافته در [بخش] مجازات‌های اصلی است.]

مادۀ ۳-۲-۵ تبانی یا توطئه برای ارتکاب جرم پول‌شویی

مشارکت، تبانی یا توطئه برای ارتکاب جرم مورد اشاره در مادۀ ۱-۲-۵ باید مستوجب همان مجازات‌ها باشد.

مادۀ ٤-۲-۵ تبانی یا توطئه برای ارتکاب جرم حمایت مالی از تروریسم

مشارکت، تبانی یا توطئه برای ارتکاب جرم مورد اشاره در مادۀ ۲-۲-۵ باید مستوجب همان مجازات‌ها باشد.

مادۀ ۵-۲-۵ مجازات‌های قابل اجرا در خصوص اشخاص حقوقی

۱- هر شخص حقوقی غیر از کشوری که پول‌شویی یا حمایت مالی از تروریسم از طرف آن یا برای آن، توسط شخص حقیقی انجام شده باشد، خواه به شکل فردی یا به‌صورت بخشی از سازمان شخص حقوقی (که دارای یک پست کلیدی در داخل یک کشور است) اگر براساس اختیار نمایندگی شخص حقوقی یا اختیار تصمیم‌گیری از سوی آن چنین نقشی را ایفا کرده باشد، مستوجب جریمه‌ای معادل [....] برابر جرایم مشخص‌شده برای اشخاص حقیقی است (صرف‌نظر از محکومیتی که برای این افراد به‌عنوان مرتکبان یا همدستان مجرم در نظر گرفته می‌شود). در ضمن مسئولیت شخص حقوقی مانع از مسئولیت شخص حقیقی نخواهد بود.

۲- علاوه بر موارد بند یک این ماده، درصورتی‌که فقدان نظارت یا کنترل روی شخص حقیقی مورد اشاره در بند یک، ارتکاب جرم پول‌شویی یا حمایت مالی از تروریسم را توسط اشخاص حقیقی تحت امر شخص حقوقی تسهیل کرده باشد، شخص حقوقی مسئول خواهد بود.

همچنین شخص حقیقی ممکن است :

- به‌طور دایم یا برای حداکثر مدت [رقم درج شود] سال از انجام برخی فعالیت‌های تجاری به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم منع شود؛
- تحت نظارت کوتاه مدت قرار گیرد؛
- به شخص دستور داده شود به‌طور دایم یا برای مدت [رقم درج شود] سال اماکن خود را که برای ارتکاب جرم مورد استفاده قرار گرفته است، ببندد؛
- فعالیت خود را تعطیل اعلام کند.
- دستور داده شود که حکم وی انتشار یابد.

مادهٔ ٦-۲-۵ شرایط تشدید مجازات برای جرم پول‌شویی

متغیر ۱- مجازات‌های تعیین‌شده به موجب مواد ۱-۲-۵ و ۳-۲-۵ ممکن است تا حبس از [....] تا[....] و جریمه‌ای از [....] تا [....] یا هر یک از این مجازات‌ها، افزایش یابد.

متغیر ۲- مجازات‌های تعیین‌شده به موجب مواد ۱-۲-۵ و ۳-۲-۵ تا [یک‌سوم یا حد دیگری براساس سیستم کلی مجازات‌های رایج] افزایش یابد :

- اگر جرم محتمل مجازات، محرومیت از آزادی را برای مدتی بیش از مدت تعیین‌شده در مواد قبلی در زمینهٔ پول‌شویی، داشته باشد؛
- اگر جرم در ادامهٔ تجارت یا حرفهٔ خاصی اتفاق افتاده باشد؛
- اگر جرم به‌عنوان بخشی از فعالیت‌های یک گروه جنایی سازمان‌یافته، انجام شده باشد؛
- اگر دارایی تطهیرشده بیش از [....] باشد؛
- اگر هدف کسب سود باشد؛
- اگر هدف انجام فعالیت‌های مجرمانه بیشتر باشد.

مادهٔ ۷-۲-۵ کیفیت تشدید مجازات جرم حمایت از تروریسم

متغیر ۱- مجازات‌های تعیین‌شده به موجب مواد ۲-۲-۵ و ٤-۲-۵ ممکن است به حبس از [....] تا [....] و جریمه‌ای از [....] تا [....] یا هر یک از این مجازات‌ها، افزایش یابد.

متغیر ۲- مجازات‌های تعیین‌شده به موجب مواد ۲-۲-۵ و ٤-۲-۵ ممکن است تا [یک سوم یا

حد دیگری براساس سیستم کلی مجازات‌های رایج] افزایش یابد :

- اگر جرم در ادامهٔ تجارت یا حرفهٔ خاصی اتفاق افتاده باشد؛

- اگر جرم به‌عنوان بخشی از فعالیت‌های یک گروه جنایی سازمان‌یافته، انجام شده باشد.

مادهٔ ۸-۲-۵ کیفیت تخفیف مجازات

۱- مفاد قانون ملی مربوط به کیفیت‌های تخفیف در خصوص جرایم مشمول این قانون، اعمال خواهد شد.

۲- درصورتی‌که مجرم اطلاعاتی در اختیار مقام‌های قضایی قرار دهد که آنها قادر نباشند از طریق دیگری آن را به‌دست آورند تا در انجام امور زیر به آنها کمک کند، مجازات‌های تعیین‌شده به موجب مواد ۱-۲-۵ و ۲-۲-۵ تخفیف می‌یابد :

- جلوگیری یا محدود کردن آثار جرم؛

- شناسایی یا تعقیب سایر عوامل جرم؛

- کسب مدرک؛

- جلوگیری از ارتکاب سایر جرایم پول‌شویی یا حمایت مالی از تروریسم؛

- محروم کردن گروه‌های جنایی سازمان‌یافته از منابع مالی یا از عواید حاصل از جرم.

۳-۵ مصادره

مادهٔ ۱-۳-۵ مصادره

۱- در صورت مصادرهٔ اموال به جرم پول‌شویی یا جرم محتمل یا حمایت مالی از تروریسم یا اقدام به ارتکاب جرم، دادگاه صالح باید دستور مصادره را در موارد زیر صادر کند :

الف- دارایی‌ها و اموال تشکیل‌دهندهٔ عواید جرم از جمله اموال درآمیخته با این عواید یا ناشی از این عواید یا معاوضه‌شده با این عواید یا اموالی که ارزش آنها با ارزش چنین عوایدی مربوط باشد؛

ب- دارایی‌ها و اموال تشکیل‌دهندهٔ منشأ جرم؛

ج- دارایی‌ها و اموال تشکیل‌دهندهٔ درآمد و سایر منافع به‌دست آمده از این اموال و سرمایه‌ها یا عواید جرم؛

د- ابزار جرم؛

هـ- دارایی‌ها و اموال مورد اشاره در بندهای «الف» تا «د» که به شخص دیگری انتقال داده شده، مگر آنکه [مالک این اموال بتواند ثابت کند بهای آنها را پرداخته است و دادگاه دریابد که مالک اموال، آنها را با پرداخت بهایی عادلانه یا در ازای خدمات مرتبط با ارزش اموال یا به دلایل مشروع دیگر به‌دست آورده و از منشأ غیرقانونی آنها مطلع نبوده است].

۲- [گزینه : دادگاه همچنین می‌تواند دستور مصادرهٔ اموال و دارایی‌های اشاره‌شده در بند یک را که به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم به شخص محکوم به جرم پول‌شویی یا جرم محتمل و حمایت از تروریسم، تعلق دارد صادر کند، مشروط بر آنکه دلایل منطقی وجود داشته باشد که این اموال و دارایی‌ها نتیجهٔ فعالیت‌های مجرمانه فرد محکوم بوده و وی نتوانسته است ثابت کند که اموال مورد نظر به شکلی قانونی به‌دست آمده است.]

۳- در مواردی که جرم توسط دادگاه اثبات شود، اما مجرم به دلایل شناخته نشدن، متواری بودن و فوت، محکوم نشود، دادگاه می‌تواند در صورت وجود مدارک کافی مبنی بر اینکه اموال به‌دست‌آمده، عواید ناشی از جرم است، دستور مصادرهٔ اموال و دارایی‌های وی را صادر کند.

٤- در دستور مصادره باید اموال موردنظر با جزییات لازم و مکان وجود آن مشخص شود.

مادهٔ ۲-۳-۵ ابطال برخی اسناد حقوقی

۱- دادگاه می‌تواند برخی اسناد حقوقی را که هدف آنها جلوگیری از مصادرهٔ اموال به موجب مادهٔ ۱-۳-۵ است، باطل کند.

۲- اگر قرارداد باطل‌شده اجرا شده باشد، بهایی که طرف قرارداد با حسن نیت پرداخته است، باید (عیناً) به وی مسترد شود.

مادهٔ ۳-۳-۵ نگهداری اموال تطهیرشده

جز آنچه در این قانون آمده است، اموال و دارایی‌های تطهیرشده باید به [نام کشور تصویب‌کنندهٔ این قانون] تعلق گیرد [گزینه : که ممکن است این اموال را برای تقویت اجرای قانون یا موارد مشابه آن، هزینه کند]. اموال و دارایی‌های یادشده باید به مقدار ارزش و با حقوق قانونی اثبات‌شدهٔ آنها به نفع اشخاص ثالثی که در کمال حسن نیت عمل کرده‌اند، در گرو باقی بماند.

٥-٤ تعیین مرجع مرکزی توقیف و مصادرهٔ اموال

مادهٔ ١-٤-٥ تعیین مرجع مرکزی توقیف و مصادرهٔ اموال

باید یک مرجع مرکزی برای توقیف و مصادرهٔ اموال، ایجاد شود. این مرجع مرکزی مسئول کمک به[مجریان قانون یا مقام‌های قضایی مسئول در امر تحقیق و تعقیب جرایم] برای شناسایی و ردیابی اموال و دارایی‌هایی است که امکان دارد مورد توقیف یا مصادره قرار گیرند. این مرجع موظف است، اطلاعات مربوط به وظایف خود را براساس قانون [قانون مربوط به تجزیه و تحلیل اطلاعات و حریم شخصی] جمع‌آوری و حفظ کند. همچنین باید سرمایه‌های ضبط‌شده را با همکاری دفتر دادستانی یا قاضی هدایت‌کننده تحقیقات مدیریت کند.

مادهٔ ٢-٤-٥ مدیریت اموال و دارایی‌های مصادره‌شده

١- مرجع مرکزی توقیف و مصادره [یا دیگر مرجع ذی‌صلاح] باید مسئول اداره یا مدیریت دارایی‌های ضبط‌شده بنابر رویه‌های رایج، به‌منظور استرداد یا مصادره این دارایی‌ها در شرایط مشابه (با شرایط آنها در زمان توقیف) باشد. دفتر دادستانی یا قاضی هدایت‌کنندهٔ تحقیقات ممکن است درصورتی‌که حفظ و نگهداری این اموال هزینه‌های هنگفتی را در پی داشته باشد (که با ارزش اموال تناسبی نداشته باشد)، مجوز فروش آنها را صادر کند.

٢- مرجع مرکزی توقیف و مصادره [یا دیگر مرجع ذی‌صلاح] باید وجوه پول توقیف‌شده را مدیریت کند، مگر آنکه وجوه مورد نظر در اختیار مؤسسه‌ای مالی یا مدیری خصوصی قرار گرفته باشد یا توقیف و بلوکه شده باشد.

٦-٦-٦ همکاری‌های بین‌المللی

١-٦ مفاد کلی

مادهٔ ١-١-٦ مفاد کلی

١- مراجع ذی‌صلاح موظف‌اند، بیشترین همکاری را با مراجع ذی‌صلاح کشورهای دیگر در زمینهٔ استرداد و معاضدت قضایی متقابل در خصوص تحقیقات جنایی و دعاوی مربوط به پول‌شویی و

جرم حمایت مالی از تروریسم به‌عمل آورند.

۲- قوانین کشور متقاضی کمک باید فعالیت‌هایی را که منشأ عواید مجرمانه است، جرم تلقی کند، صرف‌نظر از اینکه قوانین کشور مزبور، جرم را در همان زیرگروه قرار می‌دهد یا جرم را با همان واژه‌هایی نشان می‌دهد که در [نام کشور تصویب‌کنندهٔ الگوی قانون حاضر] نشان داده می‌شود.

۲-۶ درخواست معاضدت قضایی متقابل

مادهٔ ۱-۲-۶ هدف از درخواست برای معاضدت قضایی متقابل

درخواست معاضدت قضایی متقابل در خصوص پول‌شویی و حمایت مالی از تروریست‌ها باید منطبق با اصول تشریح‌شده در این بخش باشد. معاضدت قضایی متقابل ممکن است شامل موارد زیر باشد:

- اخذ مدرک یا اظهارنامه از اشخاص؛
- کمک در دسترسی به اشخاص بازداشتی، شاهدان داوطلب یا... به‌منظور شهادت یا کمک به روند تحقیقات؛
- ابلاغ اسناد قضایی؛
- تفتیش و توقیف؛
- بازرسی اشیا و اماکن؛
- ارائهٔ اطلاعات، مدارک و ارزیابی‌های کارشناسی؛
- ارائهٔ اصل یا تصاویر مصدق اسناد و سوابق مربوط از جمله سوابق دولتی، بانکی، مالی، تجاری یا شرکتی؛
- شناسایی یا ردیابی عواید حاصل از جرم، اموال و دارایی‌ها و ابزار مورد استفاده یا... برای مصادره یا گردآوری اسناد و مدارک؛
- مصادرهٔ دارایی‌ها؛
- اجرای تدابیری برای مسدود کردن دارایی‌ها و دیگر اقدام‌های موقت؛
- هرشکل دیگر از معاضدت قضایی متقابل که با قوانین داخلی [کشور تصویب‌کنندهٔ این قانون] مغایرت نداشته باشد.

مادهٔ ۲-۲-٦ امتناع از اجرای درخواست‌ها

۱- درخواست معاضدت قضایی متقابل فقط در موارد زیر رد می‌شود :

الف- چنانچه درخواست ارائه‌شده از سوی مقام ذی‌صلاح مطابق قوانین کشور متقاضی مطرح شده باشد، محتوای آن مغایر با مادهٔ ۳-٤-٦ باشد؛

ب- چنانچه اجرای قانون، حاکمیت کشورها، امنیت، نظم عمومی یا منافع اساسی دیگر [نام کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] را مختل سازد؛

ج- جرم مورد درخواست، موضوع دعوای کیفری بوده یا در آستانهٔ صدور حکم نهایی در سرزمین [نام کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] باشد؛

د- چنانچه دلایل بنیادی وجود داشته باشد که نشان دهد اقدام یا دستور مورد تقاضا فقط به‌دلیل نژاد، مذهب، ملیت، اصالت قومی، اندیشه‌های سیاسی، جنسیت یا وضعیت خاص فرد، مطرح شده است؛

هـ- چنانچه جرم مورد اشاره در تقاضا، در قوانین [نام کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] ذکر نشده است یا عناصر جرم ذکرشده در قوانین [نام کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] وجود نداشته باشد. اگرچه در این مورد همکاری قضایی اجباری نیست، اما باید به طرف مقابل کمک کرد؛

و - [گزینه : چنانچه براساس قوانین [نام کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر]، موارد درخواستی یا هرگونه اقدام دیگری که آثار مشابهی دارد، مجاز نباشد یا برای مواردی غیر از جرم مورد اشاره در تقاضا استفاده شود]؛

ز- چنانچه دستور اقدام یا اجرای تدابیر درخواستی به‌دلیل آیین‌نامهٔ اجرایی قانون پول‌شویی یا حمایت مالی از تروریسم [نام کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] یا قانون کشور تقاضاکننده ممکن نباشد؛.

ح- چنانچه تصمیمی که اجرای آن درخواست شده است، براساس قوانین [نام کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] لازم‌الاجرا نباشد؛

ط- اگر حکم (در خارج) به گونه‌ای صادر شده باشد که حقوق متهم در آن لحاظ نشده باشد.

۲- هیچ‌گونه درخواست معاضدت قضایی متقابل نباید براساس یا منوط به شرایط محدودکننده، رد شود.

۳- رازداری یا محرمانه بودن اسناد، براساس قوانین و مقررات بانک‌ها و دیگر مؤسسه‌های

مالی مبنای رد درخواست قرار نمی‌گیرد.

٤- نباید درخواست را فقط به این دلیل که جرم دارای ابعاد مالیاتی است، رد کرد.

٥- حکم دادگاه در زمینهٔ درخواست معاضدت قضایی متقابل ممکن است مورد استیناف قرار گیرد.

٦- مرجع ذی‌صلاح [نام کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] موظف است، در اسرع وقت مرجع ذی‌صلاح کشور خارجی را از دلایل رد درخواست مطلع سازد.

مادهٔ ۳-۲-٦ درخواست تدابیر تحقیقاتی

تدابیر تحقیقاتی باید مطابق با مقررات شکلی [نام کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] اتخاذ شود، مگر آنکه مرجع ذی‌صلاح خارجی رویهٔ خاصی را درخواست کرده باشد که با قوانین و مقررات داخلی مغایرتی نداشته باشد.

یک مقام دولتی مجرب که از سوی مرجع ذی‌صلاح خارجی اختیار داشته باشد، ممکن است ناظر اجرای این تدابیر باشد.

مادهٔ ٤-۲-٦ درخواست تدابیر موقت

تدابیر موقت درخواست‌شده توسط یک کشور باید مطابق با [آیین دادرسی کیفری یا دیگر قوانین حاکم] اتخاذ شود. اگر درخواست با الفاظ عمومی ارائه شده باشد، باید بهترین تدابیر قانونی مورد استناد قرار گیرد.

چنانچه [آیین دادرسی کیفری یا دیگر قوانین حاکم] در خصوص تدابیر درخواستی فاقد رأی یا نظری باشد، مقام ذی‌صلاح ممکن است تدابیر ارائه‌شده در قانون را که آثار آن با تدابیر درخواستی مرتبط باشد، جایگزین کند.

مفاد قانونی مربوط به فسخ تدابیر موقت که در بند ۳ مادهٔ ۱-۱-٥ این قانون آمده است، باید حاکم و قابل اعمال باشد و قبل از رد تدابیر موقت درخواست‌شده، لازم است کشور تقاضاکننده را از این مسئله مطلع ساخت.

مادهٔ ۵-۲-۶ درخواست برای مصادرهٔ اموال

۱- در مورد درخواست برای معاضدت قضایی متقابل با هدف کسب دستور مصادرهٔ اموال، مراجع ذی‌صلاح مکلف‌اند حکم مصادرهٔ اموال را که توسط دادگاه کشور تقاضاکننده صادر شده است، تأیید و اجرا کنند یا درخواست را به مقام تعقیب‌کننده با هدف دریافت حکم مصادره [داخلی] تسلیم و اگر این حکم صادر شده باشد، آن را اجرا کنند. حکم مصادره باید در خصوص اموال و دارایی‌های مورد اشاره در مادهٔ ۱-۳-۵ و واقع شده در سرزمین [نام کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] اعمال شود.

۲- درصورتی‌که مراجع ذی‌صلاح حکم مصادره - صادرشده - در خارج را تأیید و اجرا کنند، باید از مستنداتی که حکم براساس آن صادر شده است، مطلع شوند.

مادهٔ ۶-۲-۶ نگهداری اموال مصادره‌ای

کشور [نام کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] باید اختیار نگهداری اموال مصادره‌ای را در سرزمین خود به درخواست مراجع خارجی داشته باشد، مگر آنکه توافقنامهٔ منعقدشده با کشور تقاضاکننده غیر از آن را مقرر کرده باشد.

مادهٔ ۷-۲-۶ تحقیقات مشترک

[مراجع ذی‌صلاح کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] می‌توانند توافقنامه‌های دو یا چندجانبه در خصوص موضوع‌هایی که هدف تحقیقات یا دعاوی در یک یا چند کشورند، منعقد کنند. این مراجع می‌توانند گروه‌های تحقیقاتی مشترک تشکیل و تحقیقات مشترکی را انجام دهند. در صورت فقدان چنین توافقنامه‌هایی، می‌توان تحقیقات مشترک را مورد به مورد انجام داد.

۳-۶ استرداد

مادهٔ ۱-۳-۶ درخواست استرداد

۱- پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم جرایم مستوجب استرداد هستند.

۲- اجرای درخواست استرداد مربوط به پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم مشمول اسلوب

و اصول تعیین‌شده در معاهدات استردادهای رایج است. در صورت فقدان چنین معاهدات یا موضوع‌هایی که برای آنها در این‌گونه معاهدات مقرراتی ذکر نشده است، باید به اسلوب و اصول [نام قانون داخلی رایج در خصوص استرداد] استناد شود.

مادهٔ ۲-۳-٦ مجرمیت مضاعف

استرداد بر مبنای این قانون باید فقط زمانی اجرا شود که در قوانین داخلی کشور تقاضاکننده و کشور [نام کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] به آن پرداخته شده باشد.

مادهٔ ۳-۳-٦ دلایل الزام‌آور برای رد درخواست

در موارد زیر نباید با درخواست استرداد موافقت کرد :

الف- چنانچه دلایل اساسی وجود داشته باشد که نشان دهد، درخواست استرداد با هدف تعقیب و مجازات یک شخص به‌دلیل جنسیت، نژاد، مذهب، ملیت، اصالت قومی یا اندیشه‌های سیاسی بوده یا اینکه موافقت با درخواست، متضمن خدشه‌دار کردن موقعیت فرد به هر یک از دلایل یادشده است؛

ب- اگر حکم قطعی در [نام کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] برای مجرمی که درخواست استرداد آن مطرح شده است، صادر شده باشد؛

ج- اگر شخصی که درخواست استرداد وی شده، به موجب قوانین یکی از دو کشور از تعقیب یا مجازات (به هر دلیلی)، از جمله به‌دلیل قاعدهٔ مرور زمان یا عفو، معاف شده باشد؛

د- اگر دلایل قوی وجود داشته باشد که نشان دهد، شخص مذکور مورد شکنجه، رفتار خشن و غیرانسانی یا تحقیرکننده یا مجازات قرار گرفته است یا قرار خواهد گرفت یا اینکه فرد یادشده، تضمین‌های حداقل را در دعاوی کیفری دریافت نکرده است یا نخواهد کرد (به‌طوری‌که در مادهٔ ١٤ پیمان بین‌المللی درخصوص حقوق مدنی و سیاسی آمده است).

استرداد نباید فقط به این دلیل رد شود که جرم دارای موضوع‌های مالیاتی است.

مادهٔ ٤-۳-٦ دلایل انتخابی برای رد درخواست

الف- اگر پیگرد قانونی در خصوص جرمی که انگیزهٔ درخواست استرداد بوده، در [نام کشور

تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] علیه شخصی که درخواست استرداد وی شده است، معلق باشد.

ب- اگر جرمی که برای آن درخواست استرداد شده است، در خارج از حیطهٔ ارضی هر یک از طرفین واقع شده باشد و قانون [نام کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] در خصوص صلاحیت قضایی برای رسیدگی به آن جرم در شرایط مشابه، اعلام‌نظر نکرده باشد؛

ج- اگر شخصی که درخواست استرداد وی شده است، در کشور تقاضاکننده توسط دادگاهی ویژه و در شرایطی ناعادلانه محاکمه شود؛

د- [نام کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] ضمن توجه به ماهیت جرم و منافع کشور تقاضاکننده، آگاهی یابد که در شرایط مربوط به پروندهٔ استرداد شخص، ملاحظات انسانی ناشی از سن فرد، وضعیت مزاجی یا دیگر ویژگی‌های وی، نادیده گرفته شده و مسئله با ملاحظات انسانی سازگار نیست؛

هـ- اگر کشور تقاضاکننده حکم غیابی برای فرد صادر کرده باشد و شخص محکوم، از جریان با خبر نبوده یا فرصتی برای دفاع به وی داده نشده باشد یا داده نشود؛

و- چنانچه [نام کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] صلاحیت رسیدگی به جرم را پذیرفته باشد؛

ز- اگر جرمی که برای آن درخواست استرداد شده است، براساس قوانین کشور تقاضاکننده مستوجب مجازات اعدام باشد، مگر اینکه کشور تقاضاکننده تضمین دهد که مجازات اعدام در مورد فرد موردنظر اعمال نمی‌شود یا در صورت تعیین این مجازات، حکم اجرا نخواهد شد؛

ح- اگر شخصی که درخواست استرداد وی شده است، تبعهٔ کشور مورد تقاضا باشد.

مادهٔ ۵-۳-٦ وظیفهٔ استرداد یا تعقیب تحت قانون بین‌المللی

اگر درخواست استرداد بنابر هر یک از دلایل بندهای «ج» و «د» مادهٔ ۳-۳-٦ یا بند «ج» مادهٔ ٤-۳-٦ ارائه شده باشد، پرونده باید به مراجع ذی‌صلاح ارجاع شود تا دعوی علیه شخص در زمینهٔ جرمی که درخواست استرداد به‌دلیل آن مطرح شده است، اقامه شود.

مادهٔ ٦-۳-٦ رویهٔ آسان استرداد

در زمینهٔ پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم [نام کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] ممکن است پس از دریافت درخواست بازداشت موقت، با درخواست استرداد موافقت کند، مشروط بر آنکه

شخص مورد استرداد به‌طور آشکار و در حضور مقام ذی‌صلاح رضایت خود را با این مسئله اعلام کند.

مادهٔ ۷-۳-۶ تسلیم اموال

در چارچوب مجاز و به موجب قوانین ملی و منوط به رعایت حقوق طرف‌های ثالث، تمام اموال یافت‌شده در سرزمین [نام کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] که در نتیجهٔ جرم ارتکابی به‌دست آمده یا اینکه ممکن است به‌عنوان مدرک لازم باشد (اگر کشور تقاضاکننده چنین درخواستی را ارائه دهد)، باید در صورت موافقت با درخواست استرداد به کشور تقاضاکننده، تحویل شود.

اموال موردنظر در صورت درخواست کشور تقاضاکننده به آن کشور تحویل می‌شود، حتی اگر با وجود توافق انجام‌شده، استرداد عملی نشود.

اگر اموال یادشده برای توقیف یا مصادره در سرزمین [نام کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] مساعد باشد، کشور مزبور ممکن است به‌صورت موقت آن را حفظ کند یا تحویل دهد.

۶-۴ مفاد مشترک درخصوص درخواست معاضدت قضایی متقابل و درخواست استرداد

مادهٔ ۱-۴-۶ ماهیت سیاسی جرایم

به موجب این قانون، پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم نباید به‌عنوان جرایم سیاسی یا جرایم مرتبط با جرایم سیاسی یا جرایم الهام‌گرفته از انگیزه‌های سیاسی تلقی شوند.

مادهٔ ۲-۴-۶ انتقال و رسیدگی به درخواست‌ها

۱- [نام مرجع ذی‌ذصلاح کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] مسئولیت و اختیار دریافت درخواست‌های مربوط به معاضدت قضایی متقابل یا استرداد ارسال‌شده توسط مراجع ذی‌صلاح خارجی را در زمینهٔ پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم دارد و موظف است، یا آنها را اجرا یا برای اجرا به مراجع ذی‌صلاح تسلیم کند. همچنین مرجع ذی‌صلاح مکلف است، اجرا یا تسلیم سریع و صحیح درخواست دریافتی را تضمین کند یا اگر برای اجرا، ارجاع شده است، اجرای سریع آن را از

مراجع صلاحیت‌دار درخواست کند. در موارد اضطراری، باید این درخواست‌ها از طریق سازمان پلیس بین‌المللی (اینترپل) یا به‌طور مستقیم توسط مقام‌های خارجی به مقام‌های قضایی [نام کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] ارسال شود. در چنین مواردی، مقام دریافت‌کنندهٔ درخواست باید [نام مرجع ذی‌صلاح کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] را ذکرکند.

۲- درخواست‌ها و پاسخ‌ها باید از طریق پست یا با استفاده از دیگر روش‌های سریع انتقال و به‌صورت کتبی و در شرایطی که برای [نام کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] تأیید صحت آن ممکن باشد، ارسال شود.

مادهٔ ۳-٤-٦ محتوای درخواست

۱- درخواست معاضدت باید شامل عناصر زیر باشد :

الف- هویت مرجع متقاضی اقدام؛

ب- نام و وظیفهٔ مقام پیگیری‌کنندهٔ تحقیقات، تعقیب یا دادرسی؛

ج- مقام تقاضاشونده؛

د- هدف از درخواست و اظهارات مرتبط دیگر؛

هـ- وقایع پشتیبان درخواست؛

و- هرگونه جزییاتی که شناسایی افراد مربوط را تسهیل می‌کند، به‌ویژه نام، وضعیت تأهل، ملیت، نشانی و شغل؛

ز- هرگونه اطلاعات لازم برای شناسایی و پیگرد اشخاص، ابزار، دارایی‌ها و اموال مورد بحث؛

ح- متن قانون که جرم را اثبات کند (البته در صورت عملی بودن) شرح قانون حاکم در خصوص آن جرم و شرح مجازاتی که برای آن جرم تعیین شده است؛

و- شرح کمک درخواستی و جزییات رویه‌های خاص که کشور تقاضاکننده مایل است، اعمال کند.

۲- علاوه بر این، درخواست‌ها باید در برخی موارد خاص، شامل ویژگی‌های زیر باشد :

الف- در مورد درخواست برای تدابیر موقت : شرح تدابیر درخواستی؛

ب- در صورت درخواست برای صدور حکم مصادره : اظهارنامهٔ وقایع مربوط و استدلال‌ها برای اینکه مقام‌های قضایی بتوانند در چارچوب قوانین داخلی دستور مصادره را صادر کنند؛

ج- در مورد درخواست برای اجرای دستورهای مربوط به تدابیر موقت یا مصادره :

- تصویر مصدق حکم و اظهارنامه، حاوی دلایل صدور حکم، اگر در حکم قید نشده باشد؛

- یک سند تضمین‌کننده مبنی بر قابل اجرا بودن حکم (و نه منوط به ابزار معمولی استیناف)؛

- توضیح مربوط به میزان اجرای حکم و در صورت امکان میزانی که باید در میان اقلام دارایی بازیافت آن جست‌وجو شود؛

- در صورت لزوم و امکان، هرگونه اطلاعات مربوط به حقوق اشخاص ثالث مبنی بر دعوی مربوط به ابزارها، عواید، اموال یا دیگر مسائل مورد بحث.

د- در مورد درخواست‌های استرداد، اگر شخص محکوم به جرم شده است، اصل و تصویر مصدق حکم و هرگونه سند دیگری که نشان‌دهندهٔ محکومیت و حکم صادره باشد و این نکته که حکم قابل اجراست و همچنین میزانی که حکم باید اجرا شود.

مادهٔ ٤-٤-٦ اطلاعات تکمیلی

[نام مرجع ذی‌صلاح کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] یا مقام صلاحیت‌دار رسیدگی‌کننده به موضوع ممکن است به ابتکار خود یا به درخواست [نام مرجع ذی‌صلاح کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] اطلاعات بیشتری را از مرجع ذی‌صلاح خارجی درخواست کند (اگر اجرا یا تسهیل در اجرای حکم درخواست به نظر وی، ضرورت داشته باشد).

مادهٔ ٥-٤-٦ شرط محرمانه بودن

هرگاه لازم باشد موجودیت و موضوع درخواستی محرمانه بماند، این شرط باید رعایت شود. درصورتی‌که این کار ممکن نباشد، مراجع تقاضاکننده باید در اسرع وقت از این مسئله آگاه شوند.

مادهٔ ٦-٤-٦ تأخیر در رسیدگی

اگر [نام مرجع ذی‌صلاح کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر]تشخیص دهد که ارجاع درخواست به مراجع ذی‌صلاح و مسئول اجرا ممکن است در روند تحقیقات یا دادرسی خلل ایجاد کند، ممکن است آن را به تعویق بیندازد و باید مقام تقاضاکننده را در اسرع وقت از جریان مطلع ساخت.

مادهٔ ۷-٤-٦ هزینه‌ها

بنابر مفاد قانون حاضر باید هزینه‌های ناشی از اجرای درخواست‌ها توسط کشور [نام کشور تصویب‌کنندهٔ قانون حاضر] تأمین شود، مگر آنکه به گونه‌ای دیگر با کشور تقاضاکننده توافق شده باشد.

٦-۷ سخن آخر

پول‌شویی فرایندی است که مجرم از راه آن اقدام به کتمان یا تغییر هویت منشأ عواید کسب‌شده به شکلی غیرقانونی بکند، به گونه‌ای که تصور شود این عواید از منابع و راه‌های مشروع به‌دست آمده است.

تبهکاران و مجرمان با بهره‌گیری از روند جهانی شدن اقتصاد، پیشرفت‌های به‌دست‌آمده در زمینهٔ فناوری و ارتباطات را به‌منظور کتمان و پنهان‌سازی منشأ دارایی‌هایی ناشی از فعالیت‌های غیرقانونی، مورد استفاده قرار می‌دهند. آنها گسترهٔ وسیعی از فنون و روش‌ها را مانند انتقال سریع پول از یک کشور به کشور دیگر، به‌کار می‌گیرند یا از وسایل و ابزار شرکت‌ها به‌منظور تغییر هویت مالک واقعی سرمایه‌ها سوءاستفاده می‌کنند.

فعالیت سازمان‌های جنایی نیرومند، تبعات اجتماعی خطرناکی را در پی دارد. پول‌شویی، ابزار لازم را برای فعالیت و توسعهٔ اقدام‌های قاچاقچیان کالا و مواد مخدر، گروه‌های جنایی سازمان‌یافته، قاچاقچیان اسلحه و دیگر تبهکاران فراهم می‌آورد.

پول‌شویی به انسجام و اعتبار مؤسسه‌های مالی لطمه می‌زند. پول‌شویی، تلاش‌های بین‌المللی برای استقرار بازارهای آزاد و رقابتی را زایل می‌سازد و از توسعهٔ اقتصادهای ملی جلوگیری می‌کند. این پدیده، روند معاملات بازار را مختل می‌سازد، تقاضا برای پول نقد را افزایش می‌دهد، بازار سود سرمایه و نرخ ارز را متزلزل می‌کند و به رقابت ناعادلانه و تورم بسیار شدید در کشورهایی که مجرمان در آنها به معاملات تجاری می‌پردازند، منجر می‌شود.

فقدان سازوکارهای کنترلی مناسب یا ناتوانی کشورها در استفادهٔ مؤثر از سازوکارهای مزبور، این فرصت را در اختیار مجرمان و تبهکاران قرار می‌دهد تا فعالیت‌های غیرقانونی خود را دنبال کنند. تطهیر عواید ناشی از فعالیت‌های غیرقانونی و مجرمانه در کشورهایی که فاقد نظامی مؤثر برای مقابله

با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم (AML/CFT) هستند، فقط یک هدف را دنبال می‌کند و آن هدف، استفاده از ضعف ساختاری یا بهره‌برداری از خلأ موجود در تشکیلات نهادی و دستگاه‌های مجری قانون، به‌منظور بهره‌مندی از عواید جرم، بدون مجازات قانونی است.

پول‌شویی، بخش اساسی از فعالیت جنایی سودآور و نتیجهٔ اجتناب‌ناپذیر جرایم سازمان‌یافته به‌شمار می‌آید. فعالیت سازمان‌های جنایی، با هدف گردآوری منافع غیرقانونی، نیاز به تطهیر را به‌وجود می‌آورد.

تأمین مالی تروریسم، فرایندی است که از راه آن، شخص می‌کوشد سرمایه‌هایی را با هدف استفاده در اعمال تروریستی توسط یک فرد یا یک سازمان تروریستی گردآوری کند.

کسانی‌که به حمایت مالی از تروریسم مبادرت می‌ورزند (مانند پول‌شویان)، از سیستم مالی سوءاستفاده می‌کنند. آنها برای تحقق اهداف خویش باید سرمایه‌هایی را به گونه‌ای به‌ظاهر مشروع به‌دست آورند و به گردش بیندازند. با وجود این، با آنکه پول واردشده در روند پول‌شویی همواره از جرم ناشی می‌شود و کثیف است، سرمایه‌های هدایت‌شده برای افراد یا گروه‌های تروریستی ممکن است ناشی از جرم یا منابع مشروع باشد. ازاین‌رو، تروریسم ممکن است با سرمایه‌های کثیف یا تمیز، حمایت شود. صرف‌نظر از منشأ این سرمایه‌ها، تروریست‌ها یا سازمان‌های تروریستی به‌منظور پنهان‌سازی مبدأ و مقصد سرمایه‌های خود، از نظام‌های مالی به گونه‌ای مشابه سازمان‌های جنایی، بهره می‌گیرند.

تلاش‌های بین‌المللی برای مقابله با پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم، انعکاس راهبرد است که از یک‌سو، با هدف مقابله و رویارویی با توان اقتصادی افراد و سازمان‌های جنایی یا تروریستی برای تضعیف آنها و از سوی دیگر، به‌منظور پیشگیری از آثار مخرب اقتصاد جنایی و تروریسم بر اقتصاد قانونی، انجام می‌گیرد. کنوانسیون مبارزه با قاچاق مواد مخدر و داروهای روان‌گردان سال ۱۹۸۸ سازمان ملل متحد، نخستین سند حقوقی بین‌المللی است که به جنبهٔ پول‌شویی این راهبرد جدید پرداخت. در مقدمه این کنوانسیون، توجه کشورها به این واقعیت جلب می‌شود که «قاچاق غیرقانونی، سودها و سرمایه‌های کلانی را به‌وجود می‌آورد. این سودها و سرمایه‌های غیرقانونی، سازمان‌های جنایی بین‌المللی را قادر می‌سازد در ساختار دولت‌ها، فعالیت‌های بازرگانی و مالی مشروع و همچنین در تمام سطوح جامعه رخنه کنند» و در عین حال (از سوی دیگر)، تأکید می‌کند که «جامعهٔ بین‌المللی مصمم است، اشخاص دخیل در قاچاق غیرقانونی را از عواید فعالیت‌های

مجرمانه محروم سازد تا بدین‌وسیله انگیزهٔ اصلی آنها را برای این امر از بین ببرد».

در سپتامبر ۲۰۰۳ و دسامبر ۲۰۰۵، کنوانسیون مقابله با جرایم سازمان‌یافتهٔ فراملی و کنوانسیون مبارزه با فساد سازمان ملل متحد، به ترتیب تنفیذ شدند. دو سند یادشده، حیطهٔ جرم پول‌شویی را با بیان این نکته که نباید فقط در مورد عواید قاچاق مواد مخدر اعمال شود، بلکه باید عواید تمام جرایم جدی را نیز دربرگیرد، گسترش دادند. این دو کنوانسیون از کشورها می‌خواهند نظام قانونی و نظارتی جامعی را برای بانک‌ها و مؤسسه‌های مالی غیر بانکی از جمله اشخاص حقیقی، حقوقی و واحدهای مستعد برای پول‌شویی، ایجاد کنند. این کنوانسیون‌ها همچنین خواستار استقرار واحدهای اطلاعات مالی هستند.

کنوانسیون بین‌المللی مقابله با حمایت مالی از تروریسم در آوریل ۲۰۰۲، نافذ شد. این کنوانسیون از کشورهای عضو می‌خواهد که تدابیری را به‌کار گیرند تا مانع سوءاستفادهٔ اشخاص برای برنامه‌ریزی یا انجام فعالیت‌های تروریستی شود.

پس از حوادث ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱، کشورهای عضو و حوزه‌های مختلف، رابطهٔ بین تروریسم، جرایم سازمان‌یافتهٔ فراملی، تجارت بین‌المللی مواد مخدر و پول‌شویی را خاطرنشان و از کشورهای مختلف درخواست کردند، نسبت به عضویت در کنوانسیون‌های بین‌المللی مربوط (اگر تاکنون به عضویت آنها در نیامده‌اند)، اقدام کنند. در سپتامبر ۲۰۰۱، شورای امنیت سازمان ملل متحد قطعنامهٔ ۱۳۷۳ را تصویب و از طریق آن برخی وظایف کشورهای عضو را مشخص کرد. این وظایف عبارتند از :

- پیشگیری و ممانعت از حمایت مالی از فعالیت‌های تروریستی؛
- جرم تلقی کردن فعالیت‌های مربوط به اقدام‌های تروریستی و ارائهٔ کمک برای انجام این فعالیت‌ها؛
- امتناع از کمک مالی و دادن پناهگاه به تروریست‌ها؛
- تبادل اطلاعات به‌منظور جلوگیری از اقدام‌های تروریستی.

علاوه بر آن در این قطعنامه، شورای امنیت، کمیتهٔ مبارزه با تروریسم (CTC) را برای نظارت بر اجرای قطعنامه تأسیس کرد. همچنین پیشنهادهای چهل و نه‌گانهٔ FATF تدابیر جامعی برای نظام مؤسسه‌ای و حقوقی مؤثر علیه پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم به‌شمار می‌آید.

برخی مجامع دیگر مانند کمیتهٔ بال (در خصوص نظارت بانکی «BCBS») و سازمان‌های

منطقه‌ای مانند شورای اروپا و اتحادیهٔ اروپایی نیز تدابیری را در این زمینه اتخاذ کرده‌اند و برای اینکه نظام‌های مالی، بانکی و غیربانکی و همچنین مشاغل و شرکت‌های غیرمالی معین مورد استفاده برای پول‌شویی و حمایت از تروریسم قرار نگیرند، استانداردهایی تدوین کرده‌اند.

الگوی اولیهٔ قانون پول‌شویی توسط UNODC در سال ۱۹۹۹ به‌عنوان بخشی از تلاش‌ها، برای کمک به کشورها و حوزه‌های قضایی به‌منظور تهیه یا ارتقای چارچوب تقنینی آنها، هماهنگ با استانداردها و بهترین اسلوب در زمینهٔ اجرای تدابیر مبارزه با مواد مخدر تهیه شد.

الگوی جدید، در سال ۲۰۰۵ جایگزین الگوی قبلی شد. این نسخه براساس ابزارهای بین‌المللی مربوط در خصوص پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم تهیه شده است و پیشنهادهای چهل و نه‌گانهٔ FATF را نیز مدنظر قرار می‌دهد.

۶-۸ پیوست‌ها

پیوست ۱

الگوی قانون برای تشکیل واحد اطلاعات مالی

مادهٔ ۱

واحد اطلاعات مالی که به موجب مادهٔ ۱-۱-۳ الگوی قانون مقابله با پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم تأسیس می‌شود، باید [گزینه : استقلال در خصوص استفاده از بودجهٔ آن] اختیار تصمیم‌گیری مستقل را در زمینهٔ موضوع‌های مربوط به مسئولیت خویش داشته باشد.

مادهٔ ۲

واحد اطلاعات مالی باید مرکب از افراد ماهر [گزینه : با دانش کارشناسی در زمینه‌های مالی، بانکی، قانون، پردازش اطلاعات، تحقیقات گمرکی یا پلیسی] باشد. این واحد همچنین باید دارای افسران رابط مسئول در امر همکاری با دیگر اداره‌ها باشد. واحد اطلاعات مالی باید توسط دبیرخانه‌ای، حمایت شود.

مادهٔ ۳

رییس، کارشناسان، افسران رابط و دیگر کارکنان واحد اطلاعات مالی نباید در یک زمان در مؤسسه‌های مالی و مشاغل یا شرکت‌های غیرمالی معین مورد اشاره در قانون [تاریخ] در خصوص پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم، سمت داشته باشند. آنها نباید هیچ نوع دفتر یا محل کاری داشته باشند یا مأموریتی برعهدهٔ آنها باشد یا فعالیتی را انجام دهند که استقلال آنها را تحت تأثیر قرار دهد [گزینه : مأموران اجرای قانون که در پست‌های واحد اطلاعات مالی منصوب شده‌اند، باید از اعمال اختیارات تحقیقاتی که در سمت‌های قبلی خود داشته‌اند، اجتناب کنند].

مادهٔ ٤

گزارش‌های درخواستی مؤسسه‌های مالی و مشاغل یا شرکت‌های غیرمالی معین باید با یک وسیلهٔ ارتباطی سریع برای واحد اطلاعات مالی ارسال شوند. این گزارش‌ها باید درصورت امکان اجرا، به‌طور کتبی تأیید شوند و هویت و نشانی گزارش‌کننده، مشتری یا مالک واقعی و در حد امکان، ذی‌نفع معامله و دیگر اشخاص دخیل در معامله یا وقایع را دربرگیرد و باید شامل ماهیت و شرح معامله یا رویداد/فعالیت، مبلغ، تاریخ و زمان معامله، شماره حساب‌ها و دیگر مؤسسه‌های مالی و

مشاغل یا شرکت‌های غیرمالی معین دخیل در معامله [گزینه : در حد امکان] و زمانی که عملیات در آن انجام گرفته است یا دلایل عدم تعویق اجرای عملیات، باشد.

مادهٔ ۵

واحد اطلاعات مالی باید طبق قوانین و مقررات حفظ حریم خصوصی و براساس بانک اطلاعات رایانه‌ای، یک بانک اطلاعاتی را راه‌اندازی کند که تمام اطلاعات مربوط به گزارش معامله‌های مشکوک و دیگر اطلاعات تهیه شده طبق قانون پیش‌گفته و [حکم، قاعده] کنونی، معاملات انجام شده و اشخاصی که عملیات را برعهده داشته‌اند (خواه به‌طور مستقیم و خواه از طریق واسطه‌ها)، در آن ثبت شده باشد.

مادهٔ ٦

واحد اطلاعات مالی باید گزارش‌های سالانه‌ای را تهیه و به :

متغیر ۱- دولت؛

متغیر ۲- مجلس؛

متغیر ۳- وزیر دادگستری، وزیر دارایی و دیگر مراجع ذی‌صلاح، ارائه دهد.

این گزارش باید شامل تجزیه و تحلیل کلی و ارزیابی گزارش‌های دریافتی و روند پول‌شویی و حمایت مالی از تروریسم باشد.

مادهٔ ۷:

واحد اطلاعات مالی باید هر سال با توجه به حدود تعیین‌شده توسط [نام وزیر صلاحیت‌دار] بودجهٔ خود را برای سال بعد، تعیین کند.

پیوست ۲

یادداشت‌های تفسیری پیشنهادهای چهل‌گانه FATF

کلیات

۱- در این سند به‌جای کشورها باید معادل مناطق یا قلمروهای قضایی به‌کار رود؛

۲- توصیه‌های ۵ تا ۱٦ و ۲۱ و۲۲ دلالت بر آن دارد که مؤسسه‌های مالی یا مشاغل و حرف غیرمالی معین باید اقدام‌های خاصی انجام دهند. این پیشنهادها کشورها را ملزم می‌کند تا تدابیری اتخاذ کنند که طبق آن مؤسسه‌های مالی یا مشاغل و حرف غیرمالی معین ملزم به رعایت هر یک از

این توصیه‌ها شوند. به‌موجب توصیه‌های ۵، ۱۰ و ۱۳ باید تعهدات اولیه در قانون یا مقررات تنظیم شود. عناصر و اجزای تفصیلی‌تر در این توصیه‌ها و همچنین تعهدات سایر توصیه‌ها، را می‌توان به‌موجب قانون یا مقررات یا به‌وسیلهٔ دیگر ابزار اجرایی صادر شده توسط مرجع ذی‌صلاح، انجام داد.

۳- جاهایی که مؤسسه‌های مالی مورد خطاب هستند، آنها باید قادر باشند ارزیابی از خود را برای مقام‌های ذی‌صلاح، ارائه دهند.

٤- در راستای توصیه‌های ۱۲ و ۱٦، کشورهایی که قوانین و مقرراتی برای مشاغل و حرف مورد اشاره دارند، لازم نیست دوباره قوانین و مقررات خاص برای وکلا، سردفتران، حسابداران و دیگر مشاغل و حرف غیرمالی معین تدوین کنند.

۵- یادداشت‌های تفسیری که به مؤسسه‌های مالی مربوط می‌شود، در صورت لزوم به مشاغل و حرف غیرمالی معین نیز تسری می‌یابد.

توصیه‌های ۵، ۱۲ و ۱٦

آستانه‌های معین برای معاملات (به‌موجب توصیه‌های ۵ و ۱۲) به شرح زیر است :

- مؤسسه‌های مالی (برای مشتریان اتفاقی به‌موجب توصیهٔ ۵) ۱۵هزار دلار آمریکا / یورو.
- کازینوها از جمله مراکز قمار اینترنتی(به‌موجب توصیهٔ ۱۲)، ۳ هزار دلارامریکا / یورو.
- برای فروشندگان فلزها و سنگ‌های قیمتی هنگام انجام هرگونه معاملهٔ نقدی (به‌موجب توصیه‌های ۱۲ و ۱٦) ۱۵هزار دلار آمریکا / یورو.

معاملات مالی فوق آستانهٔ معین شامل مواردی می‌شود که معامله در عملیاتی مجزا یا در چندین عملیات مرتبط به هم، انجام می‌شود.

توصیهٔ ۵

مراقبت دقیق از مشتری و کسب اطلاع

۱- چنانچه هنگام افتتاح حساب و در جریان روابط با مشتری یا هنگام انجام معاملات اتفاقی، مؤسسهٔ مالی مظنون شود که معاملات مربوط به پول‌شویی یا تأمین مالی تروریسم است، باید :

- تلاش کند مشتری و مالک ذی‌نفع دائمی یا اتفاقی را صرف‌نظر از هرگونه معافیت یا آستانهٔ معین، احراز هویت کرده و صحت و سقم اطلاعات را تأیید کند؛
- مطابق با توصیهٔ ۱۳، گزارش معاملات مشکوک را برای واحد اطلاعات مالی تهیه و ارسال کند.

۲- طبق توصیه شمارهٔ ۱۴، گزارشی که برای واحد اطلاعات مالی در حال تهیه است، نباید توسط مؤسسه‌های مالی، مدیران، مأموران و کارکنان آنان افشا شود. این خطر وجود دارد هنگامی که مؤسسهٔ مالی می‌خواهد به تعهدات خود در زمینهٔ مراقبت دقیق از مشتری عمل کند، مشتریان از این موضوع مطلع شوند. آگاهی مشتری از گزارش احتمالی معاملات مشکوک یا تحقیقات ممکن است اقدام‌های آتی برای تحقیق در مورد پول‌شویی یا عملیات مظنون به تأمین مالی تروریسم را با ریسک افشای اطلاعات محرمانه، مواجه سازد.

۳- چنانچه مؤسسه‌های مالی شک کنند که معامله‌ای مشکوک به پول‌شویی یا تأمین مالی تروریسم است، باید خطر افشای اطلاعات محرمانه را هنگام اجرای فرایند مراقبت دقیق از مشتری مد نظر قرار دهند. چنانچه مؤسسه‌ای معتقد باشد اجرای فرایند مراقبت دقیق از مشتری موجب اطلاع یافتن مشتری (مشتری بالقوه) خواهد شد، مؤسسه ممکن است بنا به انتخاب خود این فرایند را ادامه ندهد، اما باید گزارش معاملات مشکوک را تهیه و ارسال کند.

مؤسسه‌ها باید تضمین کنند که کارکنان آنان هنگام انجام مراقبت دقیق از مشتری از این مسائل آگاه و نسبت به آنها حساس‌اند.

مراقبت دقیق از مشتری برای اشخاص و ترتیبات حقوقی

٤- هنگام اجرای موارد «الف» و «ب» از فرایند مراقبت دقیق از مشتری، مؤسسه‌های مالی باید در مورد اشخاص حقیقی یا حقوقی اقدام‌های زیر را به‌عمل آورند :

- هنگامی که شخصی قصد دارد به نیابت از مشتری فعالیتی انجام دهد، ضمن احراز هویت او، تحقیق کنند که آیا وی اجازهٔ چنین کاری را دارد یا خیر؛

- باید هویت مشتری را مورد بررسی و شناسایی قرار دهند؛

- به‌طور معمول انواع تدابیری که برای انجام صحیح احراز هویت مشتری لازم است، نیازمند اخذ دلایل یا ترتیبات حقوقی، همچنین اطلاعات مربوط به نام مشتری، اسامی امین‌ها، شکل حقوقی، نشانی، مدیران و مقررات محدودکننده اختیار شخص است.

- مالکان ذی‌نفع را احراز هویت کنند از جمله باید مالکیت و ساختار کنترلی را شناسایی و تدابیر معقولی را برای بررسی هویت چنین اشخاصی اتخاذ کنند. انواع تدابیری که برای انجام درست این کار لازم است مستلزم احراز هویت اشخاص حقیقی از جمله احراز هویت اشخاص حقیقی که ذهن، مدیریت یا ترتیب حقوقی شخص حقوقی را تشکیل می‌دهند، است. اگر مشتری یا مالک منفعت

کنترل‌شده، شرکت دولتی باشد که در معرض مقتضیات افشای تنظیمی است، احراز هویت و بررسی هویت سهامداران ضرورتی ندارد.

اطلاعات یا داده‌های مربوط را می‌توان از اداره ثبت عمومی یا مشتری یا دیگر مراجع معتبر کسب کرد.

اتکا به احراز هویت یا بررسی هویت انجام‌گرفتهٔ قبلی

۵- تدابیر مراقبت دقیق از مشتری مطرح شده در توصیهٔ شماره ۵ به مفهوم آن نیست که مؤسسه‌های مالی باید به‌طور مستمر هویت مشتری را هر بار که معامله‌ای انجام می‌دهد، احراز و بررسی کنند. مؤسسه ممکن است به احراز و بررسی هویتی که پیش از این انجام شده اتکا کند، مگر اینکه در مورد صحت آن اطلاعات تردیدی وجود داشته باشد. این تردید ممکن است در مورد مشتری مشکوک به پول‌شویی باشد یا زمانی که تغییر غیرمعمولی در عملیات مالی و حساب مشتری به وجود آید.

زمان بررسی هویت

٦- در موارد زیر به‌دلیل ممانعت از توقف جریان عادی تجاری، بررسی هویت مشتری به پس از برقراری رابطهٔ تجاری موکول می‌شود :

- **تجارت غیررودررو.**

- معاملات اوراق بهادار. ممکن است در بازار اوراق بهادار شرکت‌ها و واسطه‌ها (کارگزاران) لازم باشد به‌دلیل شرایط بازار هنگامی که مشتری با آنان تماس می‌گیرد، خیلی سریع معامله را انجام دهند و مراحل احراز هویت مشتری به بعد از انجام معامله موکول شود.

- تجارت بیمهٔ عمر. کشورها ممکن است اجازه دهند که احراز و بررسی هویت ذی‌نفع بیمهٔ عمر پس از برقراری رابطهٔ تجاری با بیمه‌گزار صورت گیرد. با این حال، در همهٔ این موارد، احراز و بررسی هویت باید هنگام یا پیش از زمان پرداخت یا هنگامی که ذی‌نفع قصد دارد حقوق واگذار شده به موجب بیمه را اعمال کند، صورت گیرد.

۷- مؤسسه‌های مالی موظف‌اند آیین‌نامهٔ مدیریت خطر را در شرایطی که ممکن است مشتری قبل از بررسی هویت از رابطهٔ تجاری سوءاستفاده کند، تصویب کنند. این آیین‌نامه باید شامل مجموعه‌ای از تدابیر مانند محدودیت تعداد، انواع یا حجم معاملاتی که انجام می‌شود و شرایط نظارت بر معاملات کلان و پیچیده‌ای که خارج از هنجارهای پیش‌بینی شده انجام می‌گیرد، باشد. مؤسسه‌های

مالی باید برای راهنمایی ویژه در مورد این تدابیر در زمینهٔ مدیریت خطر تجارت غیر رودررو به راهنمای مراقبت دقیق مشتری بال[1] مراجعه کنند.

الزام احراز هویت مشتریان موجود

۸- اصول مصرح در راهنمای مراقبت دقیق مشتری بال در زمینهٔ احراز هویت مشتریان موجود، باید به‌عنوان راهنما برای مؤسسه‌هایی که به فعالیت بانکی اشتغال دارند، مورد عمل قرار گیرد. دیگر مؤسسه‌های مالی وابسته نیز می‌توانند از این راهنما استفاده کنند.

تدابیر ساده یا کاسته‌شدهٔ مراقبت دقیق از مشتری

۹- قاعدهٔ کلی آن است که مشتریان باید در معرض دامنهٔ کاملی از تدابیر مراقبت دقیق از مشتری، از جمله مقررات احراز هویت مالک ذی‌نفع باشند. با این حال، شرایطی وجود دارد که خطر پول‌شویی یا تأمین مالی تروریسم کمتر است؛ مانند جایی که اطلاعات مربوط به هویت مشتری و مالک ذی‌نفع مشتری به‌طور علنی در دسترس است یا نظارت‌ها و کنترل‌های کافی در جای دیگری در سیستم‌های مالی وجود دارد. در چنین شرایطی، برای کشورها معقول به نظر می‌رسد که به مؤسسه‌های مالی خود اجازه دهند تا تدابیر ساده یا کاسته‌شدهٔ مراقبت دقیق از مشتری را به‌کار بندند.

۱۰- مواردی که می‌توان تدابیر ساده یا کاسته‌شده مراقبت دقیق از مشتری را برای آنها اعمال کرد به شرح زیر است :

- مؤسسه‌های مالی که الزام‌ها و مقتضیات مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم مطابق با توصیه‌های FATF در آنها رعایت می‌شود و در این زمینه کنترل و نظارت کافی به عمل می‌آید؛
- شرکت‌های دولتی که در معرض مقتضیات افشای تنظیمی هستند؛
- اداره‌ها یا شرکت‌های دولتی؛

۱۱- تدابیر ساده یا کاسته‌شدهٔ مراقبت دقیق از مشتری را می‌توان در مورد مالکان ذی‌نفع حساب‌های مشترک و مشاغل و حرف غیرمالی معین نیز اعمال کرد مشروط بر آنکه آن مشاغل و حرف در معرض مقتضیات مبارزه با پول‌شویی و تأمین ملی تروریسم مطابق با پیشنهادهای FATF بوده و تحت کنترل سیستم‌های مؤثر نظارتی باشند.

۱۲- تدابیر ساده یا کاسته‌شدهٔ مراقبت دقیق از مشتری را می‌توان در مورد انواع مختلف

---

۱. *راهنمای مراقبت دقیق مشتری بال به برگهٔ راهنمایی اشاره می‌کند که در مورد مراقبت دقیق مشتری توسط بانک‌ها توسط* کمیتهٔ بال در زمینهٔ نظارت بانکی در اکتبر ۲۰۰۱ منتشر شده است.

محصولات و معاملات زیر نیز به‌کار برد :

– بیمه‌نامه‌های عمر که حق بیمه سالانهٔ آن حداکثر ۱۰۰۰ دلار آمریکا/یورو یا حق بیمه مقطوع آن حداکثر ۲۵۰۰ دلار آمریکا/ یورو است؛

– بیمه‌نامه‌های طرح‌های مقرری چنانچه شرط تسلیم وجود نداشته باشد و بیمه را نتوان به‌عنوان وثیقه به‌کار برد؛

– مستمری، بازنشستگی یا طرح‌های مشابه مزایای بازنشستگی کارکنان، جایی که کمک‌ها به‌شکل کسری از دستمزدها صورت می‌گیرد و مقررات واگذاری منفعت عضو را به موجب طرح، مجاز نمی‌داند.

۱۳– کشورها می‌توانند در مورد اینکه مؤسسه‌های مالی تدابیر ساده یا کاسته‌شدهٔ مراقبت دقیق از مشتری را فقط برای حوزهٔ قضایی خویش به‌کار برند یا در دیگر حوزه‌های قضایی نیز از آنها استفاده کنند، تصمیم بگیرند.

تدابیر ساده یا کاسته‌شدهٔ مراقبت دقیق از مشتری، هنگامی که مشکوک به پول‌شویی یا تأمین مالی تروریسم باشد یا خطر خاص جدی‌تری وجود داشته باشد، پذیرفتنی نیست.

توصیهٔ ٦

کشورها ترغیب می‌شوند تا مندرجات پیشنهاد شمارهٔ ٦ را به افرادی که صاحب مشاغل مهم دولتی در کشور خود هستند، تسری دهند.

توصیهٔ ۹

این پیشنهاد به روابط برون‌مرزی یا نمایندگی‌ها تسری پیدا نمی‌کند. این توصیه همچنین به روابط فعالیتی(روابط مندرج در پیشنهادهای ۵ و ۷)، حساب‌ها یا معاملات بین مؤسسه‌های مالی تسری نمی‌یابد.

توصیه‌های ۱۰ و ۱۱

در مورد تجارت بیمه، واژه معاملات باید برای خود محصول بیمه، پرداخت مقرری و مزایای آن، به‌کار رود.

توصیهٔ ۱۳

۱– اقدام مجرمانه در توصیهٔ شمارهٔ ۱۳ به موارد زیر اشاره دارد :

الف– تمام اقدام‌های مجرمانه که به منزلهٔ جرم منشأ پول‌شویی در قلمرو قضایی است؛

ب- (حداقل) تمام جرایمی که به منزلهٔ جرم منشأ مورد درخواست توصیهٔ شمارهٔ یک است.

کشورها ترغیب می‌شوند تا گزینهٔ «الف» را اتخاذ کنند. تمام معاملات مشکوک از جمله شروع به معامله باید صرف‌نظر از مبلغ معامله گزارش شود.

۲- در اجرای توصیهٔ شمارهٔ ۱۳، باید مؤسسه‌های مالی ملزم شوند به‌استثنای مواردی که ممکن است مربوط به موضوع‌های مالیاتی باشد، گزارش معاملات مشکوک را ارائه دهند. البته کشورها باید توجه داشته باشند که پول‌شویان ممکن است به‌منظور بازداشتن مؤسسه‌های مالی از ارائهٔ گزارش معاملات مشکوک، اظهار کنند که معاملات آنان مربوط به موضوع‌های مالیاتی است.

توصیهٔ ١٤

اگر وکلا، سردفتران، سایر حسابداران و متخصصان حقوقی به‌عنوان متخصصان حقوقی مستقل درصدد باشند یک مشتری را از انجام فعالیت غیرقانونی بازدارند، این کار به منزلهٔ افشای اطلاعات نخواهد بود.

توصیهٔ ١٥

نوع و شدت تدابیری که برای هر یک از شرایط مصرح در این توصیه اتخاذ می‌شود. باید متناسب با ریسک پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم و حجم تجاری آن باشد.

توصیهٔ ١٦

١- به‌طور معمول هر قلمرو قضایی موضوع‌هایی را که مشمول مصونیت حرفه‌ای حقوقی یا رازداری حرفه‌ای می‌شود تعیین می‌کند. این موضوع شامل مواردی است که به‌طور طبیعی وکلا، سردفتران یا سایر متخصصان حقوقی مستقل در جریان یک رشته از اطلاعات مشتریان خود قرار می‌گیرند. این اطلاعات ممکن است از راه‌های زیر کسب شود :

- در جریان حصول اطمینان از وضعیت حقوقی مشتریان؛

- در اجرای وظیفهٔ خود در دفاع یا وکالت مشتری یا در جریان رسیدگی‌های قضایی، اداری، داوری یا میانجیگری.

زمانی که حسابداران مشمول تعهدات رازداری یا مصونیت باشند، ملزم به گزارش‌دهی معاملات مشکوک نیستند.

۲- ممکن است کشورها به وکلا، سردفتران، دیگر حسابداران و متخصصان حقوقی مستقل اجازه دهند تا گزارش معاملات مشکوک خود را به سازمان‌های خود تنظیمی ارسال کنند، مشروط بر

اینکه اشکال مناسبی از همکاری بین این سازمان‌ها و واحد اطلاعات مالی وجود داشته باشد.

توصیهٔ ۲۳

توصیهٔ ۲۳ به‌عنوان الزام ایجاد سیستم بررسی منظم منافع تحت کنترل مؤسسه‌های مالی، نباید فقط برای اهداف مبارزه با پول‌شویی به‌کار رود، بلکه باید به‌عنوان معیاری برای تعیین تناسب سهامداران اصلی در مؤسسه‌های مالی (بانک‌ها و غیر بانک‌ها به‌طور ویژه) از دیدگاه نیروی ویژه اقدام مالی علیه پول‌شویی به‌کار رود. بنابراین، در جایی که آزمون تناسب سهامدار وجود دارد، توجه ناظران باید معطوف به ارتباط آنان با اهداف مبارزه با پول‌شویی باشد.

توصیهٔ ۲۵

کشورها هنگام طراحی فرایند بازخورد اقدام‌های مؤسسه‌های مالی و دیگر اشخاص گزارش‌دهندهٔ موارد مشکوک، باید رهنمودهایFATF را در این زمینه مد نظر قرار دهند.

توصیهٔ ۲۶

کشوری که واحد اطلاعات مالی را ایجاد می‌کند، باید تقاضای عضویت در گروه‌اگمونت[1] را مد نظر قرار دهد. کشورها باید بیانیهٔ اهداف گروه اگمونت و اصول آن برای تبادل اطلاعات بین واحدهای اطلاعات مالی پرونده‌های پول‌شویی را مورد توجه قرار دهند. این اسناد راهنمایی‌های مهمی دربارهٔ نقش و کارکرده واحدهای اطلاعات مالی و سازوکارهای تبادل اطلاعات بین واحدهای اطلاعات مالی، ارائه می‌کند.

توصیهٔ ۲۷

کشورها باید تدابیری را از جمله تدابیر تقنینی در سطح ملی برای اجازه به مقام‌های ذی‌صلاح تحقیق‌کنندهٔ پرونده‌های پول‌شویی برای تعویق یا اعراض از بازداشت اشخاص مظنون یا توقیف وجوه به‌منظور شناسایی اشخاص دخیل در چنین فعالیت‌هایی یا برای جمع‌آوری ادله و مدارک، مدنظر قرار دهند. بدون چنین تدابیری کاربرد روش‌هایی مانند تحویل تحت نظارت و عملیات زیرزمینی غیرممکن می‌شود.

توصیهٔ ۳۸

کشورها باید موارد زیر را مد نظر قرار دهند :

---

[1]. Egmont Group

– تأسیس صندوق ضبط دارایی در کشور که کل یا بخشی از اموال مصادره شده برای مقاصد اجرای قانون، بهداشت، تحصیل، یا سایر موارد مقتضی در آن ذخیره شود.
– اتخاذ تدابیر لازم برای تقسیم اموال مصادره شده بین دیگر کشورها در مواردی که مصادرهٔ اموال به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم ناشی از اقدام‌های انتظامی هماهنگ آن کشورها بوده است.

توصیهٔ ۴۰

۱– برای هدف‌های این توصیه :
– همتایان، به مقام‌هایی اشاره دارد که مسئولیت‌ها و نقش‌های مشابهی دارند.
– مقام‌های ذی‌صلاح، به تمام مقام‌های اداری و انتظامی مربوط به مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم از جمله واحد اطلاعات مالی و ناظران آن اشاره دارد.

۲– بسته به نوع مقام ذی‌صلاح و ماهیت و هدف عملیات، مجاری مختلفی برای تبادل اطلاعات ممکن است وجود داشته باشد. توافق‌ها یا مناسبات دو یا چندجانبه، یادداشت‌های تفاهم، تبادل بر مبنای عمل متقابل، یا از طریق سازمان‌های مقتضی بین‌المللی یا منطقه‌ای، از جمله سازوکارها یا مجاری تبادل اطلاعات به‌شمار می‌رود. با این حال، هدف این توصیه همکاری در زمینهٔ معاضدت حقوقی متقابل یا استرداد مجرمان نیست.

۳– تبادل غیرمستقیم اطلاعات با مقام‌های خارجی غیرهمتا، به وضعیتی اشاره دارد که تبادل اطلاعات بین یک یا چند مقام داخلی یا خارجی انجام می‌شود. مقام ذی‌صلاحی که درخواست اطلاعات می‌کند، باید همواره مشخص کند به چه منظور و از طرف چه کسی درخواست خود را ارائه می‌کند.

۴– واحدهای اطلاعات مالی باید بتوانند از طرف همتایان خارجی در مواردی که تجزیه و تحلیل معاملات مالی مورد نیاز است، تحقیق کنند. تحقیقات دست‌کم باید شامل موارد زیر باشد :
– بازبینی پایگاه‌های اطلاعاتی که اطلاعات مربوط به گزارش‌های معاملات مشکوک را شامل می‌شود؛
– بازبینی دیگر پایگاه‌های اطلاعاتی که امکان دسترسی مستقیم یا غیرمستقیم به آنها وجود داشته باشد؛ از جمله پایگاه‌های اطلاعاتی نیروی انتظامی، پایگاه‌های اطلاعاتی عمومی، پایگاه‌های اطلاعاتی اداری و پایگاه‌های اطلاعاتی بازرگانی.

در صورت اجازه، واحدهای اطلاعات مالی باید با دیگر مقام‌های ذی‌صلاح و مؤسسه‌های مالی برای کسب اطلاعات مرتبط در تماس باشند.

منابع فارسی :

۱- رهبر، فرهاد؛ میرزاوند، فضل‌الله؛ زالپور، غلامرضا. بازشناسی عارضهٔ فساد مالی، جهاد دانشگاهی دانشکدهٔ اقتصاد دانشگاه تهران، موسسهٔ نشر جهاد، ۱۳۸۱.

۲- رهبر، فرهاد؛ میرزاوند، فضل‌الله؛ زالپور، غلامرضا. تعاریف، مفاهیم، آثار و پیامدهای پول‌شویی، نشریهٔ مجلس و پژوهش، سال دهم، شمارهٔ ۳۷، ۱۳۸۲.

۳- رهبر، فرهاد؛ میرزاوند، فضل‌الله؛ زالپور، غلامرضا. بررسی قوانین پول‌شویی در کشورهای منتخب، نشریهٔ مجلس و پژوهش، سال دهم، شمارهٔ ۳۷، ۱۳۸۲.

٤- رهبر، فرهاد؛ میرزاوند، فضل‌الله؛ زالپور، غلامرضا. ضرورت بازنگری در لایحه منع پول‌شویی در ایران، نشریهٔ مجلس و پژوهش، سال دهم، شمارهٔ ۳۷، ۱۳۸۲.

٥- رهبر، فرهاد؛ میرزاوند، فضل‌الله؛ زالپور، غلامرضا. تنگناهای ساختاری حاکم بر لایحه مبارزه با پول‌شویی، نشریهٔ مجلس و پژوهش، سال دهم، شمارهٔ ۳۷، ۱۳۸۲.

٦- میرزاوند، فضل‌الله، پیشنهاد گروه کاری اقدام مالی برای مبارزه با پول‌شویی، نشریهٔ مجلس و پژوهش، سال دهم، شمارهٔ ۳۷، ۱۳۸۲.

۷- میرزاوند، فضل‌الله، قانون نمونه مبارزه با پول‌شویی، نشریهٔ مجلس و پژوهش، سال دهم، شمارهٔ ۳۷، ۱۳۸۲.

۸- میرزاوند، فضل‌الله، پول‌شویی به‌عنوان یک جرم مستقل، نشریهٔ مجلس و پژوهش، سال دهم، شمارهٔ ۳۷، ۱۳۸۲.

۹- میرزاوند، فضل‌الله، اهمیت قانون‌گذاری در مبارزه با پول‌شویی، نشریهٔ مجلس و پژوهش، سال دهم، شمارهٔ ۳۷، ۱۳۸۲.

۱۰- میرزاوند، فضل‌الله. ، معماری سازمانی نهاد مقابله‌کننده با پول‌شویی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، ۱۳۸٤.

منابع انگلیسی

1. American Bar Association Central and East European Law Initiative (CEELI), Money laundering Concept Paper", May 1993.
2. An Overview Of Australia Anti-Money laundering Strategy; may 2000.
3. Anti-Money Laundering (AML)-Progress Report; World Bank; 31 August 2001.
4. Anti Money Laundering Committee; Preliminary Guidance for Deterring Money Laundering Activity; 1 July 2002.
5. Alternative Remittance System Distinguishing Sub-System of Ethnic Money Laundering in Interpol Member Countries on the Asian Continent; By Lisa C Carroll; 6 May 2003.
6. Bahamas, Financial Intelligence Unit Act, 2000.
7. Basle Committee on Banking Regulation and Supervisory Practices, "Prevention Of Criminal use of The banking System for the purpose of Money laundering ", December 1988.
8. Canada, Financial Transaction and Reports Analysis Center of Canada, http://lows.justice.gc.ca
9. Canadas Anti- Money Laundering and Anti- Terrorist Financing Initiative, 28 October, 2001.
10. Commission of the European Communities : Proposal for a council Directive on Prevention of use of the financial system for the purpose of Money Laundering, and Explanatory Memorandum, March 23,1990.
11. Commission on Narcotic Drugs : Second Informal Open-ended Inter-sessional Meeting, "Countering Money-laundering", Vienna, October 1997.
12. Commission Inter-American Para Control Del Abuse De Drug as CICAD; Model Regulations Concerning Laundering Offenses connected To Illicit Drug Trafficking And Other Serious Offenses; October 1998.
13. Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure, and Confiscation of Proceeds from Crime; Adopted in Strasbourg on Aug. 11, 1990.
14. David Scott; Money Laundering and International Efforts to Fight It; May 1995.
15. Economic Perspectives; The Fight Against Money Laundering; May 2001.
16. Estonia, Money-laundering Prevention Act, November 1998.
17. Example List of Typical Suspicious Transactions; Securities Companies; Working Paper.
18. Financial Action Task Force on Money Laundering; FATF Mutual Evaluations-The First Round 1992-1995.
19. Financial Action Task Force on Money Laundering; the Forty Recommendations; 1996.
20. Financial Action Task Force on Money Laundering FATF; 1996-1997 Report on Money Laundering Typologies; February 1997.

21. Financial Action Task Force on Money Laundering FATF; 1997-1998 Report on Money Laundering Typologies; February 1998.
22. Financial Action Task Force on Money Laundering FATF; 1998-1999 Report on Money Laundering Typologies; February 1999.
23. Financial Action Task Force on Money Laundering FATF; 1999-2000 Report on Money Laundering Typologies; February 2000.
24. Financial Action Task Force on Money Laundering FATF; 2000-2001 Report on Money Laundering Typologies; February 2001.
25. Financial Action Task Force on Money Laundering FATF; 2001-2002 Report on Money Laundering Typologies; February 2002.
26. Financial Action Task Force on Money Laundering FATF; 2002-2003 Report on Money Laundering Typologies; February 2003.
27. Financial Action Task Force on Money Laundering; Review of The FATF Anti-Money Laundering Systems And Mutual Evaluation Procedures 1992-1999; 16 February 2001.
28. Financial Crimes Enforcement Network; Proposed Amendment to the Bank Secrecy Act Regulations-Requirement of Brokers or Dealers in Securities to Brokers or Dealers in Securities to Report Suspicious Transaction; Proposed Rule; Federal Register; 31 December 2001.
29. Financial Action Task Force on Money Laundering; Special Recommendations on Terrorist Financing, 31 October 2001.
30. Financial Action Task Force on Money Laundering; Review of The FATF Forty Recommendations Consultation Paper; 30 May 2002.
31. Germany, Act on the Detection of Proceeds from Serious Crimes (Money laundering Act 1993).
32. Guidance on Enhanced Scrutiny For Transactions That May Involve The Proceeds of foreign Official Corruption; Issued By The Department Of The Treasury The Board Of Governors Of The Federal Reserve System The Office Of The Comptroller Of The Currency The Federal Deposit Insurance Corporation The Office Of Thrift Supervision and The Department Of State; January 2001.
33. http://www.fsa.gov.uk/Pages/Library/Policy/Policy.
34. http://www.Oecd.org/Fatf; The Ten Fundamental Laws of Money Laundering.
35. http://www.Oecd.org/Fatf; Special Recommendations Financing.
36. http://www.Oecd.org/Fatf; Basic Facts About Money Laundering.
37. Indonesia, Money Laundering Criminal Act 2002.
38. International Monetary Fund, Intensified Fund Involvement in Anti-money Laundering Work and Combating the Financing of Terrorism", November 2001.
39. International Monetary Fund, "Intensified Fund Involvement in Anti-Money Laundering work and Combating the Financing of Terrorism ", World Bank; 5 November 2001.
40. International Monetary Fund (IMF); Iran-Comments on the Draft Bill to Combat Money Laundering; 11 April 2002.
41. Intensified Fund Involvement in Anti-Money Laundering Work and Combating the Financing of Terrorism; 14 November 2001.
42. International Organization of Securities Commission (IOSCO), Money Laundering; October 1992.
43. Iran Overseas Investment Bank Plc; Anti-Money Laundering Policies and Procedures;

Handbook for Staff; January 2002.
44. Iran Medium Term Framework for Transition; Converting Oil Wealth to Development; 23 January 2003.
45. Joint Money Laundering Steering Group, Money Laundering: Guidance Notes for the Financial Sector, Hall University, London, August 1998.
46. Korea, Financial Transaction Report Act 2001.
47. Korea, Proceeds of Crime Act.
48. Money Laundering : A Banker's Guide to Avoiding Problems.
49. Peter J Quirk; Money Laundering : Muddying the Macroeconomic
50. Philippine, Anti-money Laundering Low 2001.
51. Portugal, Decree-Low No 325/95 of 2 December.
55. Prevention of Criminal Use of the Banking System For the Purpose of Money-Laundering; December 1998.
53. Regulations of the Inter-American Drug Abuse Control Commission CICAD; Peru 1-5June 1999.
54. Republic of Turkey Ministry of Finance financial Crimes Investigation Board; Turkish Legislation Concerning Money Laundering; April 2000.
55. Slovenia, Low on the Prevention of Money Laundering 2001.
56. Thailand, Ministerial Regulation : Anti-Money Laundering Act, 1999.
57. The Monetary Authority of Singapore, Guidelines on Prevention of Money Laundering, 2000.
58. The Basle Statement : The Statement of Principles Concerning Prevention of Criminal use of the banking System for the purposes of Money Laundering, adopted by the Basle Committee on Banking Regulations and Supervisory practices in Dec. 1988.
59. The Council of Europe Convention : The Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of
60. The Forty Recommendation, FATF/OECD, 1996.
61. The Forty Recommendation, FATF/OECD, 2004.
62. The Financial Action Task Force and Terrorist Financing; 14 November 2001.
63. The Hawala Alternative Remittance System and its Role in Money Laundering; Interpol General Secretariat, Lyon, January 2000.
64. The Hawala Alternative Remittance System and its Role in Money Laundering; Interpol General Secretariat, Lyon, 16 July 2003.
65. The OAS Model Regulations : The Model Regulations Concerning Laundering Offenses Connected to Illicit Drug Trafficking and Related Offenses of the Organization of American States, OEA/Ser. P, AG/doc. 2916/92 rev. I, May 23, 1992.
66. United Nations Convention Against Illicit Traffic In Narcotic Drugs and Psychotropic Substances Adopted in Vienna on 19 December 1998.
67. United Nation Office for Drug Control and Crime Prevention (ODCCP) : Global program against Money Laundering, "Model Legislation on laundering, Confiscation and International Cooperation in relation to the proceeds of Crime", 1999.
68. United Nation International Drug Control Program (UNDCP), "Model Money Laundering and Proceeds of Crime bill", 2000.
69. United Nations Office on Drug and Crime (UNODC), Model legislation on money laundering and financing of terrorism, 1 December 2005.
70. Vito Tanzi, Money Laundering and the International Financial System, WP/96/55 - EA,

IMF, 1996.
71. W.C.G.Gilmore International Efforts to Combat Money Laundering; University Of Cambridge; 1992.
72. World Bank, "Anti-Money Laundering", August 2001.
73. Yugoslavia, Money Laundering Act 2000.